

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE WROCŁAWIU

PLAN URZĄDZENIA LASU
DLA NADLEŚNICTWA BARDO ŚLĄSKIE

na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU

Program zaktualizował zespół pod kierunkiem:

.....
dr Dariusz Rosiński

sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl

Sprawdził:
Zastępca Dyrektora Oddziału

.....
mgr inż. Marek Matyjaszczyk

Akceptuje:
Dyrektor Oddziału

.....
mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2019

Kierownik projektu: dr Dariusz Rosiński

Zespół: dr Anna Wójcicka-Rosińska, mgr inż. Katarzyna Drozd,
mgr inż. Urszula Franczak

Fotografie: Anna Wójcicka-Rosińska, Jarosław Wierzbicki

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	11
II. ZAKRES I CELE PROGRAMU.....	12
II.1. Podstawa prawna programu.....	12
II.2. Cele programu i jego zakres	15
II.3. Materiały źródłowe	16
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	19
III.1. Położenie.....	19
III.1.1. Usytuowanie w strukturach Lasów Państwowych.....	19
III.1.2. Położenie według podziału administracyjnego kraju.....	20
III.1.3. Położenie w przestrzeni przyrodniczo-leśnej kraju.....	21
III.2. Klimat	29
III.3. Warunki hydrologiczne	32
IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY	36
IV.1. Rezerваты przyrody	36
IV.1.1. Istniejące rezerваты przyrody	37
IV.1.2. Proponowane rezerваты przyrody.....	43
IV.2. Parki krajobrazowe.....	44
IV.2.1. Istniejące Parki Krajobrazowe	46
IV.2.2. Proponowane parki krajobrazowe.....	55
IV.3. Obszary chronionego krajobrazu	56
IV.3.1. Istniejące obszary chronionego krajobrazu	57
IV.3.2. Proponowane obszary chronionego krajobrazu	59
IV.4. Obszary Natura 2000.....	60
IV.4.1. Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty	61
IV.4.1.1. OZW Góry Bardzkie PLH020062	61
IV.4.1.2. OZW Góry Złote PLH020096.....	72
IV.4.1.3. OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007	123
IV.4.1.4. OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	134
IV.4.1.5. OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043	141
IV.5. Pomniki przyrody	146
IV.5.1. Istniejące pomniki przyrody	147
IV.5.2. Proponowane pomniki przyrody.....	154
IV.6. Stanowiska dokumentacyjne	155
IV.6.1. Proponowane stanowiska dokumentacyjne.....	155
IV.7. Użytki ekologiczne.....	156
IV.7.1. Istniejące użytki ekologiczne.....	156
IV.7.2. Proponowane użytki ekologiczne	158
IV.8. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	172
IV.8.1. Istniejące zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	173
IV.8.2. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.....	174
IV.9. Ochrona gatunkowa.....	176
IV.9.1. Ochrona gatunkowa roślin.....	176
IV.9.1.1. Przegląd cennych gatunków roślin na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.....	178

IV.9.1.2.	Pozostałe cenne gatunki roślin.....	179
IV.9.2.	Ochrona gatunkowa grzybów	180
IV.9.2.1.	Przegląd cennych gatunków grzybów na gruntach w zarządzie nadleśnictwa .	180
IV.9.2.2.	Pozostałe cenne gatunki grzybów	180
IV.9.3.	Ochrona gatunkowa zwierząt	180
IV.9.3.1.	Ssaki.....	181
IV.9.3.2.	Ptaki.....	182
IV.9.3.3.	Ryby i smoczkouste	186
IV.9.3.4.	Płazy i gady	186
IV.9.3.5.	Bezkręgowce	187
V.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE.....	189
V.1.	Siedliska przyrodnicze	189
V.1.1.	Charakterystyka siedlisk leśnych.....	191
V.1.2.	Charakterystyka siedlisk nieleśnych.....	197
V.1.3.	Państwowy monitoring siedlisk przyrodniczych	204
V.2.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych.....	211
V.3.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo	213
V.4.	Ważniejsze obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej	214
V.5.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urządzeniowej.....	227
V.5.1.	Siedliskowe typy lasu	227
V.5.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów	227
V.5.3.	Pochodzenie drzewostanów	230
V.5.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem.....	231
V.6.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych	234
V.6.1.	Borowacenie	234
V.6.2.	Neofityzacja.....	235
V.6.3.	Monotypizacja.....	236
V.6.4.	Juwenalizacja.....	237
VI.	ZAGROŻENIA.....	238
VI.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.....	238
VI.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego	240
VI.3.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych.....	241
VI.3.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych.....	241
VI.3.2.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin	244
VI.4.	Gospodarka odpadami na terenie gmin	244
VI.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb	245
VI.6.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji	247
VI.7.	Zagrożenia biotyczne.....	248
VI.8.	Zagrożenia abiotyczne.....	249
VI.8.1.	Pożary.....	250
VI.8.2.	Czynniki klimatyczne	251
VI.8.2.1.	Wiatr.....	251
VI.8.2.2.	Wyfadowania atmosferyczne	252
VI.8.2.3.	Opady i osady atmosferyczne	252

VI.8.2.4.	Zakłócenia stosunków wodnych	253
VI.8.3.	Czynniki antropogeniczne	253
VII.	PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	254
VII.1.	Kształtowanie stosunków wodnych	254
VII.2.	Kształtowanie strefy ekotonowej.....	255
VII.3.	Kształtowanie granicy rolno-leśnej	256
VII.4.	Ochrona różnorodności biologicznej	257
VII.4.1.	Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	257
VII.4.2.	Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia.....	259
VII.4.3.	Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	260
VII.4.4.	Ochrona siedlisk hydrogenicznych – zalecenia	261
VII.5.	Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych	262
VII.6.	Przewidywane rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań pul na środowisko	262
VII.6.1.	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zastosowanych w projekcie pul.....	265
VII.6.2.	Trudności napotkane podczas sporządzania prognozy.....	267
VII.6.3.	Wnioski końcowe prognozy oddziaływania na środowisko	267
VIII.	LITERATURA.....	268
IX.	ZAŁĄCZNIKI.....	271

SPIS TABEL

Tab. 1.	Szczegółowy podział Nadleśnictwa Bardo Śląskie na leśnictwa.....	20
Tab. 2.	Obiekty hydrologiczne na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	34
Tab. 3.	Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	42
Tab. 4.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich	47
Tab. 5.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego	52
Tab. 6.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic otuliny Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego	53
Tab. 7.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”.....	58
Tab. 8.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry Bardzkie PLH020062 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.).....	62
Tab. 9.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Bardzkie PLH020062 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022).....	64
Tab. 10.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry Żłote PLH020096 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)	73
Tab. 11.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie zakresu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096 zawartego w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028.....	114
Tab. 12.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)	123
Tab. 13.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610).....	125
Tab. 14.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)	135
Tab. 15.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 17 lutego 2017 r. poz. 802).....	137
Tab. 16.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.).....	142
Tab. 17.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 grudnia 2013 r. poz. 6630).....	144

Tab. 18.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody).....	147
Tab. 19.	Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody).....	148
Tab. 20.	Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną jako pomniki przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	154
Tab. 21.	Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	190
Tab. 22.	Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	204
Tab. 23.	Wykaz obiektów przyrody nieożywionej zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	213
Tab. 24.	Wykaz obiektów archeologicznych, historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	215
Tab. 25.	Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie (poza gruntami w zarządzie).....	223
Tab. 26.	Chronione układy urbanistyczne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie .	226
Tab. 27.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	227
Tab. 28.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	228
Tab. 29.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	230
Tab. 30.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.....	231
Tab. 31.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.....	232
Tab. 32.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie.....	235
Tab. 33.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	236
Tab. 34.	Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie	242
Tab. 35.	Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie	243
Tab. 36.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych	249
Tab. 37.	Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych	250
Tab. 38.	Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (przeciętna z ostatnich 10 lat)	250
Tab. 39.	Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ	263

SPIS RYCIN

Ryc. 1.	Położenie nadleśnictwa Bardo Śląskie w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu	19
Ryc. 2.	Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle jednostek podziału administracyjnego	21
Ryc. 3.	Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Solon i in. 2018).....	22
Ryc. 4.	Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski (Zielony i Kliczkowska 2012).....	27
Ryc. 5.	Położenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na tle podziału geobotanicznego Polski (Matuszkiewicz 2008).....	29
Ryc. 6.	Diagram klimatyczny dla stacji Kłodzko (1966-2018).....	30
Ryc. 7.	Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (1966-2018).....	31
Ryc. 8.	Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (1966-2018).....	32
Ryc. 9.	Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie oraz lokalizacja zbiornika wód podziemnych.....	34
Ryc. 10.	Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie... 37	
Ryc. 11.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Cisy” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa .. 38	
Ryc. 12.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Cisowa Góra” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	40
Ryc. 13.	Lokalizacja parków krajobrazowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie	45
Ryc. 14.	Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	57
Ryc. 15.	Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie	60
Ryc. 16.	Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa).....	146
Ryc. 17.	Lokalizacja użytku ekologicznego „Hałda Storczykowa” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	157
Ryc. 18.	Lokalizacja zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Obryw skalny” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie.....	172
Ryc. 19.	Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Bardo Śląskie	229
Ryc. 20.	Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Bardo Śląskie	229
Ryc. 21.	Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Bardo Śląskie	237

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1.	Rezerwat przyrody „Cisy” (fot. J. Wierzbicki)	39
Fot. 2.	Rezerwat przyrody „Cisowa Góra” (fot. J. Wierzbicki)	41
Fot. 3.	Panorama Gór Sowich z wieży widokowej na Wielkiej Sowie (fot. J. Wierzbicki).....	47
Fot. 4.	Zachodni kraniec Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego – widok od strony Droszkowa (fot. A. Wójcicka-Rosińska).....	52
Fot. 5.	Panorama Barda Śląskiego z Bardzką Górą (Kalwarią) (fot. J. Wierzbicki)	58
Fot. 6.	Panorama Gór Bardzkich widziana z Ząbkowic Śląskich (fot. J. Wierzbicki).....	62
Fot. 7.	Łąki w okolicach Chwalistawia – OZW Góry Żłote PLH020096 (fot. A. Wójcicka-Rosińska).....	72
Fot. 8.	Zagospodarowanie turystyczne na terenie OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (fot. J. Wierzbicki).....	124
Fot. 9.	Panorama Gór Sowich widziana z fortu na Srebrnej Górze (fot. J. Wierzbicki).....	135
Fot. 10.	Nysa Kłodzka w okolicach Mokrzyszowa (fot. J. Wierzbicki).....	142
Fot. 11.	Kamień Brygidy w oddziale 228 leśnictwa Opolnica (fot. J. Wierzbicki)	148
Fot. 12.	Użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa” (fot. J. Wierzbicki)	158
Fot. 13.	Osuwisko skalne na stokach Kalwarii (fot. J. Wierzbicki)	173
Fot. 14.	Salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i> (fot. J. Wierzbicki).....	187
Fot. 15.	Kwaśna buczyna górską w oddziale 191 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska).....	192
Fot. 16.	Żyzna buczyna <i>Galio odorati-Fagetum</i> w oddziale 341 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska).....	193
Fot. 17.	Grąd środkowoeuropejski <i>Galio sylvatici-Carpinetum betuli</i> w oddziale 20 obrębu leśnego Bardo Śląskie (fot. J. Wierzbicki).....	194
Fot. 18.	Las klonowo-lipowy w oddziale 344 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska).....	195
Fot. 19.	Kwaśna dąbrowa w oddziale 247 obrębu leśnego Bardo Śląskie (fot. J. Wierzbicki).....	196
Fot. 20.	Podgórski łęg jesionowy <i>Carici remotae-Fraxinetum</i> w oddziale 255 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)	197
Fot. 21.	Murawy galmanowe <i>Violetalia calaminariae</i> w obrębie użytku ekologicznego „Hałda storczykowa” (fot. A. Wójcicka-Rosińska)	199
Fot. 25.	Fort Ostróg (fot. J. Wierzbicki).....	221
Fot. 26.	Zamek w Kamieńcu Ząbkowickim (fot. J. Wierzbicki).....	222
Fot. 27.	Fragment kłodzkiej starówki (fot. J. Wierzbicki).....	223
Fot. 28.	Panorama Barda Śląskiego (fot. J. Wierzbicki)	224

I. WSTĘP

Lasy należą do najcenniejszych źródeł surowców odnawialnych i odgrywają kluczową rolę w środowisku naturalnym oraz w życiu człowieka. Ekosystem leśny, powiązany jest szeregiem wzajemnych zależności między światem roślin, zwierząt i grzybów, przez co pełni wielorakie funkcje – od produkcyjnych - opartych przede wszystkim na wykorzystaniu lasu jako bazy surowca drzewnego; po funkcje pozaprodukcyjne, do których zalicza się funkcje przyrodnicze i społeczne.

Problemy optymalnego wykorzystania zasobów leśnych oraz ich ochrony, obok problematyki społecznej i gospodarczej, stanowią dziś podstawy przestrzennego zagospodarowania w państwach Unii Europejskiej, zgodnie z wdrażaniem koncepcji zrównoważonego rozwoju. Na niej opierają się również zasady zrównoważonej gospodarki leśnej, która oznacza gospodarowanie lasami w taki sposób i w takim zakresie, by utrzymana została ich produktywność, bioróżnorodność, zdolność do regeneracji, żywotność i zdolność do utrzymania funkcji ekologicznej, środowiskowej i ekonomicznej teraz i w przyszłości na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, bez negatywnego wpływu na inne ekosystemy.

Europejska polityka leśna wydaje się zmierzać w kierunku coraz szerszego uwzględniania pozaprodukcyjnych funkcji lasów. Dlatego jedną z wiodących przesłanek uznania trwale zrównoważonego charakteru leśnictwa jest ochrona przyrody. W obecnym porządku prawnym Polski zasadniczą część problematyki związanej z ochroną przyrody w lasach uregulowana jest w kilku ustawach oraz kilkunastu aktach wykonawczych. Do najważniejszych z pewnością należy ustawa o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) oraz ustawa o lasach (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 2129 z późn. zm.).

Narzędziem planistycznym i organizacyjnym w gospodarce leśnej są plany urządzania lasu. Ich podstawowym zadaniem jest projektowanie takiego gospodarowania zasobami drzewnymi, aby zachowana była idea wielofunkcyjności lasów oraz zapewnione było ich trwale użytkowanie. Oznacza to z jednej strony konieczność korzystania z zasobów leśnych w oparciu o obliczone wskaźniki rozmiaru użytkowania, a z drugiej zadbanie o jak najmniejszy negatywny wpływ zaprojektowanych działań na środowisko przyrodnicze.

Plany urządzenia lasu nadleśnictwa, wraz z programami ochrony przyrody, stanowią jedyne dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, w których ujmuje się kompleksowo zagadnienia gospodarki leśnej na gruntach leśnych zarządzanych przez Lasy Państwowe.

II. ZAKRES I CELE PROGRAMU

II.1. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Program ochrony przyrody, stanowiący integralną część planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 r., sporządzono na podstawie umowy nr 13/2017 zawartej dnia 10 maja 2017 r. we Wrocławiu pomiędzy Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu a Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych we Wrocławiu. Treść niniejszego dokumentu opracowano zgodnie z wymogami ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 2129 z późn. zm.) na podstawie „Instrukcji sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” z 1996 r. (Załącznik nr 11 do Instrukcji urządzania lasu z 1994 r.) oraz „Instrukcji urządzania lasu” z 2011 r. (Załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu). Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028 jest aktualizacją programu z ubiegłego dziesięciolecia. Przy opracowywaniu programu uwzględniono aktualnie obowiązujące przepisy prawne, w szczególności:

Akty prawa krajowego

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 2129 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 799 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1945);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2018 poz. 2067 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 2033);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 2081);
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 954 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity - Dz.U. 2017 poz. 1161).

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie wykazu, obszarów i map regionów pochodzenia leśnego materiału rozmnożeniowego (Dz.U. 2015 poz. 1425);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (tekst jednolity - Dz.U. 2016 poz. 71);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz.U. 2016 poz. 1399);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz.U. 2005 nr 60 poz. 533);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (tekst jednolity - Dz.U. 2014 poz. 1713);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz.U. 2012 r. poz. 1302).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz.U. 2012 poz. 1080);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz.U. 2011 nr 210 poz. 1260);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz.U. 2017 poz. 2408).

Akty prawa wspólnotowego

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko;
- Dyrektywa Rady 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzanym środowisku naturalnemu;
- Decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r., w sprawie przyjęcia dwunastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz.U.UE L z dnia 9 stycznia 2019 r.).

Akty porozumień międzynarodowych

- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. 1978 nr 7 poz. 24 z późn. zm.);
- Konwencja Paryska w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. 1976 nr 32 poz. 190);
- Konwencja Berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. 1996 nr 58 poz. 263 z późn. zm.);
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r. (Dz. U. 2003 nr 2 poz. 17);
- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. 2002 nr 184 poz. 1532).

II.2. CELE PROGRAMU I JEGO ZAKRES

Program ochrony przyrody ma na celu doskonalenie zasad prowadzenia gospodarki leśnej i pomoc w realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody przez nadleśnictwo. Sporządzany jest dla nadleśnictwa głównie w celu zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Tak przygotowane opracowanie umożliwi w przyszłości wykonanie szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego. Określone w programie wytyczne do ochrony najcenniejszych składników środowiska przyrodniczego pozwolą na poprawę warunków ich ochrony i w miarę możliwości wzbogacenie zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych w nadleśnictwie. Program ochrony przyrody gromadzi też informacje o zasobach dóbr materialnych w lasach o istotnej wartości kulturowej.

Do szczegółowych celów programu należą:

- zinventaryzowanie i zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów nadleśnictwa;
- przedstawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego;
- określenie koniecznych do wprowadzenia modyfikacji zabiegów gospodarczych, przyjęcie zadań z zakresu ochrony przyrody (na podstawie istniejących planów ochrony lub planów zadań ochronnych lub wynikających z oceny potencjalnego oddziaływania planowanych wskazań gospodarczych na komponenty przyrodnicze);
- prezentacja obiektu na tle regionu i kraju;
- wskazanie nowych przedmiotów ochrony oraz określenie celów i metod ich ochrony;
- uświadomienie wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego.

Program ochrony przyrody powinien również spełniać rolę edukacyjno-informacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz osób zainteresowanych ochroną przyrody. Stanowi on bowiem bogate źródło informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych lasów.

Zakres programu ochrony przyrody został ustalony na posiedzeniu Komisji Założeń Projektu Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028 z dnia 7 czerwca 2016 roku. Załącznikami do programu ochrony przyrody są mapa walorów przyrodniczych i wartości kultury materialnej, sporządzona w skali 1:50000 oraz załączniki nieupublicznione w postaci:

- Tabela XXII Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie;

- Tabela XXIII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody;
- Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowanych w granicach stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków.

W związku z posiadanym przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu certyfikatem Forest Stewardship Council (FSC), w niniejszym programie uwzględniono również rozpoznane siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000 oraz informacje o występowaniu niechronionych gatunków roślin i zwierząt, figurujących w krajowej i regionalnej czerwonej księdze lub na krajowych i regionalnych czerwonych listach gatunków zagrożonych. Wynika to m.in. z zapisów certyfikatu FSC Polska prowadzonego w oparciu o „Zasady, kryteria i wskaźniki dobrej gospodarki leśnej w Polsce”, gdzie wskaźnik 6.2.1. mówi: *„Zarządzający lasami o dużych powierzchniach gromadzą i korzystają z rozpoznanych, skatalogowanych i zaznaczonych na mapach stanowisk gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków z czerwonej księgi i rzadkich siedlisk z zał. 1 dyrektywy UE na terenie prowadzenia działań oraz realizują obowiązujące plany ochrony”*.

II.3. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Do opracowania programu ochrony przyrody wykorzystano materiały zebrane podczas prac terenowych przez taksatorów Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu oraz materiały udostępnione przez pracowników Nadleśnictwa Bardo Śląskie i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Wykorzystano dane dotyczące obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zamieszczone w serwisie internetowym Dyrekcji Generalnej Ochrony Środowiska, a także dokumentację z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody. Do pozostałych źródeł danych należały:

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Perspektywa 2020. Instytut Rozwoju Terytorialnego. Uchwała nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2016-2022. ATMOTERM S.A. Uchwała nr XLIII/1450/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 grudnia 2017 r.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028. Uchwała nr XXVII/307/2017 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 marca 2017 r.
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo. Praca zbiorowa. Fulica - Jankowski Wojciech. Wrocław, 2005.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bardo. Projekt z dnia 15 grudnia 2017 r.

- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kłodzko. Praca zbiorowa. Fulica - Jankowski Wojciech. Wrocław, 2002.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodzko. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr 197/VII/2016 Rady Gminy Kłodzko z dnia 24 czerwca 2016 r.
- Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice. Praca zbiorowa. Krameko sp. z o.o. Kraków, 2010.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stoszowice. Uchwała nr II/4/2002 Rady Gminy Stoszowice z dnia 12 grudnia 2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości Srebrna Góra. Uchwała nr XXVIII/177/2013 Rady Gminy Stoszowice z dnia 23 kwietnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 8 sierpnia 2013 r. poz. 4639)
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 kwietnia 2004 r. w sprawie uznania za pomnik historii (Dz.U. nr 102 poz. 1058)
- Uchwała nr 42/VII/2002 Rady Gminy Stoszowice z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie utworzenia Fortecznego Parku Kulturowego w Srebrnej Górze
- Plan ochrony Fortecznego Parku Kulturowego w Srebrnej Górze. Uchwała nr II/20/2005 Rady Gminy Stoszowice z dnia 31 marca 2005 r.
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok. Praca zbiorowa. Fulica - Jankowski Wojciech. Wrocław, 2002.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok. Uchwała nr XVII/100/04 Rady Miejskiej w Złotym Stoku z dnia 18 marca 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. nr 82 z dnia 5 maja 2004 r. poz. 1559)
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki. Opracowanie zbiorowe. EkoPrzestrzeń. Wałbrzych, 2008.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki. Uchwała Nr XXXVI/217/2017 Rady Gminy Kamieniec Ząbkowicki z dnia 30 marca 2017 r.
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Ząbkowice Śląskie. Opracowanie zbiorowe. EkoPrzestrzeń. Wałbrzych, 2009.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ząbkowice Śląskie. Uchwała nr VI/19/2010 Rady Miejskiej Ząbkowic Śląskich z dnia 2 czerwca 2010 r.
- Program ochrony środowiska dla gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2016-2020. Uchwała Nr XXXVIII/228/2016 Rady Miejskiej Ząbkowic Śląskich z dnia 16 grudnia 2016 r.

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2017 roku. Wrocław, kwiecień 2018 r.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim na podstawie wieloletnich badań monitoringowych WIOŚ Wrocław - lata 2010-2015. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wrocław, wrzesień 2016 r.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2015 r.
- Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach w latach 2015-2018. Warszawa, listopad 2017 r.
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Państwowy Instytut Badawczy, Oddział Morski w Gdyni. Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2010-2015. Gdynia, 2016 r.
- Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej. Aktualizacja programu wodno-środowiskowego kraju. Warszawa, sierpień 2016 r.
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017”. Puławy, kwiecień 2017 r.

III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. POŁOŻENIE

III.1.1. USYTUOWANIE W STRUKTURACH LASÓW PAŃSTWOWYCH

Nadleśnictwo Bardo Śląskie jest jednym z 33 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych:

- od północy z Nadleśnictwem Świdnica (RDLP Wrocław),
- od wschodu z Nadleśnictwem Henryków (RDLP Wrocław),
- od południowego wschodu z Nadleśnictwem Prudnik (RDLP Katowice),
- od południa z Nadleśnictwem Łądek-Zdrój oraz Bystrzyca Kłodzka (RDLP Wrocław),
- od południowego zachodu z Nadleśnictwem Zdroje (RDLP Wrocław),
- od zachodu z Nadleśnictwem Jugów (RDLP Wrocław).

Częściowo południowo-wschodnia granica nadleśnictwa biegnie granicą państwa.

Ryc. 1. Położenie nadleśnictwa Bardo Śląskie w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu

Nadleśnictwo Bardo Śląskie składa się z 2 obrębów leśnych: Bardo Śląskie (obręb 1) i Kamieniec Ząbkowicki (obręb 2) podzielonych na 12 leśnictw, których łączna powierzchnia wynosi 13119,80 ha. Siedziba nadleśnictwa mieści się w Bardzie przy ulicy Noworudzkiej 9a.

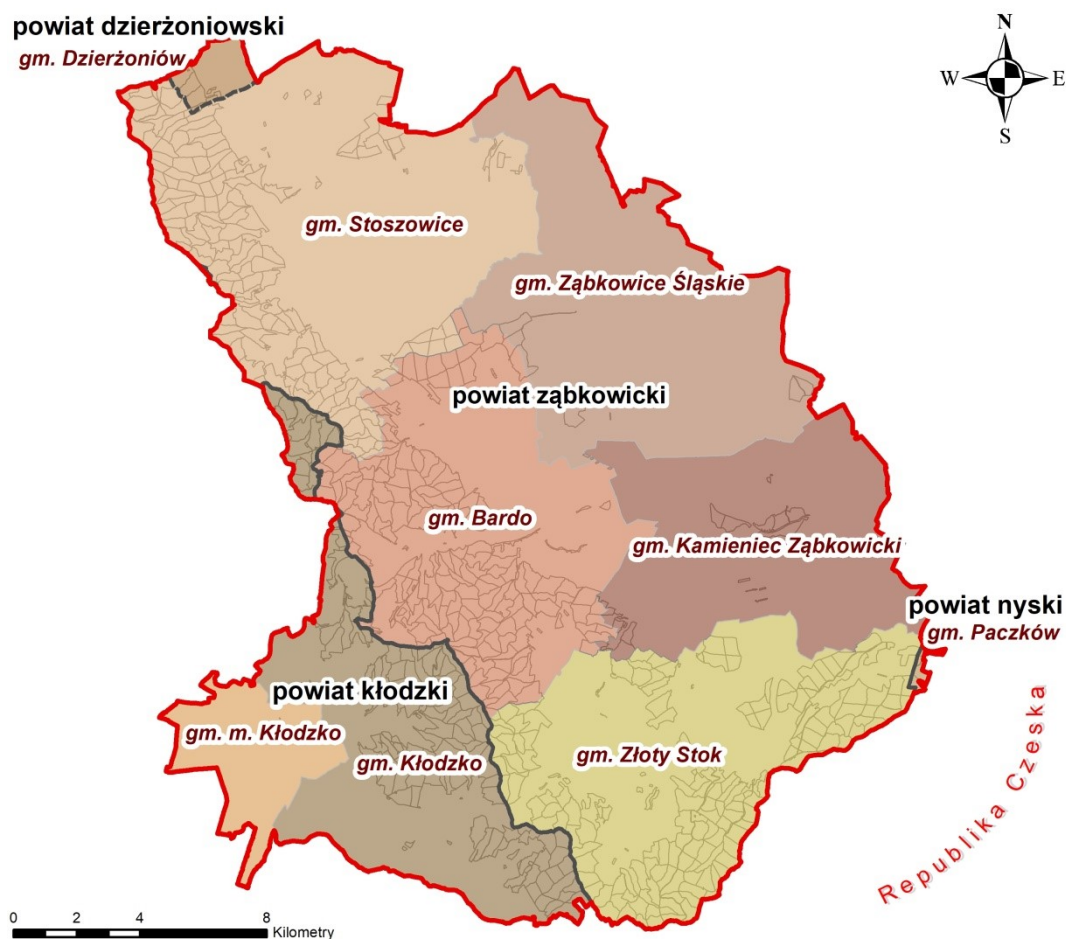
Tab. 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Bardo Śląskie na leśnictwa

Nr	Nazwa leśnictwa	Oddziały	Powierzchnia [ha]			Powierzchnia ogółem [ha]
			Grunty leśne		Grunty nieleśne	
			zalesione i niezalesione	związane z gosp. leśną		
1	Grodziszczce	7-39, 41-50, 52-55	1086,18	24,35	24,29	1134,82
2	Jemna	1-6, 40, 51, 56-87, 113-124	1175,15	25,31	32,38	1232,84
3	Wilcza	125-142, 145-147, 158-159, 166, 180-189, 195-200, 208-211	1094,21	30,10	16,62	1140,93
4	Tarnawa	88-112, 143-144, 148-157, 160-165, 173-179, 193-194	1246,47	32,94	61,10	1340,51
5	Opolnica	167-172, 190-192, 201-207, 212-259	1369,92	41,02	11,78	1422,72
Razem Obręb Bardo Śląskie			5971,93	153,72	146,17	6271,82
6	Wojciechowice	263-269, 273-277, 282-299, 317-325	948,16	21,60	8,63	978,39
7	Laskówka	105-112, 137-151, 156-163, 172-176, 270-272, 278-281	928,14	25,17	9,01	962,32
8	Mąkolno	83-104, 182-185, 216A, 250-254, 258-262	961,73	16,66	17,21	995,60
9	Błotnica	28-29, 34-62, 64-82	1028,84	23,35	84,61	1136,80
10	Złoty Stok	63, 186-226, 234-238	884,88	33,80	30,60	949,28
11	Chwalisław	227-233, 239-249, 255-257, 326-344	1000,62	22,43	24,10	1047,15
12	Laski	152-155, 164-171, 177-181, 300-316	739,90	17,77	20,77	778,44
Razem Obręb Kamieniec Ząbkowicki			6492,27	160,78	194,93	6847,98
Razem Nadleśnictwo Bardo Śląskie			12464,20	314,50	341,10	13119,80*

*bez gruntów stanowiących współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych: 1,0897 ha

III.1.2. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

Pod względem przynależności administracyjnej Nadleśnictwo Bardo Śląskie położone jest w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego. Zasięg terytorialny nadleśnictwa obejmuje następujące niższe jednostki administracyjne: powiat ząbkowicki (gminy: Bardo, Kamieniec Ząbkowicki, Stoszowice, Ząbkowice Śląskie, Złoty Stok), powiat kłodzki (gminy: m. Kłodzko, Kłodzko), powiat dzierzoniowski (gmina Dzierżoniów). Niewielki fragment we wschodniej części nadleśnictwa obejmuje powiat nyski (gminy: Paczków), należący do województw opolskiego.

Ryc. 2. Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle jednostek podziału administracyjnego

III.1.3. POŁOŻENIE W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ KRAJU

Według fizycznogeograficznego podziału kraju, Nadleśnictwo Bardo Śląskie położone jest w następujących jednostkach fizycznogeograficznych Polski (Solon i in. 2018):

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa

Prowincja: Masyw Czeski (33)

Podprowincja: Sudety z Przedgórzem Sudeckim (332)

Makroregion: Przedgórze Sudeckie (332.1)

Mezoregion: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie (332.14)

Obniżenie Otmuchowskie (332.16)

Makroregion: Sudety Środkowe (332.4-5)

Mezoregion: Góry Sowie (332.44)

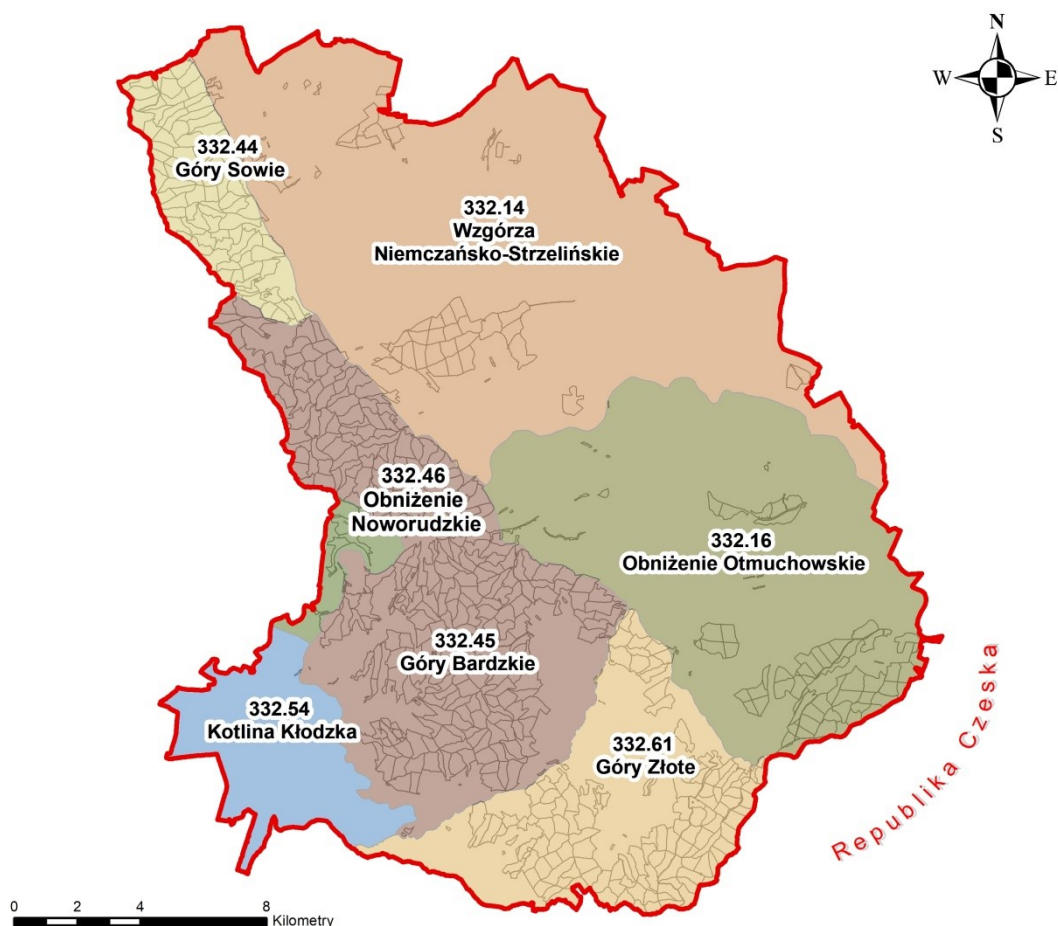
Góry Bardzkie (332.45)

Obniżenie Noworudzkie (332.46)

Kotlina Kłodzka (332.54)

Makroregion: Sudety Wschodnie (332.6)

Mezoregion: Góry Złote (332.61)

Ryc. 3. Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Solon i in. 2018)

Przeważająca część drzewostanów Nadleśnictwa Bardo Śląskie położona jest w obrębie pasm Gór Sowich, Gór Bardzkich oraz Gór Złotych. Niewielkie kompleksy leśne położone są na Pogórzu Sudeckim, w obrębie Obniżenia Otmuchowskiego i Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich. Fragment Kotliny Kłodzkiej w zasięgu nadleśnictwa zajęty jest przez zabudowę miejską Kłodzka, zaś w okolicach Morzyszowa nad Nysą Kłodzką wyróżnić można jeden kompleks leśny położony w obrębie Obniżenia Noworudzkiego.

Makroregion **Przedgórze Sudeckie** pod względem geomorfologicznym wyróżnia się wyspowym występowaniem elewacji terenu zbudowanych ze skał podłoża krystalicznego o wieku późnoproterozoicznym lub (głównie) paleozoicznym, pomiędzy którymi rozciągają się obszary płaskie lub faliste, podścielone luźnymi skałami (osadami) wieku neogeńskiego i czwartorzędowego, z podłożem krystalicznym zalegającym na głębokości od kilkunastu do ponad 100 m (Migoń 2014). W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie reprezentują go następujące mezoregiony:

Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie są najrozleglejszą i najbardziej zróżnicowaną częścią Przedgórza Sudeckiego. Zaznaczają się tu pasma wzniesień, płaskowyże oraz podłużne lub kotlinowate obniżenia wykorzystywane przez dopływy Nysy Kłodzkiej od strony

południowej i wschodniej. W związku z taką konfiguracją terenu w obrębie Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich jest wyróżnianych kilkanaście mniejszych jednostek w randze mikroregionów (Kondracki 2011). Na terenie nadleśnictwa wyróżniono: Masyw Grochowej (Masyw Brzeźnicki), Kotlinę Ząbkowicką, Kotlinę Stoszowicką oraz fragment Wzgórz Bielawskich (Staffa 2008). Masyw Grochowej to diabazowo-serpentyinitowy twardelec ze złożami magnezytu, eksploatowanymi odkrywkowo. Kotlina Ząbkowicka i Kotlina Stoszowicka położone są nad lewym dopływem Nysy – Budzówką. Oba obniżenia stanowią nieckę o urodzajnych glebach, co ma decydujący wpływ na rolniczy charakter tego terenu (Walczak 1954). Pod względem geologicznym mezoregion obejmuje północno-wschodni fragment bloku przedsudeckiego. Jego podłoże zbudowane jest przede wszystkim ze skał metamorficznych - gnejsów, łupków łuszczkowych, kwarcytów, amfibolitów, mylonitów, marmurów, poprzecinanych we wschodniej części licznymi ciałami granitowymi, a w południowo-zachodniej gabrowymi, serpentyinitowymi oraz żyłami bazaltu. Częściowo przykrywają je skały osadowe wieku mioceńskiego i plejstoceniowego, m.in. ility z wkładkami węgla brunatnych, piaski, gliny, lessy (Stupnicka 2013).

Obniżenie Otmuchowskie jest zapadliskiem tektonicznym wypełnionym osadami wodnymi pozostawionymi przez topniejący lodowiec, które wykorzystuje Nysa Kłodzka w swym środkowym biegu. Nieckę tę, wypełnioną trzeciorzędowymi i plejstoceniowymi osadami, ogranicza od południa sudecki uskoc brzeźny. Od północnego zachodu zamykają ją gabrowe i serpentyinitowe wzgórza okolic Grochowej i Braszowic, a od wschodu skaliste wzniesienia koło Kamieńca Ząbkowickiego, zbudowane z łupków łuszczkowych. Naniesione osady są intensywnie eksploatowane, jako dobrej jakości żwiry, wzdłuż niemalże całej Nysy Kłodzkiej na tym obszarze. Szerokie dno doliny zajmują pola uprawne i łąki (Walczak 1954).

Makroregion **Sudety Środkowe** to typowe góry zrębowe, obcięte od północy i południa uskokami. Pod względem geologicznym przedstawiają strukturę nieckowatą, której oś przebiega równolegle do głównego kierunku zrębu sudeckiego (z północnego zachodu na południowy wschód). Na obrzeżach niecki od północy znajduje się gnejsowa kra sowiogórska Gór Sowich. Na dnie niecki występują mało odporne warstwy karbońskie (z wkładkami węgla kamiennego), które wyłaniają się na jej brzegach tworząc obniżenia śródgórskie Bramy Lubawskiej i Obniżenia Noworudzkiego. Południowo-wschodnią część rowu tektonicznego Nysy Kłodzkiej wypełniają zwięzłe skały osadowe – piaskowce, zlepieńce i łupki. We wschodniej części pojawiają się ścięte uskokami, hercyńskie struktury fałdowe Gór Bardzkich zbudowane ze zwięzłych skał osadowych poprzecinanych prostopadłymi uskokami do głównego kierunku rozciągłości. Wygląd Sudetów Środkowych jest wynikiem długotrwałych procesów górotwórczych i denudacyjnych, kiedy to góry były wypiętrzane, a następnie niszczone. Skały różnego wieku tworzą tzw. mozaikową budowę

geologiczną (Kondracki 2011). W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie wyróżniamy następujące mezoregiony:

Góry Sowie rozciągają się na przedłużeniu Gór Wałbrzyskich. Wypiętrzone są w obecnym kształcie w trzeciorzędzie w postaci jednego zrębu tektonicznego. Cechą tych gór jest płaski grzbiet szczytów z wyraźnym zaznaczeniem asymetrii stoków. Zbocza południowe są dość łagodne, natomiast północne są bardziej strome. Góry mają charakter mało zróżnicowanego, zwartego bloku o wyrównanej wierzchowinie i podciętych zboczach, od głównego bloku odchodzą liczne boczne, krótkie grzbiety pooddzielane dolinami potoków. W całym masywie można wyróżnić cztery części składowe oddzielone od siebie przełęczami (Kondracki 2011). Góry Sowie należą do dwóch jednostek geologicznych o skomplikowanej tektonice i zróżnicowanej litologii: bloku sowiogórskiego i niecki śródsudeckiej. Skały bloku sowiogórskiego tworzą główny masyw Gór Sowich, rozciągający się w zasięgu nadleśnictwa między przełęczą Woliborską a Srebrną. Są to gnejsy i migmatyty z niewielkimi wystąpieniami skał: ultrazasadowych, amfibolitów, serpentynitów, granulitów i pegmatytów. Właśnie te poboczne skały stanowią o atrakcyjności tych gór. Południowo-zachodnia część gór należy do niecki śródsudeckiej, tzw. synklinorium śródsudeckiego, powstałej w okresie orogenezy waryscyjskiej, która wypełniona jest utworami karbońskimi i permskimi, z wystającymi w kilku miejscach skałami starszego podłoża. Występują tu mniej odporne na wietrzenie warstwy karbońskie i permskie, znacznie łagodzące stromość stoków. Na starszym, metamorficznym podłożu występują lokalnie młodsze skały karbońskie – piaskowce, mułowce i zlepieńce, tworzące tzw. „kulm sowiogórski” (Stupnicka 2013). Część południowo - zachodnia schodzi kilkoma stopniami do Obniżenia Noworudzkiego, tworząc dość złożony układ drobnych grzbietów i garbów.

Góry Bardzkie są orograficznym przedłużeniem Gór Sowich, od których dzieli je Przełęcz Srebrna, ale w przeciwieństwie do nich są zbudowane ze sfałdowanych w orogenezie hercyńskiej skał paleozoicznych: zlepieńców, piaskowców kwarcytowych i łupków – kambryjskich, sylurskich i dolnokarbońskich, a także skał pochodzenia wulkanicznego. Całe pasmo rozdzielone jest antecendentnym przełomem Nysy Kłodzkiej – Przełomem Bardzkim – na dwie części: Grzbiet Zachodni i Grzbiet Wschodni. Grzbiet Zachodni ma kształt szerokiego i niezbyt wysokiego masywu, najwyższą kulminację w zasięgu nadleśnictwa stanowi Wilcza Góra (663 m n.p.m.). Grzbiet Wschodni jest wyższy i ma kształt pojedynczego, ostro zarysowanego pasma, najwyższe kulminacje stanowią tu Szeroka Góra (765 m n.p.m.), Kłodzka Góra (763 m n.p.m.) i Ostra Góra (752 m n.p.m.). W północno-wschodniej części Wschodniego Grzbietu można wyróżnić kotlinowate Obniżenie Laskówki. Kierunek fałdowań przebiega w poprzek do rozciągłości gór, wyznaczonej przez trzeciorzędowe uskoki, co sprawia, że mimo stosunkowo niewielkich wysokości bezwzględnych rzeźba terenu jest dosyć urozmaicona. Skomplikowana budowa

znajduje odzwierciedlenie w rzeźbie terenu. Zbocza pocięte są licznymi, głębokimi dolinkami, a poszczególne szczyty wyraźnie zaznaczają się w linii grzbietowej. Stoki północno-wschodnie, związane z sudeckim uskokiem brzeżnym, są bardziej strome niż stoki od strony Kotliny Kłodzkiej, zajęte częściowo przez pola uprawne i osadnictwo wiejskie. Główny grzbiet jest porośnięty lasami regla dolnego (Kondracki 2011).

Obniżenie Noworudzkie oddziela Góry Sowie od równoległych do nich Gór Kamiennych oraz Góry Bardzkie od Gór Stołowych. Pod względem geomorfologicznym obniżenie przedstawia strukturę nieckową, której oś przebiega zgodnie z ogólnym kierunkiem zrębu sudeckiego (z północnego zachodu na południowy wschód) (Kondracki 2011). Obniżenie Noworudzkie jest północno-wschodnią częścią niecki śródsudeckiej. Ma ciekawą i złożoną budowę geologiczną, powstało w obrębie wychodni skał karbońskich oraz permskich – utworów czerwonego spągowca (piaskowce, zlepieńce). Występują w jego w podłożu utwory karbonu – węgiel kamienny i łupki ogniotrwałe. Obrzeże obniżenia tworzą prekambryjskie, metamorficzne bloki otaczających gór. Nieckę wypełniają warstwy dewońskie, karbońskie i permskie, a na nich leży kilkusetmetrowa płyta piaskowców kredowych, osadzonych w czasie górnokredowej transgresji morskiej, która w trzeciorzędzie została dyslokowana (Stupnicka 2013). Obniżenie poprzecinane jest dolinami rzek i potoków oraz pasmami wzniesień o charakterze pagórkowatym, przez co silnie kontrastuje krajobrazowo z górami, które rozdziela. Najwyższe wzniesienia nie przekraczają 600 m n.p.m. W granicach nadleśnictwa znajduje się fragment obniżenia nad Nysą Kłodzką w okolicach Mokrzyszowa.

Kotlina Kłodzka obejmuje niewielką obszarowo strukturę geologiczną zwaną metamorfikiem kłodzkim, leżącą pomiędzy depresją śródsudecką od zachodu i południa, strukturą bardzką od północnego wschodu, a intruzją kłodzko-złotostocką od wschodu. Podłoże zbudowane jest ze skał metamorficznych oraz magmowych wieku paleozoicznego oraz częściowo z piaskowców permskich i górnokredowych. Skalne podłoże przykryte jest kenozoicznymi piaskami, żwirami, łąkami, glinami oraz lessami (Stupnicka 2013). Rzeźba terenu jest zróżnicowana. Centrum Kotliny oraz część południową i zachodnią tworzy wysoczyzna z niewielkimi wzgórzami Forteczna Góra i Owcza Góra w Kłodzku oraz z głęboko wciętych dolinami rzek – Nysy Kłodzkiej, Białej Łądeckiej i Ścinawki.

Makroregion **Sudety Wschodnie** to góry o bardzo złożonej budowie geologicznej. Dla zróżnicowania geotektonicznego oraz litostratygraficznego podstawowe znaczenie miały procesy orogenezy waryscyjskiej z głównymi fazami zachodzącymi w dewonie i karbonie. W wyniku nasunięcia się terranu Sudetów Środkowych na strukturę śląsko-morawską powstały wówczas góry o przebiegu pasm fałdowych w przybliżeniu południkowym. Współczesna rzeźba terenu, uwarunkowana trzeciorzędową tektoniką oraz denudacją zrębów, charakteryzuje się niezbyt dużym zróżnicowaniem, tylko częściowo powiązanym

z uwarunkowaniami litostratygraficznymi, w tym twardością i odpornością skał. Charakterystyczne są rozległe, łagodne wzniesienia górskie (tzw. kopy), porożcinane V-kształtnymi dolinami rzecznyymi. Przebieg znacznej części rzek dowiązuje się do systemu uskoków tektonicznych (Badora 2018). Do makroregionu w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zalicza się jeden mezoregion:

Góry Złote orograficznie są przedłużeniem Gór Bardzkich i jednym z dłuższych pasm sudeckich. Od północnego wschodu granicę Gór Złotych tworzy brzeżny uskok sudecki, zaś od południowego zachodu dolina Białej Łądeckiej i jej dopływu Morawki. Część północno-zachodnia pasma zbudowana jest przeważnie ze sjenitu, gruboławicowych wapieni krystalicznych (marmuru), amfibolitów i innych skał metamorficznych, z kulminacją Jawornika (870 m n.p.m.) położoną tuż przy południowo-wschodniej granicy nadleśnictwa (Kondracki 2011).

Zgodnie z regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski 2010 (Zielony i Kliczkowska 2012) lasy Nadleśnictwa Bardo Śląskie położone są w zasięgu Krainy Sudeckiej (VII) i Śląskiej (V) w granicach następujących mezoregionów:

Mezoregion: Przedgórze Sudeckiego (V-8)

Mezoregion: Gór Sowich (VII-8)

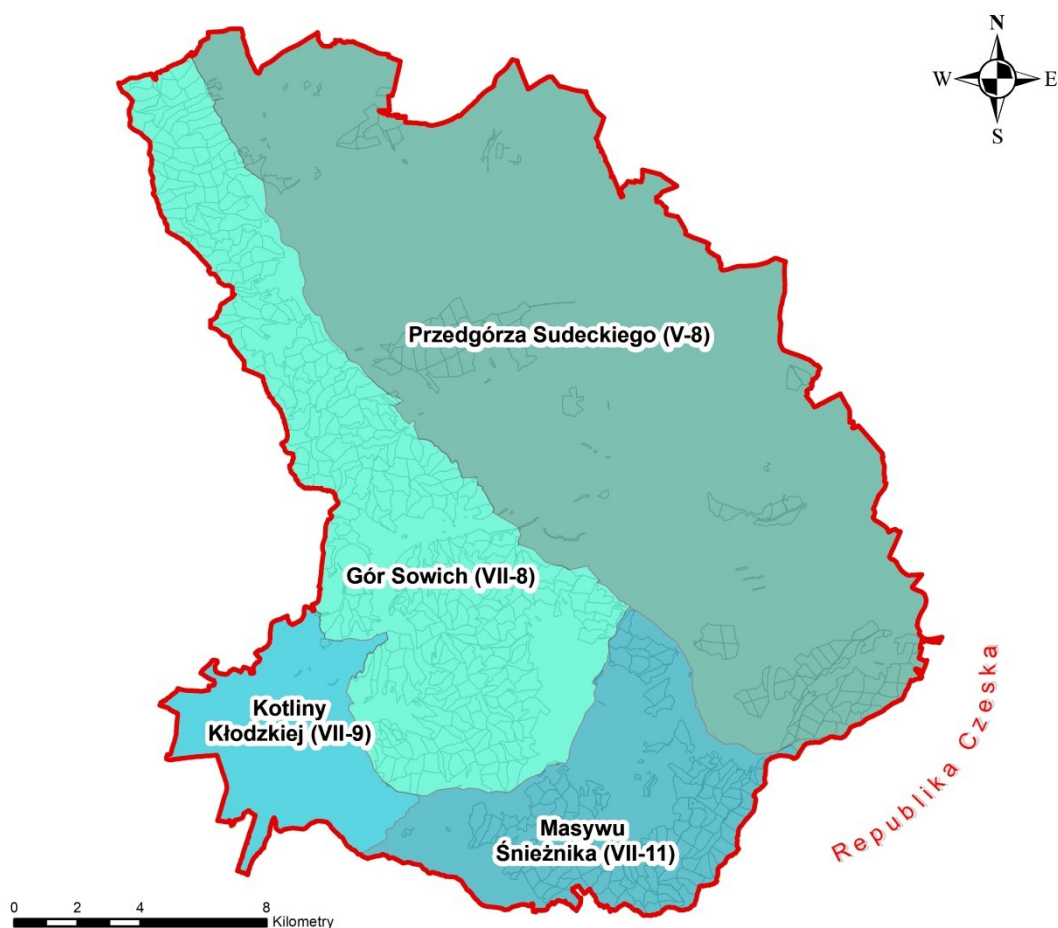
Mezoregion: Kotliny Kłodzkiej (VII-9)

Mezoregion: Masywu Śnieżnika (VII-11)

Mezoregion **Przedgórze Sudeckiego** obejmuje powierzchnię 2164 km², z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 8%. Przeważają tu krajobrazy naturalne peryglacjalne równinne i faliste. Mniej jest krajobrazów wyżyn i niskich gór – krzemianowych i glinokrzemianowych erozyjnych pogórzy, a zupełnie niewiele krajobrazów zalewowych den dolin – akumulacyjnych. Głównymi krajobrazami roślinnymi są: krajobraz grądów i ubogich dąbrów podgórskich oraz, spotykany w części północnej, zachodniej i przy południowej granicy mezoregionu – krajobraz grądowy w wariacie z udziałem borów mieszanych w podwariacie z dużym udziałem łągów jesionowo-wiązowych. Lesistość jest bardzo mała i wynosi 7%. Lasy tworzą małe i średnie kompleksy; zajmują około 153 km², z czego 93% pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych. Dominują siedliska lasu wyżynnego (62%) i lasu mieszanego wyżynnego (22%). Gatunkiem panującym w drzewostanach jest dąb, który zajmuje 38%, świerk - 14%, a sosna 12% powierzchni (Zielony i Kliczkowska 2012).

Mezoregion **Gór Sowich** obejmuje powierzchnię 435 km², z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 62%. Przeważają krajobrazy naturalne średniogórskie erozyjne regła dolnego. Nieco rzadziej występują krajobrazy krzemianowe i glinokrzemianowe erozyjne pogórzy. Znaczne powierzchnie są zajęte przez krajobrazy roślinne reglowych buczyn górskich, grądów i ubogich dąbrów podgórskich oraz grądów i buczyn górskich. Nielicznie

występuje także krajobraz łąkowy w wariantach z udziałem borów mieszanych w podwariantach z dużym udziałem łąk jesionowo-wiązowych oraz krajobraz łąkowy w wariantach podgórskim. Lesistość jest bardzo duża i wynosi 61%. Lasy tworzą rozległe kompleksy. Zajmują około 265 km², z czego 95% pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych. Dominują siedliska lasu mieszanego górskiego (46%) i lasu górskiego (42%). Gatunkiem panującym w drzewostanach jest świerk, który zajmuje 55%, buk 25%, a dąb 9% powierzchni (Zielony i Kliczkowska 2012).

Ryc. 4. Nadleśnictwo Bardo Śląskie na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski (Zielony i Kliczkowska 2012)

Mezoregion **Kotliny Kłodzkiej** obejmuje powierzchnię 560 km², z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 12%. Występuje mozaika krajobrazów naturalnych, którą tworzą krajobrazy krzemianowe i glinokrzemianowe erozyjne pogórzy, średniogórskie erozyjne regła dolnego oraz krajobrazy obniżeń denudacyjnych i kotlin w terenach wyżynnych i górskich, znacznie rzadziej – krajobrazy zalewowych den dolin – akumulacyjne. Dominuje krajobraz roślinny łąkowy w wariantach podgórskim. Znacznie mniejsze powierzchnie zajmują krajobraz łąkowy i buczyn górskich, a niewielkie – regłowych buczyn górskich. Lesistość wynosi 12%. Lasy tworzą małe kompleksy, zajmują około 67 km²,

z czego 92% pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych. Dominują siedliska lasu mieszanego górskiego (49%), lasu górskiego (29%) oraz lasu mieszanego wyżynnego (10%). Głównym gatunkiem panującym w drzewostanach jest świerk, który zajmuje 71% powierzchni (Zielony i Kliczkowska 2012).

Mezoregion **Masywu Śnieżnika** obejmuje powierzchnię 477 km², z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 62%. Przeważają krajobrazy naturalne średniogórskie erozyjne regła dolnego. Bardzo rzadko występują krajobrazy obniżeń denudacyjnych i kotlin w terenach wyżynnych i górskich. Dominują krajobrazy roślinne grądów i buczyn górskich oraz reglowych buczyn górskich. Rzadko występuje krajobraz grądowy w wariacie podgórskim. Lesistość mezoregionu jest bardzo duża i wynosi 61%. Lasy tworzą rozległe kompleksy; zajmują około 290 km², z czego 94% pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych. Dominują siedliska lasu mieszanego górskiego (54%), lasu górskiego (19%) i boru mieszanego górskiego (17%) oraz boru górskiego (8%). Gatunkiem panującym w drzewostanach jest świerk, który zajmuje aż 81%, natomiast buk 11% powierzchni (Zielony i Kliczkowska 2012).

Kolejnym podziałem, opartym na zróżnicowaniu przestrzennym typów roślinności, jest podział geobotaniczny (Matuszkiewicz 2008). Według niego obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie położony jest w granicach:

Działu Sudeckiego (G)

Krainy Sudeckiej (G.1)

Podkrajina Zachodniosudecka (G.1a)

Okręg Zewnętrznych Pasm Sudetów Środkowych (G.1a.5)

Gór Sowich (G.1a.5.h)

Gór Bardzkich Zachodnich (G.1a.5.i)

Okręg Kotlin Kłodzko-Broumnowskich (G.1a.7)

Kłodzki (G.1a.7.a)

Podkrajina Wschodniosudecka (G.1b)

Okręg Sudetów Wschodnich (G.1b.10)

Gór Żłoty (G.1b.10.a)

Kotliny Łądeckiej (G.1b.10.b)

Gór Bardzkich Wschodnich (G.1b.10.h)

Krajina Przedgórze Sudeckiego (G.2)

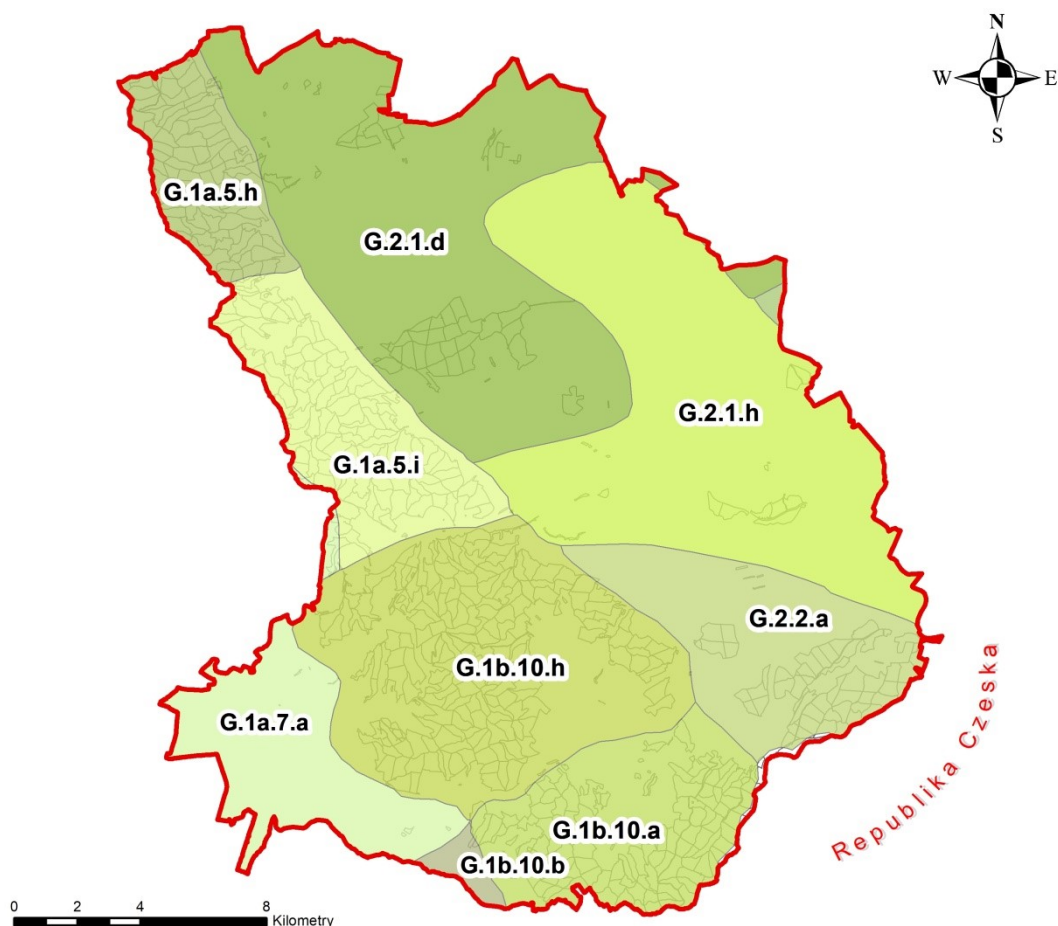
Okręg Strzegomsko-Strzeliński (G.2.1)

Wzgórze Niemczańskie (G.2.1.d)

Ząbkowicko-Otmuchowski (G.2.1.h)

Okręg Przedgórzy Sudetów Wschodnich (G.2.2)

Jawornicki (G.2.2.a)

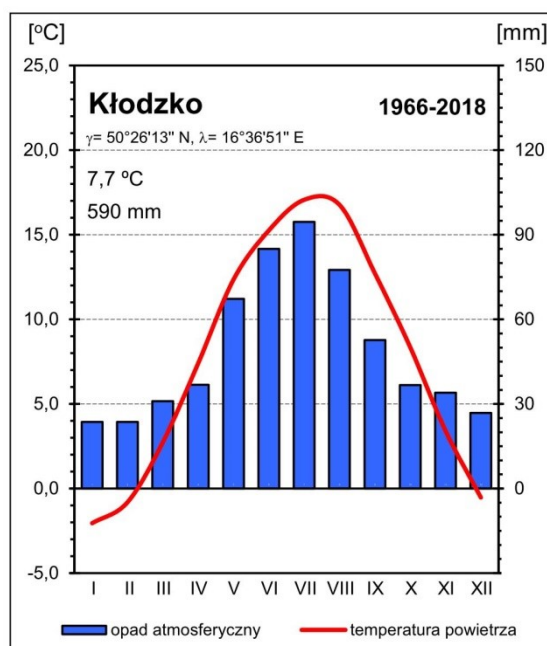
Ryc. 5. Położenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na tle podziału geobotanicznego Polski (Matuszkiewicz 2008)

III.2. KLIMAT

Charakterystykę klimatyczną Nadleśnictwa Bardo Śląskie oparto o serię wyników wieloletnich pomiarów meteorologicznych prowadzonych w latach 1966-2018 w stacji synoptycznej Kłodzko ($\gamma=50^{\circ}26'13''$ N, $\lambda=16^{\circ}36'51''$ E). Źródłem pochodzenia danych jest Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut badawczy¹. Stacja pomiarowa zlokalizowana w centralnej części Kotliny Kłodzkiej, w bliskim sąsiedztwie południowo zachodniej granicy nadleśnictwa, około 15 kilometrów od centrum omawianego obszaru.

W Nadleśnictwie Bardo Śląskie uwidacznia się mezoskalowy wpływ czynników geograficznych na klimat (szczególnie silnie wpływa bezpośrednia obecność progów orograficznego pasma Sudetów), jednak podobnie jak w całym regionie w głównej mierze kształtują go wielkoskalowe procesy cyrkulacyjne związane z obiegiem ciepła i wilgoci w atmosferze.

¹ Do opracowania wykorzystano zweryfikowane przez IMGW – PIB dane klimatologiczne dobowe wielkości średnich miesięcznych temperatur oraz miesięcznych sum opadu atmosferycznego, udostępnione publicznie i nieodpłatnie w formacie csv za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pod adresem: <https://dane.imgw.pl>.

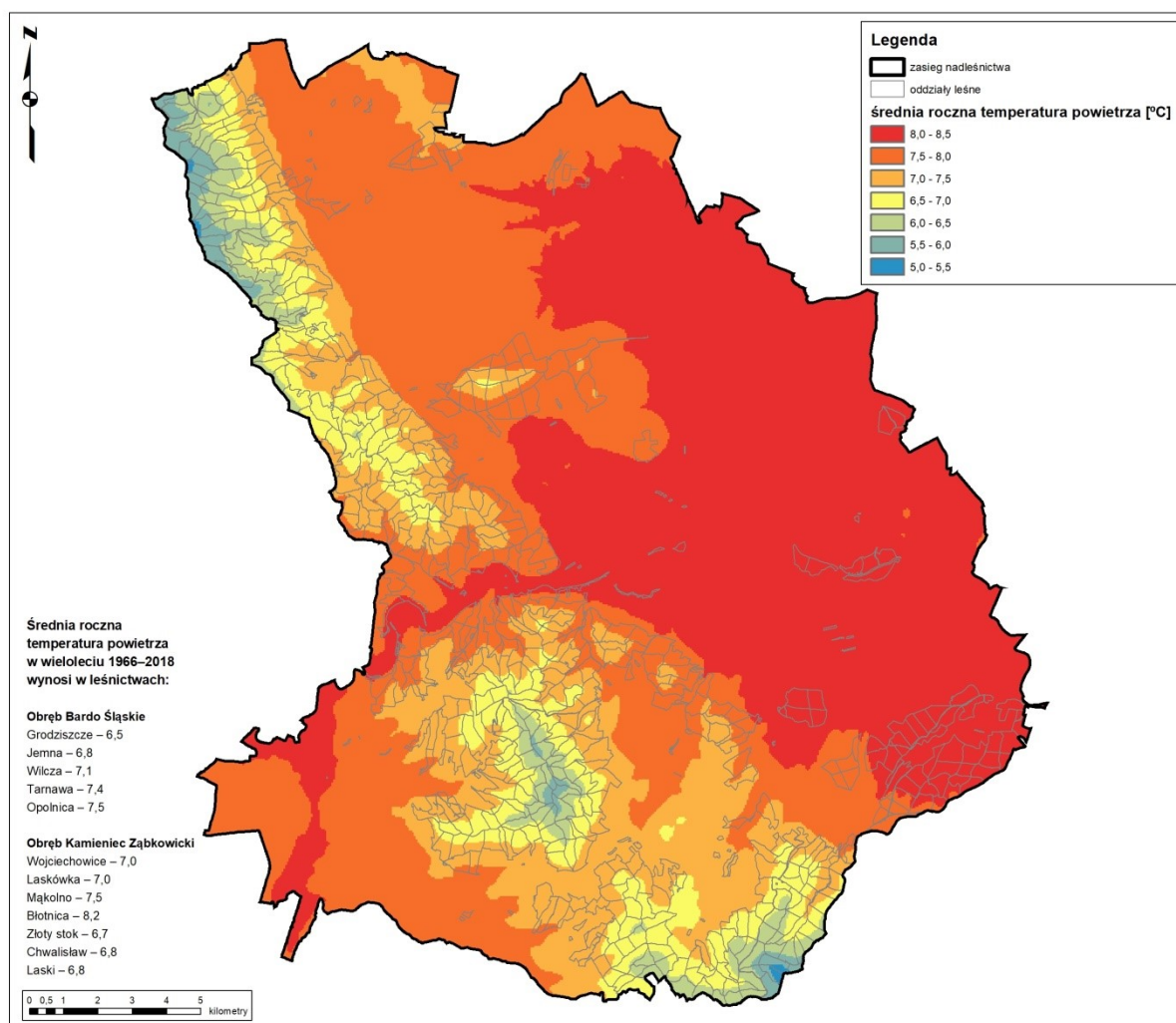
Ryc. 6. Diagram klimatyczny dla stacji Kłodzko (1966-2018)

Pogodę kształtują całoroczne ośrodki baryczne Niż Islandzki i Wyż Azorski, a także sezonowy Wyż Azjatycki oraz wyż powstające nad Europą Północną. Wysoki udział mas polarno-morskich sprawia, że klimat jest tutaj dość ciepły i łagodny. Ciśnienie atmosferyczne jest wyrównane przez cały rok z wyraźnie zaznaczonym maksimum w zimie. Pasma Sudetów ogranicza swobodny południkowy przepływ mas powietrza, a w sytuacjach kiedy do tego dojdzie wpływa na znaczne ich ogrzanie i osuszenie w procesach adiabatycznych.

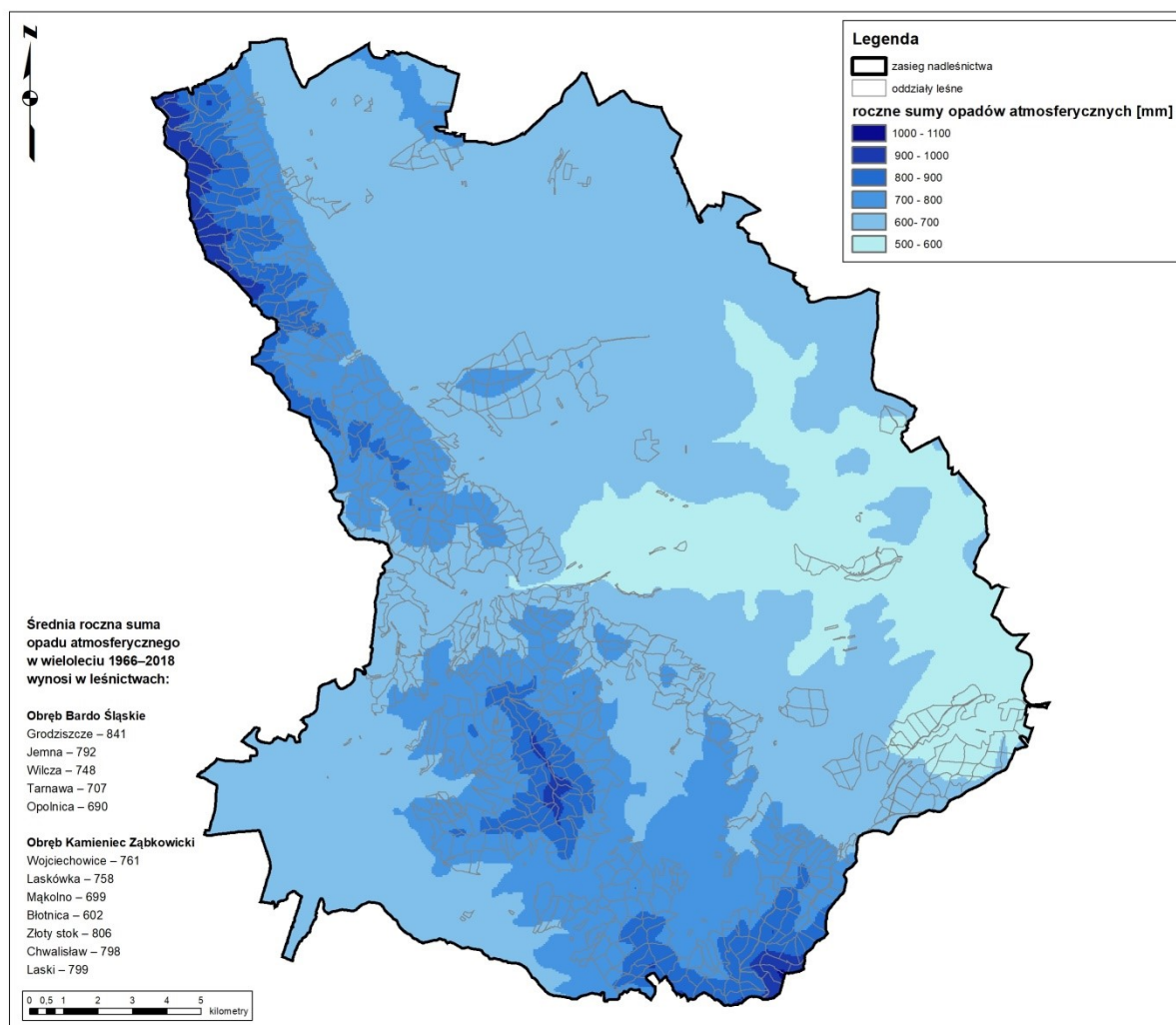
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie średnia wieloletnia temperatura powietrza waha się od 6,5 °C w leśnictwie Grodziszczce (obręb Bardo Śląskie) do 8,2 °C w leśnictwie Błotnica (obręb Kamieniec Ząbkowicki). Dość duża rozpiętość średniej temperatury jest konsekwencją różnic przeciętnej wysokości nad poziomem morza pomiędzy poszczególnymi fragmentami analizowanego obszaru. Cały obszar gruntów nadleśnictwa charakteryzuje przeciętna roczna temperatura powietrza 7,1 °C, która jest o 0,6 °C niższa od średniej wieloletniej notowanej w stacji Kłodzko. Wyniki obserwacji w tej stacji wskazują, że na obszarze nadleśnictwa najcieplejszym miesiącem jest zazwyczaj lipiec (17,1 °C) zaś najchłodniejszym styczeń (-2,0 °C).

Średnia wieloletnia (1966-2018) suma opadu atmosferycznego w stacji Kłodzko wynosi 590 mm. Jednakże z uwagi na lokalizację stacji pomiarowej w kotlinie górskiej oraz na dość dużą zmienność tego parametru w przestrzeni nie można traktować jej, jako wartości reprezentatywnej dla obszaru całego nadleśnictwa. Dlatego dopiero wykorzystanie technik GIS pozwoliło na oszacowanie wzrostu sum opadu atmosferycznego postępujących wraz z wysokością nad poziomem morza. Zdecydowanie najwyższej rocznej sumy opadów atmosferycznych należy spodziewać się w północno zachodniej części nadleśnictwa

na obszarze Gór Sowich – powyżej 800 mm (leśnictwo Grodziszczce – 841mm). Najniższe sumy opadów notowane są zazwyczaj w obrębie Obniżenia Otmuchowskiego – około 600 mm (leśnictwo Błotnica – 602 mm). Różnica w przeciętnej rocznej dostawie wody z opadu pomiędzy obrębami leśnymi nie zaznacza się wyraźnie i wynosi ok. 10 mm, a średnie wieloletnie roczne sumy opadów atmosferycznych wynoszą dla obrębów Bardo Śląskie i Kamieniec Ząbkowicki odpowiednio 755 i 746 mm. Analiza modelowego rozkładu przestrzennego tego zjawiska pozwala na określenie przeciętnej wielkości sumy rocznej opadu atmosferycznego w leśnej części Nadleśnictwa Bardo Śląskie na 750 mm. Należy przy tym zwrócić uwagę na dużą zmienność tej wielkości z rok na rok wynoszącą od 70 do 140% przeciętnej rocznej sumy opadu. W przebiegu miesięcznych sum opadu wyraźnie wyróżnia się letnie maksimum i zimowe minimum. W stacji Kłodzko w wieloleciu 1966-2018 miesiącem o najwyższej sumie opadu atmosferycznego był lipiec, zaś o najniższej miesiące styczeń i luty.

Ryc. 7. Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (1966-2018)

Ryc. 8. Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (1966-2018)

Warunki klimatyczne Nadleśnictwa Bardo Śląskie z uwagi na dostatecznie wysokie sumy opadu atmosferycznego oraz zadowalające warunki termiczne można zaliczyć do korzystnych dla wzrostu i hodowli lasu. Pomiędzy obrębami leśnymi nie obserwuje się zróżnicowania warunków termicznych i opadowych.

III.3. WARUNKI HYDROLOGICZNE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) teren nadleśnictwa położony jest w zlewni Bałtyku w dorzeczu Odry:

- I Odra
- II Nysa Kłodzka
- III Nysa Kłodzka do Ścinawki (I)

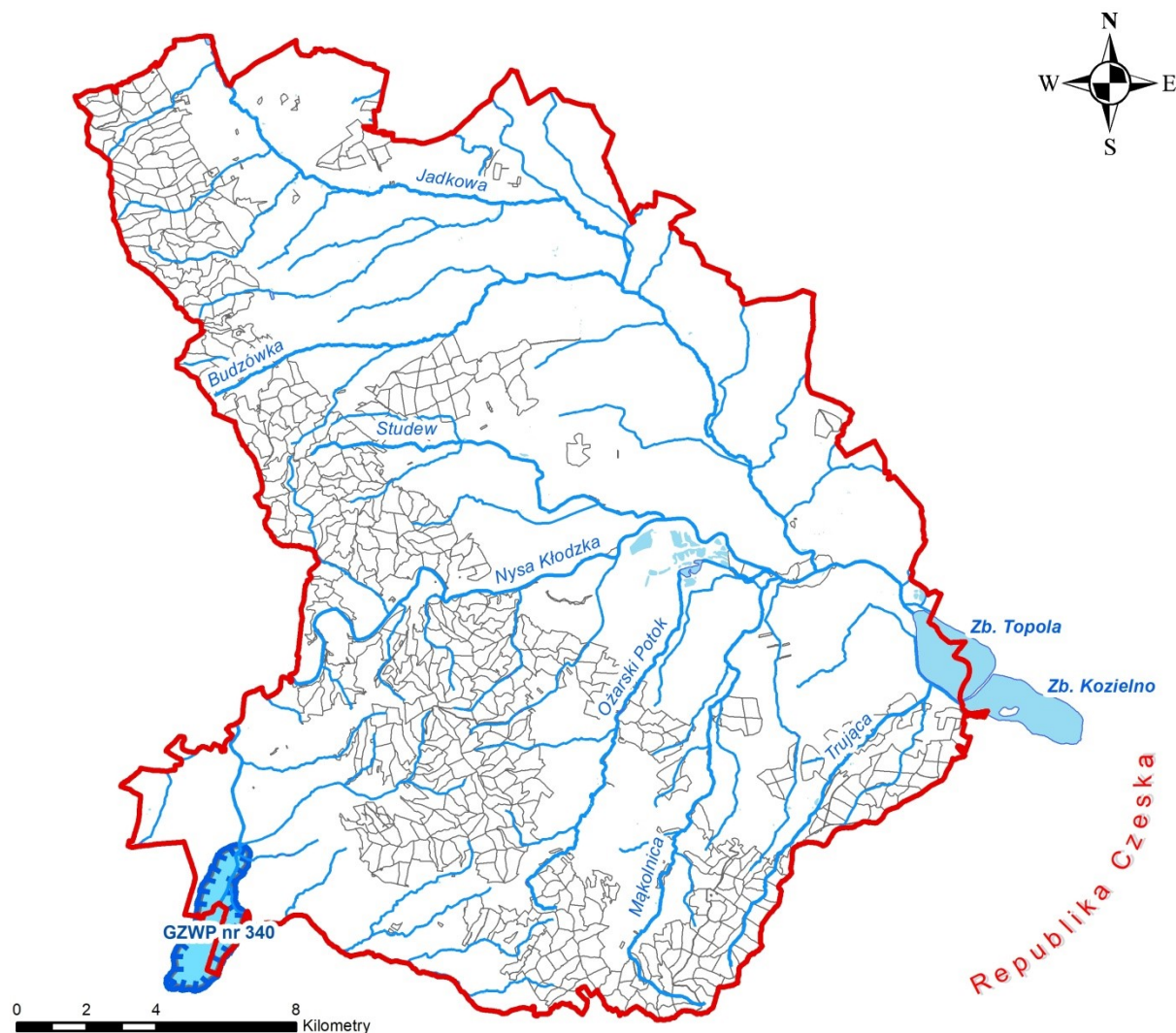
- IV Biała Łądecka, Nysa Kłodzka od Białej Łądeckiej do Bystrzycy Dusznickiej (l), Nysa Kłodzka od Bystrzycy Dusznickiej do Ścinawki (l)
- III Ścinawka
 - IV Ścinawka od Czerwionki do ujścia
- III Nysa Kłodzka od Ścinawki do zb. Otmuchów
 - IV Nysa Kłodzka od Ścinawki do Budzówki (l), Budzówka, Nysa Kłodzka od Budzówki do zapory zb. Topola, Nysa Kłodzka od zapory zb. Topola do Kamienicy (p)
- III Zlewnia zb. Otmuchów - Nysa Kłodzka - zlewnia zb. Nysa
 - IV Zlewnia zb. Otmuchów

Cały obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie leży w zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej, będącej lewobrzeżnym dopływem Odry. Nysa Kłodzka przepływa przez teren nadleśnictwa południkowo w jego zachodnim krańcu, za ujściem Ścinawki zmienia bieg na równoleżnikowy tworząc przełom w okolicy Barda. Przełom Bardzki to malownicza, bardzo kręta dolina, położona na wysokości około 255 m n.p.m., w której Nysa Kłodzka tworzy pięć wielkich meandrów, wyciętych w skałach tworzących strukturę bardzką. W wielu miejscach rzeka podcina zbocza, odsłaniając skalne ściany tworząc ciągi stromych skarp skalnych. Największymi prawobrzeżnymi dopływami Nysy Kłodzkiej są Ożarski Potok, Mąkolnica oraz Trująca. Zbierają one wody z obszaru Gór Żółtych. W widłach Nysy Kłodzkiej i Ożarskiego Potoku znajdują się złoża żwirów czwartorzędowych, które obecnie wydobywane są w trakcie kształtowania niecki i obwałowań pod przyszły zbiornik retencyjny Kamieniec. Największe lewobrzeżne dopływy Nysy Kłodzkiej to Ścinawka, Studew oraz Budzówka. Studew z Budzówką zbierają swe wody z obszaru Gór Wałbrzyskich w centralnej i zachodniej części nadleśnictwa, Jadkowa zaś przepływając przez obszar Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich zbiera wody potoków spływających z Gór Sowich w północno-zachodniej części nadleśnictwa. W okolicy Paczkowa utworzono, w wyniku zalania wielu małych stawów i większych wyrobisk po żwirowni na Nysie Kłodzkiej, dwa sztuczne zbiorniki retencyjne tworzące tzw. Zalew Paczkowski – Zbiornik Topola i Zbiornik Kozielno. Podstawową funkcją tych zbiorników jest ochrona przeciwpowodziowa. W południowo-zachodnim krańcu nadleśnictwa zlokalizowany jest fragment głównego zbiornika wód podziemnych GZWP nr 340 „Dolina kopalna rzeki Nysa Kłodzka”.

Tab. 2. Obiekty hydrologiczne na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Typ	Lokalizacja
Bagna	Obr. 1: 1 d; 60 i; 118 j; 122 c; 147 g; 167 p; 213 j; Obr. 2: 37 c; 38 f-g; 39 a-b; 66 b; 149 f; 183 l; 224 g; 232A a, m; 244A j; 250A a; 250B d-f; 297A a; 315 d; 327 i; 333A f; 336A f
Zbiorniki wodne i obiekty małej retencji	Obr. 1: 2 t; 7 t; 12 bx; 20 x; 25 k; 26 h-i; 31 i; 50 m; 52 k; 62 i, l; 85 f; 109 f; 167 l, o; 189 m; Obr. 2: 34 l; 37 p; 39 w; 44 j; 55 b; 147 p; 191 g; 197 j-k; 260 c

W ramach projektu „Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie” w latach 2007-2013 na terenie nadleśnictwa zrealizowano łącznie 36 obiektów małej retencji. Obecnie nadleśnictwo bierze udział w projekcie pn. „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich w ramach POliŚ 2014-2020”. Celem projektu jest wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu w górskich ekosystemach leśnych.

Ryc. 9. Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie oraz lokalizacja zbiornika wód podziemnych

Podjęte działania będą ukierunkowane na zapobieganie powstawaniu lub minimalizację negatywnych skutków zjawisk naturalnych takich jak: niszczące działanie wód wezbraniowych, powodzie i podtopienia, susza i pożary. W ramach projektu nadleśnictwo będzie realizować inwestycje związane z:

- budową, przebudową lub odbudową zbiorników małej retencji i zbiorników suchych;
- budową, przebudową lub odbudową małych urządzeń piętrzących (zastawki, małe progi, przetamowania) na kanałach i rowach w celu spowolnienia odpływu wód powierzchniowych, przywracania funkcji obszarów mokradłowych i ich ochrony oraz odtwarzanie terenów zalewowych;
- przebudową i rozbiórką obiektów hydrotechnicznych niedostosowanych do wód wezbraniowych (mostów, przepustów, brodów);
- zabudową przeciwerozyjną dróg, szlaków zrywkowych oraz zabezpieczenie obiektów infrastruktury leśnej przed skutkami nadmiernej erozji wodnej związanej z gwałtownymi opadami i spływami wód (m.in. wodospusty, płotki drewniane, kaszyce, narzut kamienny).

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

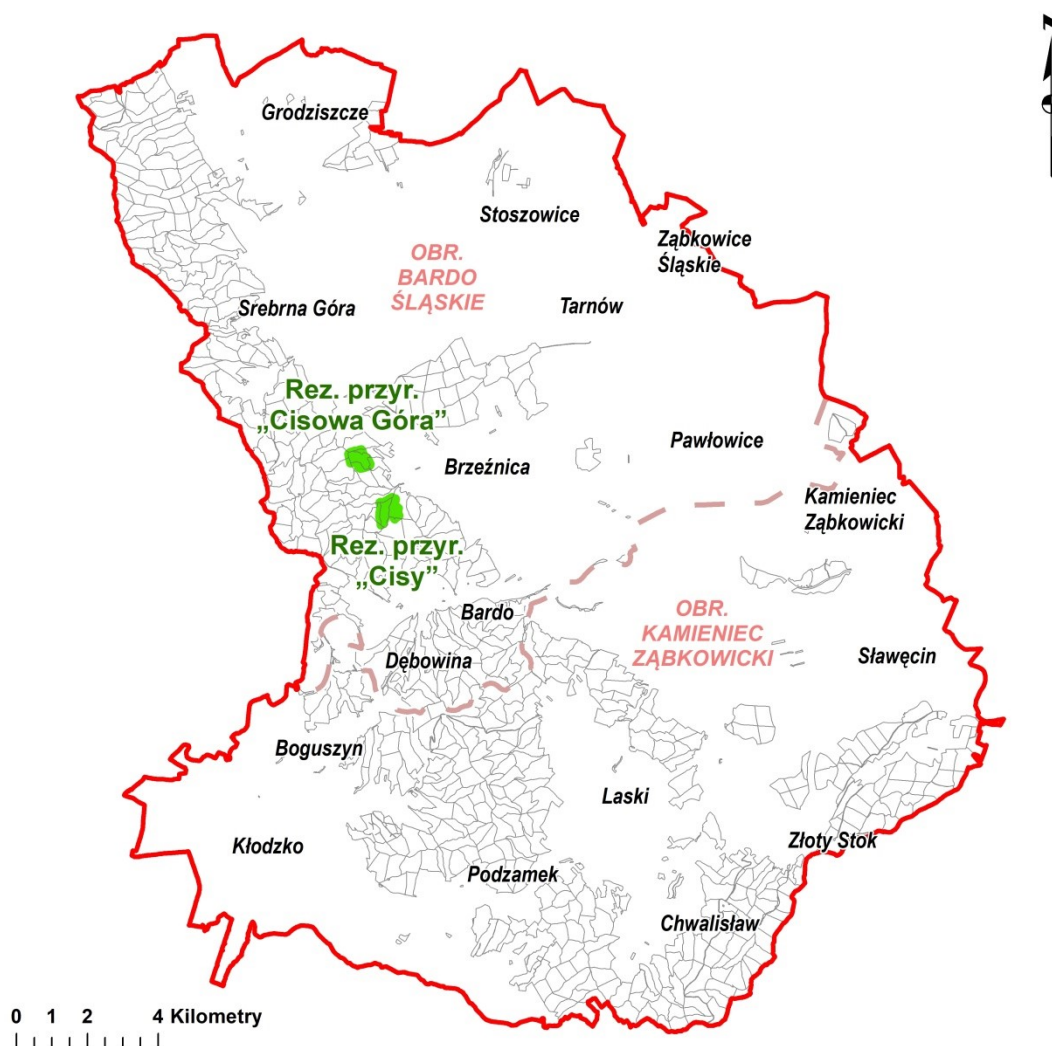
Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku *o ochronie przyrody* (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) ustanowiła następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajdują się: 2 rezerваты przyrody – „Cisy” i „Cisowa Góra”, 2 parki krajobrazowe - Park Krajobrazowy Gór Sowich i Śnieżnicki Park Krajobrazowy, 1 obszar chronionego krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”, 5 obszarów Natura 2000 – OZW Góry Bardzkie PLH020062, OZW Góry Złote PLH020096, OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043, 1 użytk ekologiczny „Hałda storczykowa” oraz 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny”. Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest 58 pomników przyrody, a także chronione gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów.

IV.1. REZERWATY PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) rezerwat przyrody obejmuje *obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi* (art.13). Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowane są dwa rezerваты przyrody – „Cisy” i „Cisowa Góra”.

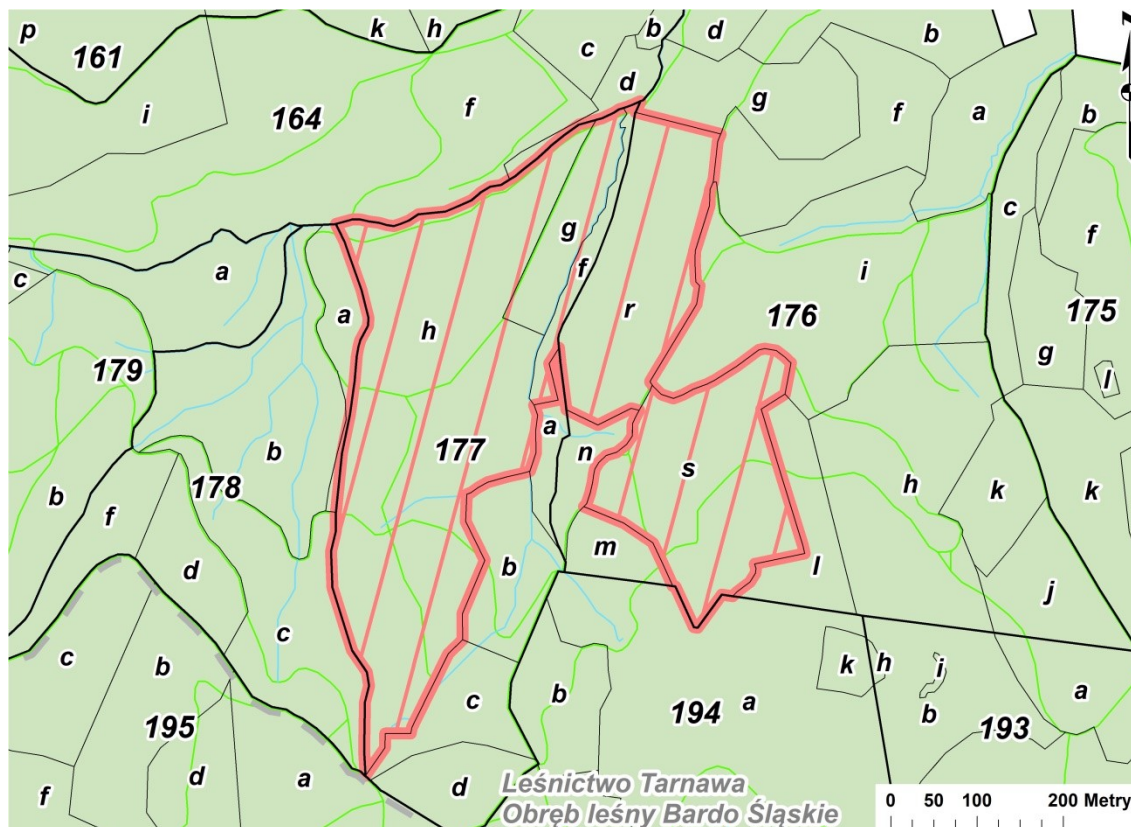

Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

IV.1.1. ISTNIEJĄCE REZERWATY PRZYRODY

Rezerwat przyrody „Cisy” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa z dnia 24 kwietnia 1954 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1954 r. Nr A-46, poz. 652). Kolejnym aktem prawnym w sprawie rezerwatu było Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 172, poz. 3104). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Cisy” (Dz. Urz. z 2012 r. poz. 1625). Rezerwat posiada zadania ochronne na okres pięciu lat, ustanowione Zarządzeniem Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy” (szczegółowe informacje o zadaniach ochronnych zawiera załącznik do POP).

Rezerwat przyrody obejmuje obszar lasu o powierzchni **19,58 ha**, położony na terenie gminy Bardo, w powiecie ząbkowickim, w województwie dolnośląskim. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona niżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu oraz tabela podsumowująca ogólną charakterystykę wszystkich rezerwatów przyrody w nadleśnictwie.

Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Cisy” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego stanowiska cisa, gatunku ustępującego obecnie z lasów, a stanowiącego niegdyś ich stały element składowy.

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Cisy” znajduje się na terenie kompleksu leśnego zlokalizowanego na zachód od miejscowości Brzeźnica. Obszar ten położony jest w obrębie wyraźnie wydzielonego niewielkiego pasma Gór Bardzkich, których wysokość dochodzi do ok. 600 m n.p.m. Sam rezerwat przyrody leży na północnych stokach Brzeźnickiej Góry (525 m n.p.m.) i Leszka (530 m n.p.m.). Różnica wysokości względnych na jego obszarze wynosi 120 metrów, a teren głównie opada w kierunku północnym. Przez środek obiektu przebiega wyraźna, głęboka rynna, której dnem płynie niewielki, okresowo wysychający strumień, uchodzący do potoku Stobna. Część zachodnia rezerwatu przyrody odznacza się znacznie łagodniejszymi spadkami terenu.

Fot. 1. Rezerwat przyrody „Cisy” (fot. J. Wierzbicki)

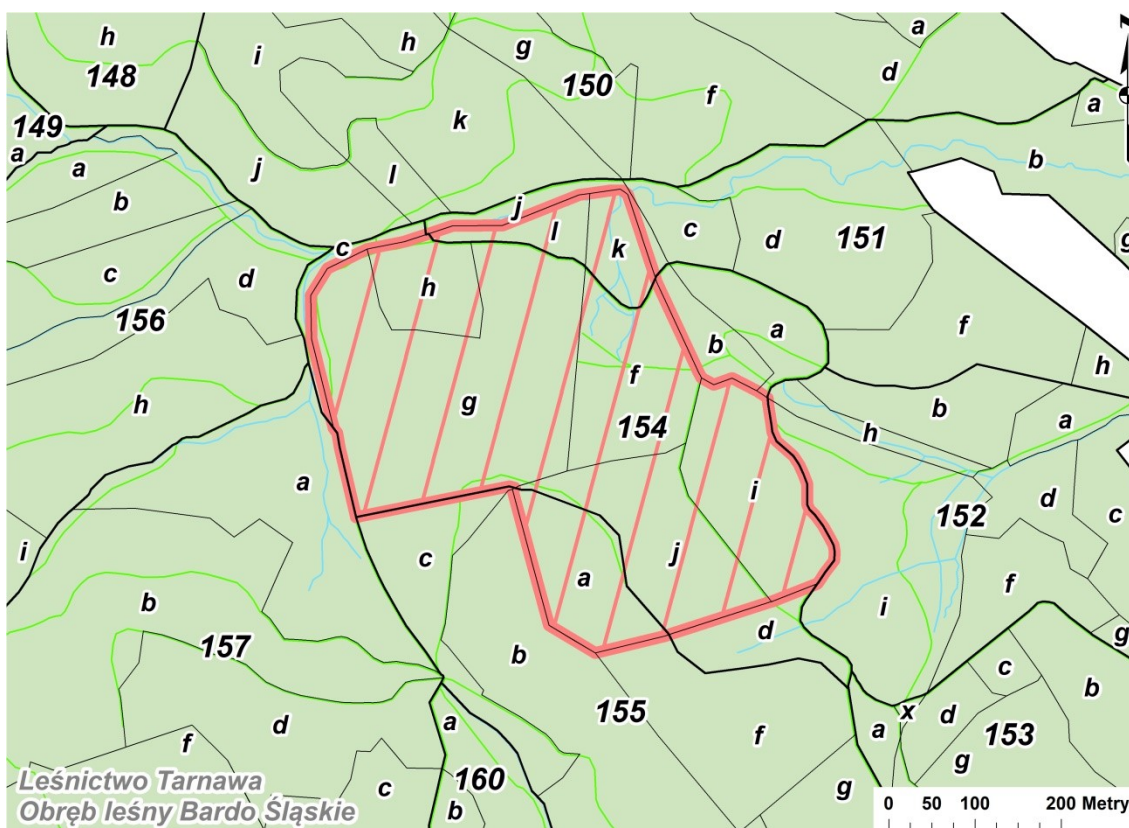
Roślinność rezerwatu ukształtowała się pod wpływem wielu czynników naturalnych i antropogenicznych, czego efektem są fitocenozy należące do pięciu zespołów leśnych (Fałtynowicz i in. 2000): podgórski łęg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum*, żyzna buczyna sudecka *Dentario enneaphylli-Fagetum*, acydofilna buczyna góraska *Luzulo luzuloidis-Fagetum*; grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum* oraz podgórska dąbrowa acydofilna *Luzulo luzuloidis-Quercetum*. Współczesna flora roślin naczyniowych rezerwatu liczy 144 gatunki, z których najbardziej interesującymi są: cis pospolity *Taxus baccata*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, podkolan biały *Platanthera bifolia*. Z cennych gatunków wskazywanych wcześniej z terenu rezerwatu, aktualnie nie potwierdzono obecności trzech gatunków storczyków - buławnika mieczolistnego *Cephalanthera longifolia*, kukułki bzowej *Dactylorhiza sambucina*, kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine* oraz goryczuszki orzęsionej *Gentianella ciliata* (Fałtynowicz i in. 2004).

Rezerwat przyrody „Cisy” położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 OZW Góry Bardzkie PLH020062 oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”.

Głównym zagrożeniem zidentyfikowanym na terenie rezerwatu przyrody „Cisy” (wg załącznika do Zarządzenia Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku) jest zanikanie osobników cisa pospolitego *Taxus baccata*, stanowiącego cel ochrony rezerwatu.

Rezerwat przyrody „Cisowa Góra” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa z dnia 19 marca 1953 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1953 r. Nr A-30, poz. 384). Kolejnym aktem prawnym w sprawie rezerwatu było Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 172, poz. 3104). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 3 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Cisowa Góra” (Dz. Urz. z 2012 r. poz. 1626). Rezerwat posiada zadania ochronne na okres pięciu lat, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra” (szczegółowe informacje o zadaniach ochronnych zawiera załącznik do POP).

Rezerwat przyrody obejmuje obszar lasu o powierzchni **18,93 ha**, położony na terenie gminy Stoszowice, w powiecie ząbkowickim, w województwie dolnośląskim. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona niżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu oraz tabela podsumowująca ogólną charakterystykę wszystkich rezerwatów przyrody w nadleśnictwie.

Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Cisowa Góra” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego stanowiska cisa, gatunku ustępującego obecnie z lasów, a stanowiącego niegdyś ich stały element składowy.

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Cisowa Góra” znajduje się na terenie kompleksu leśnego zlokalizowanego na zachód od miejscowości Brzeźnica. Obszar ten położony jest w obrębie północno-wschodniej części Grzbietu Zachodniego Gór Bardzkich na północnych zboczach wzniesień Buczek i Mały Buczek. Oprócz naturalnego stanowiska cisa pospolitego *Taxus baccata*, w rezerwacie występują cenne i rzadkie gatunki roślin oraz naturalne zbiorowiska roślinne.

Rezerwat przyrody „Cisowa Góra” położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 OZW Góry Bardzkie PLH020062 oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”.

Głównym zagrożeniem zidentyfikowanym na terenie rezerwatu przyrody „Cisowa Góra” (wg załącznika do Zarządzenia Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku) jest zanikanie osobników cisa pospolitego *Taxus baccata*, stanowiącego cel ochrony rezerwatu.

Fot. 2. Rezerwat przyrody „Cisowa Góra” (fot. J. Wierzbicki)

Tab. 3. Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa	Rok utworzenia	Położenie		Rodzaj	Typ i podtyp wg dominującego		Pow. [ha]	Przedmioty ochrony rezerwatu / zespoły leśne, gatunki chronione i zagrożone obserwowane na terenie rezerwatu przyrody
			Obręb, oddz. wg stanu na 01.1.2019 r.	Gmina		Przedmiotu ochrony	Ekosystemu		
1	„Cisy	1954	Bardo Śląskie 176 r, s, ~i, ~j, ~k, 177 f, g, h, ~a, ~c, ~d, ~f, ~g	Bardo	Leśny (L)	typ – florystyczny (PFI), podtyp – krzewów i drzew (kd)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp - lasów mieszanych górkich i podgórkich (lmg)	19,58	Podgórkiski łąg jesionowy <i>Carici remotae-Fraxinetum</i> , żyzna buczyna sudecka <i>Dentario enneaphylli-Fagetum</i> , acydofilna buczyna górkiska <i>Luzulo luzuloidis-Fagetum</i> ; grąd środkowoeuropejski <i>Galio sylvatici-Carpinetum</i> oraz podgórkiska dąbrowa acydofilna <i>Luzulo luzuloidis-Quercetum</i> . Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> , orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i> , wawrzynek wilczelyko <i>Daphne mezereum</i> , naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i> , lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> , gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i> , podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i> .
2	„Cisowa Góra”	1953	Bardo Śląskie 151 k, l, 154 f, g, h, i, j, ~b, ~c, ~g, ~j, 155 a, ~h	Stoszowice	Leśny (L)	typ – florystyczny (PFI), podtyp – krzewów i drzew (kd)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp - lasów mieszanych górkich i podgórkich (lmg)	18,93	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>

IV.1.2. PROPONOWANE REZERWATY PRZYRODY

Proponowane powiększenie istniejącego rezerwatu „Cisowa Góra” o strumień Studew i jego najbliższe otoczenie. Obszar proponowany do objęcia ochroną znajduje się przy granicy rezerwatu „Cisowa Góra” w kierunku miejscowości Brzeźnica i obejmuje fragmenty wydzieleń 150 d-g oraz 151 c-d obrębu leśnego Bardo Śląskie. Jest to ważne miejsce rozrodu salamandry plamistej *Salamandra salamandra*. Ponadto występują tu: żaba trawna *Rana temporaria*, ropucha szara *Bufo bufo*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, żmija zygzakowata *Vipera berus* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowane powiększenie istniejącego rezerwatu „Cisy” o zbocze powyżej domu opieki społecznej w Brzeźnicy. Położony na stoku teren na skraju wsi, otoczony jest ogrodem i łąkami, a dalej graniczy z lasem i rezerwatem „Cisy”. Obejmuje fragmenty wydzieleń 164 c, f, 178 a, b, 179 a oraz całe wydzielenia 164 a, b, d, 176 c, d obrębu leśnego Bardo Śląskie. Obok płynie bezimienny strumień, który tworzy młaki. Jest to teren, na którym występuje wiele gatunków płazów i gadów, m.in. salamandra plamista *Salamandra salamandra*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix* oraz żmija zygzakowata *Vipera berus* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany rezerwat przyrody „Skarpy w Morzyszowie”. Miejsce rozrodu salamandry plamistej *Salamandra salamandra*. Jest to prawdopodobnie jedno z najliczniejszych stanowisk tego gatunku w Sudetach. Liczebność populacji jest szacowana na kilkaset dorosłych osobników. W granicach proponowanego do ochrony obszaru znajdują się wydzielenia 213 t, 214 m-n, 215 a-h, n oraz fragmenty wydzieleń 213 n, r, 214 d obrębu leśnego Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

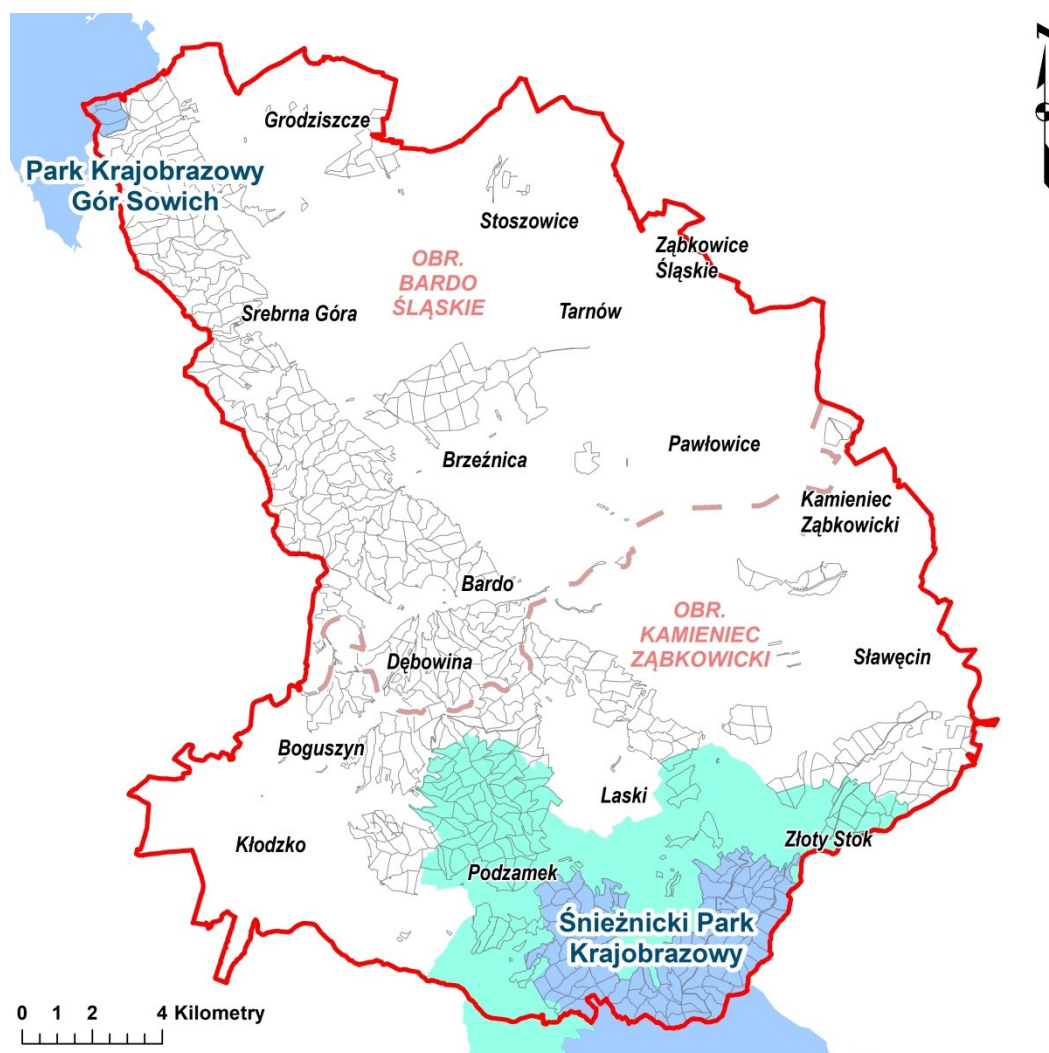
Proponowany rezerwat przyrody „Skalki w Boguszynie”. Objęte ochroną powinny być: skalisty stok przy dawnej drodze do Wrocławia oraz fragment strumienia Sokołowiec (Dębinka). Teren ten leży na granicy miasta i gminy Kłodzko. Jest to obszar występowania i rozrodu salamandry plamistej *Salamandra salamandra*. Istotne jest zachowanie odpowiednio czystej wody w Sokołowcu oraz dbanie o utrzymanie poziomu wód gruntowych na obecnym poziomie. Zachwianie tego poziomu może skutkować zanikiem strumienia i stawu, a równocześnie zanikiem tej niezwykle cennej i utrzymującej się od co najmniej 40 lat populacji. Oprócz salamander występują tu: traszka zwyczajna *Triturus vulgaris*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix* oraz żmija zygzakowata *Vipera berus*. W granicach obszaru znajduje się wydzielenie 325 s obrębu

leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany rezerwat przyrody „Czarny Staw”. Jest to strome zbocze Góry Kikoł, pokryte rumoszem skalnym i porośnięte lasem bukowym, znajdujące się w granicach Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Obejmuje części wydzieleń 190 h, i, 191 d, h, i, 192 f, 201 a, 202 a, g oraz w całości wydzielenia 191 f, g, j, 192 c, d, 197 a, b, i, j, k, 202 c obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. U podnóża stoku znajduje się wilgotny teren porośnięty roślinnością zielną oraz las mieszany. Przepływa tamtędy potok, na którym zrobiona jest mała zaporą, dzięki której utworzył się tzw. Czarny Staw. Zarówno potok, jak i stawek jest miejscem rozrodu salamandry plamistej *Salamandra salamandra*, licznej populacji żaby trawnej *Rana temporaria* oraz traszki górskiej *Triturus alpestris*. Populacja salamandry jest bardzo liczna, obecnie szacowana na co najmniej kilkaset osobników. Zagrożenie dla trwałości tego użytku stanowią prace regulacyjne na Żółtym Potoku - w 2002 roku został ujęty pod ziemię fragment potoku ponad zaporą (tereny wodonośne zaopatrujące miasto Żółty Stok). W wyniku tego ujęcia wysycha zbiornik, a koryto strumienia jest zupełnie suche. Zagroza to w sposób bezpośredni populacji salamandry, coraz rzadszej w całej Kotlinie Kłodzkiej (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Żółty Stok*, 2002).

IV.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o *ochronie przyrody* (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) charakteryzuje park krajobrazowy jako *obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju* (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru uchwalane jest przez sejmik województwa. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowane są dwa parki krajobrazowe - Park Krajobrazowy Gór Sowich oraz Śnieżnicki Park Krajobrazowy.

Ryc. 13. Lokalizacja parków krajobrazowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajdujących się w zasięgu granic parku krajobrazowego i jego otuliny przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzieleń leśnych pokrywających się w części z obszarem parku krajobrazowego i jego otuliną przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic parku krajobrazowego i jego otuliny dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Przebieg granic parków krajobrazowych przyjęto zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 26 kwietnia 2018 r.), natomiast przebieg granic otulin parków krajobrazowych za RDOŚ (dane do pul z dnia 8 kwietnia 2016 r.).

IV.2.1. ISTNIEJĄCE PARKI KRAJOBRAZOWE

Park Krajobrazowy Gór Sowich został powołany Rozporządzeniem Nr 7/91 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 8 listopada 1991 roku w *sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Gór Sowich* (Dz. Urz. z 1991 r. Nr 15, poz. 159). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu parku były: Rozporządzenie Nr 6/96 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 18 lipca 1996 roku w *sprawie włączenia w granice Parku Krajobrazowego Gór Sowich kompleksu leśnego o pow. 1243,67 ha Nadleśnictwa Wałbrzych w gminie Głuszyca* (Dz. Urz. z 1996 r. Nr 24, poz. 578), Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 roku w *sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa Wałbrzyskiego* (Dz. Urz. z 1998 r. Nr 34, poz. 260) oraz Zarządzenie Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 roku w *sprawie ustalenia wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze Województwa Dolnośląskiego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 1999 r. Nr 6, poz. 208). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 roku w *sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich* (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 101, poz. 1718) wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Nr 20 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 roku (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 303, poz. 3495). Park posiada plan ochrony na lata 2011–2030 ustanowiony Uchwałą Nr XVII/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w *sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510). Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Park Krajobrazowy Gór Sowich obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Szczególnymi celami ochrony parku są: ochrona wartości przyrodniczych, z zachowaniem fragmentów mieszanego lasu górno- i dolnoregłowego, zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności parku, w tym licznych form skalnych, ochrona wartości historycznych związanych z osadnictwem, kopalnictwem oraz okresem II wojny światowej oraz zachowanie krajobrazu rolniczego i kulturowego, w tym otwartych, niezabudowanych przestrzeni w krajobrazie leśno-polno-łąkowym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 101, poz. 1718) park obejmuje obszar o powierzchni 8 140,67 ha. Wokół parku nie została wyznaczona otulina. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajduje się niewielki, wschodni fragment parku. Grunty parku w granicach nadleśnictwa położone są na terenie obszaru Natura 2000 - OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071.

Tab. 4. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bardo Śląskie	9 c-g; 10; 15 b-i; 16 b-h	81,23	0,00	81,23
Ogółem		81,23	0,00	81,23

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich stanowią wydzielenia leśne: 9 b, 15 a (obręb leśny Bardo Śląskie).

Fot. 3. Panorama Gór Sowich z wieży widokowej na Wielkiej Sowie (fot. J. Wierzbicki)

Charakterystyka przyrodnicza

Park Krajobrazowy Gór Sowich położony jest w Sudetach Środkowych. Jego obszar obejmuje środkową część pasma Gór Sowich z najwyższą kulminacją Wielką Sową (1015 m n.p.m.) oraz odosobnionym masywem Włodarza (811 m n.p.m.). Wierzchowina Gór Sowich jest wyrównana, a stoki, zwłaszcza północno-wschodnie strome, pocięte głębokimi i wąskimi dolinkami potoków. W wielu miejscach znajdują się malownicze skałki. Północno-wschodnią granicę obszaru stanowi 400-500 m wysokości krawędź, wyznaczona przebiegiem sudeckiego uskoku brzeźnego. Najniżej położony punkt parku zlokalizowany jest w okolicach Pieszyc – 350 m n.p.m.

Obszar parku odznacza się dużą lesistością. Porastające go zespoły roślinne, są przeważnie pochodzenia antropogenicznego, a ich skład uzależniony jest wyraźnie od pięter wysokościowych. Większość obszaru parku porastają lasy dolnoreglowe: świerkowe, bukowe lub mieszane często z domieszką innych gatunków, takich jak: modrzew, jawor, brzoza, a w niższych partiach również sosna. Wyższe pasma grzbietowe pokrywają lasy zbliżone do naturalnych, o ubogim składzie flory towarzyszącej. Strome zbocza i liczne dolinki pokrywa kwaśna buczyna. Oprócz kwaśnej buczyny częściej występuje żyzna buczyna sudecka o bogatszym podszyciu i runie, tworząca małe skupienia. Na terenie parku sporadycznie spotykane są również lasy dębowo-grabowe. W dolinach potoków rozwinęły się drzewostany typowe dla siedlisk łągowych, reprezentowane przede wszystkim przez podgórski łąg jesionowy występujący nawet do wysokości 750 m n.p.m. Z siedlisk łągowych zachował się także łąg wierzbowo-topolowy.

Flora parku jest znacznie zróżnicowana pod względem geograficznym, przeważają tu wyraźnie gatunki holarktyczne, z nieliczną reprezentacją gatunków subatlantyckich. Do najcenniejszych i rzadkich gatunków roślin występujących na terenie parku należą: cis pospolity *Taxus baccata*, widłak wroniec *Huperzia selago*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, arnika górską *Arnica montana*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, dziewięciśń bezłodygowy *Carlina acaulis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernalis*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, zimowit jesienny *Colchicum autumnale*, kosodrzewina *Pinus mugo*.

Świat zwierzęcy reprezentują gatunki występujące w całym areale Sudetów. Uzupełniają go nieliczne gatunki karpackie, jakie przedostały się na zachód od Nysy Kłodzkiej. Dodatkowo na przełomie XIX i XX wieku (ze Słowacji) na teren parku został sprowadzony muflon. Wśród wielu cennych gatunków zwierząt na obszarze parku spotkać można: kreta *Talpa europaea*, łasicę *Mustela nivalis*, włośnicę *Aegolius funereus*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, sokoła wędrownego *Falco peregrinus*, pluszcza *Cinclus cinclus*, pustułkę *Falco tinnunculus*, myszołowa *Buteo buteo*, bociana białego *Ciconia ciconia*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, ropuchę szarą *Bufo bufo*, kumaka górskiego *Bombina variegata*, salamandrę plamistą *Salamandra salamandra*, jaszczurkę zwinkę *Rana dalmatina*, padalca zwyczajnego *Anguis fragilis*, zaskrońca zwyczajnego *Natrix natrix* oraz liczne gatunki nietoperzy.

Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu w poszczególnych obszarach działań ochronnych zgodnie z Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510):

- I. Strefa BSI - zachowania tradycyjnego krajobrazu rolniczego, w tym łąk śródleśnych:
 - 1) Kontynuowanie tradycyjnego i ekstensywnego sposobu użytkowania łąk, w tym zgodnie z zasadami programu rolnośrodowiskowego w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich, o którym mowa w przepisach odrębnych, między innymi poprzez: nieprzeorywanie użytków zielonych, prowadzenie zabiegów agrotechnicznych zgodnie z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków zwierząt, poprzez dostosowanie terminów, częstotliwość i technik koszenia.
 - 2) Utrzymywanie i odtworzenie wzdłuż wód pasów roślinności trwałej, krzewiastej lub drzewiastej stanowiących bufory dla migrujących zanieczyszczeń.
- II. Strefa BSII - zachowania krajobrazu leśnego:
 - 1) Pozostawianie w drzewostanach oraz na zrębach kęp starodrzewu z udziałem drzew dziuplastych, martwych i zamierających, o znaczeniu biocenotycznym, wraz z runem i podrostem, o powierzchni łącznej nie mniejszej niż 5% powierzchni manipulacyjnej i powierzchni jednostkowej około 0,1 ha, aż do naturalnego rozpadu, a także posuszu liściastego jałowego i czynnego oraz posuszu iglastego w ilościach uniemożliwiających inicjowanie ognisk gradacyjnych. Pozostawione kępy drzewostanu należy lokalizować w miejscu występowania chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt.
 - 2) Nie sadzenie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, w tym także na poletkach zgryzowych i innych poletkach łowieckich.
 - 3) Kontynuowanie sukcesywnej przebudowy drzewostanów celem dostosowania ich do warunków siedliskowych, szczególnie przy zastosowaniu rębni złożonych z długim i średnim okresem odnowienia.
 - 4) Sadzenie na obrzeżach zakładanych upraw leśnych, domieszkowych i biocenotycznych gatunków drzew i krzewów występujących na różnych siedliskach lasów naturalnych i półnaturalnych.
 - 5) Stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych, a także ograniczania szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego.

III. Strefa BSIII - strefa zachowania wód:

- 1) Ochrona obszarów źródłkowych oraz grzbietowych obszarów zasilania wód podziemnych, poprzez niedokonywanie zmian ich użytkowania, a w szczególności trwałego wylesiania lub zamiany użytków zielonych w grunty orne.
- 2) Zaleca się niestosowanie repelentów zawierających pestycydy.
- 3) Pozostawienie lub tworzenie wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, co najmniej 5 metrowego pasa trzcinowisk, zadrzewień i zakrzaczeń tworzących naturalną strefę buforową.
- 4) Wyłączenie z konserwacji tych odcinków cieków, które nie są niezbędne dla ochrony przeciwpowodziowej i gospodarki leśnej oraz dopuszczenie do ich renaturyzacji.
- 5) Niepodejmowanie działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych, w szczególności budowy oraz odbudowy urządzeń drenarskich i rowów odwadniających w strefach źródłkowych oraz na obszarach podmokłych.
- 6) Odtworzenie obszarów podmokłych w ramach działań realizowanych oraz planowanych przez Nadleśnictwo.

IV. Gatunki grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedliska:

- 1) Objęcie wszelkiego typu działań ochrony czynnej kontrolą monitoringową, zarówno na etapie wykonywania projektu, jak i po jego zakończeniu.
- 2) Kontynuowanie rozpoznawania stanowisk występowania chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, grzybów i roślin objętych ochroną czynną.
- 3) Kontrolowanie, a w razie potrzeby ograniczanie populacji inwazyjnych gatunków roślin, w szczególności niecierpka himalajskiego *Impatiens glandulifera* stanowiących zagrożenie dla gatunków rodzimych.
- 4) Prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej uwzględniającej: odtwarzanie właściwej dla poszczególnych siedlisk liczebności i struktury populacji gatunków łownych, które w wyniku przekształcenia siedlisk nie podlegają naturalnym mechanizmom regulacyjnym oraz zwalczanie kłusownictwa.
- 5) W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie nowych budek lęgowych dla ptaków, nietoperzy i pilchowatych oraz ich regularne czyszczenie.
- 6) Zachowanie miejsc preferowanych przez płazy – szczególnie wszelkich zbiorników wodnych i strumieni.

- 7) Pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych.
- 8) Zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej takich jak śródleśne suche łąki i maliniaki.
- 9) Wyznaczanie stref ochronnych wokół miejsc gniazdowania gatunków objętych ochroną strefową.
- 10) Ochrona kolonii rozrodczych nietoperzy w budynkach.

V. Zasoby abiotyczne i gleby występujące na obszarze Parku:

- 1) Przeciwdziałanie procesom erozji gleb oraz ich ochronę przed zanieczyszczeniami, poprzez przywracanie ciągłości pokrywy glebowej na obszarze prowadzenia prac leśnych, wykrotów oraz stoków narciarskich.
- 2) Niewykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, poza niewielkimi pracami w ramach gospodarki leśnej.
- 3) Nieprzeznaczanie gruntów, na których występują gleby chronione w rozumieniu ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity - Dz.U. 2017 poz. 1161) na cele nierolnicze lub nieleśne.

Śnieżnicki Park Krajobrazowy został powołany Uchwałą Nr 35/81 WRN w Wałbrzychu z 28 października 1981 roku (Dz. Urz. WRN w Wałbrzychu Nr 5, poz. 46). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu parku były: Rozporządzenie Nr 8/91 Wojewody Wałbrzyskiego z 8 listopada 1991 roku (Dz. Urz. z 1991 r. Nr 15, poz. 160 - uchylone), Rozporządzenie Nr 3/93 Wojewody Wałbrzyskiego z 30 kwietnia 1993 roku (Dz. Urz. Woj. Wałb. z 1993 r. Nr 8, poz. 51), Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z 17 grudnia 1998 roku (Dz. Urz. Woj. Wałb. z 1998 r. Nr 34, poz. 260), Zarządzenie Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 roku w sprawie *ustalenia wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze Województwa Dolnośląskiego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 1999 r. Nr 6, poz. 208). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 6 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 roku w sprawie *Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 63, poz. 809). Park nie posiada planu ochrony.

Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Fot. 4. Zachodni kraniec Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego – widok od strony Droszkowa (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

Szczególnymi celami ochrony parku są: ochrona wartości przyrodniczych - unikalnej w skali Sudetów szaty roślinnej, z licznymi gatunkami karpackimi, karpacko-alpejskimi, gatunkami kalcyfilnymi i endemicznymi, jak również przyrody nieożywionej oraz zjawisk krasowych, a także zachowanie krajobrazu rolniczego i kulturowego, w tym otwartych, niezabudowanych przestrzeni w krajobrazie leśno-polno-łąkowym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 6 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 roku (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 63, poz. 809) park obejmuje obszar o powierzchni 28 800 ha. Wokół parku została wyznaczona otulina o powierzchni 14 900 ha. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajduje się niewielki, północny fragment parku i jego otuliny. Grunty parku w granicach nadleśnictwa położone są częściowo na terenie obszarów Natura 2000 – OZW Góry Złote PLH020096 i OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007. W jego granicach znalazł się również użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa”.

Tab. 5. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Kamieniec Ząbkowicki	186 g-i, k; 187 c-h, j; 188 c-d; 189 c-f; 190 c-f, h-i; 191 b, d-g, i-j; 192 c-f, h-k; 193 c-f; 194 a-b; 195-204; 205 b-c, f-j; 206 b-h; 207; 208 c-g, i; 209-211; 212 c-f, h-n; 213 a, g-h; 214; 215 a, f-h; 216 a-c, g-p; 217-222; 223 a-g, i, k-m; 224-226; 227 b-i; 228-229; 230 f; 231; 232 c-d; 232A c-f, i-p, s; 233 a, c-f; 234 c; 235-243; 244 a-b, d-l; 244A a-f, i-n; 245-249; 250 b-i; 250A b, d; 250B c, g-h, k; 251 f, h; 252 b-c, f-i; 253; 254 c-m; 255 a-h, j-o; 256-258; 259 b-c, f; 260 b, f-h; 261; 262 a-i, k, m; 329-330; 331 a-c, g-o; 332 a-c, f, h; 333 a-f, h; 333A h-i; 334-338; 339 a-c, f, j; 340-341; 342 a, c-g; 343; 344 a-c, l	1687,66	29,61	1717,27
Ogółem		1687,66	29,61	1717,27

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego stanowią wydzielania leśne: 186 a-f, j, 187 a-b, i, 188 b, f, 189 b, g-h, 190 a-b, g, 191 a, c, h, 192 a-b, g, 193 a-b, 194 c-d, 205 a, d, 206 a, 208 a-b, h, 212 a-b, g, 213 b-f, 215 b-d, 216 d-f, 223 h, j, 227 a, 230 a-d, 232 a-b, 232A a-b, g-h, r, 233 b, 234 a-b, 244 c, 244A g-h, 250 a, 250A a, c, f-g, 250B a-b, d-f, i-j, 251 c-d, g, 252 a, d, 254 a-b, 255 i, 259 a, d, 260 a, c-d, i-j, 262 j, l, 327 a, c-d, 331 d-f, 332 d, g, 333 g, i, 333A a-d, 336A a-c, 339 d, g-h, k, 342 b, 344 d-k (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Tab. 6. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic otuliny Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Kamieniec Ząbkowicki	51 a, c; 52-53; 56 c, g-h; 57 a-d, g-j; 59 a, d-j; 60-64; 65 f-i; 75 k; 81-82; 90; 149 l; 150 g-h, k-l; 151 h, j; 152 a-c, f-m; 153 a-b, d-m; 154-155; 160 a, d-h; 161-171; 173 c, f-h; 174 a, c-h; 175-185; 216A; 232 f-i; 251 a-b, l-r; 259 g-h; 272 g; 273-277; 281 a, c-d, g-h, j; 282 a-k; 283 a-g, k-m; 284; 285 a-j, t; 286-290; 291 a-l; 292 b, d-g; 293; 294 a-d, g; 301-309; 310 a-c; 311 c, i-l; 326 a-j; 326A; 327 b, f-p; 328; 328A; 333A f-g; 336A d-f; 339 i	1624,65	59,30	1683,95
Ogółem		1624,65	59,30	1683,95

*powierzchnia wydziałów literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic otuliny Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego stanowią wydzielania leśne: 50 b, 51 b, 56 a-b, d-d, 57 f, 58 k, 59 b-c, 65 a-d, 75 i, l, 79 b-c, 89 c, 149 k, 150 f, i, 151 a, c-f, i, k, 152 d, 153 c, 156 f, 157 k, 158 a-b, d-f, h-i, 159 b, f, h-i, 160 b-c, 172 d, 173 b, d, 174 b, 186 a-f, j, 205 a, d, 206 a, 208 a-b, h, 212 a-b, g, 213 b-f, 215 b-d, 216 d-f, 223 h, j, 227 a, 230 a-d, 232 a-b, 232A a-b, g-h, r, 233 b, 244 c, 244A g-h, 250 a, 250A a, c, f-g, 250B a-b, d-f, i-j, 251 c-d, g, 252 a, d, 254 a-b, 255 i, 259 a, d, 260 a, c-d, i-j, 262 j, l, 272 d, h, 280 f, 281 b, f, 282 l, 283 h-j, 285 k, s, w, 291 m, 292 a, c, 294 h, 295 a, 310 d, 311 a-b, d-g, 312 a, f, 327 a, c-d, 331 d-f, 332 d, g, 333 g, i, 333A a-d, 336A a-c, 339 d, g-h, k, 342 b, 344 d-k (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Charakterystyka przyrodnicza

Śnieżnicki Park Krajobrazowy położony jest w rejonie Sudetów Wschodnich. W jego obszar wchodzi pasma górskie: Góry Bialskie, (Postawna 1114 m n.p.m.), Masyw Śnieżnika (1425 m n.p.m..) i Góry Złote (1109 m n.p.m. - Smrek), stanowiące wschodnią „ścianę” Kotliny Kłodzkiej. Masyw Śnieżnika nazywany jest „Strzechą Europy”, ze względu na spływające z Trójmorskiego Wierchu wody do trzech mórz: Czarnego (Morawa), Bałtyckiego (Nysa Kłodzka) i Północnego (Orlica).

Obszar Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego należy do lepiej poznanych pod względem flory terenów górskich w kraju. Masyw Śnieżnika jest unikatową w skali Sudetów i Polski ostoją roślinności, zróżnicowanej pod względem ekologicznym i geograficznym. Występuje tu dość liczna grupa gatunków karpackich, których zachodnia bezwzględna granica występowania przebiega głównie w Sudetach Wschodnich. Są to gatunki związane głównie z żyzną buczyną sudecką - paprotnik Brauna *Polystichum braunii*, rzeżucha trójlistkowa *Cardamine trifolia* i wilczomlec migdałolistny *Euphorbia amygdaloides* oraz z ziołoroślami nadpotokowymi i zbiorowiskami źródłkowymi - ostróżka wyniosła *Delphinium elatum*, omieg górski *Doronicum austriacum*, trędownik omszony *Scrophularia scopolii* i rzeżucha gorzka Opiza *Cardamine amara* ssp. *opizii*. Z niezmiernie rzadkich w Sudetach, typowych elementów flory kalcyfilnej występuje sesleria tatrzańska *Sesleria tatrae*, mająca tu swoją zachodnią granicę występowania. Na wapieniach śnieżnickich spotykane są również przytulia nierównolistna *Galium anisophyllum*, irga pospolita *Cotoneaster integerrimus*, kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atrorubens*. Różnorodność gatunkowa flory wysokogórskiej związana jest zwłaszcza z fragmentami świerkowych borów górnoreglowych oraz fragmentami muraw na kopule Śnieżnika. W szczytowej części Śnieżnika występuje dzwonek brodaty *Campanula barbata* i owsica spłaszczona *Avenula planiculmis*, rośliny o charakterze borealno-subalpejskim, mające tu jedyne stanowiska w skali kraju. Do cennych i rzadkich roślin parku należą również: wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, kosodrzewina *Pinus mugo*, podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*, arnika górską *Arnica montana*, dziewięciśń bezłodygowy *Carlina acaulis*, widłak wroniec *Huperzia selago*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, płucnica islandzka *Cetraria islandica*, widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*, torfowiec brunatny *Sphagnum fuscum*, torfowiec nastroszony *Sphagnum squarrosum*. Lasy zajmują ok. 60% powierzchni parku, tworzą je głównie drzewostany świerkowe z domieszką gatunków liściastych.

Bogactwo zespołów roślinnych oraz niewielki wpływ czynników antropopresyjnych stwarza dogodne warunki do rozwoju fauny. Jest ona jednym z liczniejszych elementów przyrodniczych Masywu Śnieżnika, z zaznaczającym się udziałem zarówno gatunków sudeckich, jak i karpackich, a także mezoalpejskich. Do najlepiej rozpoznanych faunistycznie obszarów parku należy Masyw Śnieżnika. Wśród wielu rzadkich bądź chronionych gatunków zwierząt na terenie parku występują m.in.: nocek duży *Myotis myotis*, nocek Brandta *Myotis brandtii*, nocek wąsaty *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*, mopek *Barbastella barbastellus*, wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*, smużka leśna *Sicista betulina*, orzesznica *Muscardinus avellanarius*, koszatka *Dryomys nitedula*, popielica *Glis glis*, gronostaj *Mustela erminea*, łasica *Mustela nivalis*, jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, kret *Talpa europaea*, ryjówka

aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka malutka *Sorex minutus*, rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*, cietrzew *Tetrao tetrix*, derkacz *Crex crex*, siniak *Columba oenas*, puchacz *Bubo bubo*, włośchatka *Aegolius funereus*, dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*, siwerniak *Anthus spinoletta*, płochacz halny *Prunella collaris*, drozd obrożny *Turdus torquatus*, czeczotka *Acanthis flammea*, zięba *Fringilla coelebs*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, paszkot *Turdus viscivorus*, pleszka *Phoenicurus phoenicurus*, pluszcz *Cinclus cinclus*, głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, żmija zygzakowata *Vipera berus*, traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*. Najmniej poznana jest fauna owadów, znane jest występowanie motyli - pomroka świetlika, górówki eurali, błyszczki modrzewiówki oraz pająków - *Alomengea scopigera* oraz *Latithorax faustus*. W Masywie Śnieżnika występuje muflon i kozica. W ostatnich latach stwierdza się okresowe występowanie niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos* oraz prawdopodobną obecność wilka *Canis lupus* na Małym Śnieżniku.

Obszar parku jest również bogaty w formy morfologiczne, występują tu podszczytowe powierzchnie zrównań, głęboko wcięte doliny potoków, wodospady, malownicze skałki, blokowiska na stokach i niektórych wierzchołkach a na obszarach krasowych: leje krasowe, ponory, wywierzyska, suche dolinki i jaskinie.

IV.2.2. PROPONOWANE PARKI KRAJOBRAZOWE

Proponowany Park Krajobrazowy Gór Bardzkich. Docelowo obejmujący całe pasmo wschodnie Gór Bardzkich, także tereny poza gminą Kłodzko. W granicach obszaru znalazły się wydzielienia 126 c-k, 127 a-m, 138 g-h, 139 b-f, 140 a-m, 142 f-g, 144 k-n, 145 a-j, 146 a-i, 147 a-p, 149 i, 156 k-l, 157 g, 158 a-h, 163 c, 183 a-d, i-k, 184 j-k, 185 n-r, 186 a-g, 187 a-h, 188 a-h, 189 a-m, 212 p-x obrębu leśnego Bardo Śląskie. Zbiorowiska leśne fragmentu znajdującego się w obrębie gminy Kłodzko są bardzo silnie przekształcone, lecz zachowały się tu fragmenty acidofilnych dąbrów i lasów nadrzecznych, w których znajdują się stanowiska gatunków chronionych i rzadkich, takich jak: storczyk męski *Orchis mascula*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, obrazki alpejskie *Arum alpinum*, przytulia szorstkoowocowa *Galium pumilum*. W obrębie pasma znajdują się następujące siedliska przyrodnicze:

- 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*),
- 6520 Górskie łąki konietlicowe i mietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion* i *Arrhenatherion*),
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*),

- 9170 Grąd środkowoeuropejski (*Galio-Carpinetum*),
- 9180 Jaworzyny lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe,
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*),
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) - siedlisko priorytetowe.

Obecnie obszar chroniony jest w granicach obszaru chronionego krajobrazu Góry Bardzkie i Sowie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

IV.3. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) obszar chronionego krajobrazu obejmuje *tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych* (art. 23). Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nienaruszający stanu względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych chronionego terenu. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest jeden obszar chronionego krajobrazu – „Góry Bardzkie i Sowie”.

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajdujących się w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu przyjęto, że do obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem chronionego krajobrazu przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic obszaru chronionego krajobrazu dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

Ryc. 14. Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

IV.3.1. ISTNIEJĄCE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” został powołany Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 roku w sprawie utworzenia na terenie województwa Wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 1981 r. Nr 5, poz. 46). Kolejnym aktem prawnym odnoszącym się do terenu obszaru chronionego krajobrazu było Rozporządzenie Nr 18/98 Województwa Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 roku w sprawie obszarów chronionego krajobrazu województwa Wałbrzyskiego (Dz. Urz. z 1998 r. Nr 34, poz. 259). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 25 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 roku w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” (Dz. Urz. z 2008 r. Nr 317, poz. 3924).

Fot. 5. Panorama Bardo Śląskiego z Bardzką Górą (Kalwarią) (fot. J. Wierzbicki)

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 25 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 roku (Dz. Urz. z 2008 r. Nr 317, poz. 3924) powierzchnia Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” wynosi 17 336 ha. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowana jest przeważająca część obiektu. Grunty obszaru w granicach nadleśnictwa pokrywają się częściowo z terenem obszarów Natura 2000 – OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, OZW Góry Bardzkie PLH020062, OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043. Ponadto w jego granicach znajdują się rezerваты przyrody „Cisy” i „Cisowa Góra” oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny”.

Tab. 7. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bardo Śląskie	7 j-n; 8; 9 a; 11 b-m; 12 a-i, bx; 13-14; 16 a, i-j; 17-19; 20 g, i-j, l, n, w-x, ax; 21-35; 36 a-c, f-g; 37-39; 41-49; 50 j, o; 51 b-c, f-g; 52-55; 56 a-f, h-i; 57-59; 61; 62 a-b, d-o; 63-69; 70 c-f; 71-77; 78 b-k; 79 b-j; 80-82; 83 a-f, h-k; 84-87; 113 c-h; 114-118; 119 g, i-n; 120-126; 126A; 127-130; 131 c-k; 132-133; 134 a-b, f-h, k, r; 135-140; 141 a, c-d, g-m; 142; 143 b-m; 144-150; 151 c-f, h-l; 152; 153 a-h, j-p, s-x; 154-166; 167 a-i, t-x; 168; 169 a, c-s; 170-171; 172 c-h, j-l; 173-175; 176 a-n, r-s; 177-212; 212A; 213-235; 237-238; 239 h, j-p; 240-259	4986,51	55,42	5041,93

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Kamieniec Ząbkowicki	105 d-l, o-r; 106; 107 a-f, h-j; 108 b-d, g-h, j-l; 109; 110 b-n; 111-112; 137-146; 147 a-p; 148-150; 151 b-c, f-k; 152-154; 155 a-d, g-j; 156; 157 b-k, m; 158-169; 170 a-c; 171 a-f, h; 172-181; 263-265; 266 a-f, j-l; 267; 268 a-h, j-k; 269 a-k, m; 270-284; 285 a-k, s-w; 286-290; 291 a-b, d-k, m; 292 a, c-g; 293; 294 a-d, g-i; 295 a, c-g; 296; 297 a, c-g; 298 c-d; 299 a, c-d; 300 a-f; 301-305; 306 a-f; 307-313; 314 a-j, l-p; 315 a-c; 316 a-k, s-w; 317-319; 320 a-c, f, h-j; 321; 322 c-d, g, i, k, r-s; 323 c; 324 a, c; 325 a-b, d-f, h, m, p-r	2387,03	29,03	2416,06
Ogółem		7373,54	84,45	7457,99

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” stanowią wydzienienia leśne: 7 i, r, t, 9 b, 11 a, 12 j, 15 a, 20 b-f, h, k, 36 d, 40 b, 50 m-n, 51 a, d, 56 g, 62 c, 70 a-b, 78 a, 79 a, 83 g, l, 113 b, 119 h, 131 a-b, 134 d, i-j, l, 141 b, f, 143 a, 151 a-b, g, 153 r, 169 b, 172 a-b, i, 236 f, 239 g, i (obwód leśny Bardo Śląskie) oraz 105 a-c, m-n, 107 g, k, 108 a, f, i, r, 110 a, 151 a, d-d, 155 f, 157 a, l, 170 d, 171 g, 268 i, l-m, 269 l, 291 c, l, 292 b, h, 294 f, 295 b, 297 b, 298 a-b, 298A f, 299 b, 300 g-h, 306 g, 314 k, 315 d, 316 l-p, 320 d, g, 322 a-b, f, h, l-n, 323 a-b, d, 324 b, 325 c, g, i, k-l, n-o (obwód leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Charakterystyka przyrodnicza

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” obejmuje głównie grzbiety Gór Bardzkich i Sowich, pomiędzy przełęczą Kłodzką na wschodzie, a doliną Bystrzycy na zachodzie. Góry Sowie są zrębem tektonicznym zbudowanym z prekambryjskich gnejsów. Na ich szczytach i stokach występują ostańcowe skałki. Orograficznie Góry Bardzkie są przedłużeniem Gór Sowich. Zbudowane są ze sfałdowanych w orogenezie hercyńskiej skał paleozoicznych: zlepieńców, piaskowców i łupków oraz skał wulkanicznych. Grzbiety górskie w wielu miejscach poprzecinane są przełęczami, a zbocza ponacinane licznymi dolinami górskich potoków, co spowodowało fragmentaryczne wykształcenie się roślinności charakterystycznej dla regla górnego. Pasma górskie obszaru porośnięte są głównie lasem, mniejsze powierzchnie zajmują górskie łąki i bliźniczyska.

IV.3.2. PROPONOWANE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu w dolinie potoków Studew i Mszanica. Jest to stosunkowo duży obszar podmokłych łąk, turzycowisk i szuwaru trzcinowego, zasilanych przez drobne, uregulowane potoki położony na północ od Przyłęku, w gminie Bardo. Dotychczasowe, prawdopodobnie ekstensywne użytkowanie, zwłaszcza wykaszanie łąk, zapobiegło sukcesji, dzięki czemu zachował się tu układ środowisk charakterystyczny dla naturalnych dolin nizinnych cieków wodnych. Wskazany do ochrony obszar przecina bardzo ruchliwa, międzynarodowa trasa samochodowa E67. Stwierdzono tu

obecność następujących gatunków ptaków: błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, czajka *Vanellus vanellus*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, świerszczak *Locustella naevia*, gąsiorek *Lanius collurio*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, jarzębka *Sylvia nisoria*, dziwonka *Erythrura erythrura*. Dolina jest także wykorzystywana jako żerowisko bociana czarnego *Ciconia nigra* i pustulki *Falco tinnunculus*. Dla zachowania obecnych walorów przyrodniczych należy utrzymać ekstensywne użytkowanie łąk poprzez przynajmniej jednokrotne w ciągu roku wykaszanie, a także utrzymanie wysokiej wilgotności podłoża. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo, 2005*).

IV.4. OBSZARY NATURA 2000

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowanych jest pięć obszarów Natura 2000, wszystkie to obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) - Góry Bardzkie PLH020062, Góry Żłote PLH020096, Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007, Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043.

Ryc. 15. Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru/ostoi zalicza się wszystkie wydzielania leśne (wydzielenia literowane) zlokalizowane w jej zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla wydzieleni pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Granice obszarów przyjęto wg *dwunastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny* (decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej z dnia 14 grudnia 2018 r., nr 2019/18).

IV.4.1. OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY

IV.4.1.1. OZW GÓRY BARDZKIE PLH020062

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 3379,67 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2019 roku obszar OZW Góry Bardzkie PLH020062 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w *sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062* (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022).

Charakterystyka obszaru

Pasma Gór Bardzkich jest jedną z najciekawszych partii Sudetów Środkowych, mimo zniekształconej wskutek XIX-wiecznej gospodarki leśnej szacie roślinnej. Obecnie większa część powierzchni leśnych zajęta jest przez lasy gospodarcze, wśród których znajduje się szereg bardzo cennych obiektów przyrodniczych. Ostoja stanowi kluczowy obszar dla zachowania podtypu jaworzyn miesięcznicowych w południowo-zachodniej Polsce, którego stanowisko obejmuje niemal 30 ha, w 8 oddzielnych płatach, stanowiące około 20% całkowitej powierzchni podtypu. Dodatkowo ostoja jest bardzo ważnym obszarem dla zachowania zmienności geograficznej żyźnych buczyn sudeckich. Po Górach Kaczawskich jest to drugie stanowisko w południowo-zachodniej Polsce, istotne ze względu na wielkość i różnorodność gatunkową żyźnych buczyn sudeckich. Do cennych zbiorowisk tego obszaru należy zaliczyć również murawy z udziałem *Festuca pallens* zasiedlające przede wszystkim

podstawę i centralne partie stoku. Wykształcił się tu także jeden z największych kompleksów ciepłolubnej roślinności naskalnej w Sudetach polskich. W granicach obszaru stwierdzono występowanie czterech kolonii rozrodczych nocka dużego *Myotis myotis*, liczących łącznie ok. 80-100 osobników oraz pojedyncze osobniki mopka *Barbastella barbastellus* i nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii*.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest cały obszar ostoi OZW Góry Bardzkie PLH020062. Grunty ostoi pokrywają się w większości z terenem Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”. Ponadto w jej granicach znajdują się rezerваты przyrody „Cisy” i „Cisowa Góra” oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny”.

Tab. 8. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry Bardzkie PLH020062 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bardo Śląskie	113; 114 a-m, o-p, t-x; 115; 116 a-g; 117-119; 120 c-h; 121 a-h; 122 a-n, p-r; 123; 128 a-i, k-m; 129-130; 131 c-k; 132-133; 134 a-l, r; 135-139; 140 a-f, h-m; 141 a, c-m; 142-146; 147 a-b, d, g-o; 148-150; 151 a, c-f, h-l; 152; 153 a-h, j-p, s-x; 154-166; 170 b-c, h, j-l; 171 b-n; 172 b-l; 173; 174 b-c, f-n; 175 a, c-m; 176 a-n, r-s; 177-184; 185 a-l, n-r; 186-187; 188 a-g; 189-200; 201 b, d-f, h-p; 202; 203 a-i, l, n; 204-205; 206 a-g, i-j, m; 207 a-d, g-h; 208-210; 211 a-c, f; 223-229; 230 a-g, l-s; 231-232; 233 a-c, f-h, j-n; 234-235; 236 f; 237-238; 239 b-p; 240-247; 248 b-h; 249-255; 256 b-j; 257-259	2798,20	36,25	2834,45
Kamieniec Ząbkowicki	137-143; 144 a-f; 146; 147 a-p; 148 a, f; 270; 271 a-j, m; 278	288,53	1,49	290,02
Ogółem		3086,73	37,74	3124,47

*powierzchnia wydzielen literowanych

Fot. 6. Panorama Gór Bardzkich widziana z Ząbkowic Śląskich (fot. J. Wierzbicki)

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Góry Bardzkie PLH020062 stanowią wydzielenia leśne: 114 n, r-s; 116 h; 120 b; 121 i; 122 o; 124 a; 128 j; 131 a-b; 140 g; 141 b; 147 c, f, p; 151 b, g; 153 r; 170 f-g, i, m; 171 a; 172 a; 174 a, d; 175 b; 185 m; 188 h; 201 a, c, g; 203 j-k, m; 206 h, k-l, n; 207 f, i; 211 d, g-g; 221 h-i, n; 222 f; 230 h-k; 233 d, i; 239 a; 248 a; 256 a (obręb leśny Bardo Śląskie) oraz 144 g; 145; 148 b-d, g-h; 271 k-l (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Do przedmiotów ochrony w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - 0,91 ha;
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* - 0,24 ha;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - 507,49 ha;
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*) - 641,05 ha;
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*) - 28,59 ha;
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe - 40,74 ha;
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) - 435,67 ha.

Do przedmiotów ochrony w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 1324 nocek duży *Myotis myotis* - notowany pojedynczo na terenie leśnictw: Jemna, Wilcza, Tarnawa, Opolnica.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Góry Bardzkie PLH020062, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze
 - 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*);
 - 6190 Murawy pannońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*);
 - 9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti petraeae*).

Tab. 9. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Bardzkie PLH020062 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Pielęgnacja zadrzewień oraz zakrzewień znajdujących się w bezpośrednim otoczeniu otworów sztolni. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie
2	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	W przypadku stwierdzenia takiej konieczności – ewentualnych napraw i konserwacji kraty przy wejściu do sztolni zamykanej na okres jesienno-zimowy. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
3	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Część leśna obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej utrzymanie możliwie dużej reprezentacji starodrzewu, a przy wykonywaniu rębni złożonych zachowanie przestojów i biogrup starodrzewu oraz dziuplastych i zamierających drzew - z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia (w tym zablokowania dróg leśnych i wyznaczonych szlaków turystycznych) oraz trwałości drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Coroczny monitoring zimowy stanu stanowiska (wraz z oceną stanu zabezpieczenia wejścia) oraz liczebności zimującej populacji. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
5	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Część leśna obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Ocena stanu zachowania populacji i siedliska gatunku zgodnie z metodyką PMS w 5 i 10 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
6	6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy o występowaniu i stanie zachowania siedliska 6190 w obszarze Natura 2000 wraz z identyfikacją zagrożeń, oceną stanu ochrony oraz propozycją działań ochronnych (w ciągu 5 lat obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
7	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośnopastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz obszaru

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielanie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
8	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Wycinanie krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie łąk. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz obszaru, Nadleśnictwo Bardo Śląskie na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
9	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz terenu na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
10	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych w 3, 6 i 9 roku obowiązywania planu zadań ochronnych, zwanego dalej „PZO”. Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMS (raz na 5 lat). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
11	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Część bezleśna obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozpoznaniu rozmieszczenia i stanu ochrony siedliska w obszarze Natura 2000, poza płatami wcześniej zidentyfikowanymi. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
12	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMS (w 6 i 9 roku obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
13	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy stanu stanie zachowania zinwentaryzowanych płatów siedlisk 8220 w obszarze Natura 2000. Wyszukiwanie nowych płatów ww. siedlisk wraz z identyfikacją zagrożeń, oceną stanu ochrony oraz propozycją działań ochronnych (w ciągu 5 lat obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
14	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
					zagrożających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	
15	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
16	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni złożonych z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości po zrębnych, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
17	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
18	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębne drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących (w szczególności dębów), we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
19	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
20	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMS monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
21	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy stanu stanie zachowania zinwentaryzowanych płatów siedlisk *9180 w obszarze Natura 2000. Wyszukiwanie nowych płatów ww. siedlisk wraz z identyfikacją zagrożeń, oceną stanu ochrony oraz propozycją działań ochronnych (w ciągu 5 lat obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
22	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębego drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni złożonych ze średnim lub długim okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
					dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, w szczególności starych i grubych dębów, w fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem przewróconych drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	
23	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMŚ 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych PMŚ monitoring przeprowadzić może GIOŚ)
24	9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	Cały obszar Natura 2000	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy o stanie zachowania zinwentaryzowanych płatów siedlisk *9110 w obszarze Natura 2000. Wyszukiwanie nowych płatów ww. siedlisk wraz z identyfikacją zagrożeń, oceną stanu ochrony oraz propozycją działań ochronnych (w ciągu 5 lat obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

IV.4.1.2. OZW GÓRY ŻŁOTE PLH020096

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 7128,9 ha

Uwaga! Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028, dla gruntów Skarbu Państwa w znajdujących się w zarządzie nadleśnictwa, w części pokrywającej się z OZW Góry Żłote PLH020096, zawiera zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zgodny z art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.).

Zakres planu zadań ochronnych dla wskazanego obszaru Natura 2000 opracowano dla przedmiotów ochrony wymienionych w Standardowym Formularzu Danych z lutego 2017 r. (źródło: serwis <http://natura2000.gdos.gov.pl>).

Fot. 7. Łąki w okolicach Chwalisławia – OZW Góry Żłote PLH020096 (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

Charakterystyka obszaru

Obszar obejmuje środkową oraz północną część Gór Żłotych, od doliny Białej Łądeckiej koło Gierałtowa aż po Żłoty Stok i Jazkową Górną. Najwyższym szczytem w obrębie obszaru jest Jawornik (712 m n.p.m.). Góry Żłote należą do gór niskich, w których występują tylko piętra pogórza i regla dolnego. W części południowej zbudowane są ze skał metamorficznych, natomiast część północną tworzą granitoidy masywu kłodzko -

złotostockiego. Najbogatsze siedliska związane są z pokrywami bazaltowymi zlokalizowane są koło Łądka Zdroju. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona, a większa część gór ma charakter łagodnie wznoszących się kopuł. Ponad trzy czwarte powierzchni obszaru pokrywają lasy, z przewagą antropogenicznych świerczyn i lasów świerkowo-bukowych. Niewielką część obszaru Natura 2000 stanowią łąki i murawy. Ostoja stanowi kluczowy obszar dla zachowania populacji bezkręgowców, w tym szczególnie *Carabus variolosus*, gatunku mającego tu jedno z dwóch stanowisk w regionie kontynentalnym. Na terenie ostoi zlokalizowane jest duże zimowisko nietoperzy w Jaskini Radochowskiej. Najliczniej zimują tu mopki i nocki duże, sporadycznie nocek Natterera, podkowiec mały i mroczek późny. Obszar Gór Żłoty jest szczególnie ważny dla zachowania populacji podkowca małego, nocka orzęsionego, nocka dużego i mopka, ze względu na północną granicę występowania tych gatunków, przebiegającą przez Sudety.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest północny fragment ostoi OZW Góry Żłote PLH020096. Grunty ostoi w granicach nadleśnictwa w znacznym zakresie pokrywają się z terenem Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Ponadto w jej granicach znajduje się użytek ekologiczny „Hałda storczykowa”.

Tab. 10. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry Żłote PLH020096 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Kamieniec Ząbkowicki	191-197; 202-204; 206 c-d; 207 a-d; 208 c-g, i; 209; 210 a-d; 211 a-d, g-k; 212 c, g, n; 214 g, k, n; 216 l-m, p; 217; 218 a-f, h-l; 219-222; 224 g-j; 225-226; 227 b-i; 228-232; 232A; 233-244; 244A; 245-249; 253 b; 254 a-b, f-l; 255-257; 329 f-g; 330; 331 m-n; 332 b, f; 334-335; 336 a, c-h; 337-344	1314,14	26,76	1340,90
Ogółem		1314,14	26,76	1340,90

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Góry Żłote PLH020096 stanowią wydzielenia leśne: 205 g, i; 206 a-b, f-h; 207 f; 208 b; 210 f; 211 f; 212 a-b, h-i, k-l; 214 a, d; 216 o; 218 g; 223 i; 224 a, c-f; 227 a; 250 a, h; 250B d; 253 a, c-f; 254 c-d; 329 a-b, d, h; 331 c, h, k; 332 a, c-d, g-h; 333 a-b; 336 b; 336A a-c (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Do przedmiotów ochrony w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - 10,89 ha;
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* - 0,31 ha;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - 239,04 ha;

- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) – 127,14 ha;
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe - 38,18 ha;
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe - 35,32 ha.

Do przedmiotów ochrony w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 1303 podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros* - stwierdzony w obszarze podczas prac terenowych w 2017 r., ale tylko zimą na zimowiskach. Mogą wykorzystywać tereny leśne nadleśnictwa jako żerowisko latem lub podczas przelotów do miejsc jesiennego rojenia;
- 1308 mopek *Barbastella barbastellus* - notowany licznie na terenie leśnictw Złoty Stok i Chwalisław;
- 1321 nocek orzęsiony *Myotis emarginatus* - stwierdzony w obszarze podczas prac terenowych w 2017 r., ale tylko zimą na zimowiskach. Mogą wykorzystywać tereny leśne nadleśnictwa jako żerowisko latem lub podczas przelotów do miejsc jesiennego rojenia;
- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* - notowany pojedynczo na terenie leśnictwa Chwalisław;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis* - notowany pojedynczo na terenie leśnictwa Złoty Stok;
- 4014 biegacz urozmaicony *Carabus variolosus* – nieodnotowany na swoich siedliskach w 2017 r., ale jego obecność w obszarze potwierdzono w kolejnym roku na terenie sąsiedniego nadleśnictwa ;
- 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius* – notowany na pojedynczych użytkach zielonych w ostoi;
- 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous* – notowany częściej niż modraszek nausithousa na pojedynczych użytkach zielonych w ostoi.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

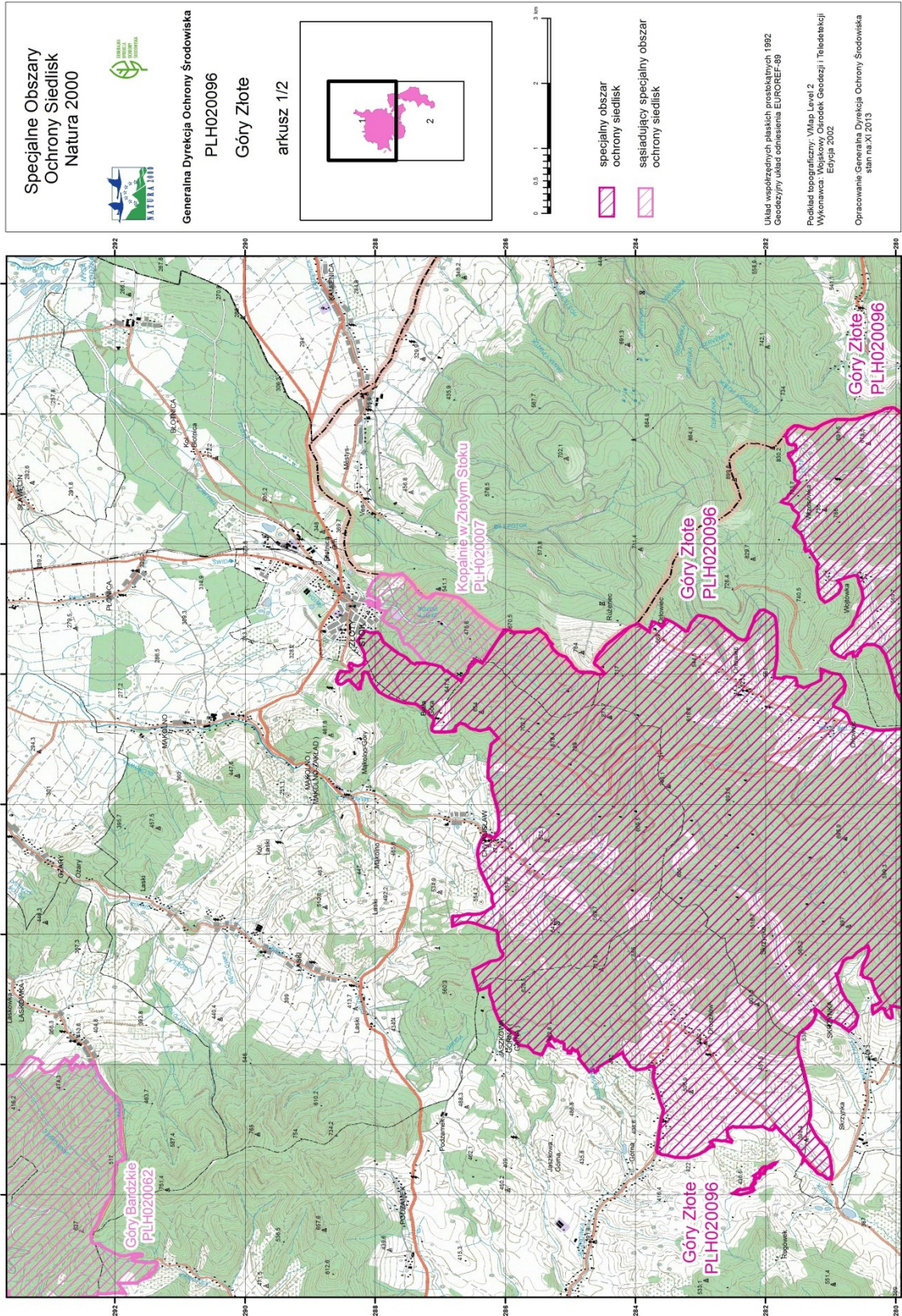
Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Góry Złote PLH020096, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*);
 - 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*);
 - 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) - siedlisko priorytetowe;
 - 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
 - 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*);
 - 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*);
 - 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk;
 - 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe;
 - 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*).
- Gatunki zwierząt:
 - 1060 czerwonończyk nieparek *Lycaena dispar*;
 - 1163 głowacz białołętwy *Cottus gobio*.

**ZAKRES PLANU ZADAŃ OCHRONNYCH
DLA OBSZARU NATURA 2000
GÓRY ŻŁOTE PLH020096**

**zgodny z art. 28 ust. 10
ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
(tekst jednolity – Dz. U. z 2018 r. poz. 1614)**

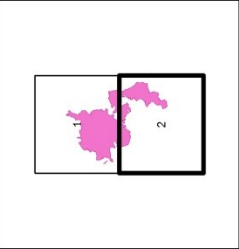

Mapa obszaru Natura 2000 Góry Złote PLH020096

Specjalne Obszary
Ochrony Siedlisk
Natura 2000

Generałna Dyrekcja Ochrony Środowiska
PLH020096
Góry Złote
arkusz 2/2

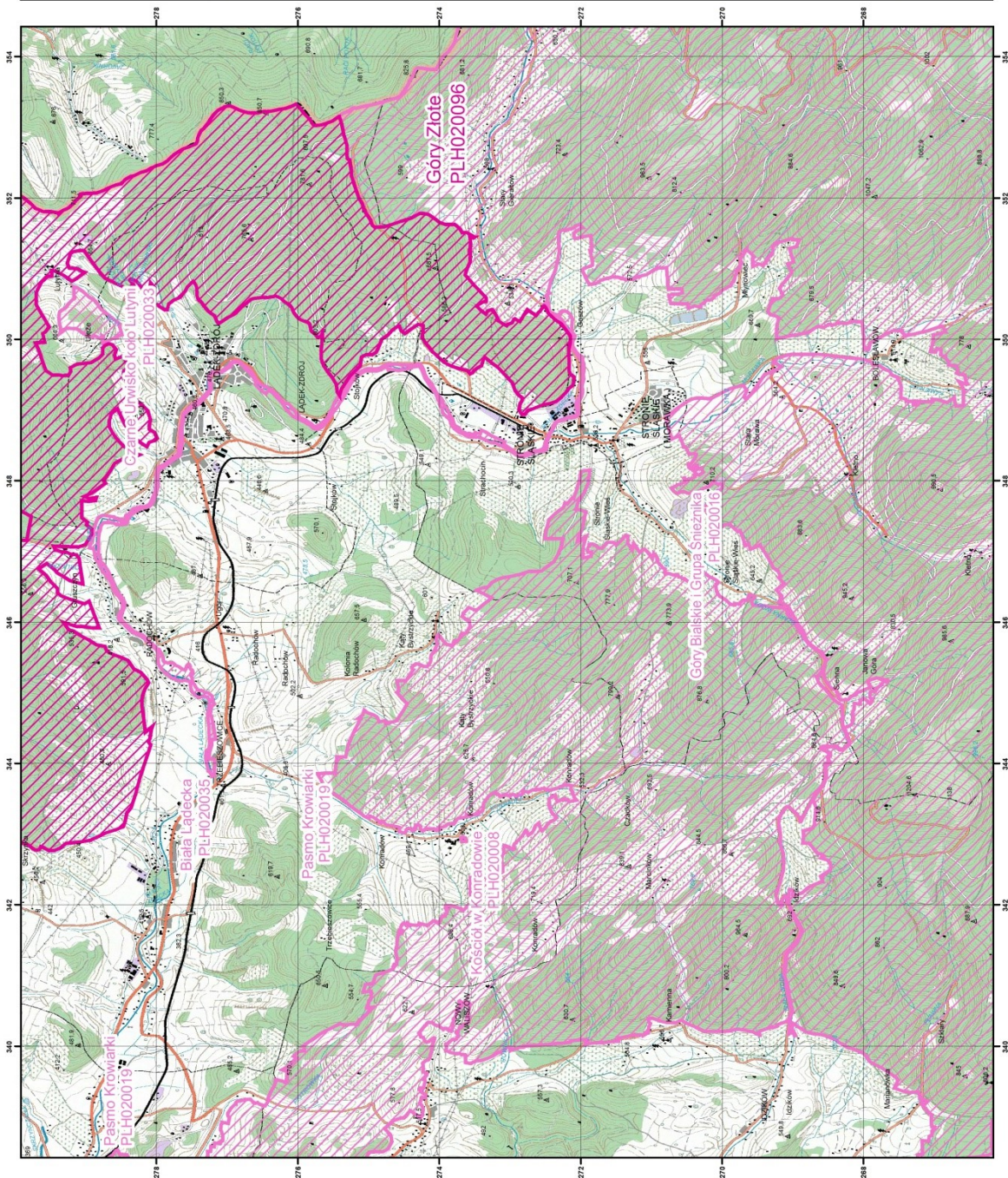
specjalny obszar
ochrony siedlisk

sąsiadujący specjalny obszar
ochrony siedlisk

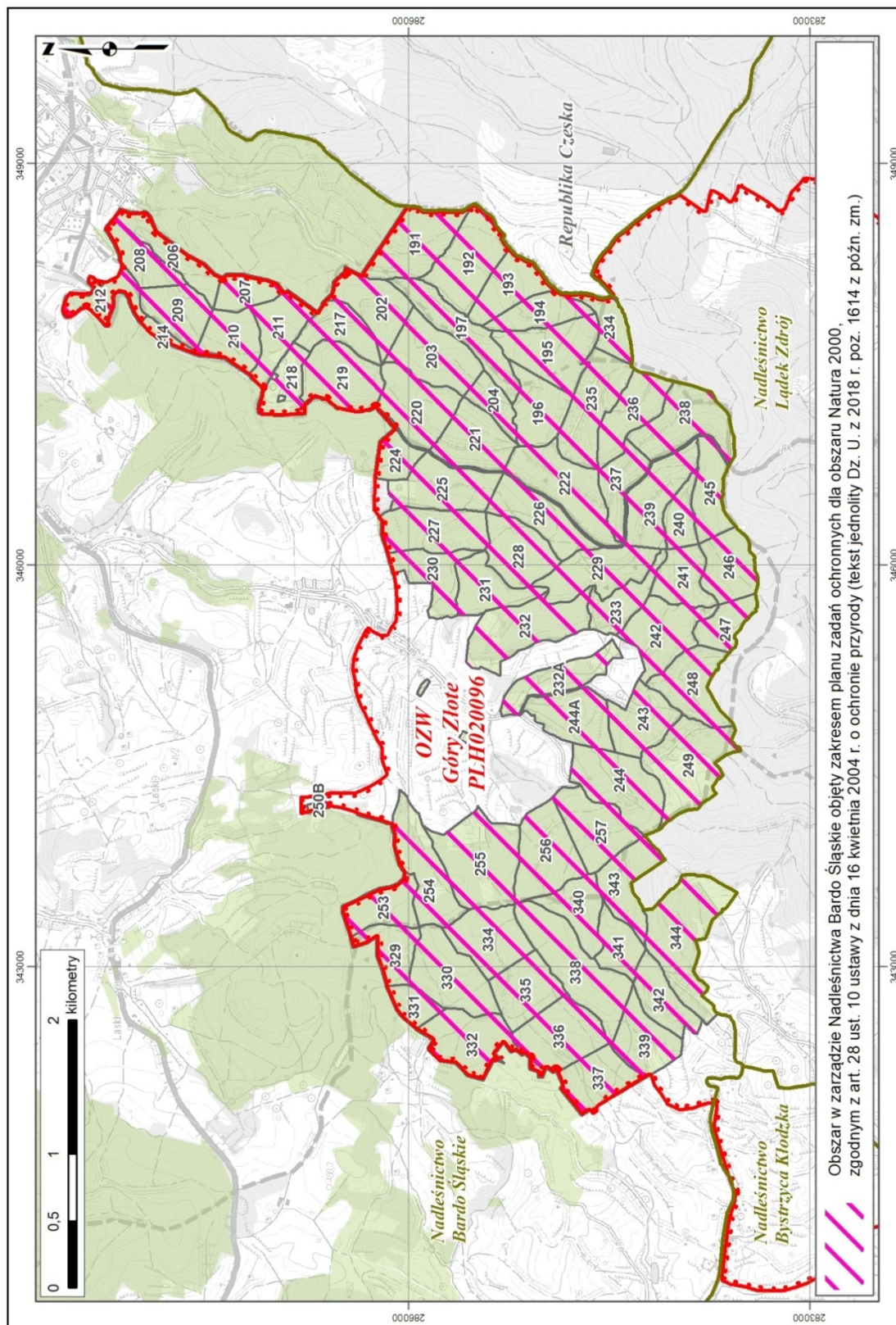
Układ współrzędnych płaskich prospektowych 1992
Geodezyjny układ odniesienia EUROREF-89

Podkład topograficzny: WMap Level 2
Wykonawca: Wojskowy Centralny Geocodex | Teledziękaj
Edycja 2002

Opracowanie: Generałna Dyrekcja Ochrony Środowiska
stan na XI.2013

Obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie objęty zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Złote PLH020096

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku mopek *Barbastella barbastellus* 1308
– stanowiska letnie w OZW Góry Żłote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Populacja	Rozród gatunku	XX	FV	U1	W Obszarze nie odnaleziono kolonii rozrodczej, nie odłowiono samic, rejestrowano tylko pulsy echolokacyjne nietoperzy podczas nasłuchów w siedliskach leśnych (7 przelotów/godzina). Na tej podstawie nie jest możliwe potwierdzenie lub zaprzeczenie rozrodu mopek na badanym terenie. Pomimo niezadowalającego stanu siedliska, perspektywy ochrony oceniono jednak na FV, ze względu na brak istotnych zmian w siedliskach w stosunku do okresu referencyjnego.
	Aktywność gatunku	FV			
Siedlisko	Powierzchnia zalesiona	FV	U1		
	Powierzchnia lasów liściastych	FV			
	Powierzchnia starodrzewów	FV			
	Powierzchnia starodrzewów liściastych	FV			
	Liczba drzew obumierających i martwych	U2			
Grubość drzew zapewniających potencjalne kryjówki dzienne	U1				
Perspektywy ochrony		FV	FV		

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku mopek *Barbastella barbastellus* 1308
– stanowiska zimowe w OZW Góry Żłote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Sztolnia Barbara – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, tuż przy jej północnym krańcu granicy (wydz. 212 j, obręb Kamieniec Żąbkowicki)					
Populacja	Liczebność	XX	XX	U2	Mopek zimuje w tym stanowisku sporadycznie i tylko w części przyotworowej. Ze względu na zmiany klimatyczne brak jest możliwości zapewnienia odpowiednich warunków mikroklimatycznych dla tego gatunku.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska	FV	U1		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	FV			
	Temperatura powietrza	U1			
	Udział terenów zalesionych w otoczeniu zimowiska	FV			
Łączność zimowiska z potencjalnymi biotopami letnimi	FV				
Perspektywy ochrony		U2	U2		

Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* 1323
– stanowiska letnie w OZW Góry Złote PLH020096

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Populacja	Obecność gatunku	U2	U2	U2	W Obszarze nie odnaleziono kolonii rozrodczej, nie odłowiono samic, rejestrowano tylko pulsy echolokacyjne nietoperzy podczas transektów w siedliskach leśnych. Na tej podstawie nie jest możliwe potwierdzenie lub zaprzeczenie rozrodu nocka Bechsteina na badanym terenie. Pomimo niezadowolającego stanu siedliska, perspektywy ochrony oceniono jednak na FV, ze względu na brak istotnych zmian w siedliskach w stosunku do okresu referencyjnego.
Siedlisko	Powierzchnia i zasobność pokarmowa kompleksu leśnego	U1	U2		
	Powierzchnia i struktura starodrzewów	U1			
	Liczba drzew obumierających i martwych	U2			
	Grubość drzew zapewniających potencjalne kryjówki dzienne	U2			
	Zwarcie podszytu liściastego	U1			
	Zwarcie okapu w drzewostanie	FV			
	Liczba śródleśnych zbiorników wodnych	U1			
Powierzchnia śródleśnych zbiorników wodnych	U1				
Perspektywy ochrony		FV	FV		

Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku nocek orzęsiony *Myotis emarginatus* 1321
– stanowiska zimowe w OZW Góry Złote PLH020096

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Sztolnia Barbara – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, tuż przy jej północnym krańcu granicy (wydz. 212 j, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV (5 os.)	FV	FV	Nocek orzęsiony regularnie zimuje w tej sztolni, a jego liczebność powoli rośnie.
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	FV			
	Niezmiennność warunków mikroklimatycznych	FV			
	Łączność schronień z żerowiskami	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Sztolnia pod drogą – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, w obrębie sąsiedniego obszaru Natura 2000 OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (wydz. 201 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV (3 os.)	FV	FV	Zimowa populacja nocka orzęsionego utrzymuje się na stałym poziomie.
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	FV			
	Niezmiennność warunków mikroklimatycznych	FV			
	Łączność schronień z żerowiskami	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku nocek duży *Myotis myotis* 1324
– stanowiska letnie w OZW Góry Złote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Populacja	Aktywność gatunku	U1	U1	U1	W Obszarze nie odnaleziono kolonii rozrodczej, a aktywność gatunku była stosunkowo niska (odłowiono 1 osobnika i jednokrotnie zarejestrowano przelot). Perspektywy ochrony oceniono jednak na dobre (FV), ze względu na to, że stan siedliska i populacji jest stanem zastanym (referencyjnym) i nie przewiduje się istotnych jego zmian.
Siedlisko	Powierzchnia zalesiona	FV	U1		
	Zagęszczenie drzew	U1			
	Procentowy udział podszytu w drzewostanie	U1			
	Procentowy udział wysokiego (zielonego) runa leśnego	FV			
	Powierzchnia łąk	FV			
Sposób użytkowania łąk	FV				
Perspektywy ochrony		FV	FV		

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku nocek duży *Myotis myotis* 1324
– stanowiska zimowe w OZW Góry Złote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Sztolnia Barbara – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, tuż przy jej północnym krańcu granicy (wydz. 212 j, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Populacja	Liczebność	U1 (8 os.)	U1	U1	Obecnie nie można określić czy zanotowany spadek liczebności, mimo braku zmian w zimowiskach jest stałym trendem.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	FV		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wylotów dla nietoperzy	FV			
	Warunki mikroklimatyczne	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		
Sztolnia Mistrzów – zlokalizowana w wydz. 206 h, obręb Kamieniec Ząbkowicki					
Populacja	Liczebność	FV (1 os.)	FV	U1	Ze względu na niewielki otwór wejściowy istnieje możliwość zasypania jedynego wlotu do zimowiska. Obiekt nie jest też zabezpieczony przed penetracją w zimie, głównie osób związanych z nurkowaniem jaskiniowym, które regularnie odwiedzają to miejsce.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	U1		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	U1			
	Dostępność wylotów dla nietoperzy	U1			
	Warunki mikroklimatyczne	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		
Sztolnia pod drogą – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, w obrębie sąsiedniego obszaru Natura 2000 OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (wydz. 201 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Populacja	Liczebność	FV (4 os.)	FV	FV	Zimowa populacja utrzymuje się na stałym poziomie.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	FV		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wylotów dla nietoperzy	FV			
	Warunki mikroklimatyczne	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros* 1303
– stanowiska zimowe w OZW Góry Złote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
Sztolnia Barbara – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, tuż przy jej północnym krańcu granicy (wydz. 212 j, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Populacja	Liczebność	U1 (10 os.)	U1	U1	Zanotowany spadek liczebności wynika z przeniesienia się części osobników do Sztolni pod Drogą, co może mieć charakter okresowy lub trwały.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	FV		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	FV			
	Niezmiennność warunków mikroklimatycznych	FV			
	Łączność schronień z żerowiskami	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		
Sztolnia pod drogą – zlokalizowana poza zasięgiem granic ostoi, w obrębie sąsiedniego obszaru Natura 2000 OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (wydz. 201 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki)					
Populacja	Liczebność	FV (17 os.)	FV	FV	W wyniku odpowiedniego zabezpieczenia wejścia do sztolni i tym samym poprawienia warunków mikroklimatycznych rośnie liczba hibernujących podkowców.
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	FV		
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	FV			
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	FV			
	Niezmiennność warunków mikroklimatycznych	FV			
	Łączność schronień z żerowiskami	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		
Sztolnia Mistrzów – zlokalizowana w wydz. 206 h, obręb Kamieniec Ząbkowicki					
Populacja	Liczebność	FV(2 os.)	FV	U1	Ze względu na niewielki otwór wejściowy istnieje możliwość zasypania jedynego wlotu do zimowiska. Obiekt nie jest też zabezpieczony przed penetracją w zimie, głównie osób związanych z nurkowaniem
Siedlisko	Powierzchnia zimowiska dogodna dla nietoperzy	FV	U1		

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika	Ocena parametru	Ocena ogólna	Uwagi
	Zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy	U1			jaskiniowym, które regularnie odwiedzają to miejsce.
	Dostępność wlotów dla nietoperzy	U1			
	Niezmiennność warunków mikroklimatycznych	FV			
	Łączność schronień z żerowiskami	FV			
Perspektywy ochrony		FV	FV		

Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku biegacz urozmaicony *Carabus variolosus* 4014 na stanowiskach w OZW Góry Żłote PLH020096

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
		Chwalisław	Złoty Stok 1	Złoty Stok 2	Chwalisław	Złoty Stok 1	Złoty Stok 2	Chwalisław	Złoty Stok 1	Złoty Stok 2
Położenie – adres leśny		wydz. 233 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 d, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 233 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 d, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 233 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 d, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 197 c, obręb Kamieniec Ząbkowicki
Siedlisko	Pokrycie roślinnością zielną	U1	U2	U1	FV	U1	U1	U2	U2	U2
	Zwarcie roślinności zielnej	FV	U2	U2						
	Dominujący typ podłoża	U1	U1	U1						
	Obecność martwego drewna	FV	FV	FV						
Populacja	Populacja	U2	U2	U2	U2	U2	U2			
Perspektywy ochrony		U1	U1	U1	U1	U1	U1			

W trakcie badań terenowych w 2017 roku na żadnym z ustanowionych stanowisk nie udało się złapać osobnika biegacza urozmaiconego mimo odłowów do pułapek innych „dużych” przedstawicieli rodziny *Carabidae*, np. biegacza skórzastego *C. coriaceus*, biegacza leśnego *C. sylvestris*, czy też stępienia ślimaczarza *Cychrus carabeoides*. Gatunek ten bez wątpienia występuje w obszarze Natura 2000 Góry

Złote PLH020096, co potwierdzają badania wykonane w 2018 r. po stronie Nadleśnictwa Łądek Zdrój. Mimo braku stwierdzenia gatunku na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie, opisano i określono wszystkie parametry, jak również podano zaobserwowane i potencjalne zagrożenia gatunku oraz zaplanowano działania ochronne na jego siedliskach.

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku modraszek telejus *Phengaris telejus* 6177
na stanowiskach w OZW Góry Złote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika na stanowiskach		Ocena parametru na stanowiskach		Ocena ogólna	
		Biała Góra	Chwalisław	Biała Góra	Chwalisław	Biała Góra	Chwalisław
Położenie – adres leśny		wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki
Populacja	Liczba zaobserwowanych postaci dojrzałych	U2	U2	U2	U2	U2	U2
	Indeks liczebności	U2	U2				
	Izolacja	FV	FV				
Siedlisko	Powierzchnia	FV	FV	U1	U1	U2	U2
	Dostępność roślin żywicielskich	U1	U1				
	Dostępność mrówek gospodarzy	XX	XX				
	Zarastanie ekspansywnymi bylinami	FV	U1				
	Zarastanie przez drzewa i krzewy	FV	FV				
Perspektywy ochrony		U2	U2	U2	U2		

Stanowiska gatunku: 232 i (obr. Kamieniec Ząbkowicki); Siedliska gatunku: 211 d, f, 218 f, g, 232 g, h, i, 232A a, j, 244A c, d, 255 c, d, f (obr. Kamieniec Ząbkowicki).

**Wskaźniki stanu ochrony populacji i siedliska gatunku modraszek nausitous *Phengaris nausithous* 6179
na stanowiskach w OZW Góry Złote PLH020096**

Parametr stanu ochrony	Wskaźnik	Ocena wskaźnika na stanowiskach		Ocena parametru na stanowiskach		Ocena ogólna	
		Biała Góra	Chwalisław	Biała Góra	Chwalisław	Biała Góra	Chwalisław
Położenie – adres leśny		wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 211 f, obręb Kamieniec Ząbkowicki	wydz. 232 g, h, i, obręb Kamieniec Ząbkowicki
Populacja	Liczba zaobserwowanych postaci dojrzałych	U1	FV	U1	FV	U1	U1
	Indeks liczebności	FV	FV				
	Izolacja	FV	FV				
Siedlisko	Powierzchnia	FV	FV	U1	U1		
	Dostępność roślin żywicielskich	U1	U1				
	Dostępność mrówek gospodarzy	XX	XX				
	Zarastanie ekspansywnymi bylinami	FV	U1				
	Zarastanie przez drzewa i krzewy	FV	FV				
Perspektywy ochrony		U1	U1	U1	U1		

Stanowiska gatunku: 211 f, 244A d, 232A j, 232 i, 255 f (obr. Kamieniec Ząbkowicki); Siedliska gatunku: 211 d, f, 218 f, g, 232 g, h, i, 232A a, j, 244A c, d, 255 c, d, f (obr. Kamieniec Ząbkowicki)

Wskaźniki stanu ochrony niżowych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) 6510 na stanowiskach w OZW Góry Żłote PLH020096

6510 – Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)							
Parametr/Wskaźniki	Ocena wskaźnika na stanowiskach		Ocena parametru na stanowiskach		Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska	6510_1	6510_2	6510_1	6510_2	6510_1	6510_2	
Położenie – adres leśny	232 f	218 b, f-g, 232 g-i, 232A i-k, 244A b-d, 255 c-g	232 f	218 b, f-g, 232 g-i, 232A i-k, 244A b-d, 255 c-g	232 f	218 b, f-g, 232 g-i, 232A i-k, 244A b-d, 255 c-g	
Powierzchnia	U1	FV	U1	FV	U1	FV	
Siedlisko	Gatunki charakterystyczne*	FV	FV	U1			FV
	Gatunki dominujące	FV	U1				
	Obce gatunki inwazyjne	FV	U1				
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych*	FV	FV				
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew*	U1	FV				
	Udział dobrze zachowanych płatów siedliska	FV	FV				
	Wojłok (martwa materia organiczna)	U1	FV				
Struktura przestrzenna płatów siedliska	FV	FV					
Perspektywy ochrony	U1	FV	U1	FV			

Zachowane powierzchnie siedliska przyrodniczego Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) 6510 zlokalizowane są głównie nad Chwalisławiem oraz w kompleksie Białej Góry. Duża ich część jest intensywnie użytkowana jako pastwiska. Dotyczy to w szczególności użytków zielonych w oddziałach 244A, 232A oraz 218. W trakcie badań terenowych odwiedziono wszystkie użytki zielone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Powyższa tabela obrazuje wyniki przeprowadzonych badań.

**Wskaźniki stanu ochrony ścian skalnych i urwisk krzemianowych ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* 8220
na stanowiskach w OZW Góry Żłote PLH020096**

8220 ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>													
Parametr/Wskaźniki	Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna						
Oznaczenie grupy płatów siedliska	8220_1	8220_2	8220_3	8220_1	8220_2	8220_3	8220_1	8220_2	8220_3				
Położenie – adres leśny	195 a, 204 a, 221 a, 248 b, 257 g	228 c	229 b, 232 a	195 a, 204 a, 221 a, 248 b, 257 g	228 c	229 b, 232 a	195 a, 204 a, 221 a, 248 b, 257 g	228 c	229 b, 232 a				
Powierzchnia	FV	U1	U2	FV	U1	U2	FV	U1	U2				
Siedlisko	Gatunki charakterystyczne*	FV	U1	FV	FV	U1				U2	FV	U1	U2
	Gatunki dominujące	FV	U1	U1									
	Obce gatunki inwazyjne*	FV	FV	FV									
	Pokrycie przez gatunki traw*	FV	U1	FV									
	Martwa materia organiczna	FV	FV	FV									
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	FV	U1	FV									
	Występowanie jeżyn, malin, dzikiego bzu czarnego i bzu koralowego*	FV	U1	U2									
	Ocienienie muraw	FV	U1	U2									
	Ślady ognisk w pobliżu ścian skalnych	FV	FV	FV									
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	FV	FV	U1									
Ślady wspinaczki lub wydeptywania*	FV	FV	FV										
Inne przypadki dewastacji siedliska	FV	FV	FV										
Perspektywy ochrony	FV	U1	U2	FV	U1	U2							

Płaty siedliska przyrodniczego ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* 8220 są rozproszone na całym obszarze ostoi, przy czym na północno-wschodnich stokach Góry Trzeboń siedlisko wykształciło się w zubożałej postaci bez charakterystycznego gatunku *Polypodium vulgare*. Na potrzeby oceny stanu zachowania siedliska przyrodniczego zbiorowisk naskalnych

odwiedzono wszystkie zainwentaryzowane odsłonecia skalne i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Powyższa tabela obrazuje wyniki przeprowadzonych badań.

**Wskaźniki stanu ochrony kwaśnych buczyn (*Luzulo-Fagetum*) 9110
na stanowiskach w OZW Góry Złote PLH020096**

9110 kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)																
Parametr/Wskaźniki	Ocena wskaźnika na stanowiskach					Ocena parametru na stanowiskach					Ocena ogólna					
Oznaczenie grupy płatów siedliska	9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5	9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5	9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5	
Położenie – adres leśny	191 d, h-i, 192 j, 193 c, 197 c-d, 203 c, f-g, 208 f, 209 a, c, 214 d, 217 a, 220 b, g-h, 221 c, f, 222 f-g, 224 h, 232 d, 241 d, 242 h	206 g, 208 d, 334 g	192 g, 193 b, 195 f, 197 f, 202 d, g, 203 a, 204 a, 219 f-g, 220 c, 221 a, 228 b, f, 241 b, f, 246 b-c, f, 247 b, 248 d	193 d, 195 b, 202 a-c, 227 d, 230 d, 237 b, 242 g, 247 a	191 j, 192 h, k, 194 a, 196 f, 202 f, 206 b, c, 208 b, 210 a, 219 d, 220 d-f, 221 b, g, 222 a,b, d, 224 j, 230 b, 246 d, 248 f	191 d, h-i, 192 j, 193 c, 197 c-d, 203 c, f-g, 208 f, 209 a, c, 214 d, 217 a, 220 b, g-h, 221 c, f, 222 f-g, 224 h, 232 d, 241 d, 242 h	206 g, 208 d, 334 g	192 g, 193 b, 195 f, 197 f, 202 d, g, 203 a, 204 a, 219 f-g, 220 c, 221 a, 228 b, f, 241 b, f, 246 b-c, f, 247 b, 248 d	193 d, 195 b, 202 a-c, 227 d, 230 d, 237 b, 242 g, 247 a	191 j, 192 h, k, 194 a, 196 f, 202 f, 206 b, c, 208 b, 210 a, 219 d, 220 d-f, 221 b, g, 222 a,b, d, 224 j, 230 b, 246 d, 248 f	191 d, h-i, 192 j, 193 c, 197 c-d, 203 c, f-g, 208 f, 209 a, c, 214 d, 217 a, 220 b, g-h, 221 c, f, 222 f-g, 224 h, 232 d, 241 d, 242 h	206 g, 208 d, 334 g	192 g, 193 b, 195 f, 197 f, 202 d, g, 203 a, 204 a, 219 f-g, 220 c, 221 a, 228 b, f, 241 b, f, 246 b-c, f, 247 b, 248 d	193 d, 195 b, 202 a-c, 227 d, 230 d, 237 b, 242 g, 247 a	191 j, 192 h, k, 194 a, 196 f, 202 f, 206 b, c, 208 b, 210 a, 219 d, 220 d-f, 221 b, g, 222 a,b, d, 224 j, 230 b, 246 d, 248 f	191 j, 192 h, k, 194 a, 196 f, 202 f, 206 b, c, 208 b, 210 a, 219 d, 220 d-f, 221 b, g, 222 a,b, d, 224 j, 230 b, 246 d, 248 f
Powierzchnia	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV						
Siedlisko	Charakterystyczna kombinacja florystyczna*	FV	FV	FV	FV	U1										
	Skład drzewostanu	U1	FV	FV	FV	U1										
	Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie	FV	FV	FV	FV	FV										
	Ekspansywne gatunki rodzime w runie	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV	U2	U1	U2	U1	FV	U2	U1	U2
	Struktura pionowa i przestrzenna roślinności	U1	FV	U1	FV	U1										
Wiek drzewostanu (udział starodrzewu)	U1	FV	FV	FV	FV											

9110 kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)																
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach					Ocena parametru na stanowiskach					Ocena ogólna				
Oznaczenie grupy płatów siedliska		9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5	9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5	9110_1	9110_2	9110_3	9110_4	9110_5
	Naturalne odnowienie drzewostanu	FV	FV	U1	FV	FV										
	Gatunki obce w drzewostanie	U1	FV	FV	FV	U1										
	Martwe drewno (łącznie zasoby)	U2	U1	U2	U2	U2										
	Martwe drewno wielkowymiarowe	U2	U1	U2	U2	U2										
	Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)	U2	U1	U2	U2	U2										
	Inne zniekształcenia, w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV	FV	FV	FV	FV										
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX	XX	XX	XX										
Perspektywy ochrony		FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV					

Na potrzeby oceny stanu zachowania siedliska przyrodniczego kwaśnej buczyny 9110 odwiedzone 100% zainwentaryzowanych płatów siedliska i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Grupę płatów 9110_1 cechuje właściwa struktura gatunkowa drzewostanu jedynie z pojedynczymi egzemplarzami gatunków obcych geograficznie, które jednak nie mają tendencji do rozprzestrzeniania się. Świerk w drzewostanach tej grupy płatów występuje w dopuszczalnej dla kwaśnych buczyn domieszce. Struktura wiekowa drzewostanów bukowych w tej grupie jest uproszczona, jednak buk widocznie się odnawia. Grupę płatów 9110_2 stanowią najlepiej zachowane powierzchnie kwaśnych buczyn ze zróżnicowanym wiekowo i przestrzennie drzewostanem oraz wysokim udziałem starodrzewia. Kolejną grupę płatów, oznaczoną jako 9110_3,

stanowią drzewostany bukowe, które cechuje silne uproszczenie struktury przestrzennej i brak odnowienia naturalnego. Drzewostan niemal wyłącznie buduje tu buk. Grupę płatów 9110_4 stanowią drzewostany bukowe, które cechuje właściwa struktura gatunkowa i przestrzenna drzewostanu, brak gatunków obcych geograficznie w drzewostanie, bogate odnowienie naturalne i obecność miejscami na poszczególnych powierzchniach leśnych ponad 100 letnich buków. Ostatnią grupę płatów 9110_5 cechuje uproszczona struktura wiekowa i przestrzenna drzewostanu, zbyt wysoki udział świerka i dodatkowa obecność obcych geograficznie gatunków drzew. W płatach tej grupy w sposób właściwy odnawia się buk. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zainwentaryzowano kilka powierzchni wydzieleń leśnych z młodnikami bukowymi, które znajdowały się w mozaice z dojrzałymi płatami kwaśnej buczyny. Młodników bukowych nie oceniano odrębnie z uwagi na niewielki udział takich powierzchni w całej puli płatów kwaśnej buczyny. Wszystkie powierzchnie z młodnikami bukowymi włączono do grupy płatów 9110_3.

**Wskaźniki stanu ochrony żyznych buczyn (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) 9130
na stanowiskach w OZW Góry Złote PLH020096**

9130 żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)										
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska		9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3
Położenie – adres leśny		228 b, 229 c, 231 f, 331 m, n, 332 c-d	191 b, c, 193 b, c, f, 195 h, 196 a-c, 197 d, g-h, 202 a-b, 203 c, 208 f, 211 i, 217 a, 226 c, d, k, 231 b, 233 a, 244 c, k, 330 b, 334 c, 335 a, 341 c, 343 b, j	191 d, 192 b-d, k, 194 a, 195 a, 197 i, 206 b, 211 b, 212 c, 222 h, 225 c, 226 i, 228 c, 231 a, 239 c, 242 f, j-k, 248 b, c, 334 f	228 b, 229 c, 231 f, 331 m, n, 332 c-d	191 b, c, 193 b, c, f, 195 h, 196 a-c, 197 d, g-h, 202 a-b, 203 c, 208 f, 211 i, 217 a, 226 c, d, k, 231 b, 233 a, 244 c, k, 330 b, 334 c, 335 a, 341 c, 343 b, j	191 d, 192 b-d, k, 194 a, 195 a, 197 i, 206 b, 211 b, 212 c, 222 h, 225 c, 226 i, 228 c, 231 a, 239 c, 242 f, j-k, 248 b, c, 334 f	228 b, 229 c, 231 f, 331 m, n, 332 c-d	191 b, c, 193 b, c, f, 195 h, 196 a-c, 197 d, g-h, 202 a-b, 203 c, 208 f, 211 i, 217 a, 226 c, d, k, 231 b, 233 a, 244 c, k, 330 b, 334 c, 335 a, 341 c, 343 b, j	191 d, 192 b-d, k, 194 a, 195 a, 197 i, 206 b, 211 b, 212 c, 222 h, 225 c, 226 i, 228 c, 231 a, 239 c, 242 f, j-k, 248 b, c, 334 f
Powierzchnia		FV	FV	U1	FV	FV	U1			
Siedlisko	Charakterystyczna kombinacja florystyczna*	U2	FV	FV	U2	FV	U1	U2	FV	U1
	Skład drzewostanu	U2	FV	U1						
	Ekspansywne gatunki rodzime w runie	FV	FV	FV						

9130 żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)										
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska		9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3
	Struktura pionowa i przestrzenna fitocenozy	U1	FV	U1						
	Wiek drzewostanu (udział starodrzewu)	U1	FV	FV						
	Gatunki obce w drzewostanie	FV	FV	U2						
	Naturalne odnowienie drzewostanu	U1	FV	FV						
	Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie	U1	U1	U1						
	Martwe drewno (łącznie zasoby)	U1	FV	U2						
	Martwe drewno wielkowymiarowe	U2	U1	U2						
	Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)	U1	FV	U1						
	Inne zniekształcenia, w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV	FV	FV						
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX	XX						

9130 żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)									
Parametr/Wskaźniki	Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska	9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3	9130_1	9130_2	9130_3
Perspektywy ochrony	FV	FV	FV	FV	FV	FV			

Na potrzeby oceny stanu zachowania siedliska przyrodniczego żyznej buczyny 9130 odwiedzone 100% zainwentaryzowanych płatów siedliska i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Grupę żyznych buczyn 9130_1 cechuje przede wszystkim silne zniekształcenie drzewostanu, w którym buk ma bardzo niski udział, dominuje jawor. W warstwie podszytu tej grupy zawsze występuje leszczyna, natomiast runo jest bogate w gatunki (w tym chronione) i silnie rozwinięte. Grupa żyznych buczyn 9130_2 charakteryzuje się dobrze wykształconą i zachowaną strukturą gatunkową i przestrzenną drzewostanu, silnym odnowieniem buka oraz wysokimi walorami przyrodniczymi, których przejawem jest m.in. udział gatunków chronionych roślin. Są to najlepiej zachowane płaty tego siedliska w ostoi na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie. Z kolei ostatnią grupę żyznych buczyn 9130_3 cechuje wysoki udział gatunków iglastych – świerka, modrzewia oraz miejscami również daglezi oraz deficyt martwego drewna. Buk w tej grupie powierzchni żyznej buczyny odnawia się intensywnie. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zainwentaryzowano kilka powierzchni wydzieleń leśnych z młodnikami bukowymi, które znajdowały się w mozaice z dojrzałymi płatami żyznej buczyny. Młodników bukowych nie oceniano odrębnie z uwagi na niewielki udział takich powierzchni w całej puli żyznej buczyny. Wszystkie powierzchnie z młodnikami bukowymi włączono do grupy płatów 9130_3.

Wskaźniki stanu ochrony jaworzyn i lasów klonowo-lipowych na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) 9180 na stanowiskach w OZW Góry Żłote PLH020096

9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)										
Parametr/Wskaźniki	Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna			
Oznaczenie grupy płatów siedliska	9180_1	9180_2	9180_3	9180_1	9180_2	9180_3	9180_1	9180_2	9180_3	
Położenie – adres leśny	342 c, 343 h, 344 d, j	256 a, 257 c, g, 338 c-d	340 d, i, 341 c, 343 i	342 c, 343 h, 344 d, j	256 a, 257 c, g, 338 c-d	340 d, i, 341 c, 343 i	342 c, 343 h, 344 d, j	256 a, 257 c, g, 338 c-d	340 d, i, 341 c, 343 i	
Powierzchnia	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U2	U1	
Siedlisko	Gatunki charakterystyczne*	FV	FV	FV	U1	U2				U1
	Gatunki dominujące	FV	U2	FV						

9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)										
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska		9180_1	9180_2	9180_3	9180_1	9180_2	9180_3	9180_1	9180_2	9180_3
	Obce gatunki inwazyjne*	U1	U2	U1						
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	FV	U2	FV						
	Gatunki zieloroślowe i nitrofilne	FV	U1	U1						
	Struktura drzewostanu*	FV	U1	U1						
	Pionowa struktura roślinności	FV	U1	U1						
	Gatunki obce w drzewostanie*	FV	FV	FV						
	Naturalne odnowienie drzewostanu	FV	FV	U1						
	Przekształcenia związane z użytkowaniem	FV	FV	FV						
Perspektywy ochrony	U1	U1	U1	U1	U1	U1				

Na potrzeby oceny stanu zachowania siedliska przyrodniczego jaworzyn i lasów klonowo-lipowych 9180 odwiedzone 100% zainwentaryzowanych płatów siedliska i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Grupa oznaczona jako 9180_1 charakteryzuje się prawidłową strukturą wiekową i gatunkową drzewostanu – wysokim udziałem obu gatunków lip oraz klonów. Ponadto płaty te wyróżniają się obecnością gatunków chronionych – pierwiosnka wyniosłego, wawrzynka wilczyłyko oraz lili żłotogłów. Grupa oznaczona jako 9180_2 charakteryzuje się uproszczoną strukturą gatunkową drzewostanu – małym udziałem lipy lub jej brakiem oraz uproszczoną strukturą gatunkową runa, w którym na poszczególnych powierzchniach zaczyna dominować jeden gatunek – *Galeopsis speciosa*, *Impatiens parviflora*, *Urtica dioica* lub gatunki z rodzaju *Rubus*. Pomimo znacznych zniekształceń, w płatach siedliska w tej grupie w dalszym ciągu utrzymują się licznie gatunki charakterystyczne dla zbiorowiska lasów klonowo-lipowych oraz cenne gatunki chronionych roślin. Ostatnią grupę 9180_3 cechuje uproszczona struktura gatunkowa drzewostanu – mały udział lipy lub jej brak, duży udział buka oraz uproszczona struktura gatunkowa runa, ale bez dominacji gatunków silnie nitrofilnych.

Wskaźniki stanu ochrony łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (*Salicetum albo-Fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsów źródłiskowych 91E0 na stanowiskach w OZW Góry Żłote PLH020096

91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-Fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe										
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska		91E0_1	91E0_2	91E0_3	91E0_1	91E0_2	91E0_3	91E0_1	91E0_2	91E0_3
Położenie – adres leśny		203 f, 210 b, 226 k, 229 a, 231 h, 255 m, 331 m, 342 c, 343 h, 344 d	191 f, 225 b, j, 233 c, 332 d	232A g, m, 244 a, 244A g, l, 255 i, 257 h	203 f, 210 b, 226 k, 229 a, 231 h, 255 m, 331 m, 342 c, 343 h, 344 d	191 f, 225 b, j, 233 c, 332 d	232A g, m, 244 a, 244A g, l, 255 i, 257 h	203 f, 210 b, 226 k, 229 a, 231 h, 255 m, 331 m, 342 c, 343 h, 344 d	191 f, 225 b, j, 233 c, 332 d	232A g, m, 244 a, 244A g, l, 255 i, 257 h
Powierzchnia		FV	FV	FV	FV	FV	FV			
Siedlisko	Gatunki charakterystyczne*	FV	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1
	Gatunki dominujące*	FV	U1	U1						
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	FV	FV	FV						
	Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie*	FV	FV	FV						
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	FV	FV	FV						
	Martwe drewno (łącznie zasoby)	FV	FV	FV						
	Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości*	FV	U1	FV						
	Naturalność koryta rzecznoego (stosować tylko, jeżeli występowanie łągu jest związane z ciekami)	FV	FV	FV						
	Reżim wodny (w tym rytm zalewów, jeśli występują)*	FV	FV	FV						

91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-Fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe										
Parametr/Wskaźniki		Ocena wskaźnika na stanowiskach			Ocena parametru na stanowiskach			Ocena ogólna		
Oznaczenie grupy płatów siedliska		91E0_1	91E0_2	91E0_3	91E0_1	91E0_2	91E0_3	91E0_1	91E0_2	91E0_3
	Wiek drzewostanu	FV	U1	U1						
	Pionowa struktura roślinności	FV	FV	FV						
	Naturalne odnowienie drzewostanu	FV	FV	FV						
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV	FV	FV						
	Inne zniekształcenia	FV	FV	FV						
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX	XX						
Perspektywy ochrony		FV	FV	FV	FV	FV	FV			

Na potrzeby oceny stanu zachowania siedliska przyrodniczego łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (*Salicetum albo-Fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsów źródliskowych 91E0 odwiedzone 100% zainwentaryzowanych płatów siedliska i określono ich stan zachowania wg metodyki GIOŚ. Grupę 91E0_1 reprezentują płaty lasów łągowych silnie zabagnionych porastających niecki z intensywnymi wysiękami wody. Grupa 91E0_2 reprezentuje płaty łągów porastających doliny stałych potoków górskich o mocno wciętych w dno doliny korytach. Grupa 91E0_3 reprezentuje zbiorowiska łągowe ze zw. *Alnion incanae*, które wykształciły się na gruntach porolnych w dość szerokich dolinach stałych cieków. Wszystkie łągi w obszarze charakteryzują się dobrymi stosunkami wodnymi i dobrym stanem zachowania. Na obniżenie stanu zachowania grupy łągów oznaczonych jako 91E0_2 oraz 91E0_3 wpłynęła jedynie ocena jednego z kardynalnych wskaźników struktury i funkcji, tj. „Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości”.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Opis zagrożenia
4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphyilion</i>)	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Nie dotyczy (brak przedmiotu ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie).
6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>) i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Nie dotyczy (brak przedmiotu ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie).
6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> - płaty bogate florystycznie)		
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)		
6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)		
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)		
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk		
8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe		
9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)		
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A03.03 - Zaniechanie/brak koszenia	Obserwuje się zaprzestanie ekstensywnego użytkowania tj. koszenia lub wypasu, skutkujące spadkiem różnorodności biologicznej i synantropizacją roślinności.
	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Na łąkach w Chwałistawiu obserwuje się inwazję łubinu <i>Lupinus polyphyllus</i>
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Możliwe zmiany warunków oświetleniowych poprzez nadmierne odsłanianie powierzchni siedliska w trakcie wycinki otaczającego drzewostanu. Zarastanie płatów siedliska przez nitrofilne gatunki krzewów i trawy w wyniku zwiększonego dostępu światła.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Opis zagrożenia
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska I01 - Obce gatunki inwazyjne I02 - Problematiczne gatunki rodzime	Na zdecydowanej większości powierzchni siedliska brak jest lub są znikome zasoby martwego drewna, skutkujące deficytem mikrosiedlisk drzewnych. Ponadto w obrębie wielu powierzchni z buczynami obserwuje się uproszczenie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanów oraz brak naturalnego odnawiania się buka. W drzewostanach występuje niecierpek drobnokwiatowy. Zbyt wysoki udział świerka i modrzewia w drzewostanie na wybranych powierzchniach z siedliskiem.
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>)	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Obserwuje się procesy degeneracji zbiorowisk lasów stokowych, głównie neofityzację, eutrofizację, rubiezyzację oraz juwenalizację drzewostanów na siedlisku będące skutkiem nadmiernego prześwietlenia drzewostanu w trakcie użytkowania gospodarczego.
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Nie dotyczy (brak przedmiotu ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie).
1163 głowacz białopletwy <i>Cottus gobio</i>	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Nie dotyczy (brak przedmiotu ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie).
6177 modraszek telejus <i>Maculinea (Phengaris) telejus</i>	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A03 - Koszenie/ścińnianie trawy	Obserwuje się zbyt częste koszenie łąk w niewłaściwych terminach.
6179 modraszek nausitous <i>Maculinea (Phengaris) nausithous</i>	A04.01.01 - Intensywny wypas bydła J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Zbyt intensywny wypas bydła na pastwiskach skutkuje brakiem możliwości utworzenia pędów generatywnych z kwiatostanami na roślinach żywicielskich dla gatunku. Na powierzchni łąki licznie występuje łubin, który może doprowadzić do zaniku rośliny żywicielskiej gatunku.
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	<u>Zagrożenia istniejące:</u> B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew	Obserwuje się usuwanie martwych i obumierających drzew w miejscach przeobrażenia oraz hibernacji postaci doskonałych osobników gatunku.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Opis zagrożenia
	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02.02 - Wycinka lasu	Możliwa wycinka drzew w bezpośrednim sąsiedztwie potoków, która może powodować przekształcenia w obrębie ich koryt oraz przyległych siedlisk np.: koleiny i inne naruszenia warstwy gleby po przejeździe ciężkiego sprzętu i w wyniku ciągnięcia pozyskanych drzew w poprzek potoku. Składowanie drewna w bliskim sąsiedztwie potoku (do 5 m) może stwarzać zagrożenia typu „pułapka ekologiczna”.
1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i>	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków.
1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> G05.04 Zniszczenie zimowiska G01 i G01.04 Niepokojenie nietoperzy w zimowisku i podczas rojenia B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew	Wycinka drzew powoduje zniszczenie kryjówek w dziuplach i żerowisk gatunku.

**Cele działań ochronnych dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000
OZW Góry Żłote PLH020096 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie**

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
<p>4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i>, <i>Pohlio Callunion</i>, <i>Calluno-Arctostaphylon</i>)</p> <p>6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)</p> <p>6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> - płaty bogate florystycznie)</p> <p>6430 Ziolorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)</p> <p>6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)</p> <p>7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)</p> <p>7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk</p> <p>8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe</p> <p>9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)</p> <p>1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i></p> <p>1163 głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i></p>	<p>Nie dotyczy (brak przedmiotu ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie).</p>
<p>6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV) i utrzymanie pozostałej części płatów siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1).</p>
<p>8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i></p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Utrzymanie części płatów siedliska w obszarze Natura 2000 w złym stanie (U2).</p>
<p>9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.</p>
<p>9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>, <i>Galio odorati-Fagenion</i>)</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.</p>
<p>9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska w stanie niepogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska będących aktualnie w stanie złym (U2).</p>
<p>91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym (U1).</p>

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
6177 modraszek telejus <i>Maculinea (Phengaris) teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Maculinea (Phengaris) nausithous</i>	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).
4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).
1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).

**ZADANIA OCHRONNE DLA OBSZARU NATURA 2000 OZW GÓRY ŻŁOTE PLH020096
NA GRUNTACH NADLEŚNICTWA BARDO ŚLĄSKIE NA LATA 2019- 2028**

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/ powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	2	3	4	5	6	7
1	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 218b (2,2 ha; 91 %) 218f (2,23 ha; 93 %) 218g (1,38 ha; 68 %) 232f (0,26 ha; 58 %) 232g (0,47 ha; 100 %) 232h (0,22 ha; 100 %) 232i (0,55 ha; 100 %) 255c (0,17 ha; 100 %) 255d (0,16 ha; 100 %) 255f (0,19 ha; 100 %) 255g (0,54 ha; 100 %) 232Ai (0,18 ha; 78 %) 232Aj (0,62 ha; 67 %) 232Ak (0,45 ha; 100 %) 244Ab (0,52 ha; 100 %) 244Ac (0,33 ha; 100 %) 244Ad (0,42 ha; 100 %) Powierzchnia: 10,89 ha	A03.03 - Zaniechanie/brak koszenia (I) J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - ekstensywne użytkowanie kośne łąk lub ekstensywny wypas zwierząt	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV) i utrzymanie pozostałej części płatów siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Nie planuje się.	1. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w terminie od 15 czerwca do 31 października z zebraniem i wywiezieniem pozyskanej biomasy poza powierzchnię siedliska. Obszar wdrażania: wskazany adres leśny Podmiot odpowiedzialny: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru Okres realizacji: corocznie Koszty: 20 tys. zł/rok Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: – 2. Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 3 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
2	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 195a (0,01 ha; <1 %) 228c (0,12 ha; 2 %) Powierzchnia: 0,13 ha	X Brak zagrożeń i nacisków (I) J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (P) K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W ramach realizacji planowanych wskazań gospodarczych ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 2 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –
3	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 191h (5,55 ha; 88 %) 191i (5,02 ha; 100 %) 191j (2,73 ha; 100 %) 192g (2,51 ha; 100 %) 192h (1,84 ha; 100 %) 192j (2,81 ha; 100 %) 193d (1,91 ha; 100 %) 195b (7,48 ha; 100 %) 195f (2,95 ha; 100 %) 197c (4,38 ha; 100 %) 197f (1,02 ha; 100 %) 202c (4,47 ha; 100 %) 202d (1,54 ha; 100 %) 202f (4,29 ha; 100 %) 203f (4,76 ha; 93 %) 203g (1,28 ha; 100 %) 206c (0,97 ha; 100 %) 208b (1,4 ha; 24 %) 208d (1,52 ha; 100 %) 209a (1,96 ha; 27 %) 209c (7,99 ha; 100 %) 210a (1,73 ha; 30 %) 214d (0,79 ha; 100 %) 219d (2,34 ha; 31 %) 219f (2,09 ha; 100 %)	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - pozostawianie drzew dziuplastych i obumierających do naturalnego rozpadu	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 5 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		219g (1,19 ha; 33 %) 220b (0,26 ha; 3 %) 220c (1,81 ha; 100 %) 220d (4,17 ha; 67 %) 220f (1,85 ha; 88 %) 220g (2,22 ha; 100 %) 220h (1,97 ha; 100 %) 221b (2,56 ha; 85 %) 221g (0,75 ha; 100 %) 222a (1,98 ha; 100 %) 222b (9,47 ha; 100 %) 222d (0,68 ha; 37 %) 222f (4,13 ha; 100 %) 224h (1,66 ha; 100 %) 224j (0,76 ha; 100 %) 227d (4,49 ha; 100 %) 230b (8,41 ha; 100 %) 230d (2,16 ha; 100 %) 232d (6,35 ha; 100 %) 237b (1,65 ha; 100 %) 241b (2,49 ha; 100 %) 241d (2,18 ha; 53 %) 242g (3,54 ha; 100 %) 242h (2,43 ha; 100 %) 246b (4,89 ha; 100 %) 246c (0,57 ha; 12 %) 246d (0,39 ha; 23 %) 246f (3,49 ha; 100 %) 247a (2,72 ha; 100 %) 247b (1,59 ha; 100 %) 248d (0,87 ha; 100 %) 248f (2,49 ha; 100 %) Powierzchnia: 161,5 ha				
4	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 191j (2,73 ha; 100 %) 192h (1,84 ha; 100 %) 202f (4,29 ha; 100 %) 206c (0,97 ha; 100 %) 208b (1,4 ha; 24 %) 210a (1,73 ha; 30 %) 219d (2,34 ha; 31 %) 220d (4,17 ha; 67 %)	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) I02 - Problematyczne gatunki rodzime (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - zmniejszanie udziału świerka i usuwanie gatunków obcych dla siedliska	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne	Nie planuje się.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		220f (1,85 ha; 88 %) 221b (2,56 ha; 85 %) 221g (0,75 ha; 100 %) 222a (1,98 ha; 100 %) 222b (9,47 ha; 100 %) 222d (0,68 ha; 37 %) 224j (0,76 ha; 100 %) 230b (8,41 ha; 100 %) 246d (0,39 ha; 23 %) 248f (2,49 ha; 100 %) Powierzchnia: 48,81 ha		(co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: - Podmioty współdziałające: -	
5	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 192g (2,51 ha; 100 %) 193b (3,79 ha; 67 %) 195f (2,95 ha; 100 %) 197f (1,02 ha; 100 %) 202d (1,54 ha; 100 %) 219f (2,09 ha; 100 %) 219g (1,19 ha; 33 %) 220c (1,81 ha; 100 %) 228b (2,46 ha; 72 %) 241b (2,49 ha; 100 %) 241d (2,18 ha; 53 %) 246b (4,89 ha; 100 %) 246c (0,57 ha; 12 %) 246f (3,49 ha; 100 %) 247b (1,59 ha; 100 %) 248d (0,87 ha; 100 %) Powierzchnia: 35,44 ha	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - kształtowanie warunków do naturalnego odnowienia buka	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach kształtować odpowiednie warunki do naturalnego odnowienia buka. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: - Podmioty współdziałające: -	Nie planuje się.
6	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 191d (2,24 ha; 33 %) 191h (5,55 ha; 88 %) 191i (5,02 ha; 100 %) 192j (2,81 ha; 100 %) 193c (3,09 ha; 62 %) 197c (4,38 ha; 100 %) 203c (5,63 ha; 72 %) 203f (4,76 ha; 93 %) 203g (1,28 ha; 100 %) 208f (2,77 ha; 64 %)	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) I02 - Problematyczne gatunki rodzime (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - usuwanie gatunków obcych dla siedliska	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul	Nie planuje się.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		209a (1,96 ha; 27 %) 209c (7,99 ha; 100 %) 217a (3,67 ha; 48 %) 220b (0,26 ha; 3 %) 220g (2,22 ha; 100 %) 220h (1,97 ha; 100 %) 222f (4,13 ha; 100 %) 222g (1,81 ha; 53 %) Powierzchnia: 61,54 ha		struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	
7	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 191d (4,37 ha; 64 %) 192b (0,58 ha; 13 %) 192c (1,38 ha; 100 %) 192d (2,68 ha; 100 %) 196c (2,6 ha; 97 %) 197h (0,47 ha; 100 %) 202a (2,72 ha; 78 %) 203c (1,23 ha; 16 %) 208f (1,54 ha; 36 %) 211b (4,7 ha; 74 %) 211i (0,97 ha; 100 %) 217a (1,57 ha; 21 %) 222h (5,47 ha; 100 %) 239c (2,77 ha; 100 %) 248b (5,17 ha; 100 %) 330b (1,6 ha; 21 %) 332d (3,87 ha; 93 %) 335a (5,32 ha; 97 %) Powierzchnia: 49,01 ha	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) I02 - Problematyczne gatunki rodzime (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - zmniejszanie udziału świerka i usuwanie gatunków obcych dla siedliska	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMŚ/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 4 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –
8	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 191b (0,63 ha; 100 %) 192b (0,58 ha; 13 %) 192c (1,38 ha; 100 %) 192d (2,68 ha; 100 %) 193f (2,73 ha; 73 %) 195a (0,54 ha; 18 %) 196a (1,42 ha; 100 %) 197i (0,82 ha; 50 %) 211b (4,7 ha; 74 %) 211i (0,97 ha; 100 %) 222h (5,47 ha; 100 %) 225c (2,5 ha; 85 %)	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) I02 - Problematyczne gatunki rodzime (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - pozostawianie drzew dziuplastych i obumierających do naturalnego rozpadu	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie	Nie planuje się.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		226d (1,41 ha; 100 %) 226i (4,93 ha; 100 %) 229c (1,2 ha; 100 %) 239c (2,77 ha; 100 %) 242f (3,66 ha; 100 %) 242j (1,78 ha; 82 %) 248b (5,17 ha; 100 %) 248c (2,72 ha; 81 %) 330b (1,6 ha; 21 %) 331m (1,37 ha; 35 %) 331n (3,75 ha; 92 %) 332c (4,86 ha; 100 %) 332d (3,87 ha; 93 %) 335a (5,32 ha; 97 %) Powierzchnia: 68,83 ha		Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: - Podmioty współdziałające: -	
9	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 191d (2,24 ha; 33 %, 4,37 ha; 64 %) 192k (5,32 ha; 74 %, 0,53 ha; 7 %) 193b (3,79 ha; 67 %, 1,83 ha; 33 %) 193c (3,09 ha; 62 %, 1,9 ha; 38 %) 194a (3,31 ha; 72 %, 1,26 ha; 28 %) 202a (0,75 ha; 22 %, 2,72 ha; 78 %) 202b (2,74 ha; 60 %, 1,52 ha; 34 %) 203c (5,63 ha; 72 %, 1,23 ha; 16 %) 206b (0,7 ha; 17 %, 3,38 ha; 83 %) 208f (2,77 ha; 64 %, 1,54 ha; 36 %) 217a (3,67 ha; 48 %, 1,57 ha; 21 %) 228b (2,46 ha; 72 %, 0,93 ha; 27 %) Powierzchnia: 59,25 ha	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - pozostawianie drzew dziuplastych i obumierających do naturalnego rozpadu	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: - Podmioty współdziałające: -	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 4 tys. zł Techniczne uwarunkowania: - Podmioty współdziałające: -

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
10	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 192k (5,32 ha; 74 %, 0,53 ha; 7 %) 194a (3,31 ha; 72 %, 1,26 ha; 28 %) 206b (0,7 ha; 17 %, 3,38 ha; 83 %) Powierzchnia: 14,5 ha	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) I02 - Problematyczne gatunki rodzime (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - pozostawianie drzew dziuplastych i obumierających do naturalnego rozpadu	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Nie planuje się.
11	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	obr. Kamieniec Żąbkowicki: 338c (6,46 ha; 100 %) 340i (2,37 ha; 69 %) Powierzchnia: 8,83 ha	J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - usuwanie świerka z drzewostanu	Zachowanie części płatów siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska będących aktualnie w stanie złym (U2). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać świerka. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 1 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
12	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 210b (2,58 ha; 73 %) 226k (1,19 ha; 72 %) 229a (1,19 ha; 100 %) 231h (2,52 ha; 93 %) 244a (4,96 ha; 92 %) 255m (3,12 ha; 100 %) 232Am (2,86 ha; 72 %) Powierzchnia: 18,42 ha	X Brak zagrożeń i nacisków (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - nie dotyczy	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym (U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Nie planuje się.	Monitoring stanu zachowania siedliska w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 2 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –
13	6177 modraszek telejus <i>Maculinea (Phengaris) teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Maculinea (Phengaris) nausithous</i>	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 211d, f, 218f, g, 232g, h, i, 255c, d, f, 232Aa, j, 244Ac, d	A03 - Koszenie/ścińnianie trawy (I) A04.01.01 - Intensywny wypas bydła (I) J03.01 - Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (I) X Brak zagrożeń i nacisków (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Nie planuje się.	1. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w drugiej połowie września. Obszar wdrażania: wskazany adres leśny Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: corocznie Koszty: 20 tys. zł/rok Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: – 2. Monitoring stanu zachowania gatunków w obszarze. Obszar wdrażania: wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 4 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
14	4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	obr. Kamieniec Ząbkowicki: wzdłuż potoków i strumieni w całym obszarze Natura 2000	B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew (I) B02.02 - Wycinka lasu (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - ograniczenie wycinek i składowania drewna w strefach do 5 m wokół potoków	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Modyfikacja gospodarki leśnej poprzez ograniczenie wycinek i składowania drewna w strefach do 5 m wokół potoków. Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej zachowanie miejsc przeobrażenia i hibernacji zimowej gatunku – pozostawienie min. 5 pni (>20 cm średnicy) na każdy 1 km potoku. Obszar wdrażania: wzdłuż potoków i strumieni w całym obszarze Natura 2000 Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania gatunku w obszarze. Obszar wdrażania: grunty Nadleśnictwa Bardo Śląskie w granicach obszaru Natura 2000 Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 2 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –
15	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	obr. Kamieniec Ząbkowicki: 206 h	X Brak zagrożeń i nacisków (I) G05.04 Zniszczenie zimowiska (P) G01 i G01.04 Niepokojenie nietoperzy w zimowisku i podczas rojenia (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - zabezpieczenie zimowiska w Sztolni Mistrzów	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Nie planuje się.	Zabezpieczenie zimowiska w Sztolni Mistrzów. Obszar wdrażania: Wskazane adresy leśne Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: jednorazowo w okresie obowiązywania pul Koszty: 10 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: Nadleśnictwo Bardo Śląskie

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie/powierzchnia/liczebność)	Identyfikacja istniejących (I) i potencjalnych (P) zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	działania - wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną finansowane ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
16	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	obr. Kamieniec Ząbkowicki: wszystkie drzewostany starszych klas wieku	X Brak zagrożeń i nacisków (I) B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew (P) Sposób eliminacji zagrożeń istniejących: - pozostawianie drzew dziuplastych	Zachowanie siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000 w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Możliwość monitorowania celów: - monitoring stanu zachowania gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	Utrzymanie gospodarki leśnej na obecnym poziomie. W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste. Obszar wdrażania: wszystkie drzewostany starszych klas wieku w granicach obszaru Natura 2000 Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Bardo Śląskie Okres realizacji: okres obowiązywania pul Koszty: - Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –	Monitoring stanu zachowania gatunków w obszarze. Obszar wdrażania: grunty Nadleśnictwa Bardo Śląskie w granicach obszaru Natura 2000 Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Metody: PMS/GIOŚ Okres realizacji: w trakcie obowiązywania pul Koszty: 5 tys. zł Techniczne uwarunkowania: – Podmioty współdziałające: –

Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000

Brak wskazań do zmian w istniejących dokumentach związanych z zagospodarowaniem przestrzennym.

Wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru

Brak potrzeby sporządzania planu ochrony dla części obszaru Natura 2000, pokrywającego się z gruntami Skarbu Państwa znajdującymi się w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie.

Tab. 11. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie zakresu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartego w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Wszystkie drzewostany starszych klas wieku w granicach obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Utrzymanie gospodarki leśnej na obecnym poziomie. W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
2	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Grunty Nadleśnictwa Bardo Śląskie w granicach obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
3	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Zabezpieczenie zimowiska w Sztolni Mistrzów. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	Obszar wzdłuż potoków i strumieni w całym obszarze Natura 2000.	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	1. Modyfikacja gospodarki leśnej poprzez ograniczenie wycinek i składowania drewna w strefach do 5 m wokół potoków. 2. Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej zachowanie miejsc przeobrażenia i hibernacji zimowej gatunku – pozostawienie min. 5 pni (>20 cm średnicy) na każdy 1 km potoku. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
5	4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	Grunty Nadleśnictwa Bardo Śląskie w granicach obszaru Natura 2000.	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
6	6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleiis</i> ; 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urzędzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w drugiej połowie września. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
7	6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleiuis</i> ; 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
8	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w terminie od 15 czerwca do 31 października z zebraniem i wywiezieniem pozyskanej biomasy poza powierzchnię siedliska. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru
9	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
10	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W ramach realizacji planowanych wskazań gospodarczych ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
11	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
12	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
13	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
14	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
15	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach kształtować odpowiednie warunki do naturalnego odnowienia buka. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
16	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
17	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
18	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
19	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
20	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>); 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
21	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>); 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
22	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>); 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
23	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać świerka. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
24	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
25	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe	Zgodnie z tabelą zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019- 2028 (zakres pzo w pul)	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	Zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096 zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028	brak	Ocena stanu zachowania. Wszystkie parametry i wskaźniki zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. W trakcie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

IV.4.1.3. OZW KOPALNIE W ŻŁOTYM STOKU PLH020007

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 170,05 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2019 roku obszar OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610).

Charakterystyka obszaru

Ostoja OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 obejmuje tereny leśne zlokalizowane przy południowej i wschodniej części miasta Żłoty Stok. Są to tereny dawnego obszaru górniczego związanego z wydobywaniem złota i arsenu, którego pozostałościami są liczne wyrobiska i sztolnie. W granicach obiektu zlokalizowanych jest 7 spośród 13 obiektów tego typu występujących w okolicach Żłotego Stoku. Teren ostoi w dużej mierze porastają lasy z dużym udziałem buka. Kopalnie w Żłotym Stoku stanowią ważne zimowisko nietoperzy, w którym zimuje ok. 130 osobników. Połowa z nich wykorzystuje sztolnie zlokalizowane w granicach ostoi. Najważniejsze zimowiska znajdują się w sztolni Gertruda i Czarna (sztolnie te są udostępniane turystycznie). Głównymi gatunkami spotykanymi na zimowiskach są: podkowiec mały, nocek duży, nocek rudy, gacek brunatny i mopek. Łącznie zaobserwowano tu 11 gatunków nietoperzy. Sztolnie w Żłotym Stoku są jednym z największych zimowisk podkowca małego i nocka orzęsionego w Sudetach. Poza okresem zimowym sztolnie wykorzystywane są jako miejsca godowe mopka.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest cały obszar ostoi OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007. Grunty ostoi pokrywają się w większości z terenem Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego.

Tab. 12. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Kopalnie w Żłotym Stoku PLH020007 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Kamieniec Ząbkowicki	186 c-k; 187-190; 198 a-b, d-f, h-i; 199-201	142,01	0,04	142,05
Ogółem		142,01	0,04	142,05

*powierzchnia wydziełów literowanych

Fot. 8. Zagospodarowanie turystyczne na terenie OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (fot. J. Wierzbicki)

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 stanowią wydzielania leśne: 186 a, 198 c, g, 205 g, 207 f (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Do przedmiotów ochrony w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* - 0,12 ha;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - 46,65 ha;
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*) – 15,48 ha.

Do przedmiotów ochrony w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 1303 podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros* - notowany licznie na terenie leśnym ostoi w drzewostanach starszych klas wieku;
- 1308 mopek *Barbastella barbastellus* - notowany licznie na terenie leśnym ostoi w drzewostanach starszych klas wieku;
- 1321 nocek orzęsiony *Myotis emarginatus* - notowany pojedynczo, w północno-zachodniej części ostoi;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis* - notowany licznie na terenie leśnym ostoi w drzewostanach starszych klas wieku.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Tab. 13. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Utrzymanie obecnego sposobu gospodarowania w Obszarze i nie wyznaczanie miejsc biwakowych, miejsc na ogniska czy parkingi w promieniu 50 m od otworów sztolni, utrzymanie obecnego przeznaczenia gruntu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie, Gmina Złoty Stok
2	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Prowadzenie gospodarki leśnej preferującej rębnie złożone oraz w promieniu 50 m od sztolni stosowanie odnowień pod osłona drzewostanu. Ograniczyć usuwanie obumierającego i martwego drewna do niezbędnego minimum wynikającego z zachowania bezpieczeństwa życia i mienia ludzi lub konieczności usuwania jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
3	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Nie oświetlanie otworów wlotowych do zimowisk - co najmniej jeden otwór wejściowy powinien być nieoświetlony. Źródła światła instalować co najmniej 20 m od wejść do sztolni. Lampy powinny emitować rozproszone światło i być skierowane bezpośrednio w dół. Dotyczy to również oświetlenia montowanego na drogach lub ścieżkach prowadzonych przez Obszar lub wzdłuż jego granic. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Dzierżawca lub właściciel obiektu

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Miasto i Gmina Złoty Stok	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Sprawdzenie skuteczności działalności edukacyjnej wśród lokalnej społeczności - przeprowadzenie ankiety wśród społeczności lokalnej sprawdzającej poziom wiedzy na temat obszaru Natura 2000 i przedmiotach ochrony. Działania przeprowadzić co najmniej raz w okresie 5 lat. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organizacje ekologiczne, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, Gmina Złoty Stok, dzierżawca lub właściciel obiektu
5	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Obszar Miasta i Gminy Złoty Stok	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Prowadzenie działalności edukacyjnej lokalnej społeczności – przeprowadzenie prelekcji/warsztatów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Miasta i Gminy Złoty Stok, wydanie materiałów informacyjnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie, Gmina Złoty Stok, dzierżawca lub właściciel obiektu i organizacje ekologiczne
6	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Czarna	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Ograniczenie ruchu turystycznego w okresie listopad - marzec - wyłączyć z ruchu turystycznego w okresie zimy prawy boczny korytarz na poziomie dolnym i na górnym poziomie lewy chodnik z pochylnią. Nie dotyczy to przypadków związanych z awaryjnym wyprowadzeniem ludzi związanym z ich zdrowiem lub bezpieczeństwem. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Dzierżawca lub właściciel obiektu

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
7	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Gertruda (wejście górne - do szybu)	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Wymiana uszkodzonych krat na zabezpieczenia umożliwiające bezpieczny wlot nietoperzom, zachowanie cyrkulacji powietrza oraz posiadającą otwierany element pozwalający na wejście, w tym na przeprowadzenie monitoringu zimujących nietoperzy. Działanie przeprowadzić w miarę potrzeb, w terminie 1 maja – 31 lipca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, dzierżawca lub właściciel obiektu
8	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Gertruda, Sztolnia Czarna	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	1. Ograniczenie ruchu turystycznego w okresie listopad - marzec - ograniczenie w okresie zimowym organizacji w sztolniach imprez związanych ze zwiększonym ruchem i emitujących hałas, np. zawodów lub okolicznościowych zabaw, zwłaszcza z wykorzystaniem otwartego ognia. Wyjątek stanowi organizowana dotychczas jedna cykliczna impreza sportowa w listopadzie. 2. Ograniczenie planowanych remontów i prac związanych z konserwacją w okresie listopad - marzec - działania związane z remontem, konserwacją lub przebudową tras turystycznych prowadzić poza okresem zimowym, tzn. ewentualne prace prowadzić od kwietnia do końca października. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Dzierżawca lub właściciel obiektu
9	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ;	Sztolnia Gertruda, Sztolnia Czarna, Sztolnia Książęca, Sztolnia w Kamieniolomie I, Sztolnia Lisia	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we	brak	Oznakowanie obiektów - zamontowanie tablic informacyjnych o funkcji obiektów i informacją o instytucji zarządzającej obiektami. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Dzierżawca lub właściciel obiektu

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>		Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.		
10	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Gertruda, Sztolnia Czarna, Sztolnia Książęca, Sztolnia w Kamieniolomie I, Sztolnia Lisia	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Konserwacja zabezpieczeń zimowisk i tablic informacyjnych - naprawa uszkodzonych elementów, powłok antykorozyjnych zabezpieczeń wejść do zimowisk i tablic informacyjnych. Działania wykonywać w miarę potrzeb, w terminie 1 maja - 31 lipca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, dzierżawca lub właściciel obiektu
11	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Gertruda, Sztolnia Czarna, Sztolnia Książęca, Sztolnia w Kamieniolomie I, Sztolnia Lisia, Sztolnia w Złotym Potoku	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Zbadanie populacji nietoperzy wykorzystującej Obszar w okresie godów. Przeprowadzić co najmniej 3-4 kontrole nocne w okresie 15.08-30.09 raz na 5 lat. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
12	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Książęca, Sztolnia w Kamieniolomie I, Sztolnia Lisia	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Zabezpieczenie wejść do zimowisk odpowiedniej konstrukcji kratą umożliwiającą bezpieczny wylot nietoperzom, zachowującą cyrkulację powietrza oraz posiadającą otwierany element pozwalający na wejście, w tym przeprowadzenie monitoringu zimujących nietoperzy. Należy również zapewnić możliwość ich otwarcia w celu skontrolowania obiektu. Działanie przeprowadzić w terminie 1 maja - 31 lipca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, dzierżawca lub właściciel obiektu

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
13	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Sztolnia Lisia	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Zachowanie powierzchni i odpowiednich warunków mikroklimatycznych zimowiska - zabezpieczenie 4-5 metrowego odcinka sztolni przed dalszymi zawałami oraz udrożnienie korytarza. Działanie przeprowadzić w terminie 1 maja - 31 lipca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, dzierżawca lub właściciel obiektu
14	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> ; 1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Wszystkie zimowiska w Obszarze Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	1. Monitoring liczebności - zimowe liczenia nietoperzy we wszystkich sztolniach na terenie Obszaru - corocznie jedna kontrola w styczniu. Określenie liczby zimujących podkowców małych, mopek, nocków orzęsionych oraz nocków dużych. Ocena zgodnie z PMS GIOŚ. 2. Monitoring stanu zimowiska oraz otoczenia sztolni - kontrola w celu zweryfikowania stanu obiektów i otoczenia. Podczas kontroli należy sprawdzić zabezpieczenia obiektów i drożność wlotów dla nietoperzy. Działania przeprowadzić raz w roku - kontrola zimowiska w okresie wrzesień – październik. 3. Ocena powierzchni schronień - określenie powierzchni zimowiska dostępnej dla nietoperzy. Ocena zgodnie z PMS GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy. 4. Ocena zabezpieczeń schronień przed niepokojeniem nietoperzy - kontrola systemu zabezpieczeń obiektu. Ocena zgodnie z PMS GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy. 5. Ocena dostępności wlotów dla nietoperzy - kontrola wlotów dla nietoperzy. Ocena zgodnie z PMS GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
						<p>6. Ocena warunków mikroklimatycznych panujących w zimowiskach - pomiar temperatury i wilgotności powietrza wewnątrz obiektu prowadzony zgodnie z PMŚ GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy.</p> <p>7. Ocena udziału terenów zalesionych w otoczeniu (do 1 km) schronień. Ocena prowadzona zgodnie z PMŚ GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy.</p> <p>8. Ocena elementów liniowych w otoczeniu schronień mających połączenie z lasami - prowadzona zgodnie z PMŚ GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy.</p> <p>9. Ocena perspektyw zachowania gatunku - ocena stanu siedliska i populacji gatunku prowadzona zgodnie z PMŚ GIOŚ. Ocena podczas zimowego liczenia nietoperzy.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>
15	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Utrzymanie ocienienia w bezpośrednim sąsiedztwie płatów (w przypadku wycinki zostawianie grup drzew wokół wychodni skalnych). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
16	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	<p>Monitoring stanu zachowania siedliska w Obszarze. Monitoring zgodny z metodyką monitoringu GIOŚ dla siedliska 8220. Działania należy wykonać jednorazowo po 5 latach obowiązywania planu zadań ochronnych, w sezonie wegetacyjnym (kwiecień-listopad).</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
17	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Monitoring stanu zachowania siedliska we wszystkich wykazanych płatach zgodny z metodyką monitoringu GIOŚ dla siedliska 8220. Działania należy wykonać jednorazowo pod koniec okresu obowiązywania planu zadań ochronnych, w sezonie wegetacyjnym (kwiecień - listopad). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
18	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Zweryfikowanie i uzupełnienie stanu wiedzy o występowaniu siedliska w obszarze. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
19	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodność drzewostanu ze składem odpowiednim dla danego siedliska (tu: dominacja buka, protegować buka, docelowo świerk co najwyżej domieszkowo), niepomniejszanie udziału starodrzewi oraz utrzymanie lub zwiększenie ilości martwego drewna (z wyjątkiem drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi), umiarkowane stosowanie cięć (z wyjątkiem jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów), odnowienia rębniami złożonymi. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
20	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Nadleśnictwo Bardo Śląskie, wydzielenia 186, 198, w częściach odpowiadających wyróżnionym płatom siedliska.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Ograniczenie niszczenia siedliska przez wydeptywanie i erozję. Ukierunkowanie ruchu turystycznego przez zastosowanie barierek i oznakowania, w miejscach najbardziej narażonych na erozję stosowanie kładek i podestów. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Bardo Śląskie, Kopalnia Żłota w Żłotym Stoku, Park linowy Skalisko
21	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Monitoring zgodny z metodyką monitoringu GIOŚ dla siedliska 9110 (jeśli zostanie opracowana) lub metodyką opracowaną na potrzeby tego PZO. Działania należy wykonać jednorazowo 4 płyty pod koniec okresu obowiązywania planu zadań ochronnych, w sezonie wegetacyjnym (maj - wrzesień). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
22	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodność drzewostanu ze składem odpowiednim dla danego siedliska (tu: dominacja buka, protegować buka, świerk co najwyżej domieszkowo), niepominiejszanie udziału starodrzewi oraz utrzymanie lub zwiększenie ilości martwego drewna (z wyjątkiem drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi), umiarkowane stosowanie cięć (z wyjątkiem jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów), odnowienia rębniami złożonymi. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
23	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae</i> Fagenion, <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 r.	brak	Monitoring zgodny z metodyką monitoringu GIOŚ dla siedliska 9130 (jeśli zostanie opracowana) lub metodyką opracowaną na potrzeby tego PZO. Działania należy wykonać: jednorazowo 2 płyty pod koniec okresu obowiązywania planu zadań ochronnych, w sezonie wegetacyjnym (maj - wrzesień). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

IV.4.1.4. OZW OSTOJA NIETOPERZY GÓR SOWICH PLH020071

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 21324,86 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2019 roku obszar OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941), kolejno zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).

Charakterystyka obszaru

Obszar OZW Nietoperzy Gór Sowich obejmuje zasięgiem północną część grzbietu głównego Gór Sowich od Przełęczki Walimskiej (750 m n.p.m.) do Przełęczki Woliborskiej (711 m n.p.m.) oraz w osobnej eksklawie masyw Włodarza. Kulminację całego pasma oraz całej północnej części Sudetów Środkowych stanowi Wielka Sowa (1015 m n.p.m.). Góry Sowie charakteryzują się wilgotnym i chłodnym klimatem. Opady są tu wyższe niż na otaczającym je obszarze ze względu na znaczne wyniesienie nad poziom morza. Na terenie obszaru zlokalizowane są cenne obiekty, stanowiące zimowiska nietoperzy: mopka *Barbastella barbastellus*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii*. Dodatkowo występuje tu również nocek orzęsiony, gatunek niestanowiący przedmiotu ochrony ostoi. Pod względem liczebności nietoperzy do najważniejszych miejsc ochrony należą Góra Wapienna, Sztolnia w Podlesiu, Kompleks Osówka, Kompleks Rzeczka, Sztolnia w Gontowej. Kolonia nocka dużego zimuje poza granicami obszaru, w budynku mieszkalnym w Rościszowie, a teren ostoi stanowi dla tego gatunku miejsce rozrodu. Poza gatunkami nietoperzy na terenie ostoi zlokalizowano cenne stanowiska motyli: modraszka telejusa *Phengaris teleius* oraz modraszka nausitousa *Phengaris nausitous*. Na terenie obszaru stwierdzono występowanie 13 typów siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony. Najcenniejszymi z nich są m.in.: kompleks łąk Glinno-Zagórze, wyspowe stanowisko boru górnoreglowego na Wielkiej Sowie oraz kompleks torfowisk górskich pod Wielką Sową. Dodatkowym przedmiotem w ostoi jest zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, mająca w obszarze jedno z 11 stanowisk w kraju.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest południowo-wschodni fragment ostoi OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Grunty ostoi w granicach nadleśnictwa pokrywają się w większości z terenem Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” oraz Parku Krajobrazowego Gór Sowich.

Tab. 14. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bardo Śląskie	7 j, l-n, t; 8-11; 12 a-b, d-g, i-j, bx; 13-19; 20 b-j, l-n, w-x, ax; 21-24; 25 c-k; 26 d-i; 27; 28 c-n; 29; 30 b-d; 31 a-d, g-i; 32-35; 36 a-g; 37-39; 40 b-d, g-j; 41-49; 50 j, o; 51 b-g; 52-55; 56 a-f, h-i; 57; 58 b-f; 59; 61 b-ax; 62-74; 75 a, c-o; 76-77; 78 a-f, h-j; 79	1550,12	19,64	1569,76
Ogółem		1550,12	19,64	1569,76

*powierzchnia wydzielań literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 stanowią wydzielenia leśne: 7 c, i, k, s, 12 c, h, 20 a, k, 25 a-b, 26 a-c, 28 a-b, 30 a, 31 f, 40 f, 50 a, m-n, 51 a, 56 g, 58 a, 61 a, 75 b, 78 g, k, 81 a, 82 a-c, h, 86 b, d, g (obręb leśny Bardo Śląskie).

Fot. 9. Panorama Gór Sowich widziana z fortu na Srebrnej Górze (fot. J. Wierzbicki)

Do przedmiotów ochrony w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) - 0,58 ha;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - 465,22 ha;
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) - 183,07 ha;

- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe - 19,66 ha.

Do przedmiotów ochrony w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* - notowany licznie na terenach leśnictw Grodziszczce i Jemna;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis* – notowany pojedynczo na terenie leśnictwa Grodziszczce.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze
 - 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*);
 - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);
 - 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*);
 - 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*);
 - 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*;
 - 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*);
 - 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe;
 - 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*);
 - 9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie).
- Gatunki:
 - 1308 mopek *Barbastella barbastellus*;
 - 4066 zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*;
 - 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius*;
 - 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*.

Tab. 15. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 17 lutego 2017 r. poz. 802)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji mopka, w tym w zakresie rozpoznania głównych żerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodą ekspercką, w oparciu o metodykę PMS, jeden raz w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
2	1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji nocka Bechsteina, w tym w zakresie rozpoznania głównych żerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodą ekspercką w oparciu o metodykę PMS, jeden raz w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
3	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji nocka dużego, w tym w zakresie rozpoznania głównych żerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodą ekspercką

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
						w oparciu o metodykę PMŚ, jeden raz w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
4	6430 Ziótorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziótorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku w okresie obowiązywania PZO, w zakresie jego występowania i rozmieszczenia, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
5	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Platy siedliska zlokalizowane w granicach obszaru, położone na terenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie, Obręb Bardo Śląskie, Leśnictwa: Grodziszczce, Jemna.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pożrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
6	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla kwaśnych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. daglezja). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
7	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska – jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMŚ. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
8	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Płyty siedliska zlokalizowane w granicach obszaru, położone na terenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie, Obręb Bardo Śląskie, Leśnictwa: Grodziszczce, Jemna.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
9	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla żyznych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. dąb czerwony, dagleźja, robinia akacjowa). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
10	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska – jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMŚ. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
11	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe	Płaty siedliska zlokalizowane w granicach obszaru, położone na terenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie, Obręb Bardo Śląskie, Leśnictwa: Grodziszczce, Jemna.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak
12	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe	Wybrane płaty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	Zgodnie z zał. nr 2 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r.	brak	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska – jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

IV.4.1.5. OZW PRZEŁOM NYSY KŁODZKIEJ KOŁO MORZYSZOWA PLH020043

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 330,66 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2019 roku obszar OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 grudnia 2013 r. poz. 6630).

Charakterystyka obszaru

Ostoja obejmuje przełomowy odcinek Nysy Kłodzkiej na północ od Kłodzka, między miejscowościami Młynów i Opolnica. W tym miejscu rzeka (wraz z trzema meandrami) przepływa głębokim na kilkadziesiąt metrów przełomem (tzw. antecedentnym) tworzonym przez stoki o nachyleniu 30-60%. Rzeka przecina Góry Bardzkie dzieląc je na część północno-zachodnią z kulminacjami Słupa i Wilczaka oraz na część południowo-wschodnią z Ostrą Górą, Kłodzką Górą i Grodziskiem. Zbocza przełomu Nysy Kłodzkiej porastają lasy liściaste, w tym jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach *Tilio-plathyphyllis-Acerion pseudoplatani* oraz ciepłolubne postacie grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*. Strome stoki przełomu zajmują również niewielkie powierzchnie siedlisk ścian skalnych i urwisk krzemianowych z *Androsacion vandellii* oraz subkontynentalne zarośla peri-pannońskie oraz naskalne, subpontyjskie murawy z kostrzewą bladą. Naturalne koryto rzeki stwarza warunki do rozwoju pionierskiej roślinności na kamieńcach górskich potoków oraz nizinnych i podgórskich rzek ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*. Obrzeża rzeki porastają ziołorośla górskie *Adenostylion alliariae* i ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*, a także łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*. W dolinie rzeki wykształciły się także płaty nizinnych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris*. Obszar znajduje się w obrębie krajowego Korytarza Zachodniego. Dodatkowo Dolina Nysy Kłodzkiej pełni ważną funkcję korytarza ekologicznego łączącego terenu górskie z doliną Odry.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest wschodni fragment ostoi OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043. Grunty ostoi w granicach nadleśnictwa pokrywają się z terenem Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”.

Tab. 16. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie leżących w całości w zasięgu granic OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bardo Śląskie	213 b-x; 214 a-b, d-f, i-n; 215	65,98	0,00	65,98
Kamieniec Ząbkowicki	263 f; 265 r; 269 a	2,13	0,00	2,13
Ogółem		68,11	0,00	68,11

*powierzchnia wydzieleni literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 stanowią wydzielania leśne: 212 j, 213 a, 214 c, g-h, 218 r (obręb leśny Bardo Śląskie) oraz 265 a-b, 269 b (obręb leśny Kamieniec Ząbkowicki).

Fot. 10. Nysa Kłodzka w okolicach Mokrzeszowa (fot. J. Wierzbicki)

Do przedmiotów ochrony w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*) - 4,0 ha;
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*) - 39,03 ha;
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe - 22,39 ha;
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) - 17,45 ha.

Do przedmiotów ochrony w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- 1308 mopek *Barbastella barbastellus* - notowany pojedynczo na terenie leśnictwa Opolnica i Wojciechowice;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis* - notowany pojedynczo na terenie leśnictwa Opolnica;
- 1355 wydra *Lutra lutra* - notowana pojedynczo w dolinie Nysy Kłodzkiej, na terenie leśnictwa Opolnica.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków;
 - 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*);
 - 40A0 Subkontynentalne zarośla okołopannońskie;
 - 6190 Murawy pannońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*);
 - 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
 - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);
 - 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*;
 - 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe;
 - 91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*).
- Gatunki:
 - 1321 nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*;
 - 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*;
 - 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*.

Tab. 17. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie na podstawie Zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 grudnia 2013 r. poz. 6630)

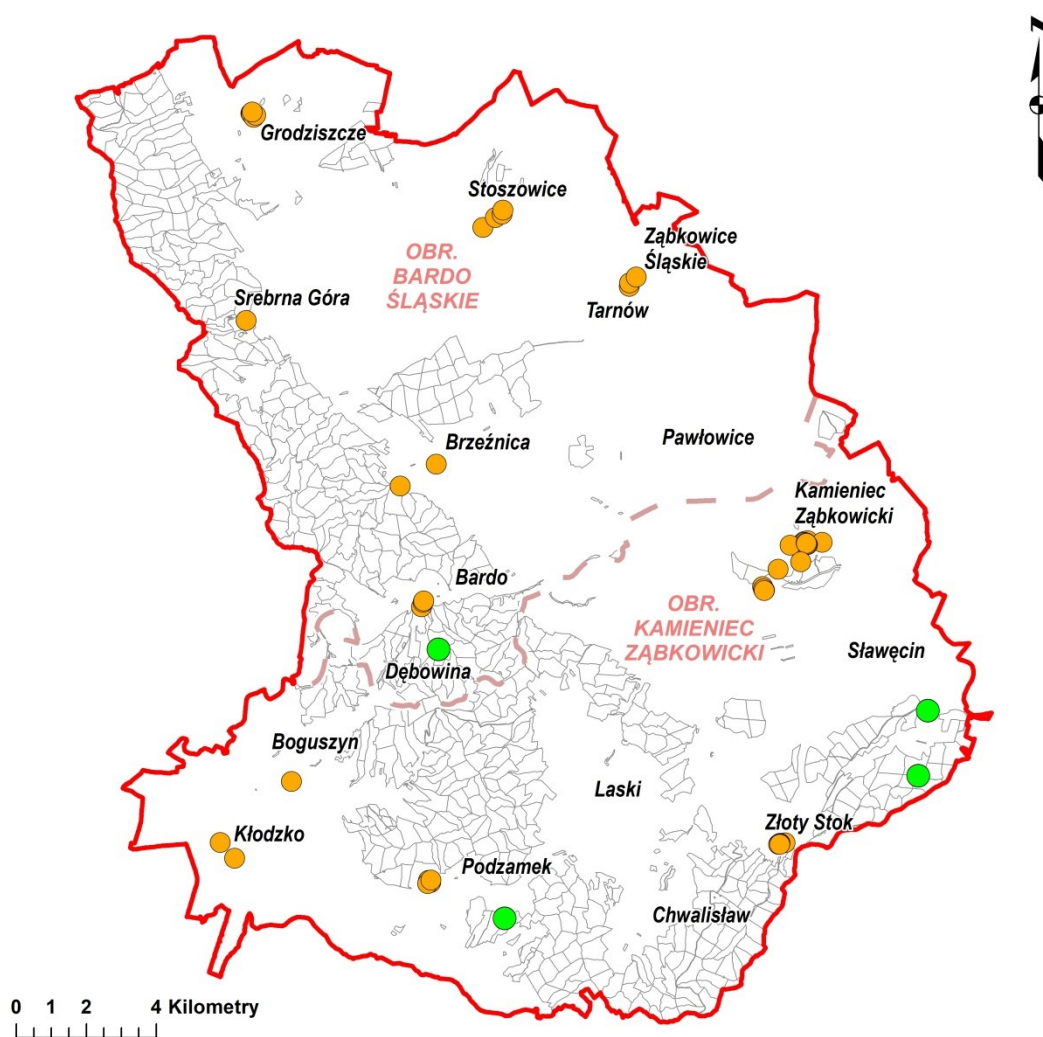
Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ; 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> ; 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Uzupełnianie wiedzy - określenie aktywności lokalnej populacji: wyszukiwanie kolonii rozrodczych, nasłuchy w miesiącach V-VII, co 3 lata od roku ustanowienia PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000
2	1355 wydra <i>Lutra lutra</i>	3-4 stałe transekty ok. 1 km dł. wzdłuż koryta Nysy Kłodzkiej.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Monitorowanie przedmiotu ochrony poprzez ocenę zgodnie z PMS, w 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000
3	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Wybrane powierzchnie monitoringowe w obrębie co najmniej 35% powierzchni siedliska.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS, w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000
4	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Zgodnie z zał. nr 5 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Stopniowe usuwanie modrzewia z drzewostanu. Zmniejszenie udziału świerka do 5% w wydzieleniu. Usuwanie drzew iglastych przy okazji prowadzonych prac leśnych w miarę osiągnięcia przez te drzewa wieku rębnego lub w trakcie trzebieży późnych. Ręczne usuwanie skupisk niecierpka gruczołowatego oraz likwidacja kęp	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
					rdestowców przy użyciu mazaków herbicydowych lub innych metod. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Bardo Śląskie	
5	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Gallio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Wybrane powierzchniowo monitoringowe w obrębie co najmniej 35% powierzchni siedliska.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS, w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. Kontrola realizacji działań ochronnych, w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000
6	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllo-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Wybrane powierzchniowo monitoringowe w obrębie wszystkich stanowisk siedliska.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS, w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000
7	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Wybrane powierzchniowo monitoringowe w obrębie co najmniej 35% powierzchni siedliska.	Zgodnie z zał. nr 3 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	Zgodnie z zał. nr 4 do zarządzenia Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 r.	brak	Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS, w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad Obszarem Natura 2000

IV.5. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) pomnikami przyrody są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, glazy narzutowe oraz jaskinie* (art. 40). Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2).

Ryc. 16. Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)

IV.5.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Wykaz istniejących pomników przyrody sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Łącznie na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowano 4 pomniki przyrody, zaś poza nimi 54. Szczegółowy wykaz zawiera poniższa tabela.

Tab. 18. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
1	7	Uchwała nr XXXVI/272/2006 Rady Miejskiej w Bardzie z dnia 27 września 2006 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody głazu narzutowego (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 3130).	Bardo Śląskie Opolnica 228 b	Bardo Opolnica 666 Głaz znajduje się przy górskiej drodze asfaltowej będącej przedłużeniem ul. Krakowskiej, ok. 1,2 km w kierunku południowym od ostatnich zabudowań Barda.	„Kamień Brygidy” - głaz narzutowy	650	0,95
2	555	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Chwalisław 328 c	Kłodzko Jaskowa Górna 1101/328 Drzewo rośnie ok. 330 m na północny zachód od ostatnich zabudowań Gaju.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	504	37
3	2480	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 66 b	Złoty Stok Błotnica 334 Pomnikowe dęby rosną w obrębie grodziska położonego ok. 250 m na północ od ostatnich zabudowań Błotnicy.	Grupa 8 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	190-355	-
4	2486	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 49 a	Złoty Stok Błotnica 348 Pomnikowy głaz znajduje się w lesie, w odległości ok. 760 m na południe od ostatnich zabudowań Błotnicy.	Głaz narzutowy-granit.	-	-

Fot. 11. Kamień Brygidy w oddziale 228 leśnictwa Opolnica (fot. J. Wierzbicki)

Tab. 19. Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
1	2	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Bardo Brzeźnica 330	Drzewo znajduje się obok bramy kościoła parafialnego.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Drzewo o pierśnicy 153 cm i wysokości 18,6 m.
2	3	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Bardo Brzeźnica 481/1	Drzewo znajduje się na wschodnim skraju górskiej polany, ok. 90 m w kierunku południowym od Domu Św. Józefa.	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i> Drzewo o pierśnicy 76 cm i wysokości 13,5 m.
3	4	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Bardo Opolnica 79/5	Drzewa znajdują się na terenie Domu Pomocy Społecznej.	Grupa 2 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
4	5	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Bardo Opolnica 79/5	Drzewa znajdują się na terenie Domu Pomocy Społecznej.	Grupa 2 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
5	6	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494); Uchwała Nr II/5/14 Rady Miejskiej w Bardzie z dnia 16 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2014 r. poz. 5391).	Bardo Opolnica 79/5	Pomnikowy szpaler buków znajduje się przy wjeździe na teren Domu Pomocy Społecznej.	Aleja dwustronna - 6 drzew - Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> Aleja o układzie szpalerowym o długości 27 m i 18 m.

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
6	2561	Uchwała Nr XXIII/150/2016 Rady Gminy Kamieniec Ząbkowicki z dnia 28 kwietnia 2016 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 2386); Uchwała Nr XXIV/156/2016 Rady Gminy Kamieniec Ząbkowicki z dnia 30 maja 2016 r. o zmianie uchwały w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 2630).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 788/58 Drzewo rośnie na działce użytkowanej rolniczo.		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o obwodzie 562 cm i wysokości 38 m oraz szacunkowym wieku 350 lat.
7	473	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Pomnik znajduje się na skarpie przy ścieżce okalającej pałac od strony północno-zachodniej.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 32 cm i wysokości 9,8 m.
8	474	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Cis znajduje się przy ścieżce, w odległości ok. 20 m na północ od północnego narożnika pałacu.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 17 cm i wysokości 10,6 m.
9	475	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Pomnik znajduje się na terenie parku przypałacowego, przy ścieżce na północ od amfiteatru, nieopodal drugiego pomnikowego cisa.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 19 cm i wysokości 6,6 m.
10	476	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Cis znajduje się pomiędzy murem pałacu, a ścieżką okalającą budowlę od strony północno-zachodniej.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 19 cm i wysokości 7,4 m.
11	477	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo znajduje się pomiędzy murem pałacu, a ścieżką okalającą budowlę od strony północno-zachodniej.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 29 cm i wysokości 6,8 m.
12	478	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Cis znajduje się przy ścieżce okalającej pałac od strony północno-zachodniej.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 25 cm i wysokości 5,6 m.
13	479	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Pomnik znajduje się przy ścieżce okalającej pałac od strony północno-zachodniej, w sąsiedztwie pomnikowej grupy 3 cisów.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 18 cm i wysokości 7,8 m.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
14	480	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego, przy ścieżce na północ od amfiteatru, nieopodal drugiego pomnikowego cisa.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 21 cm i wysokości 6,8 m.
15	481	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego.		Katalpa żółtokwiatowa <i>Catalpa ovata</i>
16	482	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego.		Katalpa żółtokwiatowa <i>Catalpa ovata</i>
17	483	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego.		Katalpa żółtokwiatowa <i>Catalpa ovata</i>
18	484	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego, na wprost amfiteatru, za murem pałacowym.		Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
19	485	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego, na wprost amfiteatru, za murem pałacowym.		Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
20	486	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Drzewo rośnie na terenie parku przypałacowego, na wprost amfiteatru, za murem pałacowym.		Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
21	487	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 743/17 Drzewo rośnie z prawej strony drogi w kierunku z Kamieńca Ząbkowickiego do wsi Byczeń		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
22	488	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 775 Dąb znajduje się przy szosie do miejscowości Ożary, ok. 600 m na południowy zachód od mostu na Nysie Kłodzkiej.		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o pierśnicy 175 cm i wysokości 21,6 m. Dąb posiada suche i poobcinane gałęzie.
23	489	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 762/1 Pomnik znajduje się przy drodze leśnej, odchodzącej w kierunku północno-zachodnim od mostu na Nysie Kłodzkiej, ok. 160 m od szosy prowadzącej do miejscowości Ożary.		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o pierśnicy 151 cm i wysokości 22 m. Dąb posiada suche gałęzie i ubytki w pniu.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
24	490	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 762/1 Pomnik znajduje się przy drodze leśnej, odchodzącej w kierunku północno-zachodnim od mostu na Nysie Kłodzkiej, ok. 160 m od szosy prowadzącej do miejscowości Ożary.		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o pierśnicy 168 cm i wysokości 24,5 m.
25	491	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 775 Pomnik znajduje się przy drodze leśnej, odchodzącej w kierunku północno-zachodnim od mostu na Nysie Kłodzkiej, ok. 160 m od szosy prowadzącej do miejscowości Ożary.		Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o pierśnicy 139 cm i wysokości 21,5 m.
26	494	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 791/32 Drzewa znajdują się w centralnej części parku przypałacowego, przy ścieżce, ok. 160 m na południe od niewielkiego zbiornika wodnego.		Grupa 2 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
27	495	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Grupa cisów znajduje się przy ścieżce okalającej pałac od strony północno-zachodniej.		Grupa 3 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
28	496	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 936/4 Grupa cisów znajduje się przy ścieżce okalającej pałac od strony północno-zachodniej.		Grupa 3 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
29	497	Uchwała nr XL/270/02 Rady Gminy Kamieniec Ząbkowicki z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody drzewa z gatunku lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> .	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki I 741 Lipa znajduje się na terenie stadionu w sąsiedztwie boisk.		Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Drzewo o pierśnicy 102 cm i wysokości 26,5 m.
30	574	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Miasto Kłodzko Centrum 19/4, AM-3 Drzewo rośnie na skwerze u zbiegu ul. Daszyńskiego i Kościuszki.		Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i> Drzewo o pierśnicy 68 cm i wysokości 17,6 m. Tulipanowiec posiada bliznę z wypróchnieniem na pniu na wys. 4m.
31	576	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Miasto Kłodzko Twierdza 11, AM-3 Drzewo rośnie przy ul. Armii Krajowej, kilkadziesiąt metrów od skrzyżowania z ul. Noworudzka.		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> Drzewo o pierśnicy 141 cm i wysokości 24 m. Jesion posiada uschnięty jeden z głównych konarów.
32	578	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Miasto Kłodzko Jordanów 27/2, AM-4 Cis rośnie przy ul. Rajskiej, na wysokości budynku nr 5, w sąsiedztwie budynku, któremu grozi zawalenie.		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Drzewo o pierśnicy 76 cm i wysokości 8,9 m.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
33	551	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kłodzko Podzamek 32/1	Drzewo rośnie na terenie Domu Pomocy Społecznej, na placu pomiędzy budynkami.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Drzewo o pierśnicy 108 cm i wysokości 26 m.
34	552	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kłodzko Podzamek 32/1	Drzewo rośnie na terenie Domu Pomocy Społecznej, we wschodniej części parku.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> Drzewo o pierśnicy 137 cm i wysokości 24,5 m.
35	553	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kłodzko Podzamek 32/1	Drzewo rośnie na terenie Domu Pomocy Społecznej, w centralnej części parku.	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i> Drzewo o pierśnicy 137 cm i wysokości 24 m.
36	554	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Kłodzko Podzamek 32/1	Drzewo rośnie na terenie Domu Pomocy Społecznej, na wschód od wydzielonych miejsc postojowych przy ogrodzeniu.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Drzewo o pierśnicy 131 cm i wysokości 23 m.
37	1060	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Stoszowice 244	Drzewo rośnie przy ścieżce do kościoła, w odległości ok. 20 m od głównego wejścia.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Drzewo o pierśnicy 114 cm i wysokości 21 m.
38	1061	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Stoszowice 328/2	Drzewo rośnie przy głównej bramie do parku, 2 m od mostku przy wjeździe do zespołu pałacowo-parkowego.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Drzewo o pierśnicy 91 cm i wysokości 15 m.
39	1662	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Grodziszczce 466/10	Drzewo rośnie na terenie parku.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
40	1663	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Grodziszczce 466/10	Drzewo rośnie na terenie parku, za stawem.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> Drzewo o pierśnicy 129 cm i wysokości 26 m.
41	1664	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Grodziszczce 466/10	Drzewo rośnie na terenie parku, w narożniku stawu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Drzewo o pierśnicy 164 cm i wysokości 30 m.
42	1665	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Grodziszczce 466/10	Drzewo rośnie na terenie parku, na grobli przy stawie.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Drzewo o pierśnicy 141 cm i wysokości 20,8 m.
43	1666	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Grodziszczce 466/10	Drzewo rośnie na terenie parku, na wysokości środka stawu.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Drzewo o pierśnicy 128 cm i wysokości 20 m.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
44	1667	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Srebrna Góra 76/5	Drzewo rośnie na prywatnej posesji, przy ul. Wąska 2.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
45	1668	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Stoszowice 328/2	Drzewa znajdują się na terenie parku, jego zachodniej części przy stawie.	Grupa 4 drzew - Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
46	1669	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Stoszowice Stoszowice 328/2	Drzewa znajdują się na terenie parku, jego zachodniej części przy stawie.	Grupa 17 drzew - Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
47	2398	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Ząbkowice Śląskie Centrum 26, 27, AM-11	Aleja lipowa ciągnie się od ul. Bohaterów Getta do plant zamkowych włącznie.	Aleja 47 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
48	2399	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Ząbkowice Śląskie Centrum 35, AM-11	Drzewo znajduje się w obrębie plant zamkowych, ok. 40 m na południowy zachód od narożnika zamku.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> Drzewo o pierśnicy 124 cm i wysokości 24 m.
49	2407	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Ząbkowice Śląskie Centrum 32, AM-11	Drzewo rośnie nieopodal kościoła, ok. 35 m na południe od Krzywej Wieży.	Topola biała <i>Populus alba</i> Drzewo o pierśnicy 64 cm i wysokości 17 m.
50	2481	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Złoty Stok Złoty Stok 699/2	Drzewo rośnie w parku pomiędzy ul. Wiejską i Kłodzką.	Buk zwyczajny f. czerwolistna <i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea' Drzewo o pierśnicy 114 cm i wysokości 15,8 m.
51	2482	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Złoty Stok Złoty Stok 712	Pomnik usytuowany jest na placu Mickiewicza, ok. 20 m na wschód od pomnika.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> Drzewo o pierśnicy 114 cm i wysokości 18,8 m.
52	2483	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Złoty Stok Złoty Stok 699/2	Pomnikowy klon znajduje się w parku pomiędzy ul. Wiejską i Kłodzką, w sąsiedztwie niewielkiego głazu.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> Drzewo o pierśnicy 93 cm i wysokości 20,4 m.
53	2484	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494).	Złoty Stok Złoty Stok 699/2	Drzewo rośnie w parku pomiędzy ul. Wiejską i Kłodzką, obok narożnika budynku przy ul. 3 Maja 3B.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> Drzewo o pierśnicy 96 cm i wysokości 23 m.

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
54	2485	Rozporządzenie nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494); Uchwała nr XX/136/2000 Rady Miejskiej w Złotym Stoku z dnia 25 października 2000 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody drzewa z gatunku klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> .	Złoty Stok Złoty Stok 699/2 Drzewa znajdują się w parku pomiędzy ul. Wiejską i Kłodzką, za budynkiem przy ul. 3 Maja.		Grupa 2 drzew - Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>

IV.5.2. PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY

Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną jako pomniki przyrody został sporządzony na podstawie danych zawartych w waloryzacjach przyrodniczych gmin.

Tab. 20. Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną jako pomniki przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Gatunek	Położenie		Opis pomnika	Źródło
		Obręb, leśnictwo, wydz.	Gmina, obr. ewid.		
Propozycje gmin					
1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	-	Stoszowice Rudnica Park pałacowy w Rudnicy.	Cztery dęby, odznaczające się znacznymi rozmiarami i co najmniej średnim stanem zdrowotnym. Obw.: 380-542 cm Wys.: 26-27 m Wiek: 210-270 lat	<i>Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice, 2010</i>
2	Odkrywka geologiczna	Bardo Śląskie Wilcza 128 f	Stoszowice Zdanów Nieczynny kamieniołom.	Bardzo ciekawa odsłona geologiczna w nieczynnym kamieniołomie w podnóża Zdanki.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stoszowice, 2002</i>
3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 36 g	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki Założenie krajobrazowe w dolinie Nysy Kłodzkiej.	Pojedyncze drzewo. Obw.: 310 cm	<i>Plan ochrony Parku Kulturowego „Wzgórze Zamkowe, Dolina Budzówki i Nysy Kłodzkiej”, 2014</i>
4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>			Grupa 2 drzew. Obw.: 376, 370 cm	
5	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>			Pojedyncze drzewo. Obw.: 430 cm	
6	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>			Pojedyncze drzewo. Obw.: 430 cm	
7	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>			Pojedyncze drzewo. Obw.: 310 cm	
8	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		Pojedyncze drzewo. Obw.: 302 cm		

Lp.	Gatunek	Położenie		Opis pomnika	Źródło
		Obręb, leśnictwo, wydz.	Gmina, obr. ewid.		
9	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Kamieniec Ząbkowicki Mąkolno 88 g	Złoty Stok Mąkolno	Grupa 5 dębów we wsi Mąkolno	<i>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok, 2004</i>
10	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Kamieniec Ząbkowicki Mąkolno 88 i	Złoty Stok Mąkolno	Grupa 2 dębów we wsi Mąkolno	
11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Kamieniec Ząbkowicki Mąkolno 87 k	Złoty Stok Mąkolno	Pojedyncze drzewo.	
12	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 63 c	Złoty Stok Błotnica	Pojedyncze drzewo.	
13	Wiąz górski <i>Ulmus glabra</i>	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 57 c	Złoty Stok Błotnica	Pojedyncze drzewo.	Giża, 2018 r.

IV.6. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) stanowiskami dokumentacyjnymi są *niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych*. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie brak obiektów objętych tą formą ochrony prawnej.

IV.6.1. PROPONOWANE STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Kamieniołom Podzamek”. W zboczu góry Grodzisko (730 m n.p.m.), u południowo-zachodniego podnóża, w rejonie Podzamku, występuje soczewka wapieni krystalicznych. Na początku XX wieku eksploatowano tu w łomach marmury, którym towarzyszyły ciała skał wapienno-krzemianowych z piroksenami i granatami. Kamieniołom założony jest w dwóch wychodniach wapieni wydłużonych w kierunku północny wschód – południowy zachód, występujących w obrębie piaskowców szarogłazowych, w jego obrębie występują również skały kontaktowe wapieni i średniokrystalicznych granodiorytów. Wapienie uległy rekrystalizacji, posiadają struktury grubokrystaliczne przechodząc w skały typu skarnów. Dostęp jest częściowo utrudniony z uwagi na położenie w pewnej odległości od głównego szlaku komunikacyjnego, na stoku wymagającym podejścia, łom częściowo zarośnięty, słabo widoczny w okresie letnim. Atrakcyjność obiektu polega na wyjątkowej możliwości obserwacji zmienionych skał kontaktowych na granicy intruzji kłodzko-złotostockiej. Obiekt znajduje się

poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla Gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Kamieniołom przy drodze Mąkolno-Chwalisław”. Dawny kamieniołom granitu w dolinie Mąkolnicy, na północ od Chwalisławia. Występują tu skały kontaktowe różowo- oraz brunatnoszarych mikrogranitoidów i średniokrystalicznych granodiorytów. Obiekt znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

IV.7. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny to indywidualna forma ochrony przyrody wprowadzona do polskich przepisów prawnych przez ustawę o *ochronie przyrody* (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.). Użytkami ekologicznymi w rozumieniu tej ustawy są *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania* (art. 42). Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest jeden użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa”.

IV.7.1. ISTNIEJĄCE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 grudnia 2003 roku w *sprawie uznania za użytki ekologiczne* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2003 r. Nr 236, poz. 3828).

Celem ochrony „Hałdy Storczykowej” jest zachowanie stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt, w tym licznej populacji storczyka męskiego *Orchis mascula*.

Użytek ekologiczny obejmuje nieużytek pokopalniany o powierzchni **2,58 ha**, położony na południowy zachód od miasta Złoty Stok, w powiecie ząbkowickim, w województwie dolnośląskim. Obiekt w całości zlokalizowany jest na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie i obejmuje wydzielone leśne 214 a, w leśnictwie Złoty Stok, w obrębie leśnym Kamieniec Ząbkowicki.

Obiekt zlokalizowany jest na południowo-wschodnim stoku Haniaka (545 m n.p.m.) w Wąwozie Kłodzkim, na wysokości ok. 500 m n.p.m. Na jego obszarze stwierdzono

występowanie chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania. Do najcenniejszych gatunków roślin tu występujących należą: storczyk męski *Orchis mascula*, dziewięciśli bezłodygowy *Carlina acaulis*, goryczuszka gorzkawa *Gentianella amarella*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, lilia złotogłów *Lilium martagon* (Jankowski 1998). W obrębie granic obiektu rozległy płat zajmuje murawa galmanowa (kod Natura 2000: 6130) – siedlisko przyrodnicze rozwijające się na podłożach zasobnych w metale ciężkie.

Ryc. 17. Lokalizacja użytku ekologicznego „Hałda Storczykowa” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Fot. 12. Użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa” (fot. J. Wierzbicki)

Użytek ekologiczny „Hałda Storczykowa” położony jest w granicach Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego oraz obszaru Natura 2000 – OZW Góry Złote PLH020096.

IV.7.2. PROPONOWANE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Proponowany użytek ekologiczny „Kozie Chrzępy”. Stara, nieczynna sztolnia na zboczu Góry Brzeźnicy, w wydzieleniu 94 f obrębu leśnego Bardo Śląskie. Corocznie hibernuje w niej kilka osobników z 5 gatunków nietoperzy: nocek duży *Myotis myotis*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus* i mopek *Barbastella barbastellus* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Ryjak”. Stawek hodowlany utworzony na skraju lasu na strumieniu Ryjak w wydzieleniach 109 f, h, i, j oraz fragmencie wydzielenia 109 d obrębu leśnego Bardo Śląskie. Na łące pod lasem znajdują się, świeżo utworzone przy odgałęzieniu strumienia Ryjak, stawy rybne. Cały ten rejon jest bardzo cenny jako stanowisko bytowania i rozrodu płazów i gadów (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Piekiełko”. Ochroną proponuje się objęcie fragmentu doliny potoku Piekiełko na odcinku od rozwidlenia dróg leśnych powyżej leśniczówki Wilcza około 800 m w górę wzdłuż potoku. Obszar obejmuje fragmenty wydzieleni leśnych 166 d, h, j, 180 f, 181 b, 183 f, 184 g, i, 185 b oraz całe wydzielenia 183 h, 184 a, d, f, 185 a obrębu leśnego Bardo Śląskie. Dolina jest dość wąska, o stromych zboczach porośniętych przez lasy mieszane i świerkowe, w dolnych partiach stoków i na

terasie zalewowej potoku z dużym udziałem gatunków lasów liściastych. Na najniższych i wilgotnych siedliskach spotykany jest podzespół żyznej buczyny z czosnkiem niedźwiedzim *Dentario enneaphylli-Fagetum allietosum ursini*, z udziałem takich gatunków jak: miesięcznica trwała *Lunaria rediviva*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*. Miejscami na terasie potoku występuje łąg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum* z udziałem rzadkiej turzycy zwisłej *Carex pendula* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Dolina potoku Wilcza”. Obejmuje fragment doliny potoku na jej leśnym odcinku, około 1 km w górę i w dół potoku od leśniczówki Wilcza, w tym wydzielenia 212 a-f obrębu leśnego Bardo Śląskie. Jest to dolinka niewielkiego ciekę o zachowanym naturalnym charakterze – cenne są zwłaszcza podmokłe zbiorowiska olsu przylegające do potoku, o częściowo odsłoniętym drzewostanie oraz obecność dojrzałych i częściowo obumarłych okazów drzew. Koryto potoku w wielu miejscach dzieli się na wiele drobniejszych cieków, a powstałe wyspy i brzegi pokrywa bujna, wysoka roślinność zielna. Stwierdzono tu następujące gatunki ptaków: muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, turkawka *Streptopelia turtur*. Obszar ten znajduje się także w granicach rewiru pary bocianów czarnych *Ciconia nigra* i jest wykorzystywany jako żerowisko. Ochrona walorów przyrodniczych powinna polegać na utrzymaniu dotychczasowych układów ekologicznych (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Dolina Młynówki” („Złota Jabłoń”). Obejmuje dolną część doliny potoku Młynówka, od ośrodka „Złota Jabłoń” w Opolnicy w górę do skrzyżowania z niebieskim szlakiem turystycznym. W granicach użytku znajdują się części wydzieleń leśnych 193 c, f, g, 194 d, h, l, 203 c, f, g, 204 a, c, h, 205 b, 206 a, c, h oraz w całości wydzielenia 193 m, 194 c, n, 203 h-m, 205 a, i-j, m-n obrębu leśnego Bardo Śląskie. Na terasie zalewowej potoku zachowały się płaty podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum* z udziałem turzycy rzadkokłosej *Carex remota* oraz zwisłej *C. pendula*, przetacznika górskiego *Veronica montana* i szczawiu gajowego *Rumex sanguineus* oraz wielu innych gatunków lasów liściastych, jak np. paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, bluszcz pospolity *Hedera helix*, wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, przytulia wonna *Galium odoratum*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, jęczmieniec zwyczajny *Hordelymus europaeus*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, kostrzewa leśna *Festuca altissima*. Ponadto jest to miejsce rozrodu i występowania salamandry plamistej *Salamandra*

salamandra i innych gatunków płazów, m.in. żaby trawnej *Rana temporaria*, jaszczurki zwinki *Lacerta agilis*, padalca zwyczajnego *Anguis fragilis*, zaskrońca zwyczajnego *Natrix natrix*, żmii zygzakowatej *Vipera berus* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Dolina Nysy Kłodzkiej”. Obejmuje dolinę od Przylęku do wschodniej granicy gminy Bardo, w tym wydzielenia 167 k-s obrębu leśnego Bardo Śląskie. Docelowo wskazane byłoby przedłużenie granic obszaru chronionego na położony w gminie Kamieniec Ząbkowicki odcinek Nysy, wraz z niektórymi żwirowniami. Obszar ten obejmuje odcinek Nysy na przedpolu Gór Bardzkich, tuż poniżej uskoku brzeźnego, gdzie przyjmuje ona charakter rzeki nizinnej. W zakolach i w nurcie odsłonięte są fragmenty żwirowych łąk i niewielkie skarpy, przechodzące w łąki i pola uprawne. Brzegi rzeki porasta pas zakrzaczeń i wielopiętrowych zadrzewień z przestojami starych wierzb. Wyjątkowe bogactwo środowiskowe doliny sprawia, że pod względem przyrodniczym jest ona jednym z najcenniejszych obszarów gminy Bardo. Proponowana ochrona umożliwi zachowanie cennego zespołu gatunków ptaków gniazdujących lub stale przebywających na tym obszarze i charakterystycznych dla dolin rzecznych o zachowanym naturalnym charakterze, takich jak: samotnik *Tringa ochropus*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, zimorodek *Alcedo atthis*, brzegówka *Riparia riparia*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, świerszczak *Locustella naevia*, dziwonia *Erythrura erythrura*, a także gąsiorek *Lanius collurio*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, srokoz *Lanius excubitor* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Kalwaria w dolinie Srebrnika”. Obejmuje dolinę potoku Srebrnik na odcinku od „Parku za Nysą” do skrzyżowania dróg powyżej Źródła Marii. W granicach użytku znajdują się fragmenty wydzieleń leśnych 248 b, f oraz całe wydzielenia leśne 246 a-j, 248 a, d, g obrębu leśnego Bardo Śląskie. Dolina jest wąska, strome zbocza porastają wilgotne lasy mieszane z dużym udziałem takich gatunków jak: paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, pokrzyk wilcza jagoda *Atropa belladonna*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, pierwiosnek lekarski *Primula veris*, bluszcz pospolity *Hedera helix*, wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, przytulia wonna *Galium odoratum*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris* oraz rzadkich i zagrożonych: dziurawiec skąpolistny *Hypericum montanum* i kosmaty *H. hirsutum*, stokłosa Benekena *Bromus benekenii*, wyka zaroślowa *Vicia dumetorum* oraz wieloma innymi gatunkami lasów liściastych. Dno potoku zajmują zdegenerowane zbiorowiska łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum*. W dolinie potoku, głównie na

skałkach, występuje bogata flora mchów i wątrobowców. Biorąc pod uwagę, że wzdłuż doliny potoku biegnie uczęszczany szlak turystyczny z Barda do ruin zamku, na Obryw Skalny i Bardzką Górę (Kalwarię), znajduje się tu droga pielgrzymkowa ze stacjami drogi krzyżowej, w dolinie i na sąsiadujących zboczach Brony i Koguciej Ostrogi występuje także liczna populacja salamandry plamistej *Salamandra salamandra*, bliskie sąsiedztwo terenów spacerowych Parku za Nysą i Obrywu Skalnego, obiekt ten ma doskonałe walory dydaktyczne i celowe byłoby utworzenie na Kalwarii przyrodniczo-kulturowej ścieżki dydaktycznej z tablicami informacyjnymi. Pomimo dużego ruchu turystycznego, strumień ten jest miejscem rozrodu salamandry plamistej. Należy jednak zadbać, aby nie został on zniszczony podczas ewentualnego zagospodarowywania terenu (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Janowiecka Skała” w Janowcu. Obejmuje wydzielenie 241 f obrębu leśnego Bardo Śląskie oraz część wydzielenia 111 b obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki, zlokalizowane nad potokiem Jasionowiec. Istnieje tam od wielu lat duża populacja salamandry plamistej *Salamandra salamandra*. Występują tu także: żaba trawna *Rana temporaria*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Tereny te stanowią również żerowisko nocka rudego *Myotis daubentonii* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Stępa”. Obejmuje dolinę potoku Stępa na zachód od Lasówki. W granicach użytku znajdują się części wydzieleń leśnych 137 a, 138 b, 141 a-c, 142 a, d-f, 143 a-c obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki, 255 a, d, h, i, 259 f obrębu leśnego Bardo Śląskie oraz w całości wydzielenia 141 d, 142 b, obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki, 255 j, k obrębu leśnego Bardo Śląskie. Jest to dolina niewielkiego ciekę o zachowanym naturalnym charakterze – cenne są zwłaszcza podmokłe zbiorowiska olsu przylegające do potoku oraz obecność dojrzałych i częściowo obumarłych drzew. Stwierdzono tu obecność cennych gatunków ptaków – siniak *Columba oenas*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*. Obszar ten znajduje się także w granicach rewiru pary bocianów czarnych *Ciconia nigra* i jest wykorzystywany jako żerowisko. Ochrona walorów przyrodniczych powinna polegać na utrzymaniu dotychczasowych stosunków ekologicznych (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Laskówka”. Obejmuje dolinę potoku Laskówka w rejonie przylegającym do leśniczówki, obejmującym również staw. W granicach użytku znajdują się części wydzieleń leśnych 147 h-i, 148 a-c, f, h, 157 b, d, g-h, j, 158 a-d oraz w całości wydzielenia 147 m-p, 148 g, 157 c, m obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki.

Dominują tu siedliska podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum*, lecz mają mniejszą wartość przyrodniczą – są w większości zdegenerowane i pozostają pod wpływem antropopresji. W tym rejonie występują i godują liczne płazy i gady, w tym salamandra plamista *Salamandra salamandra* oraz rzekotka drzewna *Hyla arborea* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny „Wilcza”. Ochroną powinien być objęty fragment strumienia oraz lasy przylegające do potoku w pobliżu Wojborza. W granicach użytku znajdują się części wydziełów leśnych 186 a, f, 188 g, 189 d oraz w całości wydziału 147 p, 185 p-r, 188 h, 189 f, j-k, m obrębu leśnego Bardo Śląskie. Jest to miejsce rozrodu płazów i gadów. Występują tutaj: traszka górską *Triturus alpestris*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus*. Leży w obrębie projektowanego Parku Krajobrazowego Góry Bardzkie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Żyzne buczyny górskie na zboczach wąwozu”. Teren położony jest na stromych zboczach malowniczego wąwozu ponad 2 km na północ od Przełęczy Kłodzkiej i stanowiący wydziału 168 b oraz część wydziału 178 b obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Porośnięty on jest wysokopiennym lasem jaworowym z udziałem buka, a w runie leśnym, rosną tu gatunki diagnostyczne, jak: czerniec gronkowy *Actaea spicata*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, kopytnik *Asarum europaeum*, kostrzewa leśna *Festuca altissima*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, przytulia wonna *Galium odoratum*, szczyr trwałe *Mercurialis perennis*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, żurawiec falisty *Atrichum undulatum*, nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Łąki koło Kolonii Laski”. Jest to rozległy pagórkowaty teren pokryty mozaiką środowisk. Duży zwarty obszar zajmują łąki kośne, obecnie również ekstensywnie wypasane, z rozproszonymi kępami krzewów i szpalerami drzew. W południowej części znajdują się tereny wyłączane z użytkowania rolniczego, z łąkami roślinności trawiastej i zielnej o charakterze ziołorośli oraz licznymi krzewami. Mniejsze fragmenty zajmują środowiska podmokłe, źródlika drobnych potoków pokryte trzciniowiskami. Obszar proponowany pod ochronę obejmuje także niewielkie zadrzewienia oraz obrzeża większego kompleksu leśnego, stanowiące wydziału 182 b-c, j, 183 c-f, j-l oraz fragment wydziału 182 i obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Podstawowym zabiegiem ochronnym powinno tu być utrzymanie obecnego zróżnicowania biotopów, w tym zapobieganie sukcesji roślinnej poprzez wypas lub wykaszanie terenów otwartych (raz w roku, nie wcześniej niż w połowie lipca tzn. po sezonie lęgowym ptaków), zachowanie kęp

i pasów krzewów, niedopuszczanie do wykaszania lub wypalania trzcinowisk. Z cennych gatunków ptaków na terenach otwartych tego obszaru stwierdzono: błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*, derkacza *Crex crex*, przepiórkę *Coturnix coturnix*, gąsiorka *Lanius collurio*, świerszczaka *Locustella naevia*, strumieniówkę *Locustella fluviatilis*, jarzębatkę *Sylvia nisoria*, świergotka łąkowego *Anthus pratensis*, a w zadrzewieniach i sąsiednich lasach: bociana czarnego *Ciconia nigra*, jastrzębia *Accipiter gentilis*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, siniaka *Columba oenas*, turkawkę *Streptopelia turtur*, paszkota *Turdus viscivorus*, czyża *Spinus spinus* i kruka *Corvus corax* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Wąwóz koło Mąkolna”. Wąwóz położony jest w dolinie potoku będącym dopływem Mąkolnicy, ponad 2 km na południe od centrum wsi Mąkolno. Obejmuje fragmenty wydzieleń 185 c-d oraz całe wydzielenia 185 a, f-h obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Jest to odosobniony fragment leśny porastający strome zbocza wąwozu, którego dnem płynie lewobrzeżny dopływ potoku Mąkolnica. Dominującą fitocenozą jest tu kwaśna buczyna górska *Luzulo luzuloidis-Fagetum*. Ponadto na stokach wąwozu występują liściaste lasy mieszane, gdzieśgdzie mające charakter zbiorowisk przejściowych i nawiązujące do żyznych buczyn górskich; w ich runie leśnym stwierdzono takie gatunki jak np.: czyściec leśny *Stachys sylvatica*, kopytnik *Asarum europaeum*, kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* czy szczyr trwały *Mercurialis perennis*. W pobliżu koryta potoku spotyka się fragmenty lasów łągowych i mieszanych, w drzewostanie, których przeważają: jesion *Fraxinus excelsior*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, brzoza brodawkowata *Betula pendula* i świerk *Picea abies* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Wąwóz w dolinie potoku Mąkolnica na północ od Chwalisławia”. Teren ten położony jest na północ od Chwalisławia. Obejmuje on wąski pas leśny porastający strome ściany wąwozu, którego dnem płynie potok Mąkolnica, zlokalizowany w wydzieleniach 216A a-f, k-m obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Ciągnie się on w kierunku północ-południe na długości ponad 1 km. Zbocza wąwozu, po obu stronach potoku, porośnięte są w zdecydowanej większości kwaśną buczyną górską; w jej warstwie drzew dominuje buk *Fagus sylvatica*, obecny jest on również w warstwie krzewów. W runie leśnym przeważa gatunek charakterystyczny dla zespołu – kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, która rośnie w towarzystwie następujących gatunków: borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa* i inne. W skład dosyć dobrze rozwiniętej warstwy mchów wchodzi m. in.: widłoząbek włoskowy *Dicranella heteromalla*, merzyk groblowy *Mnium hornum*, złotowłos strojny *Polytrichastrum formosum*. W runie leśnym w fitocenozie tej spotkano również inne cenne gatunki: barwinek pospolity *Vinca minor*, bluszcz pospolity *Hedera helix*, sromotnik

bezwstydną *Phallus impudicus*, a w szczelinach dużych bloków skalnych – paprotkę pospolitą *Polypodium vulgare*. W niektórych miejscach omawianego terenu występują płaty przejściowe, charakterystyczne dla żyznych buczyn górskich, w runie których rosną takie gatunki, jak np.: czerniec gronkowy *Actaea spicata*, przytulia wonna *Galium odoratum*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*. Poza wymienionymi, niewielkie partie zajęte są przez drzewostany jesionowe oraz monokultury świerkowe. Znajduje się tu też dawny kamieniołom granitu (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Południowo-zachodnie zbocze góry Haniak”. Znajduje się tu, w niższych partiach góry, na wysokości 380-400 m n.p.m., na niewielkiej powierzchni w części wydzielenia 216 g obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki, wielogatunkowy las liściasty z udziałem dębu *Quercus petraea*, lipy *Tilia platyphyllos*, buka *Fagus sylvatica* i jaworu *Acer pseudoplatanus*. Skupia on szereg stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin, jak: orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, storczyk męski *Orchis mascula*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*. Oprócz nich występują tu gatunki rzadkie, takie jak poziomka wysoka *Fragaria moschata* i wilczomlecz słodki *Euphorbia dulcis*. W runie leśnym wszystkim wymienionym gatunkom towarzyszą najczęściej: podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, śmiątek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides* oraz kopytnik pospolity *Asarum europaeum* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Kwaśne buczyny górskie koło Białej Góry”. Jest to niewielki obszar zajmujące zboczowe fitocenozy znajdujące się około 1 km na południe od przysiółka Biała Góra, położone w części wydzieleń 220 b, f, g obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Kwaśne buczyny górskie w Kłodzkim Jarze”. Jest to niewielki obszar położony ponad 3 km na południowy zachód od Złotego Stoku i ponad 1 km na południowy wschód od przysiółka Biała Góra. Zajmuje w całości wydzielenia 203 a-b, f, h oraz fragment wydzielenia 204 a obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Żyzne buczyny górskie na południe od Złotego Stoku”. Obszar położony na południe od Złotego Stoku oraz niedaleko na wschód od przysiółka Biała Góra, obejmuje w całości wydzielenia 201 b, 211 a, c, h-k, oraz fragment wydzielenia 211 b obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Występują tu płaty siedliska żyznej buczyny sudeckiej *Dentario enneaphylli-Fagetum*. Najczęściej spotykane gatunki

diagnostyczne to: czerniec gronkowy *Actaea spicata*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, kostrzewa leśna *Festuca altissima*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, przytulia wonna *Galium odoratum*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana* (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Sztolnia Barbara”. Zimowisko kilkudziesięciu nietoperzy, z 7 gatunków: podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mopek *Barbastella barbastellus*. Obiekt zlokalizowany jest w wydzieleniu 212 j obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Sztolnia Czarna Dolna”. Zimowisko kilkudziesięciu nietoperzy, z 8 gatunków: nocek duży *Myotis myotis*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mopek *Barbastella barbastellus*. Obiekt zlokalizowany jest w wydzieleniu 186 h obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Sztolnia pod Drogą”. Zimowisko kilkunastu nietoperzy, z 6 gatunków: podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mopek *Barbastella barbastellus*. Obiekt zlokalizowany jest w wydzieleniu 201 c obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Sztolnia Białej Góry”. Zimowisko kilkunastu nietoperzy, z 5 gatunków: podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mopek *Barbastella barbastellus*. Obiekt zlokalizowany jest w wydzieleniu 201 b obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Sztolnia Książęca”. Zimowisko kilkunastu nietoperzy, z 8 gatunków: podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, mopek *Barbastella barbastellus*. Obiekt zlokalizowany jest w wydzieleniu 199 a

obręb leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny łąki użytkowanej ekstensywnie o powierzchni 3,10 ha, ze stanowiskiem zimowita jesiennego *Colchicum autumnale*, położonej we wsi Błotnica. Obszar obejmuje wydzielenia 53 d, oraz fragment wydzieleń 53 f, 57 f obręb leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok, 2004*).

Proponowany użytek ekologiczny bagna śródleśnego, o powierzchni 4,18 ha, położonego we wsi Chwalisław, w wydzieleniu 232A m obręb leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok, 2004*).

Proponowany użytek ekologiczny ze stanowiskami salamandry plamistej *Salamandra salamandra* oraz stanowiskami cennych gatunków roślin: lilia złotogłów *Lilium martagon*, marzanka wonna *Galium odoratum*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, o powierzchni 0,55 ha, położonego w mieście Złoty Stok, w granicach wydzieleń 191 d, j obręb leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok, 2004*).

Proponowany użytek ekologiczny turzycowiska z turzycą tunikową o powierzchni 0,3 ha, położonego we wsi Laski, w granicach wydzielenia 250B f w obrębie leśnym Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok, 2004*).

Proponowany użytek ekologiczny „Łęgi doliny Nysy Kłodzkiej”. Obejmuje części wydzieleń leśnych 34 f, j, 35 c-d, 36 a-b, g oraz w całości wydzielenia 34 d, l, 36 i-k, 37 a-h, p, 38 a-i, 39 a-d, w, obręb leśnego Kamieniec Ząbkowicki, położone bezpośrednio nad Nysą Kłodzką w rejonie Kamienia Ząbkowickiego. Obszar ten zasługuje na wyróżnienie ze względu na bardzo dobry stan zachowania siedlisk nadrzecznych, zarówno ziołorośli jak i krzewów i starodrzewu. Nysa Kłodzka również w tym miejscu tworzy wypłylenia, brzegi w wielu miejscach są strome, tworząc skarpy, w których norki lęgowe budują zimorodki *Alcedo atthis*, potencjalnie zagrożone na Śląsku i wymienione w Załączniku nr I Dyrektywy Ptasiej. W zakrzaczeniach gnieźdzą się bardzo licznie ptaki wróblowe, takie jak: pokrzewki, drozdy, strzyżyki. Charakter lasu sprawia, że gniazduje tu 5 gatunków dzięciołów, z czego dwa - zielonosiwy *Picus canus* i średni *Dendrocopos medius* wymienione są również w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ich obecność stanowi dobry wskaźnik zachowania lasu lęgowego. Dodatkowo obecność dziupli w martwych drzewach lub konarach, sprawia, że występuje tu bogactwo dziuplaków wtórnych, takich jak: kowalik, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*. Jest to także ważny korytarz migracyjny dla nietoperzy. Dodatkowo na tym odcinku rzeki występuje siedlisko (3260) nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami

włosieniczników *Ranunculus fluitantis*. Występują tu również niewielkie powierzchnie ziółorośli nadrzecznych *Convolvulalia sepium* (6430) oraz starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (3150), a także nieczynne kamieniołomy zlokalizowane w okolicach Śremu ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* (8220). Odnotowano tu kilka cennych gatunków roślin, m.in. czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*. Lasy te są również ostoją dla kilku gatunków górskich, które wzdłuż Nysy Kłodzkiej migrują z wyżej położonych terenów górskich Sudetów na Przedgórze Sudeckie, jak: oset łopianowaty *Carduus personata*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, bodziszek żalobny *Geranium phaeum*, rzeżusznik *Cardaminopsis* sp. (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki*, 2008; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki*, 2017).

Proponowany użytek ekologiczny „Kamieniołom na Grochowcu”. Wyrobisko nieczynnego kamieniołomu zlokalizowane w wydzieleniu 92 d obrębu leśnego Bardo Śląskie. Znajduje się tu stanowisko zanokcicy klinowatej *Asplenium cuneifolium*, wymagającej wyznaczenia strefy ochronnej o promieniu do 30 m od granic stanowiska, zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Ząbkowice Śląskie*, 2009).

Proponowany użytek ekologiczny „Las w Wojciechowicach”. Obszar chroniony powinien objąć fragment strumienia Jodłówka (Jodłownik) oraz porośnięty głównie buczyną stok Góry Kłapacz. Jest to miejsce występowania i rozrodu płazów i gadów, w tym rzadkiej w Polsce salamandry plamistej *Salamandra salamandra*. Poza tym stwierdzono tutaj występowanie trzech innych gatunków płazów i dwóch gatunków gadów. Są to: traszka góraska *Triturus alpestris*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, żmija zygzakowata *Vipera berus*. W zasięgu granic obszaru znajdują się dwa wydzielania leśne 322 p, 324 c, obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny ze stanowiskiem kukułki bzowej *Dactylorhiza sambucina*, o powierzchni 1,7 ha, położonego we wsi Chwalisław, **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Złoty Stok*, 2004).

Proponowany użytek ekologiczny „Brzeźnica 78”. Obejmuje strych Domu Pomocy Społecznej w Brzeźnicy. Znajduje się tu kolonia rozrodcza 30-40 osobników nieoznaczonego nocka *Myotis* sp. oraz 20-25 osobników nieoznaczonego gacka *Plecotus* sp. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo*, 2005).

Proponowany użytek ekologiczny obejmujący strych kościoła pw. Nawiedzenia NMP w Bardzie. Strych zajmowany przez kolonię rozrodczą 50-60 osobników nocka dużego *Myotis myotis*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo, 2005*).

Proponowany użytek ekologiczny obejmujący fragment terenów otwartych wraz ze stawem na wschód od Laskówki. Teren o zróżnicowanej topografii i mozaice środowisk, ograniczony od północy i zachodu drogami polnymi, a od południa i wschodu granicą gminy Bardo. Obejmuje rozproszone, smugowe zakrzaczenia i zadrzewienia w miejscach wyżej położonych, niewielkie wzgórza pokryte zbiorowiskami kserotermicznymi oraz dolinę drobnego ciekę ze zbiorowiskami szuwarowymi, fragmentami turzycowisk oraz niewielkim stawem. Tak duża różnorodność środowisk sprzyja utrzymaniu bogatego zespołu ptaków, stwierdzono tu następujące gatunki: gąsiorek *Lanius collurio* (min. 5 par), turkawka *Streptopelia turtur* (min. 3 pary), jarzębatka *Sylvia nisoria*, świerszczak *Locustella naevia*, kłaskawka *Saxicola rubicola*. Podstawowym zaleceniem ochronnym jest utrzymanie istniejącej mozaikowości środowisk, zwłaszcza nieusuwanie śródpolnych zakrzaczeń oraz zbiorowisk szuwarowych. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Bardo, 2005*).

Proponowany użytek ekologiczny „Strumień w Boguszynie”. Proponuje się objąć ochroną fragment strumienia biegnącego przy drodze wjazdowej do Boguszyna, w którym bytują salamandry plamiste *Salamandra salamandra*. Ta okolica jest fragmentem większego (obecnie przeciętego drogą nr 8) stanowiska tego cennego i rzadkiego gatunku. Oprócz tego na pobliskich terenach spotykane są jeszcze trzy inne gatunki płazów: ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Nietoperze w Jaszkowej – kościół”. Kolonia rozrodcza około 160 sztuk nocka dużego *Myotis myotis*. Ponadto są tu małe (po kilka osobników) kolonie rozrodcze mroczka późnego *Eptesicus serotinus* i gacka brunatnego *Plecotus auritus*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Nietoperze w Jaszkowej – pałac i dom mieszkalny nr 55”. W pałacu kolonia rozrodcza 15 sztuk mroczka późnego *Eptesicus serotinus*, a w domu mieszkalnym kolonia rozrodcza około 90 sztuk nocka Brandta *Myotis brandtii*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Stawy w Gajku”. Ochroną powinny zostać objęte stawy i ich bezpośrednie otoczenie. Miejsce godowania płazów i występowania gadów. Gatunkiem szczególnie cennym na tym obszarze jest rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Ponadto występują tu: ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Wojciechowice – kościół”. Kolonia letnia nocków dużych *Myotis myotis*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny obejmujący kompleks łąk na południe od Grodziszcza. Proponuje się objęcie ochroną w formie użytku ekologicznego kompleksu łąk, położonych w południowej części gminy Stoszowice. Na wskazanym terenie stwierdzono występowanie błotniaka łąkowego *Circus pygargus* i czajki *Vanellus vanellus*. Objęcie ochroną tego obszaru pozwoli na zachowanie tradycyjnego, ekstensywnie użytkowanego krajobrazu rolniczego, z zadrzewieniami i zakrzaczeniami. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice*, 2010).

Proponowany użytek ekologiczny „Stawy i nieużytki położone na północ od Złotego Stoku”. Obszar ten obejmuje podmokłe obniżenie terenu, od północy przylegające do kompleksu leśnego, od zachodu połączone z terenami otwartymi, a od wschodu i południa ograniczone zabudową miasta. Jest to jedyny w gminie Złoty Stok teren skupiający typowo wodną faunę ptaków (pospolite gatunki kaczek, perkozy, chruściele). Z cennych gatunków stwierdzono tu błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*, pustułkę *Falco tinnunculus*, sieweczkę rzeczną *Charadrius dubius*, turkawkę *Streptopelia turtur*, kłaskawkę *Saxicola rubicola*, gąsiorka *Lanius collurio*, świerszczaka *Locustella naevia*, paszkota *Turdus viscivorus*, dziwonię *Erythrina erythrina*. Wysokie walory przyrodnicze tego terenu są konsekwencją zróżnicowanego reżimu wodnego, zwłaszcza obecności stawów rybnych i przyległych obszarów podmokłych. Szczególnie cenna jest tu obecność dużych płatów trzcinowisk, zarówno na obrzeżach stawów, jak i wśród łąk. Zalecane jest zachowanie podmokłego charakteru tego obszaru, zwłaszcza utrzymanie trzcinowisk (należy zapobiec ich wykaszaniu lub wypalaniu), jak również pozostawienie fragmentów namulisk wynurzonych ponad lustro wody. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Błotnica”. Prywatne stawy rybne utworzone na mokradłach. Po północnej stronie drogi w stronę Płonicy stawy zachowały bardziej naturalny charakter. Jest to miejsce godowania 4 gatunków płazów: ropuchy szarej *Bufo bufo*, żaby trawnej *Rana temporaria*, żaby wodnej *Rana esculenta* oraz rzadkiego i zagrożonego gatunku rzekotki drzewnej *Hyla arborea*. W okolicy stawów bytują 4 gatunków gadów: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus*. Z uwagi na otoczenie (łąki, las, tereny podmokłe) oraz niewielki ruch samochodowy i turystyczny miejsce to ma duże walory przyrodnicze. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Łąki na północ od Błotnicy”. Jest to obszar otwartych, wilgotnych łąk i turzycowisk przeciętych kilkoma drobnymi ciekami wodnymi (rowy melioracyjne). Rozproszone są tu zakrzaczenia wierzbowe, które na łąkach mają charakter kęp, a wzdłuż cieków – szpalerów poprzerastanych roślinnością szuwarową. Z cennych gatunków ptaków stwierdzono tu: przepiórkę *Coturnix coturnix*, pustułkę *Falco tinnunculus*, gąsiorka *Lanius collurio*, jarzębatkę *Sylvia nisoria*, świergotka łąkowego *Anthus pratensis*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Chwalisław”. Prywatne stawy rybne, **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie. Miejsce rozrodu 5 gatunków płazów: traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba trawna *Rana temporaria*, w tym rzadkiego i zagrożonego gatunku rzekotki drzewnej *Hyla arborea* oraz miejsce bytowania 5 gatunków gadów: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus*. Jeżeli w stawach będą hodowane pstrągi lub inne ryby drapieżne żywiące się kijankami i traszkami oraz ich larwami, zalecane jest wykopanie w pobliżu nowych zbiorników zastępczych (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Łąki na południowy wschód od Chwalisławia”. Antropogeniczne zbiorowiska łąkowe. Wśród charakterystycznych gatunków dla tej fitocenozy, będących jednocześnie gatunkami diagnostycznymi, jako dominujące, wymienić należy: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, dzwonek rozpięrzchły *Campanula patula*, pępawa dwuletnia *Crepis biennis*, przytulia zwyczajna *Galium mollugo*, świerzbica polna *Knautia arvensis* czy kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Łąki w pobliżu Chwalisławia”. Łąka, zajmująca niewielką powierzchnię, położona jest około 1 km na wschód od Chwalisławia, w rozlewiskach ciekę wodnego będącego dopływem większego potoku. Reprezentuje ona fragmenty zespołu ostrożenia łąkowego *Cirsietum rivularis* należącego do związku *Calthion palustris* – obejmującego antropogeniczne zbiorowiska meliorowanych i dobrze nawożonych dwu- i wielokośnych łąk wilgotnych. W tym miejscu stwierdzono dość liczną populację (kilkadziesiąt okazów), rzadkiego na terenie gminy Złoty Stok, ściśle chronionego gatunku z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* – kukułkę szerokolistną *Dactylorhiza majalis*. Płaty tej fitocenozy znajdują się w niewielkim, lokalnym zagłębieniu, a wymienionemu gatunkowi chronionemu towarzyszą: ostrożeń łąkowy *Cirsium rivularis* (gat. char. zespołu) oraz: wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*, skrzyp bagienny *Equisetum limosum*, rdest węzownik *Polygonum bistorta*, sitowie leśne *Scirpus sylvaticus* i wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Kamieniolom nad sztolnią”. Są to płytkie stałe zbiorniki z wodą, prawdopodobnie źródłiskową. Szczeliny w przylegającej ścianie dawnego wyrobiska dają bardzo dobre schronienie płazom. Roślinność jest dość uboga, ale wystarczająca dla zapewnienia schronienia, pokarmu dla kijanek i miejsc składania jaj. Pobliski las i zarośla są prawdopodobnie miejscem zimowania płazów. Jest to nietypowe i unikatowe stanowisko występowania żaby wodnej *Rana esculenta* i ropuchy zielonej *Bufo viridis* oraz traszki zwyczajnej *Triturus vulgaris* i traszki górskiej *Triturus alpestris*. Duża przejrzystość wody i jej mała głębokość sprawiają, że płazy są doskonale widoczne. Możliwe jest utworzenie ścieżki dydaktycznej. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany użytek ekologiczny „Żwirownie Pilce”. Położone przy zachodniej granicy gminy Kamieniec Ząbkowicki przylegają do granicy z lasem od strony wschodniej. Występuje tu szereg gatunków ptaków lęgowych, m.in.: perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkozek *Tachybaptus ruficollis*, łabędź niemy *Cygnus olor*, cyraneczka *Anas crecca*, samotnik *Tringa ochropus*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, mewa siwa *Larus canus*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, turkawka *Streptopelia turtur*, zimorodek *Alcedo atthis*, żoła *Merops apiaster*, kłaskawka *Saxicola rubicola*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus*, remiz *Remiz pendulinus*, gąsiorek *Lanius collurio*, srokosz *Lanius excubitor*, dziwonka *Erythrura erythrura*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki, 2008; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2017*).

Proponowany użytek ekologiczny „Jar Mąkolnicy”. Fragment doliny potoku Mąkolnica między Mąkolnem a Rogowem. Potok płynie tu w głębokim jarze, a na jego zboczach i dnie występują łągi i grądy oraz kilka stanowisk cennych gatunków roślin. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki, 2008; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2017*).

IV.8. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) na ochronę w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zasługują fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego wyróżniające się walorami widokowymi lub estetycznymi (art.43). Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowany jest jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny”.

Ryc. 18. Lokalizacja zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Obryw skalny” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

IV.8.1. ISTNIEJĄCE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny” został powołany Uchwałą Nr XXXVI/271/2006 Rady Miejskiej w Bardzie z dnia 27 września 2006 roku w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. Nr 221, poz. 3129).

Celem ochrony obiektu jest zachowanie unikatowych cech osuwiska skalnego posiadającego wysokie wartości estetyczne, naukowe, edukacyjne, przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe, które wyróżniają go spośród otaczającego krajobrazu i w pełni zasługują na objęciu indywidualną ochroną.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje powierzchnię **12,35 ha** i położony jest na południe od miasta Bardo, w powiecie ząbkowickim, w województwie dolnośląskim. Obiekt w całości zlokalizowany jest na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie i obejmuje wydzielania leśne 238 a-c, oraz niewielki fragment wydzielania leśnego 247 a, leśnictwa Opolnica, w obrębie leśnym Bardo Śląskie.

Fot. 13. Osuwisko skalne na stokach Kalwarii (fot. J. Wierzbicki)

„Obryw skalny” przedstawia wartość przede wszystkim pod względem geomorfologicznym i geologicznym, ale także siedliskowym i botanicznym. Występują tu unikalne siedliska ścian skalnych i skałki u podnóża ze zbiorowiskami paproci szczelinowych (klasa *Asplenietea rupestris*), rumowisko skalne, które porasta las mieszany ze stanowiskami cennych gatunków leśnych roślin naczyniowych. Jest to rzadki przykład ześlizgu skalnego części zbocza. Osuwisko skalne na stokach Kalwarii jest unikatem w skali

regionalnej. Dzieje się tak nie tylko ze względu na ubóstwo osuwisk w Sudetach w ogóle i jego historyczny rodowód, ale także ze względu na dobrze zachowane elementy morfologii osuwiskowej i wywołaną przez ruch masowy zmianę położenia koryta Nysy Kłodzkiej, doskonale widoczną w terenie. Zasadne jest wyznaczenie ścieżki przyrodniczej lub ustawienie stosownych tablic informacyjnych. W górnej części Obrywu Skalnego urządzony jest punkt widokowy z rozległą panoramą przełomowego odcinka Nysy Kłodzkiej i Barda.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Obryw skalny” położony jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” oraz obszaru Natura 2000 – OZW Góry Bardzkie PLH020062.

IV.8.2. PROPONOWANE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Nysy Kłodzkiej” od Ławicy do Morzyszowa, wraz z terenem położonym w zakolach rzeki oraz z doliną potoku Łącznica. W granicach obszaru znajdują się wydzielienia 215 i-m obrębu leśnego Bardo Śląskie oraz 265 a-b, r, 269 a-b obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Obszar ten obejmuje kręty, przełomowy odcinek Nysy, głęboko wcięty w otaczający teren. Strome i wysokie stoki pokrywa zróżnicowany wiekowo, głównie liściasty drzewostan, a miejscami urwiska skalne. W zakolach odsłonięte są fragmenty łąch przybrzeżnych przechodzące w mozaikowate środowiska szuwarowe, następnie łąki i wyżej położone pola uprawne (obecnie w większości wyłączone z użytkowania). Od północy dolina Nysy łączy się z mniejszą, również przełomową i zalesioną doliną potoku Łącznica o zachowanym naturalnym charakterze koryta. Obie doliny stanowią integralną całość i są niezwykle malownicze dzięki zróżnicowanej konfiguracji terenu. Wyjątkowe bogactwo środowiskowe i krajobrazowe tego obszaru sprawia, że pod względem przyrodniczym jest on jednym z najcenniejszych obszarów na całej Ziemi Kłodzkiej. Proponowana ochrona umożliwi zachowanie cennego zespołu gatunków ptaków gniazdujących lub stale przebywających na tym obszarze, takich jak: trzmiełojad *Pernis apivorus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, samotnik *Tringa ochropus*, turkawka *Streptopelia turtur*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, kruk *Corvus corax*, srokoż *Lanius excubitor*, gąsiorek *Lanius collurio*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, świerszczak *Locustella naevia*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, pluszcz *Cinclus cinclus*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, dziwonia *Erythrura erythrura*. Jest to stałe żerowisko bociana białego *Ciconia ciconia* i czarnego *C. nigra*, puchacza *Bubo bubo*, a w czasie migracji również rybołowa *Pandion haliaetus*. Obszar częściowo pokrywa się z obszarem Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Kłodzko*, 2002).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Kolonія Błotnica” obejmujący kompleks leśny położony na północ od miejscowości Kolonia Błotnica wraz z przyległymi

nieużytkami. Jest to zwarty, wydłużony kompleks żyznych lasów liściastych o charakterze łągów, położony nad uregulowanym potokiem Trująca (Złoty Potok) i przecięty jego niewielkim dopływem. Obejmuje w całości wydzielania leśne 67 c, 68 d-h, 70 a-g, 71 a-f, 72 a-d, 73 a-h, 74 a-i, 75 a-j, l, 76 a-d, 77 a-g oraz fragment wydzielania 75 k, obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Obecność cieków i niskie, dolinowe usytuowanie kompleksu leśnego wpływają na jego wyjątkowe bogactwo przyrodnicze, zachowane zostały fragmenty dojrzałych drzewostanów z wieloma dziuplastymi drzewami, dobrze rozwinięta jest warstwa podszytu. Do lasu przylegają cenne fragmenty terenów otwartych: od południa pas nieużytków wzdłuż potoku Trująca, od północnego-zachodu przesuszone zbiorowiska zboczowe porośnięte ziołoroślami i kępiastymi zakrzewieniami. Ochrona tego terenu powinna zmierzać do zachowania bogatej wielogatunkowej i wielowarstwowej struktury lasu. Obszar proponowany do ochrony obejmuje miejsca gniazdowania lub stałego przebywania następujących, rzadkich i/lub zagrożonych gatunków ptaków, taki jak: jastrząb *Accipiter gentilis*, krogulec *Accipiter nisus*, turkawka *Streptopelia turtur*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, gąsiorek *Lanius collurio*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, kłaskawka *Saxicola rubicola*, kruk *Corvus corax*, czyż *Spinus spinus*, dziwonka *Erythrura erythrura*. Na podkreślenie zasługuje wyjątkowo wysoka liczebność muchołówki białoszyjej (do kilkunastu par łągowych) (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Złoty Stok, 2002*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Masyw Grochowej”.

Proponuje się objęcie ochroną powierzchni kilkuset hektarów lasów, włącznie z sąsiednim obszarem Góry Brzeźnica (Kozie Chrzepty), leżącym na terenie gminy Bardo (na zachód od granicy gminy Ząbkowice Śląskie), który stanowi część tego samego kompleksu geologicznego i leśnego. Obszar o wartościach kulturowych – zlokalizowane są tu kamieniołomy, sztolnie kopalni magnezytu, ziemne forty pruskie, a także stanowiska roślinności serpentynitowej *Asplenium serpentini* w sąsiednich kamieniołomach serpentynitu na Grochowcu (siedlisko 8220). W granicach obszaru znajdują się wydzielania leśne 92 a-y, ax-dx, 93 a-b, h, j, m-o, ax, cx, 99 a-s, 100 a-t, 112 a-l, s-w, obrębu leśnego Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto i gmina Ząbkowice Śląskie, 2009*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Góra Zamkowa”. Jest to miejsce występowania ośmiu gatunków nietoperzy: nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, mopek *Barbastella barbastellus*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus*. Występuje tu także pięć gatunków dzięciołów: dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, d. zielonosiwy *Picus canus*, d. średni *Dendrocopos medius*, a także liczna populacja muchołówki białoszyjej *Ficedula albicollis*. Na obszarze tym regularnie gniazduje puszczyk

Strix aluco i pustułka *Falco tinnunculus*. U podnóża Góry Zamkowej, na cieku Budzówka, stwierdzono pliszkę górską *Motacilla cinerea*. Poza tym obecność krzewów stworzyła dobre warunki do gniazdowania licznych tu pokrzewek i drozdów oraz słowika rdzawego *Luscinia megarhynchos*. W starodrzewu w przyszłości może pojawić się pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. Jest to także siedlisko popielicy *Glis glis* i jeża *Erinaceus* sp. Stwierdzono tu obecność trzech typ siedlisk przyrodniczych: kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* (9110), grąd środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum* (9170), ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* (8220), a także stanowiska cennych gatunków roślin, m.in.: czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*. Obszar pełni funkcję rekreacyjną dla mieszkańców Kamieńca Ząbkowickiego i posiada znaczące walory krajobrazowe i kulturowe. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki*, 2008; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki*, 2017).

IV.9. OCHRONA GATUNKOWA

IV.9.1. OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych gatunków roślin ustalono, że w zasięgu jego granic zinwentaryzowano dotychczas 70 gatunków roślin rzadkich i chronionych. Spośród nich 26 objętych jest ochroną ścisłą, 36 ochroną częściową, pozostałe gatunki nie są chronione, ale posiadają kategorię gatunków zagrożonych w skali kraju lub regionu.

Do gatunków szczególnie zagrożonych w skali kraju, podawanych dla obszaru Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą: arnika górska *Arnica montana*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*, goryczuszka gorzkawa *Gentianella amarella*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, kruszczyk połabski *Epipactis albensis*, kruszczyk siny *Epipactis purpurata*, kukulka bzoza *Dactylorhiza sambucina*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, miłek wiosenny *Adonis vernalis*, nasięźrał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*, pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, storczyk męski nakrapiany *Orchis mascula* ssp. *signifera*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, widlicz spłaszczony *Diphasiastrum complanatum*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, wroniec widlasty *Huperzia selago*, wyka zaroślowa *Vicia dumetorum*, zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*, zanokcica klinowata

Asplenium cuneifolium, zanokcica północna *Asplenium septentrionale*, zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*.

Duża część ze zinwentaryzowanych gatunków należy również do grupy roślin zagrożonych w skali regionu. Do najbardziej zagrożonych gatunków na obszarze Dolnego Śląska, podawanych dla obszaru Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą: arnika górską *Arnica montana*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*, goryczuszka gorzkawa *Gentianella amarella*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, kostrzewa blada *Festuca pallens*, kruszczyk siny *Epipactis purpurata*, kukułka bzoza *Dactylorhiza sambucina*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, obrazki alpejskie *Arum alpinum*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*, pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, skrzyp olbrzymi *Equisetum telmateia*, storczyk męski nakrapiany *Orchis mascula* ssp. *signifera*, tojad dzióbaty *Aconitum variegatum*, turzyca zwisała *Carex pendula*, widlicz spłaszczony *Diphasiastrum complanatum*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*, zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*, zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*.

Do pozostałych gatunków podawanych z obszaru nadleśnictwa o najniższym statusie zagrożenia w skali regionu lub jego braku należą: bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, centuria pospolita *Centaurium erythraea*, ciemiężycza zielona *Veratrum lobelianum*, cis pospolity *Taxus baccata*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, dziewięciśli beztłodygowy *Carlina acaulis*, dziurawiec skąpolistny *Hypericum montanum*, goryczka trojeściowa *Gentiana asclepiadea*, goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*, kostrzewa leśna *Festuca altissima*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, listera jajowata *Listera ovata*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*, przytulia szorstkoowockowa *Galium pumilum*, stokłosa Benekena *Bromus benekenii*, storczyk męski *Orchis mascula*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, turzyca tunikowa *Carex appropinquata*, wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, włosienicznik rzeczny *Batrachium fluitans*, zimowit jesienny *Colchicum autumnale*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*.

IV.9.1.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW ROŚLIN NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Gatunki, których nie dotyczy odstępstwo opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409):

- ochrona częściowa - zanokcica północna *Asplenium septentrionale* (5 stanowisk).

Gatunki wymagające ustalenia stref ochrony, których nie dotyczy odstępstwo opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409)

- ochrona ścisła – zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum* (2 stanowiska), zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium* (10 stanowisk), zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* (2 stanowiska).

Gatunki rzadkie siedlisk leśnych:

- ochrona ścisła – buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia* (3 stanowiska), buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium* (1 stanowisko), kruszczyk połabski *Epipactis albensis* (1 stanowisko), kruszczyk siny *Epipactis purpurata* (3 stanowiska), kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii* (2 stanowiska), lilia złotogłów *Lilium martagon* (72 stanowiska), paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum* (5 stanowisk),
- ochrona częściowa – cis pospolity *Taxus baccata* (109 stanowisk), goryczka trojeściowa *Gentiana asclepiadea* (1 stanowisko), kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (21 stanowisk), listera jajowata *Listera ovata* (3 stanowiska), obrazki alpejskie *Arum alpinum* (4 stanowiska), parzydło leśne *Aruncus sylvestris* (23 stanowiska), podkolan biały *Platanthera bifolia* (6 stanowisk), pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna* (16 stanowisk), przytulia szorstkoowocowa *Galium pumilum* (1 stanowisko), widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum* (1 stanowisko).

Gatunki pospolite siedlisk leśnych:

- ochrona częściowa – bielistka siwa *Leucobryum glaucum* (1 stanowisko), czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* (48 stanowisk), gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis* (7 stanowisk), mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi* (4 stanowiska), naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* (79 stanowisk), orlik pospolity *Aquilegia vulgaris* (9 stanowisk), pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* (35 stanowisk), podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant* (4 stanowiska), śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* (26 stanowisk), wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum* (170 stanowisk).

Gatunki siedlisk podmokłych (torfowisk, trzęsawisk, młak i źródlisk):

- ochrona częściowa – bagno zwyczajne *Ledum palustre* (5 stanowisk).

Gatunki siedlisk łąkowych, traworośli i obrzeży lasów:

- ochrona ścisła – goryczuszka gorzkawa *Gentianella amarella* (3 stanowiska), goździk pyszny *Dianthus superbus* (2 stanowiska), pełnik europejski *Trollius europaeus* (1 stanowisko), perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica* (1 stanowisko), storczyk męski *Orchis mascula* (10 stanowisk), storczyk męski nakrapiany *Orchis mascula ssp. signifera* (5 stanowisk),
- ochrona częściowa – centuria pospolita *Centaureum erythraea* (8 stanowisk), dziewięcił bezłodygowy *Carlina acaulis* (16 stanowisk), goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata* (3 stanowiska), kukułka plamista *Dactylorhiza maculata* (1 stanowisko), kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (1 stanowisko), zimowit jesienny *Colchicum autumnale* (5 stanowisk).

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.1.2. POZOSTAŁE CENNE GATUNKI ROŚLIN

Do gatunków roślin wskazywanych jako występujące w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, ale niepotwierdzonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa należą:

- ochrona ścisła – arnika górską *Arnica montana*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*, kostrzewa biała *Festuca pallens*, kukułka biała *Dactylorhiza sambucina*, miłek wiosenny *Adonis vernalis*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, różanecznik żółty *Rhododendron luteum* (stanowiska antropogeniczne),
- ochrona częściowa – ciemiężycy zielona *Veratrum lobelianum*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*, śnieżycy wiosenna *Leucoium vernalis*, tojad dzióbąty *Aconitum variegatum*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, widlicz spłaszczony *Diphasiastrum complanatum*, widlak goździsty *Lycopodium clavatum*, włosienicznik rzeczny *Batrachium fluitans*, wroniec widlasty *Huperzia selago*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali Dolnego Śląska lub kraju - dziurawiec skąpolistny *Hypericum montanum*, kostrzewa leśna *Festuca altissima*, skrzyp olbrzymi *Equisetum telmateia*, stokłosa Benekena *Bromus benekenii*, turzyca zwisła *Carex pendula*, turzyca tunikowa *Carex appropinquata*, wyka zaroślowa *Vicia dumetorum*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*.

IV.9.2. OCHRONA GATUNKOWA GRZYBÓW

Dane na temat występowania zagrożonych i chronionych gatunków grzybów na terenie nadleśnictwa są bardzo ubogie. Z chronionych gatunków zinwentaryzowano dotychczas 1 gatunek grzyba wielkoowocnikowego - naparstniczkę czeską *Verpa bohemica* oraz 1 gatunek grzyba zlichenizowanego (porostu) - chrobotka leśnego *Cladonia arbuscula*.

IV.9.2.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Gatunki częściowo chronione: chrobotek leśny *Cladonia arbuscula* (1 stanowisko).

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.2.2. POZOSTAŁE CENNE GATUNKI GRZYBÓW

Do gatunków grzybów wskazywanych jako występujące w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, ale niepotwierdzonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa należy naparstniczka czeska *Verpa bohemica*, gatunek objęty ochroną częściową, zagrożony w skali kraju.

IV.9.3. OCHRONA GATUNKOWA ZWIERZĄT

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych i rzadkich gatunków zwierząt ustalono, że w zasięgu jego granic występuje 205 gatunków. Spośród nich 152 objętych jest ochroną ścisłą, 45 ochroną częściową, pozostałe gatunki nie są chronione, ale posiadają kategorię gatunków zagrożonych w skali kraju.

Do gatunków szczególnie zagrożonych w skali kraju, podawanych dla obszaru Nadleśnictwa Bardo Śląskie należą:

- **ssaki** – koszatka *Dryomys nitedula*, mopek *Barbastella barbastellus*, mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus*, mroczek poźlocisty *Eptesicus nilssonii*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, popielica *Glis glis*, rzęsorek mniejszy *Neomys anomalus*,
- **ptaki** – bielik *Haliaeetus albicilla*, cietrzew *Tetrao tetrix*, czeczotka *Acanthis flammea*, dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*, derkacz *Crex crex*, głuszec *Tetrao urogallus*, jarząbek *Bonasia bonasia*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina*, płochacz halny *Prunella collaris*, przepiórka *Coturnix coturnix*, puchacz *Bubo bubo*, rybitwa białoczarna *Sternula albifrons*, sokół wędrowny *Falco peregrinus*, sóweczka

Glaucidium passerinum, turkawka *Streptopelia turtur*, włośchatka *Aegolius funereus*, żoła *Merops apiaster*,

- **ryby** – brzana *Barbus barbus*, głowacz przęgopłetwy *Cottus poecilopus*, kielb białopłetwy *Romanogobio albipinnatus*, kielb Kesslera *Romanogobio kessleri*, lipień *Thymallus thymallus*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*, świnka *Chondrostoma nasus*,
- **płazy** – kumak nizinny *Bombina bombina*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*,
- **bezkęgowce** – biegacz bagienny *Carabus clathratus*, biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*, biegacz Scheidlera *Carabus scheidleri*, biegacz wypukły *Carabus convexus*, długoskrzydłak sierposz *Phaneroptera falcata*, kozioróg bukowiec *Cerambyx scopoli*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*, modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, modraszek telejus *Phengaris teleius*, nadobnica alpejska *Rosalia alpina*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, paź królowej *Papilio machaon*, tęcznik liszkarz *Calosoma sycophanta*.

IV.9.3.1. SSAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie występują 34 cenne gatunki ssaków, w tym 18 gatunków nietoperzy, 5 gatunków gryzoni, 3 gatunki drapieżnych, 8 gatunków owadożernych.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł):

- ochrona ścisła: nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*
- ochrona częściowa: bóbr europejski *Castor fiber*, rzęsorek mniejszy *Neomys anomalus*, rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*, wydra *Lutra lutra*, zębielek karliczek *Crocidura suaveolens*.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku):

- ochrona ścisła: borowiec wielki *Nyctalus noctula*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, koszatka *Dryomys nitedula*, mopek *Barbastella barbastellus*, mroczek poźłocisty *Eptesicus nilssonii*, nocek Alkatoe *Myotis alcathoe*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek Brandta *Myotis brandtii*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, orzesznica *Muscardinus avellanarius*, podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*,
- ochrona częściowa: popielica *Glis glis*.

Gatunki terenów leśnych (gatunki pospolite):

- ochrona częściowa: gronostaj *Mustela erminea*, jeż wschodni *Erinaceus roumanicus*, jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, łasica *Mustela nivalis*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka malutka *Sorex minutus*.

Gatunki terenów otwartych, zurbanizowanych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i stref ekotonu:

- ochrona ścisła: gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*,
- ochrona częściowa: badylarka *Micromys minutus*, kret *Talpa europaea*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.2. PTAKI

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania awifauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie występuje 122 gatunki ptaków, w tym: 119 gatunków ściśle chronionych, 2 gatunki częściowo chronione oraz 1 gatunek łowny, zagrożony w skali kraju.

Ptaki terenów otwartych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i strefy ekotonu:

- ochrona ścisła: bocian biały *Ciconia ciconia*, cierniówka *Sylvia communis*, czeczotka *Acanthis flammea*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, dziwonia *Erythrura erythrura*, dymówka *Hirundo rustica*, dzwonek *Chloris chloris*, gąsiorek *Lanius collurio*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, kawka *Corvus monedula*, kłaskawka *Saxicola rubicola*, kulczyk *Serinus serinus*, mazurek *Passer montanus*, oknówka *Delichon urbicum*, ortolan *Emberiza hortulana*, piegża *Sylvia curruca*, pleszka *Phoenicurus phoenicurus*, płomykówka *Tyto alba*, przepiórka *Coturnix coturnix*, pustułka *Falco tinnunculus*, remiz *Remiz pendulinus*, sierpówka *Streptopelia decaocto*, słowik rdzawy *Luscinia megarhynchos*, słowik szary *Luscinia luscinia*, srokoz *Lanius excubitor*, szczygieł *Carduelis carduelis*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, trznadel *Emberiza citrinella*, wróbel *Passer domesticus*, żoła *Merops apiaster*,
- ochrona częściowa: sroka *Pica pica*.

Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk:

- ochrona ścisła: błotniak łąkowy *Circus pygargus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*, brzegówka *Riparia riparia*, brzęczka *Locustella luscinioides*, czajka *Vanellus vanellus*, krakwa *Anas strepera*, łabędź niemy *Cygnus olor*, mewa siwa *Larus canus*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkozek *Tachybaptus ruficollis*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, pluszcz *Cinclus cinclus*, rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus*, rybitwa białoczelną *Sternula albifrons*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, samotnik *Tringa ochropus*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, zimorodek *Alcedo atthis*.

Ptaki terenów nieleśnych – łąk, hal:

- ochrona ścisła: derkacz *Crex crex*, siwerniak *Anthus spinoletta*, płochacz halny *Prunella collaris*.

Ptaki terenów leśnych - dziuplaki i półdziuplaki:

- ochrona ścisła: dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, krętogłów *Jynx torquilla*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*, muchołówka żałobna *Ficedula hypoleuca*, puszczyk *Strix aluco*, siniak *Columba oenas*.

Ptaki terenów leśnych - strefowe, dziuplaki i półdziuplaki:

- ochrona ścisła: sóweczka *Glaucidium passerinum*, włośchatka *Aegolius funereus*.

Ptaki terenów leśnych - strefowe:

- ochrona ścisła: bielik *Haliaeetus albicilla*, bocian czarny *Ciconia nigra*, puchacz *Bubo bubo*, sokół wędrowny *Falco peregrinus*, orlik krzykliwy *Clanga pomarina*.

Ptaki terenów leśnych - rzadkie:

- ochrona ścisła: drozd obroźny *Turdus torquatus*, jastrząb *Accipiter gentilis*, kobuz *Falco subbuteo*, krogulec *Accipiter nisus*, orzechówka *Nucifraga caryocatactes*, trzmielojad *Pernis apivorus*;
- gatunek łowny, zagrożony w skali kraju – jarząbek *Bonasia bonasia*.

Ptaki terenów leśnych - upraw:

- ochrona ścisła: białorzytka *Oenanthe oenanthe*, lelek *Caprimulgus europaeus*, lerka *Lullula arborea*.

Ptaki terenów leśnych – pozostałe gatunki:

- ochrona ścisła: bogatka *Parus major*, czarnogłówka *Poecile montanus*, czubatka *Lophophanes cristatus*, czyż *Spinus spinus*, gil *Pyrrhula pyrrhula*, grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*, kapturka *Sylvia atricapilla*, kos *Turdus merula*, kowalik *Sitta europaea*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*, kukułka *Cuculus canorus*, modraszka *Cyanistes caeruleus*, mysikrólik *Regulus regulus*, myszołów *Buteo buteo*, paszkot *Turdus viscivorus*, pełzacz leśny *Certhia familiaris*, piecuszek *Phylloscopus trochilus*, pierwosnek *Phylloscopus collybita*, pokląskwa *Saxicola rubetra*, pokrzywnica *Prunella modularis*, raniuszek *Aegithalos caudatus*, rudzik *Erithacus rubecula*, sikora uboga *Poecile palustris*, sosnówka *Periparus ater*, sójka *Garrulus glandarius*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, strzyżyk *Troglodytes troglodytes*, szpak *Sturnus vulgaris*, śpiewak *Turdus philomelos*, świergotek drzewny *Anthus trivialis*, świerszczak *Locustella naevia*, świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*, turkawka *Streptopelia turtur*, wilga *Oriolus oriolus*, zięba *Fringilla coelebs*, zniczek *Regulus ignicapilla*,
- ochrona częściowa: kruk *Corvus corax*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków

Podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). W załączniku nr 4 do ww. rozporządzenia wymieniono gatunki zwierząt, wymagające ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Informacje o stwierdzonych przypadkach gniazdowania zgłaszają leśnicy, ornitologowie oraz służby konserwatorskie. Wyznaczanie granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz prowadzenie wykazu gatunków chronionych strefowo leży w gestii regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Strefy zatwierdza i likwiduje dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Granice stref ochrony oznacza się tablicami z napisem: „ostoja zwierząt” i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenia gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. Strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek nadleśnictwa. Zwyczajowo jednak decyzja taka może być wydana w przypadkach,

gdy gniazdo jest przez trzy kolejne sezony niezajęte. W związku z tym zaleca się, aby nadleśnictwo gromadziło informacje na temat stanu obiektu, poprzez obserwacje całoroczne, szczególnie w okresie lęgowym, które należy potwierdzić sporządzeniem notatki służbowej przez leśniczego na koniec roku (za: Instrukcja Ochrony Lasu, 2012). Osoby kontrolujące gniazda niebędące pracownikami zarządzanej gruntami jednostki LP (lub osobami działającymi na podstawie umów z LP) muszą posiadać pisemne upoważnienie od dyrektora RDOŚ oraz powiadomić nadleśnictwo o prowadzeniu obserwacji w obrębie stref.

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk lęgowych ptaków. Miejsce lęgu obejmuje drzewo gniazdowe oraz cały drzewostan (lub obszar) w jego otoczeniu. Obowiązują tu zakazy: „przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą; wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji”. Odstępstwo od tych zakazów możliwe między innymi w celu wykonania niezbędnych prac sanitarnych w sytuacjach klęskowych. Planowane prace muszą być pisemnie zgłoszone dyrektorowi RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie (art. 60 ustawy o ochronie przyrody). W strefach całorocznych wykonuje się niezbędne prace, po uprzednim uzyskaniu zgody RDOŚ, w tym obligatoryjne prace np. z zakresu ochrony lasu (np. prognostyczne czy niezbędne dla zachowania trwałości lasu).

Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać ptakom spokój i bezpieczeństwo podczas wyprowadzania lęgów. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane poza okresowym terminem ochrony określonym ww. na początku rozdziału rozporządzeniem.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez nadleśnictwo i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, w Nadleśnictwie Bardo Śląskie zlokalizowane są dwie strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków:

- **(A075) bielik *Haliaeetus albicilla*** (Decyzja Woj. Doln. SR.V.6631/s/10/KM/07 z dnia 16 listopada 2007 r.)
- **(A030) bocian czarny *Ciconia nigra*** (Rozporządzenie Nr 34 Woj. Doln. z dnia 5 lipca 2002 r. wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Nr 50 Woj. Doln. z dnia 13 września 2002 r.)

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2016 r. poz. 2183) ustala się:

- dla bielika *Haliaeetus albicilla* - strefę ochrony całorocznej, obejmującą obszar w promieniu do 200 m od gniazda oraz strefę ochrony okresowej (obowiązuje od 1 stycznia do 31 lipca), obejmującą obszar w promieniu do 500 m od gniazda,
- dla bociana czarnego *Ciconia nigra* - strefę ochrony całorocznej, obejmującą obszar w promieniu do 200 m od gniazda oraz strefę ochrony okresowej (obowiązuje od 15 marca do 31 sierpnia), obejmującą obszar w promieniu do 500 m od gniazda.

IV.9.3.3. RYBY I SMOCKOUSTE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie stwierdzono występowanie 11 cennych gatunków ryb, znajdujących się na Czerwonej liście minogów i ryb (Witkowski i in. 2009).

Gatunki częściowo chronione: głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*, kielb białopłetwy *Romanogobio albipinnatus*, kielb Kesslera *Romanogobio kessleri*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, śliz pospolity *Barbatula barbatula*,

Gatunki niechronione, ale zagrożone: brzana *Barbus barbus*, lipień *Thymallus thymallus*, pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*, strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*, świnka *Chondrostoma nasus*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.4. PŁAZY I GADY

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania herpetofauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie występuje 15 chronionych gatunków płazów i 5 chronionych gatunków gadów.

Gatunki ściśle chronione: grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*, kumak górski *Bombina variegata*, kumak nizinny *Bombina bombina*, ropucha zielona *Pseudepidalea viridis*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, żaba moczarowa *Rana arvalis*,

Fot. 14. Salamandra plamista *Salamandra salamandra* (fot. J. Wierzbicki)

Gatunki częściowo chronione: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*, kompleks żab zielonych *Rana esculenta complex*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, ropucha szara *Bufo bufo*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae*, żaba trawną *Rana temporaria*, żaba wodną *Pelophylax esculentus*, żmija zygzakowatą *Vipera berus*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.5. BEZKRĘGOWCE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie odnotowano 18 cennych i rzadkich gatunków bezkręgowców (owadów), w tym 3 gatunki motyli, 14 gatunków chrząszczy oraz 1 gatunek prostoskrzydłych.

Gatunki siedlisk nieleśnych - łąki:

- ochrona ścisła: modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, modraszek telejus *Phengaris teleius*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju: długoskrzydłak sierposz *Phaneroptera falcata*, paż królowej *Papilio machaon*.

Gatunki siedlisk leśnych - rzadkie:

- ochrona ścisła: biegacz urozmaicony *Carabus variolosus*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*, nadobnica alpejska *Rosalia alpina*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita*,
- ochrona częściowa: kozioróg bukowiec *Cerambyx scopolii*.

Gatunki siedlisk leśnych - pospolite:

- ochrona częściowa: biegacz bagienny *Carabus clathratus*, biegacz gładki *Carabus glabratus*, biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*, biegacz Scheidlera *Carabus scheidleri*, biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*, biegacz Ulricha *Carabus ulrichii*, biegacz wypukły *Carabus convexus*, biegacz zielonozłoty *Carabus auronitens*, tęcznik liszkarz *Calosoma sycophanta*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody.

V. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

V.1. SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Oznacza ono obszar lądowy lub wodny wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (ustawa o ochronie przyrody; tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art. 5). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.) w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz wskazane są działania rekompensujące straty (art. 34).

UWAGA! W bazie Taksator dla wydzieleń leśnych, które zostały zaliczone do obszaru Natura 2000, w polu „Siedlisko przyrodnicze” umieszcza się wyłącznie informację o siedlisku przyrodniczym stanowiącym przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na jego powierzchnię). W bazie Taksator w polu „Informacje różne” umieszcza się informacje o występowaniu siedlisk przyrodniczych (wraz z informacją o procentowym pokryciu płatu siedliska w granicach wyłączenia taksacyjnego) w następujących przypadkach:

- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania więcej niż jednego typu siedliska przyrodniczego w wydzieleniu leśnym umieszcza się drugi i kolejne typy występujących w nim siedlisk; w takich sytuacjach przeprowadza się subiektywną ocenę istotności występujących w wydzieleniu leśnym typów siedlisk oraz możliwości realizacji celów ochrony obszaru Natura 2000; najważniejszy (pierwszy) typ siedliska zapisywany jest w bazie Taksator w polu „Siedlisko przyrodnicze”;

- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania siedlisk przyrodniczych niestanowiących przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na liczbę występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym);

- poza obszarami Natura 2000 (bez względu na liczbę występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym).

Tab. 21. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]
Siedliska nieleśne					
1	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion, Potamion</i>	3150	1,70	-	1,70
2	Murawy galmanowe <i>Violetalia calaminariae</i>	6130	0,94	0,94	-
3	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie) – siedlisko priorytetowe	6230	0,73	-	0,73
4	Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	2,65	-	2,65
5	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	6430	2,24	1,73	0,51
6	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510	30,33	11,80	18,53
7	Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	6520	5,60	2,25	3,35
8	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacetalia vandellii</i>	8220	1,18	0,67	0,51

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]
Siedliska leśne					
9	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	9110	1826,82	1258,40	568,42
10	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	9130	1204,99	970,74	234,25
11	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	334,96	67,62	267,34
12	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	9180	116,97	109,79	7,18
13	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori-Petraeae</i>)	9190	815,91	453,70	362,21
14	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe	91E0	161,32	66,83	94,49
Razem			4506,34	2944,47	1561,87

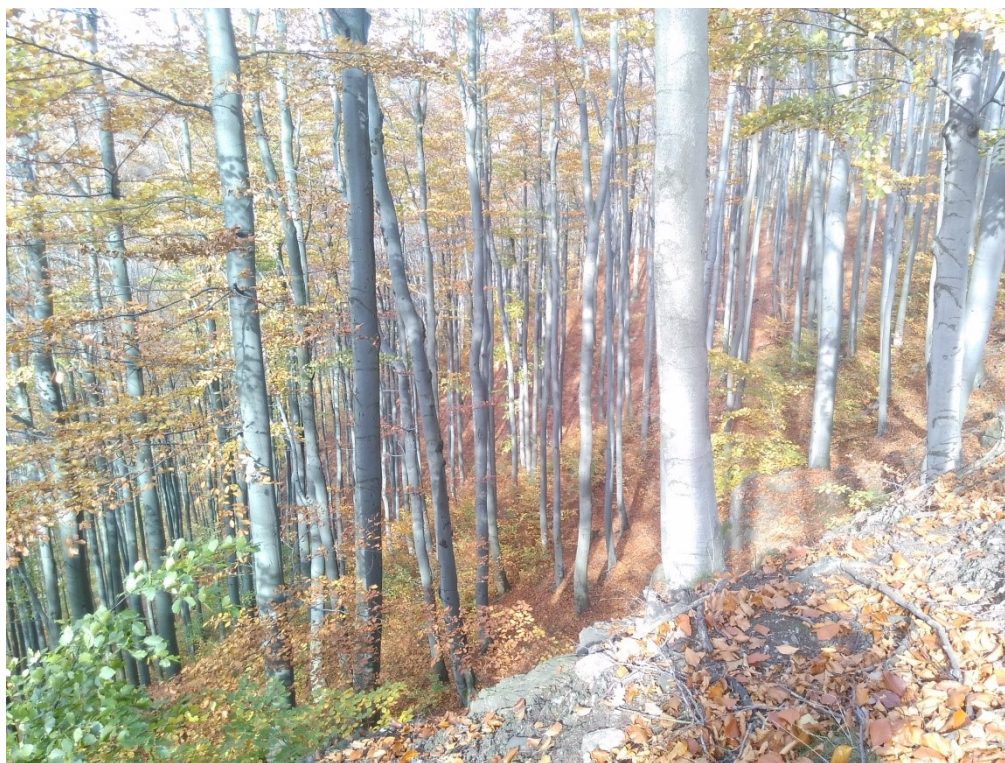
*) powierzchnia geometryczna siedliska przyrodniczego

V.1.1. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK LEŚNYCH

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Kwaśne buczyny występują głównie na obszarach pod wpływem wilgotnego klimatu subatlantyckiego w Europie Środkowej. Zajmują przeważnie mezotroficzne siedliska na glebach kwaśnych wytworzonych na podłożu zbudowanym z lekkich glin dyluwialnych lub piasków gliniastych. Drzewostan tworzy tu przede wszystkim buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, a stałym gatunkiem domieszkowym jest świerk pospolity *Picea abies*. Jednogatunkowe drzewostany, podobnie jak dominacja świerka, są objawem zniekształceń powodowanych przez zabiegi gospodarcze. Dużą rzadkością jest udział jodły *Abies alba* w drzewostanie. Warstwa krzewów jest zwykle słabo rozwinięta i jej zwarcie w dojrzałych, słabo zniekształconych płatach rzadko przekracza 10%. Dominuje tu zwykle buk, a nieco rzadziej także świerk i jarząb pospolity *Sorbus aucuparia*. Warstwa runa jest również słabo rozwinięta i bardzo rzadko przekracza 50% pokrycia. Rosną tu głównie gatunki acidofilne, tj. borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, a częstymi składnikami runa są także kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, turzyca pigułkowata *Carex pilulifera*, nerecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*, n. szerokolistna *D. dilatata*, szczawik zajęczy

Oxalis acetosella, wietlica samcza *Athyrium filix femina*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, t. owłosiony *C. villosa* i przenęt purpurowy *Prenanthes purpurea*. W suchych miejscach wykształca się pokrywa mszysto-porostowa, która jednak nie zajmuje dużych powierzchni. Występują w niej płonnik strojny *Polytrichum formosum*, widłoząb miotlasty *Dicranum scoparium*, rokieta cyprysowaty *Hypnum cupressiforme* oraz gatunki z rodzaju *Cladonia*. Na świeżym podłożu w runie dominują trawy i mchy, a na żyzniejszych i wilgotniejszych podłożach rośnie udział paproci. Kwaśna buczyna górską jest zbiorowiskiem stosunkowo ubogim florystycznie.

Fot. 15. Kwaśna buczyna górską w oddziale 191 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Żyzne buczyny rozwijają się przede wszystkim na glebach brunatnych właściwych i glebach brunatnych kwaśnych, czasem również na rędzinach lub na glebach płowych, w Sudetach zaś na rankerach brunatnych. Drzewostan buczyn jest zwykle zdominowany przez buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*, w roli domieszki występuje głównie świerk pospolity *Picea abies* oraz klon jawor *Acer pseudoplatanus*. W przeciwieństwie do kwaśnych buczyn, siedliska te charakteryzują się różnowiekową strukturą i wielogatunkowym runem. Charakterystyczną cechą jest występowanie jednego z gatunków żywców: żywca gruczołowatego *Dentaria glandulosa* lub żywca dziewięciolistnego *Dentaria enneaphyllos*. W zbiorowiskach o charakterze zbliżonym do naturalnego istotne jest występowanie w zwartym drzewostanie luk o różnej wielkości, stanowiących siedlisko dla wielu bardziej

wymagających w stosunku do światła gatunków dna lasu, jak też stwarzających szansę dla rozwoju naturalnych odnowień drzew. Rozwój naturalnych odnowień prowadzi czasem do wykształcenia w żyznych buczynach górskich warstwy krzewiastej, a czasem dolnego piętra drzewostanu. Krzewów jest w tej warstwie niewiele; tworzyć ją mogą takie gatunki, jak bez czarny *Sambucus nigra*, bez koralowy *Sambucus racemosa*, leszczyna *Corylus avellana*, a w wyższych położeniach górskich także wiciokrzew czarny *Lonicera nigra*. Wśród roślin dna lasu charakterystyczną i ważną grupę stanowią wiosenne geofity, rozwijające się i kwitnące przed rozwojem liści buka. Oprócz wiosennych geofitów na dnie lasu występuje bardzo zróżnicowana gatunkowo roślinność. W wyższych położeniach górskich znaczny udział w roślinności dna lasu mają paprocie. Licznie występują takie gatunki jak narecznica samcza *Dryopteris filix-mas* czy wietlica samicza *Athyrium filix-femina*.

Fot. 16. Żyzna buczyna *Galio odorati-Fagetum* w oddziale 341 obrębu leśnego Kamieniec Żąbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum* jest zespołem typowo nizinnym. Drzewostan grądu tworzą dąb szypułkowy *Quercus robur* i lipa drobnolistna *Tilia cordata*, a o podgórnym charakterze świadczy domieszka jawora *Acer pseudoplatanus* i buka *Fagus sylvatica*. W drzewostanie często rośnie też czereśnia ptasia *Prunus avium*, natomiast rzadziej występują także świerk *Picea abies*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i klon zwyczajny *Acer platanoides*. Dobrze rozwinięty podszyt pokrywa zazwyczaj 20-50%

powierzchni i obok gatunków budujących drzewostan tworzą go leszczyna pospolita *Corylus avellana*, dziki bez czarny *Sambucus nigra*, jarząb pospolity *Sorbus aucuparia*, czeremcha zwyczajna *Prunus padus* i kruszyna pospolita *Frangula alnus*. Bujne runo pokrywa najczęściej 60-80% powierzchni. Gatunki roślin zielnych o najwyższej stałości w tutejszych lasach grądowych to kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum* i wiechlina gajowa *Poa nemoralis*. Oprócz nich rosną tu m.in. kuklik pospolity *Geum urbanum*, konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, gajowiec żółty *Lamium galeobdolon*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, poziomka pospolita *Fragaria vesca*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, poziewnik szorstki *Galeopsis tetrahit*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, starzec jajowaty *Senecio ovatus*, wietlica samcza *Athyrium filix-femina* i gwiazdnica pospolita *Stellaria media*.

Fot. 17. Grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum betuli* w oddziale 20 obrębu leśnego Bardo Śląskie (fot. J. Wierzbicki)

9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe

Wielogatunkowe, żyzne lasy jaworowe, jaworowo-bukowe i klonowo-lipowe rozwijające się na stromych stokach i zboczach skalnych, z reguły przy nachyleniu 20-50°, na glebach silnie szkieletowych, często z występującym na powierzchni rumoszem, głazami

i blokami skalnymi oraz aktywnymi procesami erozyjnymi. Drzewostan lasów stokowych buduje głównie klon jawor *Acer pseudoplatanus*, a w domieszce występują także jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, świerk pospolity *Picea abies* i lipa drobnolistna *Tilia cordata*. Warstwa krzewów zwykle pokrywa 20-35% powierzchni i tworzą ją gatunki drzewostanu oraz leszczyna pospolita *Corylus avellana*, dziki bez czarny *Sambucus nigra*. W runie dominują gatunki typowe dla grądów, m.in. wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*. Występują tu także gatunki kwaśnych buczyn, tj. śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus* czy przenęt purpurowy *Prenanthes purpurea* oraz gatunki żyzniejszych siedlisk leśnych, jak pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*.

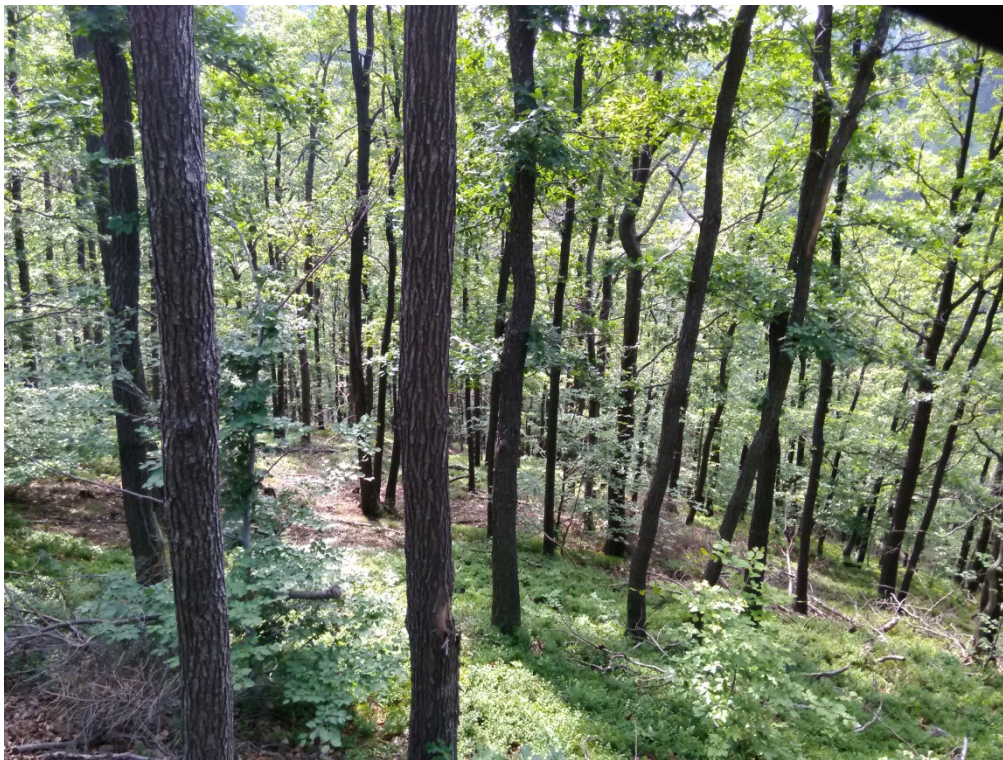

Fot. 18. Las klonowo-lipowy w oddziale 344 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-Petraeae*)

Dominującym gatunkiem w drzewostanie dąbrów jest dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, w domieszce może również występować dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz gatunki grądowe np. grab pospolity *Carpinus betulus*, klon pospolity *Acer platanoides* i lipa drobnolistna *Tilia cordata*. W miejscach bardziej skalistych naturalnie może występować sosna *Pinus sylvestris*. Warstwa krzewów zwykle jest słabo rozwinięta, reprezentowana przez leszczynę pospolitą *Corylus avellana*, kruszynę pospolitą *Frangula alnus* i trzmielinę pospolitą *Euonymus europaeus*. Runo jest zwykle ubogie w gatunki, występują tutaj gatunki acidofilne

– borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, często również rośliny światło- i ciepłolubne, jak gatunki z rodzaju jastrzębiec *Hieracium*: leśny *H. murorum*, sabaudzki *H. sabaudum*, baldaszkowaty *H. umbellatum*, janowiec barwierski *Genista tinctoria* i kolczasty *G. germanica*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum* i dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*. Często spotykane są również perłówka zwisła *Melica nutans* i wiechlina gajowa *Poa nemoralis*.

Fot. 19. Kwaśna dąbrowa w oddziale 247 obrębu leśnego Bardo Śląskie (fot. J. Wierzbicki)

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe

Ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje nadrzeczne lasy, drzewostany olszowe, jesionowe z domieszką czeremchy zwyczajnej *Padus avium*. Wykształca się on na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych, głównie klasyfikowanych jako pobagienne lub napływowe aluwialne. Runo łągów jest bardzo bogate. Występują tu m.in.: niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana* i wietlica samicza *Athyrium filix-femina*. Siedlisko spotykane jest w całej Polsce, przy czym miejscami jest reprezentowane przez rozmaite podtypy: od jesionowo-olszowych na obszarach źródlisk i związanych z nimi cieków, przez olszowe w dolinach szybko płynących rzek, olszyny nad wolno płynącymi strumieniami, górskie olszynki olszy szarej, po nadbrzeżne lasy wierzbowe i topolowe nad dużymi rzekami.

Fot. 20. Podgórski łąg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum* w oddziale 255 obrębu leśnego Kamieniec Żąbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

V.1.2. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK NIELEŚNYCH

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

Ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje szeroką grupę naturalnych zbiorników wodnych o różnym statusie troficznym (głównie: mezo- i eutroficznych) oraz różnej genezie (naturalne jeziora, naturalne drobne zbiorniki wodne, starorzecza). Starorzecza to zbiorniki wodne typowo związane z dolinami rzecznyymi. Są starymi korytami rzek odciętymi w wyniku wyżłobienia (odcięcia) przez rzekę nowego koryta. Wyróżniają się zwykle półkolistym kształtem wynikającym z procesów erozyjno-akumulacyjnych w korycie rzeczonym prowadzących do powstania zakoli i meandrów. Kształty starorzeczy starszych są często bardziej złożone i nieregularne. Cechują się zazwyczaj stosunkowo niewielką szerokością w porównaniu do długości. Niektóre mogą osiągać długość nawet do kilku kilometrów. Starorzecza zaliczone do tego typu siedliska to zbiorniki wód stagnujących, niepozostające w trwałym połączeniu z rzeką. W wyjątkowych sytuacjach dopuszcza się ich połączenie z rzeką, o ile połączenie to jest niewielkie, a oddziaływanie rzeki jest tylko okresowe i duża część starorzecza wykazuje cechy wód stagnujących. Wody, podobnie jak w jeziorach eutroficznych, charakteryzują się znaczną zawartością związków pokarmowych, co jest związane ze sposobem zasilania (możliwy okresowy dopływ żyznych wód rzecznych). Także tutaj występuje duże tempo produkcji pierwotnej i duża zawartość autochtonicznej materii

organicznej w wodzie i osadach dennych. Zaznacza się w nich także znaczna różnorodność fitocenotyczna. Typowe dla siedliska gatunki roślin to: rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*, wywłócznik kłosowy *Myriophyllum spicatum*, wywłócznik okółkowy *M. verticillatum*, przętka pospolita *Hippuris vulgaris f. submersa*, włosienicznik krążkolistny *Batrachium circinatum*, zamętnica błotna *Zannichellia palustris*, moczarka kanadyjska *Elodea canadensis*, grążel żółty *Nuphar lutea*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, grzybieńczyk wodny *Nymphoides peltata*, kotewka orzech wodny *Trapa natans*, rdestnica grzebieniasta *Potamogeton pectinatus*, rdestnica kędzierzawa *P. crispus*, rdestnica lśniaca *P. x nitens*, rdestnica nitkowata *P. filiformis*, rdestnica ostrolistna *P. acutifolius*, rdestnica pływająca *P. natans*, rdestnica połyskująca *P. lucens*, rdestnica przeszyta *P. perfoliatus*, rdestnica stępiona *P. obtusifolius*, rdestnica ścieśniona *P. compressus*, rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium fo. natans*, okrężnica bagienna *Hottonia palustris*, osoka aloesowata *Stratiotes aloides*, rzęsa drobna *Lemna minor*, rzęsa garbata *L. gibba*, rzęsa trójrowkowa *L. trisulca*, spirodela wielokorzeniowa *Spirodela polyrhiza*, wgłębka wodna *Riccia fluitans*, wgłębik pływający *Ricciocarpus natans*, żabiściek pływający *Hydrocharis morsus-ranae*, salwinia pływająca *Salvinia natans*, mech zdrojek *Fontinalis antipyretica*, jezierzka morska *Najas marina* i wiele innych.

6130 Murawy galmanowe *Violetalia calaminariae*

Siedlisko charakteryzowane przez otwarte naturalne lub półnaturalne zbiorowiska z dominacją traw, porostów oraz metaloznośnych ekotypów roślin dwuliściennych na naturalnych wychodniach skalnych bogatych w metale ciężkie (np. cynk, ołów), na rzecznych żwirach i kamieniskach, gdzie podlegały akumulacji skały okruchowe z udziałem metali ciężkich oraz na starych wyrobiskach lub hałdach wokół kopalń. Murawy te charakteryzują się wysoce wyspecjalizowaną florą, z podgatunkami lub ekotypami zaadaptowanymi do metali ciężkich w podłożu. Stanowiska półnaturalne powinny być brane pod uwagę w przypadku, gdy stanowiska naturalne są bardzo rzadkie lub nie występują w ogóle. Murawy galmanowe podlegają specyficznemu reżimowi warunków ekologicznych. Z uwagi na wysoką zawartość metali ciężkich mogą na nich występować tylko nieliczne gatunki roślin - dopiero w toku sukcesji, kiedy z wierzchnich warstw gleby zostanie usunięta część toksycznych pierwiastków mogą one podlegać sukcesji w kierunku innych zbiorowisk roślinnych. Profil glebowy jest płytki, a warunki wilgotnościowe niekorzystne, więc gleby podlegają szybkiemu przesychnianiu. Efektem jest właśnie charakterystycznych skład gatunkowy oraz fizjonomia siedliska, w którym dominują porosty, terofity i kserofityczne trawy, brak natomiast (poza rozchodnikiem wielkim *Sedum maximum*) typowych sukulentów. W Polsce murawy galmanowe charakteryzowane są przez występowanie: zawciągu pospolitego *Armeria maritima ssp. halleri*, mokrzycy wiosennej *Minuartia verna ssp.*

hercynica, lepnicy rozciętej *Silene vulgaris* var. *humilis* oraz metaloznośne ekotypy mietlicy pospolitej *Agrostis capillaris*, kostrzewy owczej *Festuca ovina*, marzanki pagórkowej *Asperula cynanchica*, pięciornika siedmiolistkowego *Potentilla heptaphylla* i driakwi wonnej *Scabiosa canescens*. Kącki i in. (2013) w liście gatunków diagnostycznych dla związku *Armerion halleri* podają aż 43 gatunki, w tym 17 gatunków mszaków i porostów.

Należy tu podkreślić, że łądy będące pozostałościami dawnego górnictwa, na których rozwijają się płaty siedliska, są najczęściej niewielkie, czasem rozmyte i trudno dostrzegalne w krajobrazie. Nie należy więc identyfikować ich z łądami współczesnymi, będącymi wynikiem intensywnego górnictwa miedzi i innych metali nieżelaznych.

Fot. 21. Murawy galmanowe *Violetalia calaminariae* w obrębie użytku ekologicznego „Hałda storczykowa” (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie) – siedlisko priorytetowe

Ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje acidofilne murawy z panującą bliźniczką psią trawką (psiary), które rozwinęły się wtórnie, zwykle na skutek wycięcia lasów, na ubogich i bardzo ubogich glebach o zróżnicowanej wilgotności w miejscach intensywnie wypasanych, lecz nienawożonych. Psiary występują w całym kraju, od niżu po piętro subalpejskie do wysokości około 1500 m n.p.m. w Sudetach. Niegdyś szeroko rozpowszechnione, obecnie rzadko tworzą rozległe, jednorodne płaty. Na ogół zajmują niewielkie powierzchnie na polanach, brzegach lasów, obrzeżach torfowisk, czy piaszczystych wzniesieniach. Utrzymują się też na poboczach ścieżek, w miejscach

wydeptywanych oraz na zboczach podciętych przez stare drogi pasterskie. Na niżu często sąsiadują z murawami psammofilnymi, kserotermicznymi, wrzosowiskami, wilgotnymi łąkami i torfowiskami. W górach występują głównie na reglowych polanach, zwłaszcza w ich partiach przygrzbietowych, a w wyższych położeniach zajmują niewielkie powierzchnie wśród wysokogórskich traworośli, borówczysk i kosodrzewiny. Murawy bliźniczkowe tworzą grupę zbiorowisk silnie zróżnicowanych pod względem wilgotności podłoża (psiary mokre i suche) i położenia nad poziomem morza (psiary niżowe, reglowe, wysokogórskie). Swoistą fizjonomię niskiej, dość zwartej, płowobrazowej murawy zawdzięczają dominacji bliźniczki psiej trawki *Nardus stricta*. Bliźniczyska zajmują miejsca o nachyleniu do ok. 45°, najczęściej są to jednak wypłaszczenia i połogie stoki. Nie wykazują preferencji co do ekspozycji.

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Łąki zmiennowilgotne są jedną z najbardziej zróżnicowanych półnaturalnych formacji łąkowych powstałych na skutek ekstensywnej gospodarki człowieka. Łąki te wyróżniają się wielogatunkową strukturą i swoistą fenologią rozwoju, a ich amplituda ekologiczna jest bardzo szeroka. Powstają zarówno na podłożach zasobnych, jak i mezotroficznych oraz oligotroficznych, wilgotnych i świeżych. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się swoistej roślinności. Fizjonomicznie łąki trzęślicowe odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, która ma jednak małą wartość diagnostyczną. Najwierniejsze i zarazem najlepsze gatunki reprezentatywne dla tego typu biotopu to: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina* i bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*. Zmienność poziomu zwierciadła wody gruntowej, która utrzymuje się wysoko wiosną i jesienią, a opada nisko lub bardzo nisko w pełni lata, daje możliwość koegzystencji wielu gatunkom roślin, często o skrajnie różnych wymaganiach siedliskowych, charakterystycznych dla omawianego siedliska przyrodniczego. Innym ważnym czynnikiem wpływającym na wykształcenie się łąk trzęślicowych było ich ekstensywne użytkowanie.

6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Typ ten siedliska przyrodniczego obejmuje niewielkie płyty fitocenozy nieleśnych, składających się z eutroficznych, wysokich bylin, a na niżu także pnączy. Głównym czynnikiem warunkującym tworzenie się takiej roślinności jest duża wilgotność podłoża,

dostęp do światła oraz kamienistość podłoża i rzeźba terenu. Ziołorośla są rozpowszechnione we wszystkich piętrach górskich, lecz optymalnie rozwijają się w piętrze subalpejskim oraz azonalnie – wzdłuż górskich potoków. Typowe rośliny bardzo bogatych florystycznie, górskich ziołorośli to duże byliny o rozłożystych liściach – miłosna górska *Adenostyles alliariae*, modrzyk górski *Cicerbita alpina*, omieg górski *Doronicum austriacum*, tojad mocny *Aconitum firmum*, wietlica alpejska *Athyrium distentifolium*, a na kamieńcach wzdłuż potoków w piętrach reglowych – lepiężnik wyłysiały *Petasites kablikianus* oraz lepiężnik biały *Petasites albus*. Górskie ziołorośla mają często strukturę dwu- lub trzywarstwową, bowiem zwarta warstwa liści bylin znacznie ogranicza warunki świetlne w dolnej warstwie, gdzie w związku z tym występują rośliny cienioznośne. Zaliczane tu również ziołorośla niżowe tworzą charakterystyczne zbiorowiska welonowe – czyli wąskie okrajki złożone z roślin czepnych pomiędzy nadrzecznymi szuwarami, a zaroślami wiklinowymi oraz łągami wierzbowymi w dolinach rzecznych. W skład tych słabo jeszcze rozpoznanych fitocenoz wchodzi przede wszystkim kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, kaniańka pospolita *Cuscuta europaea*, przytulia czepna *Galium aparine*, rdestówka zaroślowa *Fallopia dumetorum*, zaznacza się również duży udział roślin nitrofilnych, m.in. pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica*.

Fot. 22. Łąka rajgrasowa *Poo-Trisetetum flavescentis* (wariant podgórski) w oddziale 255 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Do tego typu siedliska przyrodniczego zaliczają się antropogeniczne, niżowe i górskie, wysokoproduktywne, bogate florystycznie łąki świeże użytkowane kośnie. Cechuje je udział takich traw, jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordoraceus*, w górach występuje również domieszka konietlicy łąkowej *Trisetum flavescens*. W runie znaczny udział mają wysokie byliny z rodziny baldaszkowatych (*Apiaceae*), wśród których są: marchew zwyczajna *Daucus carota*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium* i biedrzynek wielki *Pimpinella major*. Niższą warstw tworzą rośliny dwuliścienne o barwnych kwiatach, takie jak: dzwonek rozpięzchły *Campanula patula*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, komonica pospolita *Lotus corniculatus* oraz liczne gatunki przywrotników *Alchemilla* sp. Łąki świeże wykształcają się zarówno na powierzchniach płaskich, jak i nachylonych, przy różnych ekspozycjach.

6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*)

Górskie łąki konietlicowe to fitocenozy o charakterze półnaturalnym rozwijające się na miejscach koszonych lub wypasanych, regularnie nawożonych, w piętrach reglowych i w najwyższych partiach pogórza. Łąki konietlicowe występują na polanach piętra pogórza i regla dolnego, gdzie wielkość płątów łąk jest ściśle związana z wielkością samych polan. Są to zbiorowiska żyznych, świeżych łąk kośnych lub użytkowanych jako ekstensywne pastwiska. Siedlisko ma wybitnie półnaturalny charakter, jego powstanie i utrzymanie się jest związane ze specyficznym typem gospodarki, obejmującej koszenie, nawożenie i wypas. Z tego względu zróżnicowanie siedliska odzwierciedla nie tylko warunki edaficzne i klimatyczne, lecz także formę i intensywność użytkowania, również historycznego. Łąki wyłączone z kośno-pasterskiego gospodarowania przekształcają się w drodze naturalnej sukcesji w ziołorośla, traworośla, borówczyska, bądź zarośla czy młodniki (zależnie od warunków edaficznych i ekologicznych). Za typowe dla siedliska przyjęto gatunki charakterystyczne dla związków: *Arrhenatherion* (z wyłączeniem jednak taksonów charakterystycznych dla niżowego *Arrhenatheretum elatioris*, jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, bodziszek łąkowy *Geranium pratense*, pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa*, szczaw rozpięzchły *Rumex thyrsiflorus*) i *Polygono-Trisetion* oraz gatunki diagnostyczne dla zespołów uznanych za identyfikatory łąk górskich w Sudetach i Karpatach. Dla sudeckich łąk górskich za diagnostyczne uznano następujące gatunki: wszewłoga górską *Meum athamanticum*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, pępawa czarcikęsolistna *Crepis succisifolia*, zerwa kulista *Phyteuma orbiculare*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, przywrotniki *Alchemilla* spp. oraz bniec czerwony *Melandrium rubrum*, rzeżusznik Hallera

Cardaminopsis halleri, konietlica łąkowa *Trisetum flavescens*, bodziszek leśny *Geranium sylvaticum*, pięciornik złoty *Potentilla aurea*, wiechlina Chaixa *Poa chaixii*.

8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacetalia vandellii*

Zbiorowiska naskalne będące identyfikatorem siedliska przyrodniczego związane są z zacienionymi skałami i odkrywkami skalnymi na kwaśnych i obojętnych podłożach, głównie bazaltach, zieleńcach, granitach, gnejsach, zlepieńcach i trzeciorzędowych łupkach. Oprócz podłoża, dla występujących tam gatunków ważne są również czynniki mikroklimatyczne, związane m.in. z dużym zacienieniem i wysoką wilgotnością powietrza. Siedlisko przyrodnicze jest łatwe do identyfikacji z powodu występowania paprotki zwyczajnej *Polypodium vulgare* i dużej liczby gatunków mchów, osiagających pokrycie do 80% powierzchni. Z gatunków leśnych, najczęściej spotykane są nercznica samcza *Dryopteris filix-mas* i niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*.

Fot. 23. Zbiorowisko naskalne *Hypno-Polypodietum* w oddziale 221 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki (fot. A. Wójcicka-Rosińska)

Płaty są ubogie florystycznie, zwykle występuje w nich do kilkunastu gatunków roślin. Fitocenozy te rozwijają się na śródleśnych skałach, zwykle współwystępując w kompleksach z kwaśnymi i żyznymi buczynami lub podgóorskimi grądami. Do typowych gatunków należą przede wszystkim: zanokcica północna *Asplenium septentrionale*, zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*, zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*, zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, paprotka pospolita

Polypodium vulgare, paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*, nerecznica austriacka *Dryopteris dilatata*, jastrzębiec blady *Hieracium schmidtii*, przytulia szorstkoowockowa *Galium pumilum*. W płatach często występują także kostrzewa owcza *Festuca ovina*, kostrzewa blada *Festuca pallens*, rozchodnik wielki *Sedum maximum*; szczaw cienkolisty *Rumex tenuifolius*, pięciornik wiosenny *Potentilla neumanniana*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, dzwonek okrągłolistny *Campanula rotundifolia*. Z mchów i porostów spotykamy często m.in. skrzydlik grzebieniasty *Fissidens dubius*, rokieta cyprysowy *Hypnum cupressiforme*, płonnik włosisty *Polytrichastrum piliferum*, zęboróg czerwonawy *Ceratodon purpureus*, kruszownicę szorstką *Umbilicaria hirsuta*, tarczownicę skalną *Parmelia saxatilis*, szmotłoch prostolistny *Bartramia ithyphylla*, szmotłoch jabłkowy *Bartramia pomiformis*, różnoząb delikatny *Cynodontium tenellum*, płonnik strojny *Polytrichastrum formosum*, borześląd zwisty *Pohlia nutans* i widłożąb miotłowy *Dicranum scoparium*.

V.1.3. PAŃSTWOWY MONITORING SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring siedlisk przyrodniczych. Projekt ten w latach 2015-2018 realizowany jest na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez konsorcjum: Instytut Badawczy Leśnictwa, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Instytut Ochrony Środowiska Państwowy Instytut Badawczy oraz TAXUS IT Sp. z o. o. i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2006-2014 projekt realizowany był w całości przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest 46 stanowisk monitoringowych siedlisk przyrodniczych, w tym 40 znajduje się na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.

Tab. 22. Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	8220	Chwalisław	2017	U2	U2	U1	FV	Oprócz pojawienia się gatunków obcych, stanowisko jest również zagrożone zarastaniem przez drzewa i wspinaczką górską.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	8220	Grochowa Góra	2017	U2	U2	U2	U2	Na stanowisku nie stwierdzono występowania paproci zanokcicy ciemnej - <i>Asplenium adiantum-nigrum</i> . Konkurencja: zarastanie powierzchni przez jeżyny; zarastanie przez drzewa prowadzące do wzrostu ocienienia.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	8220	Grodowa Górka w Górach Bardzkich	2017	FV	FV	FV	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	8220	Janowiec w Górach Bardzkich	2017	U1	U1	FV	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	9130	Ożary	2013	U1	U1	U1	XX	Powierzchnia referencyjna dla żyźnych buczyn w Środkowych Sudetach.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	-	9190	Janowiec	2017	FV	FV	FV	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	40A0	Bardo	2014	FV	FV	FV	FV	Siedlisko doskonale zachowane, w naturalnym kompleksie siedlisk, o charakterze referencyjnym. Możliwe było wykonanie tylko jednego zdjęcia fitosocjologicznego. Pozostałe płyty były niedostępne do badań bez użycia sprzętu wspinaczkowego.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	6210	Przełom Nysy skałka zach.	2014	U2	U2	U1	U1	Murawa pod silną presją, zanikająca.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	6210	Przełom Nysy wsch.	2006	FV	FV	FV	FV	Stanowisko monitoringowe do usunięcia.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	6210	Przełom Nysy zach.	2014	U1	XX	U1	FV	Jak na wszystkich wychodniach skał słabo zasadowych lub obojętnych w Sudetach także tutaj murawa jest w postaci silnie zubożałej – kadłubowej; jest to naturalna jej forma na tego typu podłożu.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	6210	przełom Nysy-transekt	2014	U2	U2	U2	U1	Siedlisko aktualnie zanikające. Głównym zagrożeniem jest postępujące zacinienie, związane ze wzrostem drzew i krzewów u podstawy wychodni na poboczu drogi i związana z tym sukcesja.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	8210	Zdanów	2017	U1	FV	U1	FV	Siedlisko rzadkie w regionie - jedyne znane stanowisko w Górach Bardzkich.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	8220	Lisiura	2017	FV	FV	FV	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9110	Cisowa Góra	2013	U2	FV	U2	XX	Zagrożenie - usuwanie martwych i zamierających drzew
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9110	Góra Mszaniec	2013	U1	U1	U1	XX	Powierzchnia referencyjna dla kwaśnych buczyn w Sudetach Środkowych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9110	Janowiec	2013	U1	U1	FV	XX	Powierzchnia referencyjna dla kwaśnych buczyn w Sudetach Środkowych.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9130	Bardo	2013	U1	FV	U1	XX	Powierzchnia reprezentatywna dla siedliska żyznych buczyn w Górach Bardzkich, Sudety Środkowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9130	Cisowa Góra	2013	U1	FV	U1	XX	Siedlisko wykształcone w odpowiednim stanie, sugerowany monitoring. Zagrożenie - ekspansja występującego w obrębie siedliska gatunku obcego <i>Impatiens parviflora</i> .
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9130	Cisy	2013	U1	FV	U1	XX	Siedlisko wykazuje tendencje do przekształcania się w kwaśną buczynę, dalszy monitoring pozwoli zaobserwować te zmiany. Zagrożeniem może być ekspansja występującego gatunku obcego <i>Impatiens parviflora</i> .
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9130	Dębień	2013	U2	U1	U2	XX	Głównym zagrożeniem dla ekosystemu jest niepozostawianie martwych drzew w obrębie siedliska
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9180	Brzeźnica	2013	U1	U1	U1	U1	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9180	Budzów I	2013	U2	U1	U2	U1	Stanowisko monitoringowe do usunięcia.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9180	Budzów II	2013	U1	U1	U1	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9190	Góra Dębień	2017	U1	FV	U1	FV	Brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9190	Lisiura	2017	U1	FV	U1	U1	Obserwacja naturalnych procesów zachodzących w siedlisku, w tym powolnego wkraczania graba pospolitego <i>Carpinus betulus</i> na siedlisko kwaśnej dąbrowy.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9190	Rezerwat Cisy	2017	U1	FV	U1	U1	Obserwowanie naturalnych procesów zachodzących w siedlisku, a także obserwowanie odnowienia naturalnego cisa pospolitego
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	91E0	Mikołajów	2014	U2	U1	U2	FV	Badanie dynamiki lasu łęgowego posiadającego znamiona degeneracji. Zagrożone przez użytkowanie gospodarcze, zabiegi hydrotechniczne, remont drogi leśnej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	91E0	Wilcza II	2014	U1	FV	U1	U1	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	91E0	Wilcza III	2007	U1	U1	U1	U2	Stanowisko monitoringowe do usunięcia.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9110	Przełom Nysy wsch.	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnia referencyjna, w doskonałym stanie zachowania.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Bardzkie PLH020062	9110	Przełom Nysy zach.	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnia referencyjna, w doskonałym stanie zachowania.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Złote PLH020096	6130	Storczykowa Hałda 1	2013	FV	FV	FV	FV	Brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Złote PLH020096	6130	Storczykowa Hałda 2	2013	FV	FV	FV	FV	Nadmierna presja turystyczna.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Złote PLH020096	6130	Storczykowa Hałda 3	2013	FV	FV	FV	FV	Nadmierna presja turystyczna.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Góry Złote PLH020096	9110	Trzeboń	2013	U1	U1	U1	FV	Transekt ulokowany w lesie o charakterze gospodarczym, co pozwala śledzić w przyszłości typowe cechy lasu użytkowanego.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007	6130	Złoty Potok	2014	U2	U1	U2	U1	Intensywna sukcesja naturalna, przy jednoczesnym występowaniu aktywnych procesów erozyjnych, co powoduje dużą dynamikę siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9130	Góra Czeszka	2013	U2	U1	U2	FV	Las o charakterze gospodarczym, podlegający zabiegom z zakresu gospodarki leśnej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	91E0	Przełęcz Woliborska	2014	U1	FV	U1	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043	9180	Morzyszów 1	2013	FV	XX	FV	FV	Brak
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie - dane wrażliwe	OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043	9180	Morzyszów 2	2006	FV	FV	FV	FV	Stanowisko monitoringowe do usunięcia.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi wg GIOŚ
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	-	6130	Złoty Stok	2014	U1	XX	FV	U1	Stanowisko narażone na wpływ antropopresji oraz na wpływ sukcesji naturalnej. Poniżej znajduje się czynny parking, zaś centralna część hały jest utrwalona i pojawiają się na niej młode drzewa i krzewy.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	-	6510	Bardo	2017	U1	U1	U1	U1	Łąki są użytkowane nieregularnie. Bliskość trasy S8 ułatwia ekspansję niepożądanych gatunków i wiąże się z zaśmieceniem. Zarastanie przez gatunki ekspansywne (świerząbek korzenny, ostrożeń polny, trzcinnik piaszkowy).
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	-	6510	Janowiec	2017	U1	U1	U1	U1	Ruderalizacja, wkraczanie gatunków ekspansywnych, inwazyjnych. Zarastanie przez drzewa i krzewy.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	OZW Góry Bardzkie PLH020062	6210	Przełom Nysy skałka wsch.	2006	FV	FV	FV	FV	Do usunięcia. Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	OZW Góry Bardzkie PLH020062	8220	Bardo nad Nysą Kłodzką	2017	U2	U2	U2	U1	Stan siedliska na stanowisku uległ znaczącemu pogorszeniu od czasu poprzedniego badania. W poprzednim okresie zalecano wycinkę drzew zacieśniających stanowisko. Zamiast tego zamontowano wzdłuż drogi siatkę, za którą zbierają się liście i gruz spadający z góry, pokrywające skały z siedliskiem już nawet do 1,5 metra ich wysokości. Dodatkowo stanowisko jest coraz silniej zacienione wskutek rozwoju drzew i krzewów.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie	OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007	6130	Skalisko	2014	U1	XX	U1	FV	Stanowisko leży na terenie intensywnie wykorzystywanym rekreacyjnie i zagrożonym antropopresją oraz synantropizacją.

V.2. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

Lasy na południe od wsi Ożary. Obszar leśny położony na południe od wsi Ożary stanowi część większego, zwartego kompleksu porastającego wschodni grzbiet Gór Bardzkich. Proponowany obszar obejmuje części oddziałów leśnych 94-95, 97-99 obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Stwierdzono tu jedyne na terenie gminy stanowisko rzadkiego gryzonia – orzesznicy leszczynowej *Muscardinus avellanarius*. Lasy Gór Bardzkich pomimo znacznego przekształcenia zachowały częściowo charakter naturalnego lasu piętra regła dolnego i zachowały się tu fragmenty buczyn (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki*, 2008; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki*, 2017).

Dolina Ożarskiego Potoku. Obejmuje całe wydzielania leśne 94 b-c, g-h, 95 d-g, k, 99 c, g oraz fragmenty wydzieleń leśnych 94 f, 95 a-b, i, 99 f, n, obrębu leśnego Kamieniec Ząbkowicki. Na niewielkim obszarze kilkudziesięciu hektarów położonym na południe od Ożar występuje 8 typów siedlisk przyrodniczych, między innymi siedlisko o znaczeniu priorytetowym w postaci wychodni skalnych ze stanowiskiem muraw naskalnych ze związku *Festucion pallentis* (6210). Strome zbocza porastają lasy liściaste o dużym stopniu naturalności, należące do kompleksu leśnego Gór Bardzkich: kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* (9110), kwaśne dąbrowy *Quercion robori-petraeae* (9190) i grąd środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum* (9170). Na terasie zalewowej Ożarskiego Potoku przy granicy gminy występuje zdegenerowany płat podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum* (91E0) – siedlisko priorytetowe. Nad samym potokiem zlokalizowany jest niewielki płat ziołorośli górskich *Adenostylion alliariae* (6430). Na wychodniach skalnych w lasach zbiorowiska występują skupiska mszysto-paprociowej roślinności szczelinowej (8210, 8220). W płatach tych siedlisk koncentruje się ponadto wiele stanowisk cennych gatunków roślin, m.in. perlówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, storczyk męski *Orchis mascula*, gajnik lśniący *Hylocomium splendens*, pawężnica *Peltigera* sp. (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki*, 2008; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki*, 2017).

Dolina Budzówki poniżej ujścia Jadcowej. W dolinie rzeki Budzówki wyróżnia się szczególnie jej odcinek od ujścia rzeki Jadcowa do planowanego zbiornika „Tarnów”. Jest to pięknie wykształcona, naturalna dolina podgórskiej rzeki, której bogato obudowane koryto meandruje pośród łąk i zadrzewień. Cechuje ją bardzo duże bogactwo gatunkowe roślin. Są to przede wszystkim gatunki łąkowe i murawowe, ale także zachowane w półnaturalny stanie zbiorowiska lasków łągowych. Znajdują się tam stanowiska zimowita jesiennego *Colchicum*

autumnale – rośliny podlegającej ochronie czynnej. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Program ochrony środowiska dla gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2016 – 2020*).

Zbiorniki wodne na Nysie Kłodzkiej koło miejscowości Bartniki. Obszar cenny ze względu na duże skupisko płazów i gadów, takich jak: grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*, ropucha zielona *Bufo viridis*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae*, żaba trawna *Rana temporaria*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus* oraz jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* i kumak nizinny *Bombina bombina*, wymienione w Załączniku nr II Dyrektywy Siedliskowej. Odcinek rzeki pomiędzy gliniankami Bartniki a Byczeniem to także siedlisko bobra europejskiego *Castor fiber* i wydry *Lutra lutra*, również wymienionych w Załączniku nr II Dyrektywy Siedliskowej. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie (źródło: *Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Kamieniec Ząbkowicki, 2008; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2017*).

Dodatkowy elementem wskazującym na bogactwo przyrodnicze obszaru nadleśnictwa są tereny, na których występują duże koncentracje chronionych gatunków roślin. Do najcenniejszych należą takie gatunki jak:

- Czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* – występuje na skraju lasu, wzdłuż długiej łąki przylegającej do wydzielenia leśnego 53 c i dalej wzdłuż strumienia w wydzieleniach leśnych 56 a, f, 57 g oraz na odcinku przylegającym do długiej łąki (leśnictwo Błotnica). Gatunek zajmuje pas 850 m długości i ok. 50 m szerokości, w sprzyjających warunkach wegetacyjnych zakwita nawet kilkanaście tysięcy roślin.
- Zanakcica północna *Asplenium septentrionale* – najliczniejsze stanowisko tego gatunku znajduje się na terenie otaczającym Twierdzę Srebrnogórska, tj. w wydzieleniu leśnym 113 d, leśnictwa Jemna. Stanowisko gatunku znajduje się na pionowej ścianie skalnej o powierzchni ok. 100 m² oraz jej wierzchołku i obejmuje kilkadziesiąt kęp.
- Zanakcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum* – 7 i 9 kęp tego gatunku odnotowano w wydzieleniach leśnych: 99 d, 100 a, leśnictwa Tarnawa. Gatunek bardzo rzadki występujący w szczelinach skał różnego typu, z preferencją dla krzemianowych, na Pogórzu Sudeckim, zagrożony w skali kraju i regionu.
- Zanakcica klinowata *Asplenium cuneifolium* – odnotowane stanowiska tego gatunku obejmują od 3 do 173 kęp i są zlokalizowane w wydzieleniach leśnych: 99 i, g, 100 f, leśnictwa Tarnawa. Gatunek bardzo rzadki występujący w spękaniach skał serpentynowych na Pogórzu Sudeckim, zagrożony w skali kraju i regionu.

Do obszarów cennych dla gatunków reprezentujących faunę należą:

- Teren położony w dolinie cieku Trująca, jest to miejsce występowania i rozrodu salamandry plamistej *Salamandra salamandra*, której obecność odnotowano w wydzieleniach leśnych: 191 d, f, i, 201 a, 202 a leśnictwa Złoty Stok.
- Łąki zlokalizowane w wydzieleniach leśnych 63 o, g, leśnictwa Złoty Stok. Siedlisko cennego gatunku motyla - modraszka nausitousa *Phengaris nausithous*.

Obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie obfituje w **ciekawe obiekty przyrody nieożywionej**, szczególnie interesujące, a nieujęte w małopowierzchniowych formach ochrony prawnej lub w opisie zabytków zestawiono poniżej.

Tab. 23. Wykaz obiektów przyrody nieożywionej zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Rodzaj obiektu	Położenie		Opis
		Obręb, leśnictwo, wydz.	Gmina, obr. ewid.	
1	Odsłonięcia skał osadowych	Bardo Śląskie Jemna 118 n	Stoszowice Srebrna Góra	Odsłonięcia skał osadowych krawędzi bloku Gór Sowich na południowym wschodzie stoku Góry Ostróg. Występują tu piaskowce, mułowce i ilowce, ułożone w regularnych warstwach do 40 cm grubości. Całość odsłonięcia 34 m grubości.
2	Głaz narzutowy	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 67 b	Złoty Stok Błotnica	Głaz o wymiarach 228 cm długości, 107 cm szerokości, 55 cm wysokości.
3	Słupek z czerwonego piaskowca 1755 rok	Kamieniec Ząbkowicki Laski 179 b	Złoty Stok Laski	Obiekt zlokalizowany przy niebieskim szlaku z Przełęczy Kłodzkiej na Jelenią Kopę.
4	Słupek z czerwonego piaskowca	Kamieniec Ząbkowicki Laski 180 b	Złoty Stok Laski	Obiekt zlokalizowany przy niebieskim szlaku z Przełęczy Kłodzkiej na Jelenią Kopę.
5	Źródło Maryi	Bardo Śląskie Opolnica 246 h	Bardo Miasto Bardo	Obiekt zlokalizowany przy szlaku na Kalwarię, zabudowany w formie kapliczki.
6	Kapliczka słupowa	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 223 b	Złoty Stok Chwalisław	-

V.3. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaczeń w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wynosi 215,56 ha.

V.4. WAŻNIEJSZE OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie położonych jest wiele miejsc i obiektów o wartości historycznej i kulturowej, najważniejsze z nich zostały wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. Należy do nich szereg zabytków archeologicznych w postaci fortów, umocnień z XVIII-XX w., średniowiecznych grodzisk, kopalni i sztolni. Z późniejszych okresów obszar nadleśnictwa obfituje w zabytki sakralne, budynki mieszkalne, cmentarze, zespoły dworskie i pałace oraz zabytkowe parki. Spośród nich na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie znalazły się m.in. stanowiska archeologiczne, budowle inżynierskie Kolei Sowiogórskiej oraz fragmenty Parków Kulturowych.

Fot. 24. Pozostałości grodziska *Hanniburg* na szczycie Zamkowej (fot. J. Wierzbicki)

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowane są trzy obiekty o randze parku kulturowego znajdujące się na terenie gmin: Stoszowice, Kamieniec Ząbkowicki i Kłodzko. Dwa z nich położone są częściowo na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. Jednym z tych obiektów jest nowożytna warownia górską z XVIII wieku - Twierdza Srebrnogórska, położona na terenie gminy Stoszowice. Twierdza jest unikatowym

obiektem w skali dziedzictwa kulturowego Europy i jedyną górską fortecą na terenie Polski. W chwili powstania należała do najnowocześniejszych tego typu fortyfikacji w Europie. Obiekt posiada dobrze zachowaną oryginalną formę, nadal tworzy zwarty zespół o niezakłóconych powiązaniach pomiędzy poszczególnymi elementami. Dla polskiej historii jest to także ważne miejsce o charakterze martyrologicznym, w okresie II wojny światowej w fortach srebrnogórskich przetrzymywani byli polscy oficerowie wzięci do niewoli.

Tab. 24. Wykaz obiektów archeologicznych, historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
1	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Grodziszczce 17 j, 20 ax	Stoszowice Grodziszczce 552	286/Arch z 1967-06-08	stanowisko - Wiatraczyn-Góra Zamkowa, owalne grodzisko na szczycie góry z X, XIII, pocz. XIV w.
2	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Jemna 118 f	Stoszowice Srebrna Góra 490	537/Arch/71 z 1971-02-15	stanowisko - Srebrna Góra, sztolnia nr 2 w kopalni srebra
3	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Jemna 84 a	Stoszowice Srebrna Góra 507	536/Arch/71 z 1971-02-15	stanowisko - Srebrna Góra
4	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Wilcza 198 a	Bardo Opolnica 648	341/Arch/200 8 z 2008-02-05	stanowisko – Brzeźnica, Pusta Wieś - osada późnośredniowieczna i nowożytna, kamień
5	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 100 i	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1202	398/Arch/63 z 1968-12-17	stanowisko – Braszowice, forty
6	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 112 b	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1191	391/Arch/55 z 1968-12-17	stanowisko – Braszowice, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
7	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 193 h, 194 k	Bardo Brzeźnica 713, 712	Arch/464/69 z 1969-08-14	stanowisko – Brzeźnica, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
8	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 92 bx	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1190	396/Arch/61 z 1968-12-17	stanowisko – Grochowa, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
9	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 92 cx	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1190	395/Arch/68 z 1968-12-17	stanowisko – Grochowa, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
10	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Tarnawa 93 x	Bardo Grochowa 457	394/Arch/68 z 1968-12-17	stanowisko – Grochowa, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
11	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 167 b, c	Bardo Miasto Bardo 679	Arch/465/69 z 1969-08-14	stanowisko - Bardo Śląskie, grodzisko średniowieczne, kamień

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
12	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 169 r	Bardo Potworów 463	Arch/467/69 z 1969-08-14 Uwaga! Ten sam numer rejestru posiadają obiekty zlokalizowane w wydz. 169 r oraz 251 f. Wymaga to dalszych wyjaśnień.	stanowisko – Potworów, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
13	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 251 f	Bardo Miasto Bardo 760	Arch/467/69 z 1969-08-14 Uwaga! Ten sam numer rejestru posiadają obiekty zlokalizowane w wydz. 169 r oraz 251 f. Wymaga to dalszych wyjaśnień.	grodzisko średniowieczne, kamień
14	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 170 j	Bardo Potworów 474	Arch/466/69 z 1969-08-14	stanowisko – Potworów, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
15	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 192 l	Bardo Opolnica 678	Arch/463/69 z 1969-08-14	stanowisko - Bardo Śląskie, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
16	Stanowisko archeologiczne	Bardo Śląskie Opolnica 246 j	Bardo Miasto Bardo 757	Arch/662/73 z 1973-06-24	stanowisko – Bardo, grodzisko średniowieczne, kamień
17	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Wojciechowice 264 d	Kłodzko Boguszyn 339/264	168/Arch/18 z 1965-12-06	stanowisko – Boguszyn, grodzisko średniowieczne, kamień
18	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Laskówka 112 a	Bardo Laskówka 389	199/Arch/25 z 1966-07-20	stanowisko – Laskówka, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
19	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Laskówka 108 p	Bardo Laskówka 391	200/Arch/27 z 1966-03-21	stanowisko – Lasówka, forty, ziemno-kamienne umocnienia z XVIII-XX w.
20	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 66 b	Złoty Stok Błotnica 334	201/Arch/28 z 1966-05-10	stanowisko – Błotnica, grodzisko średniowieczne, kamień

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
21	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 188 c	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1013	533/Arch /78 z 1970-12-20	stanowisko - Złoty Stok, Sztolnia „Błotnista”, hałda pokopalniana, wypalki, osuwisko, łupek, kopalnia - kamień, cegła, drewno, pierwsze dok. 1273
22	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 187 f	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1012	534/Arch/79 z 1970-12-29	stanowisko - Złoty Stok, Sztolnia „Czarna Górna”, kopalnia - kamień, cegła, drewno, pierwsze dok. 1273
23	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 212 j	Złoty Stok Małkolno 940	535/Arch/79 z 1970-12-29	stanowisko - Złoty Stok, Sztolnia „Przy Drodze”, kopalnia - kamień, cegła, drewno, pierwsze dok. 1273
24	Stanowisko archeologiczne	Kamieniec Ząbkowicki Chwalisław 343 a	Kłodzko Jaszkowa Górna 1120/343	306/Arch z 1967-11-09	stanowisko - Jaszkowa Górna
25	Zabytek nieruchomy - sztolnia	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 199 a	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1018	863 z 1964-04-17; A/5209/863 z 2011-05-05	Sztolnia „Książęca”, kopalnia - kamień, cegła, drewno, pierwsze dok. 1273, obecnie muzeum
26	Most wiszący	Bardo Śląskie Jemna 120 h	Stoszowice Żdanów 317	A/971 z 2006-09-11	budowla inżynierska Kolei Sowiogórskiej, most stalowy z 1903 r.
27	Wiadukt Srebrnogórski	Bardo Śląskie Jemna 118 s	Stoszowice Srebrna Góra 490	A/971 z 2006-09-11	budowla inżynierska Kolei Sowiogórskiej, wiadukt murowano-betonowy z 1901 r.
28	Wiadukt Żdanowski	Bardo Śląskie Jemna 115 i	Stoszowice Srebrna Góra 489	A/971 z 2006-09-11	budowla inżynierska Kolei Sowiogórskiej, wiadukt murowano-betonowy z 1901 r.
29	Twierdza Srebrnogórska - nowożytna warownia górską z XVIII wieku	Bardo Śląskie Jemna 75 c-o, 82 c, h, 83 f-l, 84 c, 85 d, f, 86 b-i, 87 a-i, 113 d, f, h (w tym lokalizacja fortów to wydz.: 75 f, k, o, 82 h, 86 d, h, i, 87 i)	Stoszowice Srebrna Góra 477, 478, 488, 490, 502, 507, 512, 517, Nowa Ruda Nowa Wieś 234, 235, 236	Pomnik Historii (Dz. U. Nr 102, Poz. 1058) Twierdza Srebrna Góra - 861 z 1961-04-13; A/4708/861 z 2010-12-15	*szczegółowy opis obiektu znajduje się pod tabelą

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
30	Forteczny Park Kulturowy w Srebrnej Górze	Bardo Śląskie Jemna całe oddz.: 75-76, 81-87, 113, 115-119, części oddz.: 73 d-f, 74 a-b, f, 79 h-j, 80 c, l-n, 114 a-i, k-n, w- x, 120 a-b, d, h, 121 a	Stoszowice Żdanów 306/2, 317, 324, Stoszowice Srebrna Góra 476-478, 487- 490, 496, 501- 502, 504-507, 511-513, 517, Nowa Ruda Nowa Wieś 234, 235, 236	Forteczny Park Kulturowy (Uchwała nr 42/VII/2002 Rady Gminy Stoszowice) Twierdza Srebrna Góra - 861 z 1961- 04-13; A/4708/861 z 2010-12-15	*szczegółowy opis obiektu znajduje się pod tabelą
31	Park Kulturowy w Kamieńcu Ząbkowickim „Wzgórze Zamkowe, Dolina Budzówki i Nysy Kłodzkiej”	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica całe oddz.: 34-35, 37, część oddz.: 36 a-k	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki 1010, 1014, 1100, 1101	Park Kulturowy (Dz. U. Woj. Doln. 2014 r, Poz. 3740) zespół klasztorny cystersów - 1583/a-h/WŁ z 1997-07-16; A/4278/1583/ a-h/WŁ z 2010-11-15; zespół pałacowo- parkowy - 299/34/WŁ z 1989-11-07; A/4275/299/3 4/WŁ z 2010- 11-15; zespół młyna wodnego - 1378/WŁ z 1992-10-01; A/3586/1378/ Wł z 2010-09- 06	*szczegółowy opis obiektu znajduje się pod tabelą
32	Krzyż pokutny	Kamieniec Ząbkowicki Błotnica 36 r	Kamieniec Ząbkowicki Kamieniec Ząbkowicki 1105	B/1926 z 2008-06-23	-
Pozostałe obiekty					
33	Forty	Bardo Śląskie Jemna 62 n	Stoszowice Jemna 266	-	-
34	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 100 c	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1202	-	-
35	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 144 o	Stoszowice Mikołajów 215	-	-
36	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 174 n	Bardo Brzeźnica 714	-	-
37	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 175 l, m	Bardo Brzeźnica 711	-	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
38	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 193 i, j	Bardo Brzeźnica 713	-	-
39	Forty	Bardo Śląskie Tarnawa 98 o, r	Stoszowice Budzów 1239, Bardo Brzeźnica 691	-	-
40	Forty	Bardo Śląskie Opolnica 171 j, k	Bardo Potworów 473	-	-
41	Forty	Bardo Śląskie Opolnica 190 k, 192 m	Bardo Opolnica 676, 678	-	-
42	Forty	Bardo Śląskie Opolnica 203 n	Bardo Opolnica 622	-	-
43	Sztolnia „Orchowa”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 186 a	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1009	-	-
44	Sztolnia „Gertruda”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 186 f	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1009	-	-
45	Sztolnia „Czarna Dolna”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 186 h	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1039	-	-
46	Sztolnia „Przy Skalisku”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 187 j	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1046	-	-
47	Sztolnia średniowieczna „Na Czarnym Stawie”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 191 f	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1030	-	-
48	Sztolnia wentylacyjna „Gertruda”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 198 a	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1011	-	-
49	Sztolnia „Lisia”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 199 d	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1018	-	-
50	Sztolnia za „Złotym Jarem”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 200 f	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1017	-	-
51	Sztolnia „Pod Droga”, hałda pokopalniana, wypałki	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 201 c	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1044	-	-
52	Sztolnia „Mistrzów”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 206 h	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1020	-	-
53	Sztolnia/szyb na drodze Górnicyj „Emanuel”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 208 b	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1021	-	-

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka		
54	Szyb „Emanuel”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 212 b	Złoty Stok Mąkolno 939	-	Szyb niezabezpieczony, ok. 10 m głębokości.
55	Szyb „Na Haniaku”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 212 d	Złoty Stok Mąkolno 940	-	-
56	Sztolnia przy drodze Górniczej „Barbara”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 212 j	Złoty Stok Mąkolno 940	-	-
57	Hałda pokopalniana, wypałki	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 190 i	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1045	-	-
58	Hałda pokopalniana, osuwisko, łupek, wypałki	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 198 g	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1011	-	-
59	Hałda pokopalniana, wypałki	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 200 i	Złoty Stok Miasto Złoty Stok 1043	-	-
60	Szyb „Jan”	Kamieniec Ząbkowicki Złoty Stok 214 a	Złoty Stok Mąkolno 937	-	Szyb niezabezpieczony, ok. 8 m długości, 4 m szerokości, 4 m głębokości. Obiekt zlokalizowany jest na terenie użytku ekologicznego „Hałda storczykowa”.
61	Szyb starej kopalni	Bardo Śląskie Tarnawa 100 a	Ząbkowice Śląskie Braszowice 1202	-	Szyb niezabezpieczony, ok. 15 m głębokości.
62	Sztolnia galenowa	Bardo Śląskie Jemna 113 h	Stoszowice Srebrna Góra 512		Obiekt znajduje się przy drodze do Fortu Ostróg, jest zabezpieczony kratą.
63	Stary kamieniołom pod Fortem Ostróg	Bardo Śląskie Jemna 113 d	Stoszowice Srebrna Góra 512	-	Dno kamieniołomu jest wypełnione wodą, rozwija się tam roślinność szuwarowa, natomiast ściana kamieniołomu (nad lustrem wody) ma ok. 10 m wysokości i jest porośnięta zanokciwą północną <i>Asplenium septentrionale</i> .

Zgodnie z Uchwałą nr 42/VII/2002 Rady Gminy Stoszowice z dnia 20 czerwca 2002 roku obiekt został uznany za Forteczny Park Kulturowy (FPK) w Srebrnej Górze, jako forma ochrony prawnej krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi.

W 2004 roku opracowany został plan ochrony Fortecznego Parku Kulturowego w Srebrnej Górze, celem zachowania, utrwalenia i wyeksponowania wartości zabytkowych, walorów krajobrazowych i przyrodniczych obszaru FPK. W 2012 roku Uchwałą Nr XX/112/2012 Rady Gminy Stoszowice nastąpiła jego zmiana, wynikająca z potrzeby dostosowania dokumentu do uwarunkowań formalno-prawnych.

Fot. 25. Fort Ostróg (fot. J. Wierzbicki)

Szczególne wartości kulturowe i historyczne Twierdzy Srebrnogórskiej w skali kraju i Europy zostały dodatkowo podkreślone uznaniem jej za Pomnik Historii zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 kwietnia 2004 roku (Dz. U. Nr 102, Poz. 1058). Pomnik Historii obejmuje powierzchnię warowni - 106 ha, usytuowanej na wzniesieniach otaczających Przełęcz Srebrną w paśmie Gór Sowich i Bardzkich, złożonej z różnego rodzaju dzieł obronnych, murowanych i ziemnych, z drogami fortecznymi, a w szczególności:

- Trzon Twierdzy z Donżonem i wieńcem detaszowanych bastionów na Warownej Górze,
- Fort Wysoka Skala,
- Fort Rogowy I,
- Schron Bramy Polowej,
- Fort Chochół Mały,
- Luneta na Chochole Małym,
- Bateria Tarasowa na Chochole Średnim,
- Reduta Skrzydlowa na Chochole Wielkim,
- Bateria Kazamatowa na Chochole Wielkim,
- Fort Ostróg.

Obszar warowni obejmuje ponadto ziemne reliktory niezrealizowanego fortu na Górze Kłóśnej oraz budynek koszarowy u podnóża Warownej Góry.

Drugim obiektem o randze parku kulturowego jest Park Kulturowy „Wzgórze Zamkowe, Dolina Budzówki i Nysy Kłodzkiej”, znajdujący się w Kamieńcu Ząbkowickim. Park kulturowy został powołany Uchwałą Nr XLIII/263/2014 Rady Gminy Kamieniec Ząbkowicki z dnia 29 sierpnia 2014 roku (Dz. U. Woj. Doln. z 2014 r., Poz. 3740). Obiekt został utworzony w celu ochrony wyjątkowych walorów krajobrazu kulturowego i zabytków oraz środowiska przyrodniczego zespołów: Opactwa Cysterskiego z osadą klasztorną (z XIV-XIX w.), Zespołu Pałacowo-Parkowego na Górze Zamkowej (z 2 poł. XIX w.), Doliny Nysy Kłodzkiej, Góry Śremskiej oraz osady w Małym Byczeniu (XIX-XX w.), a także w celu zintegrowania zarządzania ich ochroną i udostępnianiem. Wartości, które wyróżniają ten kompleks to zachowana pierwotna kompozycja przestrzenna, która uległa nieznacznym przekształceniom, stylowa jednorodność i czytelne oraz zharmonizowane ze sobą nawarstwienia. Obiekt jest mocno wyeksponowany w krajobrazie i przestrzeni osadniczej, jest dziełem wybitnych twórców, architektów, architektów krajobrazu, budowniczych, ogrodników, rzeźbiarzy, w większości dobrze zachowany.

Fot. 26. Zamek w Kamieńcu Ząbkowickim (fot. J. Wierzbicki)

Park posiada plan ochrony z 2014 roku, obejmujący waloryzację cech krajobrazu kulturowego oraz wytyczne do ochrony poszczególnych elementów parku. Zawarte w nim działania ochronne odnoszące się do gospodarki leśnej, dotyczą m.in.: utrzymania ochrony terenów leśnych i łągowych, utrzymania stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt, pielęgnacji istniejących lasów oraz zakazu dalszego zalesiania przestrzeni otwartej.

Trzecim obiektem o statucie parku kulturowego jest Forteczny Park Kulturowy - Twierdza Kłodzko, powołany na podstawie Uchwały nr XLIII/355/2005 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 27 października 2005 r. Obiekt obejmuje twierdzę (z 2 poł. XVIII, XIX w.) i fort „Owczka Góra”, (z 1745-50 r., XIX w.), w granicach wpisu do rejestru zabytków oraz dawne Przedmieście Ząbkowickie – fragment starówki bogaty w budowle obronne i budynki związane z fortyfikacjami. Twierdza Kłodzka jest obecnie najcenniejszym w Polsce zespołem fortyfikacji XVII-XVIII wiecznych, stanowiących klasyczny i unikatowy przykład architektury obronnej tamtego okresu. Jako całość tworzy niezwykle skomplikowany układ militarny.

Fot. 27. Fragment kłodzkiej starówki (fot. J. Wierzbicki)

Poza parkami kulturowymi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowanych jest szereg zabytkowych zespołów pałacowych, zespołów zamkowych, dworów i willi, na terenie których występują osobiwe parki i zadrzewienia, najcenniejsze z nich zestawiono w poniższej tabeli.

Tab. 25. Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie (poza gruntami w zarządzie)

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		gmina, miejscowość		
1	park	Bardo, Bardo ul. Polna 10	1326/WŁ z 1991-03-19; A/3575/1326/WŁ z 2010-09-06	Park przy pensjonacie z 1913 r.
2	park	Dzierżonów, Ostroszowice	835/WŁ z 1981-09-14; A/4473/835/WŁ z 2010-11-22	Park w zespole pałacowym z XVII-XIX w.
3	park	Kamieniec Ząbkowicki, Kamieniec Ząbkowicki	299/34/WŁ z 1989-11-07; A/4275/299/34/WŁ z 2010-11-15	Park z aleją dojazdową w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
4	park	Kłodzko, Podtynie	903/WŁ z 1982-06-25; A/4511/903/WŁ z 2010-11-26	Park założony po 1870 r.

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		gmina, miejscowość		
5	park	Kłodzko, Podzamek	796/WŁ z 1981-09-14; A/4513/796/WŁ z 2010-11-26	Park z poł. XVIII, XIX w. należący do zespołu pałacowego.
6	park	Ząbkowice Śląskie, Koziniec	961/WŁ z 1983-09-28; A/4238/961/WŁ z 2010-11-10	Park założony po 1830 r.
7	park	Ząbkowice Śląskie, Tarnów	846/WŁ z 1981-09-18; A/4580/846/WŁ z 2010-12-06	Park z 2 poł. XIX w.
8	park pałacowy	Stoszowice, Grodziszczce	854/WŁ z 1981-09-18; A/4184/854/WŁ z 2010-11-10	Park pałacowy z poł. XVIII w., poł. XIX w.
9	park	Stoszowice, Rudnica	845/WŁ z 1981-09-18; A/4574/845/WŁ z 2010-12-07	Park w zespole pałacowym z XVI-XIX w.
10	park	Stoszowice, Stoszowice	749/WŁ z 1980-11-08; A/4724/749/WŁ z 2010-12-17	Park w zespole zamkowym z 2 poł. XVI, XVII-XIX w.
11	park	Stoszowice, Budzów	855/WŁ z 1981-09-18; A/3592/855/WŁ z 2010-09-07	Park w zespole pałacowym z XVIII-XIX w.

Fot. 28. Panorama Bardo Śląskiego (fot. J. Wierzbicki)

Z innych cennych obiektów historycznych i kulturowych wpisanych do rejestru zabytków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajdują się m.in.:

- kościóły, w tym kościół filialny pw. św. Jakuba Apostoła w Chwalisławiu, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Laskach, kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Mąkolnie, kościół filialny pw. św. Mikołaja w Płonnicy, kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Złotym Stoku, kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP w Bardzie, kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Brzeźnicy, kościół filialny pw. św. Mikołaja w Lasówce, kościół parafialny pw. św. Anny w Przyłęku, kościół parafialny pw. św. Marcina w Byczeniu, kościół ewangelicki w Kamieńcu

Ząbkowickim, kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Ożarach, kościół filialny pw. św. Mateusza w Sosnowej, kościół parafialny pw. św. Bartłomieja w Topoli, kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Wojciechowicach, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia MB w Kłodzku, kościół filialny pw. św. Jakuba Apostoła w Kozieńcu, kościół parafialny pw. św. Floriana w Olbrachcicach Wielkich, kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Tarnowie, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Braszowicach, kościół parafialny pw. św. Anny w Ząbkowicach Śląskich, kościół parafialny pw. św. Jadwigi w Ząbkowicach Śląskich-Sadnie, kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Różanie, kościół filialny pw. św. Maksymiliana Kolbego w Grodziszczach, kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Rudnicy, kościół filialny pw. Matki Boskiej w Lutomerzu, kościół parafialny pw. św. Barbary w Stoszowicach, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Budzowie, kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła w Srebrnej Górze, kościół ewangelicki w Srebrnej Górze,

- kościół ewangelicki, obecnie hala sportowa w Złotym Stoku,
- zespół dawnego cmentarza ewangelickiego w Złotym Stoku (kościół cmentarny pw. Świętej Trójcy, cmentarz, obecnie komunalny, mauzoleum rodziny Guttlerów),
- cmentarz żydowski w Kłodzku, cmentarz komunalny w Ząbkowicach Śląskich,
- kaplica Najświętszej Marii Panny na Górze Bardzkiej (Bardo),
- klasztor ss. Jadwiżanek w Bardzie, klasztor Zgromadzenia Sióstr Marii Niepokalanej w Bardzie, klasztor ss. Urszulanek w Bardzie, zespół klasztorny cystersów w Kamieńcu Ząbkowickim, zespół klasztorny franciszkanów w Kłodzku, zespół klasztorny joannitów, obecnie franciszkanek w Kłodzku, zespół klasztorny dominikanów w Ząbkowicach Śląskich,
- kolegium jezuickie, obecnie Szkoła w Kłodzku,
- konwikt jezuicki z ogrodem, obecnie muzeum w Kłodzku,
- dwór opatów henrykowskich, obecnie klasztor w Ząbkowicach Śląskich,
- zespół kaplic drogi różańcowej na Górze Różańcowej (Bardo),
- plebanie w Bardzie, w Przyłęku, plebania, obecnie dom mieszkalny w Byczeniu, dawna plebania w Srebrnej Górze,
- kolumna z figurą Matki Boskiej w Kłodzku,
- kaplica szpitalna p.w. św. Jerzego, obecnie cerkiew prawosławna w Ząbkowicach Śląskich, kaplica cmentarna, obecnie kościół polsko-kat. pw. NMP w Ząbkowicach Śląskich, kaplica pw. św. Sebastiana w Żdanowie,
- dzwonnica „Krzywa Wieża” w Ząbkowicach Śląskich,
- mosty na Nysie Kłodzkiej w Bardzie, w Przyłęku, most na Młynówce w Kłodzku, most św. Jana w Ząbkowicach Śląskich,

- domy mieszkalne, kamienice, w Złotym Stoku, w Bardzie, w Kłodzku, w Ząbkowicach Śląskich, w Srebrnej Górze,
- dom handlowy w Kłodzku,
- gospoda, obecnie dom mieszkalny w Mikołajowie, dawna gospoda „Pod Złotym Lwem” w Bardzie,
- zajazd „Pod Czarnym Niedźwiedziem”, obecnie dom mieszkalny w Bardzie,
- zajazd „Pod Złotym Kubkiem”, obecnie dom mieszkalny w Bardzie,
- hotel „Pod Gwiazdą”, obecnie dom mieszkalny w Bardzie,
- kamienice z oficyną, oficyny, domy z oficyną w Kłodzku,
- zespół folwarczny w Podtyniu, zespół dworsko-folwarczny w Jaszkowej Górnej,
- dawna mennica w Złotym Stoku,
- ratusze w Kłodzku, w Ząbkowicach Śląskich,
- ratusz i szkoła parafialna, obecnie dom mieszkalny w Bardzie,
- łaźnia miejska w Kłodzku,
- poczta w Kłodzku,
- browar w Kłodzku,
- zespół szpitalny w Kłodzku-Jordanowie, szpital w Ząbkowicach Śląskich,
- zespół budynków szkolnych w Ząbkowicach Śląskich, szkoła par., obecnie plebania w Ząbkowicach Śląskich,
- podziemna trasa turystyczna w Kłodzku,
- schronisko „Srebrna Góra” (w Srebrnej Górze).

Tab. 26. Chronione układy urbanistyczne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Obszar zabytkowy	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu	Lokalizacja
1	Stare Miasto Bardo	1940 z 1968-05-17; A/2561/1940 z 2010-07-22	Miasto z 1096 r.	Bardo
2	Ośrodek historyczny miasta Kłodzko	370 z 1956-11-25; A/2568/370 z 2010-07-22	Miasto z XXI w.	Kłodzko
3	Miasto Srebrna Góra	625 z 1959-09-01; A/2574/625 z 2010-07-22	Miasto z 1536 r.	Srebrna Góra
4	Ośrodek historyczny miasta Ząbkowice Śląskie	504 z 1959-08-24; A/2579/504 z 2010-07-23	-	Ząbkowice Śląskie
5	Ośrodek historyczny miasta Złoty Stok	627 z 1959-09-01; A/2583/627 z 2010-07-23	-	Złoty Stok

V.5. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKcie TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

V.5.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie wyróżniono 13 typów siedliskowych lasu. Dominującą grupę pośród występujących tu siedlisk stanowią siedliska lasowe (99% udziału powierzchniowego). Głównymi siedliskami z tej grupy są las górski świeży (63%) oraz las mieszany górski świeży (18%). Drugą grupę tworzą siedliska borowe (1% udziału powierzchniowego), reprezentowane przez bór mieszany górski świeży i bór mieszany wyżynny świeży. Udział procentowy poszczególnych typów siedliskowych lasu dla całego nadleśnictwa ilustruje zamieszczona poniżej tabela.

Tab. 27. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie

TSL	Obręb Bardo Śląskie		Obręb Kamieniec Ząbkowicki		Nadleśnictwo Bardo Śląskie wg stanu na 1.01.2019 r. (pul)	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
BMWYŻŚW	33,86	0,57	-	-	33,86	0,27
LMWYŻŚW	506,61	8,48	73,15	1,13	579,76	4,65
LMWYŻW	2,12	0,04	3,95	0,06	6,07	0,05
LWYŻŚW	255,30	4,27	516,01	7,95	771,31	6,19
LWYŻW	22,78	0,38	428,76	6,60	451,54	3,62
OLJWYŻ	-	-	34,45	0,53	34,45	0,28
LŁWYŻ	6,92	0,12	93,89	1,45	100,81	0,81
BMGŚW	76,68	1,28	28,07	0,43	104,75	0,84
LMGŚW	1017,55	17,04	1251,39	19,28	2268,94	18,20
LMGW	0,46	0,01	3,25	0,05	3,71	0,03
LGŚW	3975,59	66,57	3847,99	59,27	7823,58	62,77
LGW	64,68	1,08	173,66	2,67	238,34	1,91
LŁG	9,38	0,16	37,70	0,58	47,08	0,38
Razem	5971,93	100,00	6492,27	100,00	12464,20	100,00

*grunty leśne zalesione i niezalesione

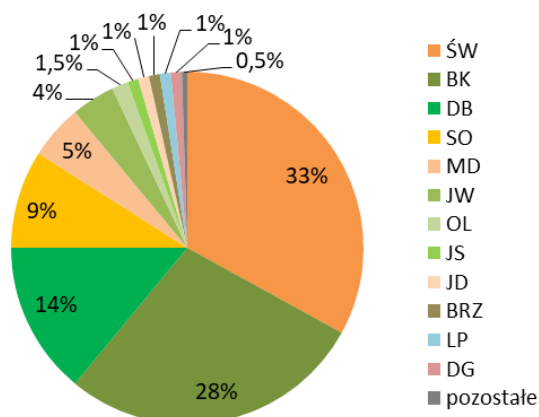
V.5.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu). Lasy Nadleśnictwa Bardo Śląskie charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Udział powierzchni w poszczególnych grupach wzrasta wraz ze wzrostem liczby gatunków je tworzących. Największą powierzchnię zajmują drzewostany cztero- i więcej gatunkowe (45%). Drzewostany zbudowane z trzech gatunków obejmują 29% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (26%) porastają drzewostany jedno- i dwugatunkowe.

Tab. 28. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

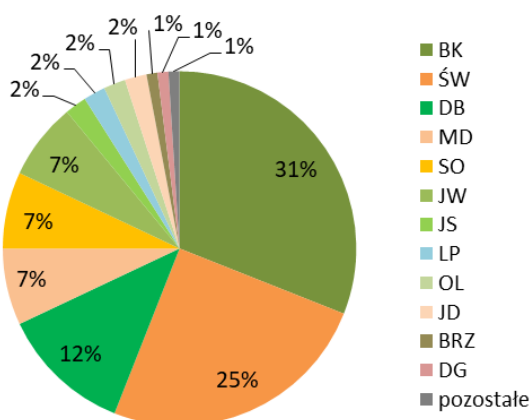
Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Bardo Śląskie	jednogatunkowe	75,76	204,84	84,89	365,49	6,2
		12448	71565	27652	111665	6,8
	dwugatunkowe	166,30	292,45	466,54	925,29	15,6
		16758	98201	150878	265837	16,2
	trzygatunkowe	273,21	475,37	895,10	1643,68	27,8
		29333	159127	273884	462343	28,1
cztero- i więcej gatunkowe	494,36	727,75	1764,07	2986,18	50,4	
	51990	231300	521116	804406	48,9	
Obręb Kamieniec Ząbkowicki	jednogatunkowe	83,59	300,57	159,59	543,75	8,4
		17833	121245	68454	207531	9,6
	dwugatunkowe	229,28	507,70	700,84	1437,82	22,3
		34247	210730	313983	558959	25,7
	trzygatunkowe	396,56	656,50	843,10	1896,16	29,4
		56966	264341	311963	633269	29,1
cztero- i więcej gatunkowe	462,56	590,46	1511,45	2564,47	39,8	
	48013	216569	508366	772948	35,6	
Nadleśnictwo Bardo Śląskie	jednogatunkowe	159,35	505,41	244,48	909,24	7,4
		30281	192810	96106	319197	8,4
	dwugatunkowe	395,58	800,15	1167,38	2363,11	19,1
		51005	308930	464861	824796	21,6
	trzygatunkowe	669,77	1131,87	1738,20	3539,84	28,6
		86299	423467	585846	1095612	28,7
cztero- i więcej gatunkowe	956,92	1318,21	3275,52	5550,65	44,9	
	100003	447869	1029482	1577354	41,3	

W lasach Nadleśnictwa Bardo Śląskie głównymi gatunkami panującymi są świerk i buk, zajmujące łącznie 61% powierzchni leśnej zalesionej. Gatunkami panującymi w drzewostanach nadleśnictwa są również: dąb (14%), sosna (9%), modrzew (5%), jawor (4%). Pozostałe gatunki posiadają niewielki udział powierzchniowy, są to m.in.: olsza czarna, jesion, jodła, brzoza, lipa, daglezja zielona, grab, topola, klon, wierzba, osika, sosna czarna.

Ryc. 19. Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Bardo Śląskie

Struktura powierzchniowa gatunków rzeczywistych w drzewostanach Nadleśnictwa Bardo Śląskie jest zbliżona do struktury powierzchniowej gatunków panujących w tych drzewostanach. Dominującymi gatunkami rzeczywistymi są również buk i świerk, zajmujące łącznie 56% powierzchni leśnej zalesionej. Większym udziałem powierzchniowym odznaczają się również: dąb (12%), modrzew (7%), sosna (7%), jawor (7%). Z pozostałych gatunków rzeczywistych budujących drzewostany nadleśnictwa występują m.in.: lipa, olsza czarna, jodła, brzoza, dagleżja zielona, grab, klon, topola, osika, wierzba, sosna czarna.

Ryc. 20. Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Bardo Śląskie

Budowa pionowa drzewostanów to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Nierozzerwalnie wiąże się ona ze zwarciem pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Drzewostany Nadleśnictwa Bardo Śląskie odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące blisko 73% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia obejmujące 26% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (ok. 1%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Nie występują tu drzewostany wielopiętrowe i drzewostany o budowie przerębowej.

Tab. 29. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Bardo Śląskie	jednopiętrowe	1009,63	1677,85	1663,73	4351,21	73,5
		110529	554795	590003	1255327	76,3
	dwupiętrowe	0,00	5,64	60,85	66,49	1,1
		0	2584	24781	27365	1,7
	w KO i KDO	0,00	16,92	1486,02	1502,94	25,4
		0	2813	358746	361559	22,0
Obręb Kamieniec Ząbkowicki	jednopiętrowe	1171,99	2003,72	1462,70	4638,41	72,0
		157058	797938	656823	1611818	74,2
	dwupiętrowe	0,00	13,71	95,12	108,83	1,7
		0	5504	42620	48124	2,2
	w KO i KDO	0,00	37,80	1657,16	1694,96	26,3
		0	9442	503322	512764	23,6
Nadleśnictwo Bardo Śląskie	jednopiętrowe	2181,62	3681,57	3126,43	8989,62	72,7
		267588	1352733	1246825	2867146	75,1
	dwupiętrowe	0,00	19,35	155,97	175,32	1,4
		0	8088	67401	75489	2,0
	w KO i KDO	0,00	54,72	3143,18	3197,90	25,9
		0	12255	862068	874324	22,9

V.5.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie drzewostany z nasadzeń zajmują powierzchnię 3607,30 ha, co stanowi 29% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drzewostany z samosiewu to 560,85 ha, a drzewostany odroślowe to 39,64 ha. Na gruntach nadleśnictwa nie występują plantacje drzew szybko rosnących ani drzewostany z panującym gatunkiem obcym. Dla 66% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa nie określono pochodzenia drzewostanów. Dane te są niepełne z uwagi na brak odnotowywania w poprzednich rewizjach pochodzenia drzewostanów. W ocenie ujęto całą I klasę wieku oraz w innych klasach tylko te drzewostany, w których można było bezsprzecznie stwierdzić ich pochodzenie.

Tab. 30. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Bardo Śląskie	odroślowe	0,00	3,22	19,17	22,39	0,4
		0	705	6113	6818	0,4
	z samosiewu	218,49	6,76	159,06	384,31	6,5
		21152	1638	47548	70337	4,3
	z sadzenia	414,22	151,85	984,45	1550,52	26,2
		39519	46014	241661	327194	19,9
	brak informacji	376,92	1538,58	2047,92	3963,42	66,9
		49859	511835	678209	1239902	75,4
Obręb Kamieniec Ząbkowicki	odroślowe	0,00	0,00	17,25	17,25	0,3
		0	0	4168	4168	0,2
	z samosiewu	134,90	1,91	39,73	176,54	2,7
		15112	241	13665	29018	1,3
	z sadzenia	562,29	219,97	1274,52	2056,78	31,9
		65285	85561	391931	542778	25,0
	brak informacji	474,80	1833,35	1883,48	4191,63	65,1
		76660	727083	793001	1596744	73,5
Nadleśnictwo Bardo Śląskie	odroślowe	0,00	3,22	36,42	39,64	0,3
		0	705	10281	10986	0,3
	z samosiewu	353,39	8,67	198,79	560,85	4,5
		36264	1878	61213	99355	2,6
	z sadzenia	976,51	371,82	2258,97	3607,30	29,2
		104805	131575	633593	869972	22,8
	brak informacji	851,72	3371,93	3931,40	8155,05	66,0
		126519	1238917	1471209	2836646	74,3

V.5.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKIEM

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- o składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- o składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu, zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi, co

najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Podczas prac taksacyjnych obecnej rewizji urzędzenia lasu na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie dokonano oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem. Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują 26% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem obejmują 65% powierzchni, zaś drzewostany niezgodne z siedliskiem występują na 9% powierzchni leśnej zalesionej.

Tab. 31. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostan u	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Bardo Śląskie	BMGŚW	BK ŚW	43,15	56,6	30,91	40,5	2,21	2,9
	BMWYŻŚW	ŚW SO	3,77	11,7	28,57	88,3	-	-
	LGŚW	BK	1047,44	78,3	290,56	21,7	-	-
		DB	212,68	88,2	28,35	11,8	-	-
		JD BK	116,83	6,5	1490,61	83,4	180,80	10,1
		JW	18,62	40,1	27,80	59,9	-	-
		LP DB	11,44	18,7	27,09	44,3	22,68	37,1
		OL JS	-	-	12,24	100,0	-	-
		ŚW BK	58,45	12,7	381,57	83,1	18,99	4,1
	LGW	BK	0,98	9,2	9,73	90,8	-	-
		DB	4,76	97,1	-	-	0,14	2,9
		JD ŚW BK	1,60	3,8	32,66	78,6	7,30	17,6
		JW	2,86	100,0	-	-	-	-
		LP DB	-	-	1,07	100,0	-	-
		OL JS	-	-	1,36	100,0	-	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostan u	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
	LŁG	OL JS	-	-	7,73	82,4	1,65	17,6
	LŁWYŻ	JS DB	-	-	-	-	6,92	100,0
	LMGŚW	BK	284,20	87,8	36,16	11,2	3,30	1,0
		DB	146,96	86,3	23,10	13,6	0,18	0,1
		JD BK ŚW	19,13	5,8	287,09	87,1	23,31	7,1
		JD ŚW BK	-	-	155,70	94,6	8,87	5,4
		JW	-	-	11,61	100,0	-	-
		LP DB	7,19	89,4	-	-	0,85	10,6
		OL JS	-	-	4,34	100,0	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	-	-	0,46	100,0	-	-
	LMWYŻŚW	JD DB BK	-	-	262,37	52,5	237,01	47,5
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	-	-	2,12	100,0
	LWYŻŚW	JD BK	-	-	193,15	77,1	57,24	22,9
LWYŻW	JD BK DB	4,83	21,2	16,55	72,7	1,40	6,1	
Obręb Kamieniec Ząbkowicki	BMGŚW	BK ŚW	6,93	24,7	21,14	75,3	-	-
	LGŚW	BK	292,61	76,2	76,49	19,9	14,77	3,8
		DB	8,88	100,0	-	-	-	-
		JD BK	220,13	9,8	1836,57	82,0	181,89	8,1
		JW	36,81	76,5	11,31	23,5	-	-
		OL JS	-	-	4,99	100,0	-	-
		ŚW BK	134,85	12,0	947,23	84,0	46,20	4,1
	LGW	BK	-	-	5,69	58,2	4,09	41,8
		JD ŚW BK	6,34	4,8	104,28	78,9	21,50	16,3
		JW	4,87	50,6	4,76	49,4	-	-
		OL JS	1,13	5,1	17,82	80,7	3,14	14,2
	LŁG	OL JS	-	-	37,70	100,0	-	-
	LŁWYŻ	JS DB	27,78	29,6	66,11	70,4	-	-
	LMGŚW	BK	112,47	65,4	57,84	33,6	1,66	1,0
		DB	38,15	100,0	-	-	-	-
		JD BK ŚW	162,01	24,9	470,56	72,3	18,51	2,8
		JD ŚW BK	1,75	0,5	356,43	93,5	23,00	6,0
		JW	0,39	100,0	-	-	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	-	-	3,25	100,0	-	-
	LMWYŻŚW	JD DB BK	-	-	50,29	68,7	22,86	31,3
LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	3,95	100,0	-	-	
LWYŻŚW	JD BK	-	-	312,07	60,6	202,57	39,4	
LWYŻW	JD BK DB	126,56	29,9	258,38	60,9	39,04	9,2	
OLJWYŻ	OL JS	-	-	34,45	100,0	-	-	
Nadleśnictwo Bardo Śląskie	BMGŚW	BK ŚW	50,08	48,0	52,05	49,9	2,21	2,1
	BMWYŻŚW	ŚW SO	3,77	11,7	28,57	88,3	-	-
	LGŚW	BK	1340,05	77,8	367,05	21,3	14,77	0,9
		DB	221,56	88,7	28,35	11,3	-	-
		JD BK	336,96	8,4	3327,18	82,6	362,69	9,0
		JW	55,43	58,6	39,11	41,4	-	-
		LP DB	11,44	18,7	27,09	44,3	22,68	37,1
		OL JS	-	-	17,23	100,0	-	-
ŚW BK	193,30	12,2	1328,80	83,7	65,19	4,1		

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostan u	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
	LGW	BK	0,98	4,8	15,42	75,3	4,09	20,0
		DB	4,76	97,1	-	-	0,14	2,9
		JD ŚW BK	7,94	4,6	136,94	78,8	28,80	16,6
		JW	7,73	61,9	4,76	38,1	-	-
		LP DB	-	-	1,07	100,0	-	-
		OL JS	1,13	4,8	19,18	81,8	3,14	13,4
	LŁG	OL JS	-	-	45,43	96,5	1,65	3,5
	LŁWYŻ	JS DB	27,78	27,6	66,11	65,6	6,92	6,9
	LMGŚW	BK	396,67	80,0	94,00	19,0	4,96	1,0
		DB	185,11	88,8	23,10	11,1	0,18	0,1
		JD BK ŚW	181,14	18,5	757,65	77,3	41,82	4,3
		JD ŚW BK	1,75	0,3	512,13	93,8	31,87	5,8
		JW	0,39	3,3	11,61	96,8	-	-
		LP DB	7,19	89,4	-	-	0,85	10,6
		OL JS	-	-	4,34	100,0	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	-	-	3,71	100,0	-	-
	LMWYŻŚW	JD DB BK	-	-	312,66	54,6	259,87	45,4
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	3,95	65,1	2,12	34,9
	LWYŻŚW	JD BK	-	-	505,22	66,0	259,81	34,0
	LWYŻW	JD BK DB	131,39	29,4	274,93	61,5	40,44	9,1
OLJWYŻ	OL JS	-	-	34,45	100,0	-	-	

V.6. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

V.6.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tab. 32. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Bardo Śląskie	brak	217,84	679,57	938,47	1835,88	31,0
	słabe	611,30	613,60	1474,26	2699,16	45,6
	średnie	123,54	183,15	487,43	794,12	13,4
	mocne	56,95	224,09	310,44	591,48	10,0
Obręb Kamieniec Ząbkowicki	brak	242,32	594,43	700,29	1537,04	23,9
	słabe	553,22	564,27	984,14	2101,63	32,6
	średnie	231,28	331,84	645,63	1208,75	18,8
	mocne	145,17	564,69	884,92	1594,78	24,8
Nadleśnictwo Bardo Śląskie	brak	460,16	1274,00	1638,76	3372,92	27,3
	słabe	1164,52	1177,87	2458,40	4800,79	38,8
	średnie	354,82	514,99	1133,06	2002,87	16,2
	mocne	202,12	788,78	1195,36	2186,26	17,7

Według powyższego zestawienia drzewostany Nadleśnictwa Bardo Śląskie na 27% powierzchni leśnej zalesionej nie wykazują zjawiska borowacenia. Słabe zjawisko borowacenia występuje na 39% powierzchni leśnej zalesionej. Borowacenie w stopniu średnim stwierdzono na 16% powierzchni, natomiast drzewostany o borowaceniu w stopniu mocnym zajmują 18% powierzchni leśnej zalesionej.

V.6.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym, co najmniej 10% gatunków obcego pochodzenia tj.: sosnę Banksa, sosnę czarną, sosnę wejmutkę, dagleź zieloną, dąb czerwony, robinie akacjową, wykazano w obszarze nadleśnictwa, jako zdegenerowane pod względem neofityzacji. Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszytu znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”. Wszystkie neofity są wynikiem prowadzenia gospodarki leśnej i zostały wprowadzone sztucznie.

Tab. 33. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Gatunek	Powierzchnia [ha]						
	Wiek			KO	KDO	Ogółem	%
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat				
Sosna Banksa	0,57	-	-	-	-	0,57	0,0
Sosna czarna	6,07	2,25	3,02	0,67	0,36	12,37	0,1
Sosna wejmutka	-	-	1,55	1,16	-	2,71	0,0
Daglezja zielona	14,99	0,25	43	59,82	0,38	118,44	1,0
Dąb czerwony	4,2	9,64	5,08	0,84	1,27	21,03	0,2
Robinia akacjowa	0,19	1,06	1,56	-	-	2,81	0,0
Razem	26,02	13,2	54,21	62,49	2,01	157,93	1,3

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zjawisko neofityzacji występuje w niewielkim stopniu. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gatunki obce wynosi 157,93 ha, co stanowi 1,3% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Wszystkie gatunki neofitów występujące jako domieszki miejscami lub pojedynczo nie zostały uwzględnione w powyższym zestawieniu ze względu na niewielkie znaczenie. Z gatunków obcych największe powierzchnie w drzewostanach zajmuje daglezja zielona (118,44 ha), występująca niemal we wszystkich klasach wieku. Z uwagi na niekorzystne zjawiska, jakie są następstwem procesu neofityzacji należy dążyć do eliminowania obcych gatunków ze środowiska leśnego.

V.6.3. MONOTYPIZACJA

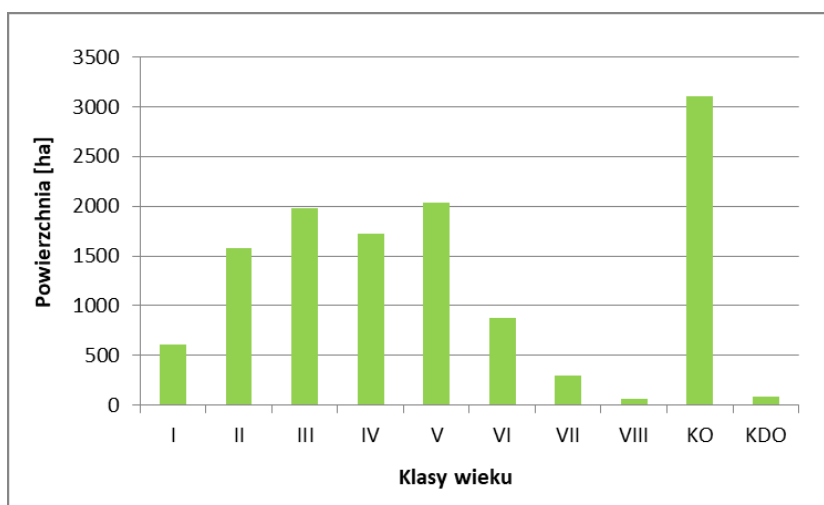
Monotypizacja to ujednoczenie gatunkowe i wiekowe drzewostanu, uproszczenie struktury warstwowej będące efektem gospodarki leśnej opartej na systemie zrębowym lub przerębowym. Przejawia się w skrajnym zubożeniu składu gatunkowego drzewostanu do jednego - dwóch gatunków lasotwórczych.

Drzewostany Nadleśnictwa Bardo Śląskie odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące blisko 73% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia obejmujące 26% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (ok. 1%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Lasy Nadleśnictwa Bardo Śląskie charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Największe powierzchnie zajmują drzewostany trzy-, cztero- i więcej gatunkowe, zajmujące łącznie 74% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Pozostałą powierzchnię (26%) porastają drzewostany jedno- i dwugatunkowe. Wśród gatunków rzeczywistych w drzewostanach nadleśnictwa dominują buk i świerk, zajmujące łącznie 56% powierzchni leśnej zalesionej. Do pozostałych gatunków budujących drzewostany nadleśnictwa należą m.in.: dąb,

modrzew, sosna, jawor, lipa, olsza czarna, jodła, brzoza dąglezja zielona, grab, klon, topola, osika, wierzba, sosna czarna.

V.6.4. JUWENALIZACJA

Juwenalizacja to jedna z form degeneracji ekosystemu leśnego polegająca na utrzymywaniu drzewostanu w młodym stadium rozwojowym poprzez cykliczne zręby. W lasach użytkowanych gospodarczo wiek zbiorowiska leśnego wyznacza wiek rębności gatunku głównego. Po zrębie sadzona jest nowa, młoda generacja drzew. Takie wielkopowierzchniowe „odmłodzenie” drzewostanu czasowo zaburza strukturę i funkcję ekosystemu i ogranicza znaczenie lasu dla podtrzymania różnorodności biologicznej.

Ryc. 21. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Bardo Śląskie

Średni wiek drzewostanów w Nadleśnictwie Bardo Śląskie wynosi 79 lat. W nadleśnictwie wyraźnie dominują drzewostany w klasie odnowienia, których udział powierzchniowy wynosi 25%. Większe powierzchnie obejmują również drzewostany w II-V klasie wieku, zajmujące 13-17% powierzchni leśnej zalesionej. Najmniejsze powierzchnie zajmują drzewostany w wieku powyżej 140 lat i drzewostany w klasie do odnowienia.

VI. ZAGROŻENIA

VI.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Cykliczna ocena jakości powietrza jest wykonywana zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 799 z późn. zm.). Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 sierpnia 2012 roku (Dz. U. z 2012 r. poz. 914) oceny tej dokonuje się w ramach wyróżnionych stref. Obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajduje się w zasięgu strefy dolnośląskiej (jednej z 4 stref województwa dolnośląskiego). Wyniki klasyfikacji strefy dolnośląskiej za 2017 rok, ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin nie były zadowalające. Odnotowano w nich znaczne przekroczenia dopuszczalnych norm pyłu zawieszonego PM10, benzo(a)pirenu, arsenu oraz ozonu. Stężenia dwutlenku siarki, benzenu, tlenku węgla oraz oznaczanych w pyle PM10: ołowiu, kadmu i niklu utrzymały się na zadowalającym poziomie (poniżej dopuszczalnych norm). Przekroczenia poziomów dopuszczalnych ww. substancji wpłynęły na ogólną ocenę strefy poprzez zaliczenie jej do klasy C. Największym problemem w skali województwa dolnośląskiego jest wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM10 oraz benzo(a)pirenem. Główną przyczyną występowania przekroczeń w okresie zimowym jest emisja z systemów indywidualnego ogrzewania budynków i utrudnione warunki rozprzestrzeniania zanieczyszczeń (szczególnie w kotlinach). Inne przyczyny występowania przekroczeń to m.in. emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego oraz niezorganizowana emisja pyłu z dróg i terenów przemysłowych.

W 2017 roku monitoring jakości powietrza w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska był prowadzony w 3 miejskich stacjach pomiarowych bezpośrednim sąsiedztwie Nadleśnictwa Bardo Śląskie: w Nowej Rudzie, Kłodzku i Kamieniu Ząbkowickim. Zakres prowadzonego monitoringu to pomiary stężeń: ozonu, dwutlenku siarki, tlenków azotu, pyłu zawieszonego PM10 oraz oznaczanych w pyle PM10 stężeń ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu. W 2017 roku we wszystkich gminach w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa stwierdzono przekroczenia zanieczyszczenia powietrza ozonem, a także pyłem zawieszonym PM10 oraz benzo(a)pirenem.

Pomiary stężeń ozonu w 2017 r. w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego, który nie dopuszcza żadnych dni ze stężeniami ozonu powyżej $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$, wykazały przekroczenia w 2017 r. we wszystkich stacjach pomiarowych w województwie dolnośląskim. Stężenia średnioroczne oraz średnie sezonowe ozonu na stacji Kłodzko-Szkolna wyniosły odpowiednio $47,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w ciągu całego roku, $37,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w sezonie grzewczym i $57 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w sezonie pozagrzewczym. Nie zarejestrowano przekroczeń poziomu informowania i poziomu alarmowego. Przekroczenia dopuszczalnej liczby przekroczeń normy

średniodobowej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie (stężenie > 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ częściej niż 35 dni w roku) zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM10 zanotowano w 2017 roku na stacjach w Kłodzku, Nowej Rudzie i Ząbkowicach Śląskich. Najwyższe stężenia, przekraczające poziom informowania, występowały w styczniu i lutym w Nowej Rudzie i Kłodzku. Przyczyną tak wysokich stężeń, obok wzmożonej emisji zanieczyszczeń z procesów spalania paliw do celów grzewczych („niska emisja” – lokalne kotłownie z emitorami poniżej 40 m i ogrzewanie indywidualne) były szczególnie niekorzystne warunki meteorologiczne – występowanie niskich temperatur, brak wiatru oraz inwersja termiczna. W 2017 r. na wszystkich stanowiskach pomiarowych benzo(a)pirenu stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego. Najwyższe stężenie średnioroczne odnotowano w Nowej Rudzie i wyniosło 1585% poziomu docelowego. Stężenia benzo(a)pirenu, który pochodzi głównie ze spalania paliw stałych do celów grzewczych ze źródeł bytowo-komunalnych (niska emisja), na wszystkich stanowiskach wzrastały wielokrotnie w sezonie grzewczym.

Poziom zanieczyszczenia powietrza na terenach pozamiejskich uzależniony jest w dużym stopniu od napływu zanieczyszczeń z dużych zakładów energetycznych i przemysłowych zlokalizowanych zarówno na terenie kraju, jak i poza jego granicami. Zanieczyszczenia, emitowane z wysokich kominów, są przenoszone z masami powietrza na duże odległości i rozpraszane na znacznym obszarze, przyczyniając się do wzrostu zanieczyszczeń w rejonach oddalonych od źródeł emisji. W bezpośrednim sąsiedztwie Nadleśnictwa Bardo Śląskie nie zlokalizowano stacji kontrolujących poziom zanieczyszczenia powietrza poza bezpośrednim oddziaływaniem lokalnych źródeł emisji. Najbliższa taka stacja znajduje się na szczycie Śnieżki. Podstawowym zadaniem stacji „ekosystemowych” jest określenie stopnia narażenia roślin na zanieczyszczenia powietrza. Pomiar stężeń dwutlenku siarki prowadzone w 2017 r. na terenach pozamiejskich województwa dolnośląskiego, oddalonych od głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza, nie wykazały przekroczeń dopuszczalnego poziomu średniorocznego oraz dopuszczalnego poziomu w porze zimowej określonych ze względu na ochronę roślin. Stężenia średnioroczne SO_2 kształtowały się na poziomie 2,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na Śnieżce (12% normy). Podobnie pomiary prowadzone w 2017 r. wykazały stężenia tlenków azotu na poziomie 24-32% normy. Poziom zanieczyszczenia powietrza ozonem na terenie województwa dolnośląskiego w odniesieniu do kryterium ochrony roślin oceniać należy jako wysoki. W 2017 r. nie zanotowano przekroczeń poziomu docelowego, średnia wartość współczynnika AOT dla lat 2013-2017 kształtowała się w zakresie do 84% wartości docelowej na Śnieżce. W latach 2013-2015 obserwowano wzrost współczynnika AOT40, natomiast w roku 2016 i 2017 zarejestrowano jego obniżenie. W odniesieniu do poziomu

celu długoterminowego pomiary wykazują przekroczenia o 164% normy w 2017 roku na Śnieżce.

W województwie dolnośląskim na dwóch stacjach, w Legnicy i na Śnieżce, zbierany jest w sposób ciągły opad atmosferyczny mokry oraz wykonywane jest oznaczenie ilościowe zebranych próbek. Równoległe z poborem próbek opadu prowadzone są pomiary i obserwacje wysokości, rodzaju opadu, kierunku i prędkości wiatru oraz temperatury powietrza. Ponadto na każdej stacji zbierane są próbki dobowe opadów i na bieżąco (po upływie doby opadowej), bezpośrednio na stacji, wykonywany jest pomiar wartości odczynu (pH) zebranej do tego celu próbki opadu. W 2017 roku na Śnieżce odnotowano wyższe niż w 2016 roku wielkości średnich rocznych stężeń ważonych (waga – wysokość opadu) siarczanów, chlorków, azotu azotynowego i azotanowego, azotu amonowego, azotu ogólnego, fosforu ogólnego, sodu, potasu, wapnia, magnezu, cynku, miedzi, ołowiu, kadmu i chromu ogólnego oraz wolnych jonów wodorowych. Niższe, niż w 2016 roku, średnie roczne stężenia odnotowano dla niklu. Stwierdzono obniżenie odczynu (pH). Obserwowano także znacznie wyższe wysokości opadów niż w poprzednich dwóch latach badań. Suma roczna wysokości opadów wynosiła 1257,7 mm i była o 26% wyższa niż w 2016 roku. W 2017 roku depozycja zanieczyszczeń na obszary reprezentowane przez stację na Śnieżce była o 201% wyższa niż w 2016 roku i wynosiła 140,7 kg/ha. Zaobserwowano znaczny wzrost depozycji wszystkich badanych wskaźników. Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych i oceny depozycji zanieczyszczeń do podłoża jest obecnie najpełniejszym źródłem wiedzy o stanie jakości wód opadowych i przestrzennym rozkładzie mokrej depozycji zanieczyszczeń w odniesieniu do obszaru całego kraju, jak i terenów poszczególnych województw, a także dostarcza informacji o przyczynach tego stanu i daje możliwość określenia tendencji zmian mokrej depozycji (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2017 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

VI.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Drzewostany Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajdują się w I i II strefie uszkodzeń przemysłowych. Zgodnie z postanowieniami KZP nie przeprowadzono aktualizacji stref uszkodzeń lasu z uwagi na brak odpowiednich zarządzeń i metodyki wyróżniania tych stref. Strefy zostały przyjęte zgodnie z ustaleniami w poprzedniej rewizji PUL, dla gruntów nowodoszłych przyjęto informacje z najbliższej przylegających oddziałów.

- obręb Bardo Śląskie
 - I strefa uszkodzeń przemysłowych - 859,80 ha,
 - II strefa uszkodzeń przemysłowych - 5112,13 ha,
- obręb Kamieniec Ząbkowicki
 - I strefa uszkodzeń przemysłowych - 1978,21 ha.

- o II strefa uszkodzeń przemysłowych - 4509,28 ha.

VI.3. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VI.3.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Do głównych czynników, które negatywnie wpływają na środowisko wodne, zaliczamy:

- źródła punktowe - ścieki odprowadzane w zorganizowany sposób systemami kanalizacyjnymi, pochodzące głównie z aglomeracji miejskich i z zakładów przemysłowych,
- zanieczyszczenia obszarowe - zanieczyszczenia spłukiwane przez opady atmosferyczne z terenów zurbanizowanych nieposiadających systemów kanalizacyjnych oraz z obszarów rolnych i leśnych,
- zanieczyszczenia liniowe - zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego, wytwarzane przez środki transportu i spłukiwane z powierzchni dróg lub torowisk oraz pochodzące z rurociągów, gazociągów, kanałów ściekowych, osadowych.

Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK) jako jeden z podstawowych dokumentów planistycznych, opracowany zgodnie z zapisami art. 113b ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 2268), stanowi realizację wymagań wskazanych w Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) w zakresie konieczności opracowania programów działań. Zgodnie z art. 11 RDW PWŚK uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy, stanowiące jednostki podziału dla zarządzania zasobami wodnymi. Dla każdego obszaru dorzecza opracowuje się plan gospodarowania wodami. W 2016 roku plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW) zostały zaktualizowane. Obecnie regulują one działania w gospodarce wodnej w latach 2016 - 2021.

Obszar Nadleśnictwa Bardo Śląskie znajduje się w obrębie dwóch regionów wodnych - Środkowej Odry oraz Łaby. Zgodnie z *Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967) oraz *Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1929) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się 14 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 3 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), dla których wyznaczono zbiór działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie przez wody celów środowiskowych przewidzianych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW).

Tab. 34. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
17	RW6000012599	Nysa Kłodzka od oddzielenia się Młynówki Pomianowskiej do wypływu ze zb. Nysa	Środkowa Odra	typ nieokreślony	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
18	RW60001012333	Nysa Kłodzka od Ścinawki do oddzielenia się Młynówki Pomianowskiej	Środkowa Odra	średnia rzeka wyżynna - zachodnia	naturalne	zły	zagrożona
19	RW60004121929	Jaszkówka	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
20	RW60004121969	Jodłówka	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
15	RW60004123129	Wilcza	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	zły	zagrożona
21	RW60004123149	Studew	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	zły	zagrożona
22	RW60004123169	Potok Ożarski	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
23	RW60004123189	Mąkolnica	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
24	RW60004123229	Budzówka od źródła do Jaskowej	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	dobry	niezagrożona
25	RW60004123249	Skorzyna	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	zły	zagrożona
26	RW60004123269	Goleniówka	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	zły	zagrożona
27	RW6000412332	Dopływ spod Starczowa	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalne	zły	zagrożona
28	RW60004123529	Trująca	Środkowa Odra	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
29	RW6000812199	Nysa Kłodzka od Białej Łądeckiej do Ścinawki	Środkowa Odra	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	naturalne	zły	zagrożona
30	RW6000812329	Budzówka od Jaskowej do Nysy Kłodzkiej	Środkowa Odra	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona

Tab. 35. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Kod JCWPd	Opis JCWPd	Ocena stanu JCWPd		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
		ilościowego	chemicznego	
PLGW6000109	Dorzecze Odry; Region wodny Środkowej Odry; Region hydrogeologiczny: XV-wrocławski, XVI-sudecki; Główna zlewnia w obrębie JCWPd (rząd zlewni): Odra (I); Obszar bilansowy: W-IX Nysa Kłodzka, W-XI Przyodrze; Powierzchnia: 4258,3 km ² . Zbiornik porowy, piaski czwartorzędowe oraz mioceńskie. Warstwy wodonośne na poziomie 0-50; 12-115 m. Wody wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe, wodorowęglanowo-wapniowe, wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe, wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowo-magnezowe. Zasobność: 408601 m ³ /d. Wykorzystanie zasobów: 12,7%. Lokalnie występują leje depresji związane z poborem wód podziemnych, wpływem aglomeracji.	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW6000125	Dorzecze Odry, Łaby, Dunaju; Region wodny Środkowej Odry, Orlicy, Morawy; Region hydrogeologiczny: XVI – sudecki; Główna zlewnia w obrębie JCWPd (rząd zlewni): Nysa Kłodzka (II); Obszar bilansowy: W-IX Nysa Kłodzka; W-XII Łaba; W-XIII Morawa Powierzchnia: 1038,6 km ² . Zbiornik porowo-szczelinowy, piaski i żwiry dolin rzecznych, margle i piaskowce z okresu kredy, piaskowce, zlepieńce permu dolnego. Warstwy wodonośne na poziomie 1-300 m. Wody wodorowęglanowo-wapniowe, wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe, wodorowęglanowo-sodowe, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowo-sodowe. Zasoby wód dostępne do zagospodarowania: 73 811 m ³ /d. Wykorzystanie zasobów: 15,9%.	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW6000126	Dorzecze Odry; Region wodny Środkowej Odry; Region hydrogeologiczny: XVI-sudecki; Główna zlewnia w obrębie JCWPd (rząd zlewni): Nysa Kłodzka (II), Biała Łądecka (III); Obszar bilansowy: W-IX Nysa Kłodzka Powierzchnia: 453,1 km ² . Zbiornik porowo-szczelinowy, piaski i żwiry czwartorzędowe, piaskowce, i granity z okresu paleozoiku. Warstwy wodonośne na poziomie 0-12 i 16-59 m. Wody wodorowęglanowo-wapniowe. Zasoby wód dostępne do zagospodarowania: 15 341 m ³ /d. Wykorzystanie zasobów: 12%.	dobry	dobry	niezagrożona

VI.3.2. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. W rozmowach przedakcesyjnych wynegocjowane zostały bowiem dostosowawcze okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów ww. dyrektywy do końca 2015 r. Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). KPOŚK stanowi wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w Programie. Do chwili obecnej przeprowadzono pięć jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015 i 2017. AKPOŚK 2017 dotyczy 1587 aglomeracji o równorzędnej liczbie mieszkańców 38,8 mln, w których zlokalizowanych jest 1769 oczyszczalni ścieków komunalnych. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Każda gmina w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie tworzy osobną aglomerację, w ramach której funkcjonuje oczyszczalnia ścieków – w Kłodzku jest to oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniająca standardy odprowadzanych ścieków, zaś w Kamieńcu Ząbkowickim, Krosnowicach, Ołdrzychowicach Kłodzkich i Płonicy - oczyszczalnie biologiczne spełniające standardy odprowadzanych ścieków. W Ząbkowicach Śląskich i Bardzie planowana jest modernizacja istniejących oczyszczalni. Zdecydowana większość obszaru gmin jest zwodociągowana i skanalizowana. Mieszkańcy miejscowości, które nie mają przyłącza wodnego zaopatrują się w wodę z indywidualnych bądź grupowych studni przydomowych, zaś gospodarka ściekowa opiera się na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych (przydomowe szamba) i wywożeniu ich do lokalnych oczyszczalni ścieków, a także na pola uprawne lub nielegalne wylewiska. Coraz więcej mieszkańców terenów wiejskich instaluje także przydomowe oczyszczalnie ścieków.

VI.4. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Zgodnie z obowiązującym prawem – art. 3 ust. ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2017 poz. 1289 z późn. zm.) każda gmina ma obowiązek zapewnić czystość i porządek na swoim terenie i tworzyć warunki niezbędne do ich utrzymania poprzez m.in. konieczność tworzenia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych – o ile obowiązek budowy takich instalacji wynika

z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami oraz punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) w sposób, zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Gmina jest obowiązana utworzyć co najmniej jeden stacjonarny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, samodzielnie lub wspólnie z inną gminą lub gminami. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie utworzono punkty dla kilku gmin: w gminie w gminie Kłodzko (m.) PSZOK został utworzony na potrzeby miasta Kłodzko i gminy Kłodzko; zaś pozostałe gminy utworzyły punkty na własne potrzeby. W Stoszowicach, Złotym Stoku, Kłodzku, Strąkowej rekultywacji podlegają składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których były składowane odpady komunalne, niespełniające wymagań ochrony środowiska i których modernizacja nie jest możliwa z przyczyn technicznych lub nie jest uzasadniona z przyczyn ekonomicznych.

Zgodnie z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2016-2022* (WPGO) na terenie województwa dolnośląskiego utworzono 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi, na terenie których funkcjonują instalacje mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych (MBP), kompostownie do przetwarzania zebranych selektywnie odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowiska odpadów. Gminy Bardo, Kłodzko, Stoszowice i Ząbkowice Śląskie położone w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie wchodzi w skład południowego regionu gospodarki odpadami komunalnymi. Funkcjonują tu cztery Regionalne Instalacje Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK): w gminie Wałbrzych – regionalna instalacja MBP; w gminie Kłodzko – kompostownia regionalna; w gminie Radków - regionalna instalacja MBP, kompostownia regionalna i składowisko odpadów; w gminie Bielawa - regionalna instalacja MBP, kompostownia regionalna. Natomiast gminy Złoty Stok i Kamieniec Ząbkowicki zostały włączone do południowo-zachodniego regionu gospodarki odpadami komunalnymi województwa opolskiego. Odpady z tych gmin są utylizowane na terenie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Domaszkowicach.

VI.5. POZIOM ZANIECZYSZCZEŃ GLEB

Na stan jakości gleb w województwie dolnośląskim wpływają następujące czynniki:

- depozycja zanieczyszczeń z powietrza do gleby, która stanowi istotne źródło jej zanieczyszczenia metalami ciężkimi i węglowodorami, a zwłaszcza benzo(a)pirenem;
- wyłączanie terenów rolniczych pod trasy komunikacyjne, budownictwo i użytki kopalniane, np. kopalnie kruszywa;
- stosowanie nawozów azotowych, powodujących zakwaszenie gleb;
- stosowanie środków poprawiających właściwości gleb np. odpadów z biogazowni czy osadów ściekowych, które mogą być źródłem metali ciężkich na glebach dotychczas niezanieczyszczonych.

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity - Dz.U. 2018 poz. 799 z późn. zm.) oceny oraz badań i obserwacji stanu gleby i ziemi dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W ramach monitoringu jakości gleb realizowane są dwa zadania:

- ocena jakości gleb użytkowanych rolniczo, która przeprowadzana jest w cyklach 5-letnich przez IUNG Puławy oraz w ramach badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą z siedzibą we Wrocławiu. Zadanie to ma na celu śledzenie zmian różnych cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka w określonych przedziałach czasu;
- identyfikacja terenów, na których wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych zawartości w glebie substancji, powodujących ryzyko. W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska dokonuje się oceny oraz badań i obserwacji stanu gleby i ziemi.

Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce prowadzony w latach 2015-2017 objął 20 punktów pomiarowych w województwie dolnośląskim. Stan zakwaszenia gleb użytkowanych rolniczo na terenie Dolnego Śląska jest niekorzystny. Nadal dominują gleby zakwaszone. Wraz ze spadkiem pH zmniejsza się przyswajalność azotu, fosforu, potasu, wapnia, magnezu przez rośliny. Niższy odczyn to większa rozpuszczalność metali ciężkich: kadmu, cynku, niklu, miedzi, ołowiu, rtęci. Procent gleb o odczynie kwaśnym na terenie powiatu kłodzkiego wynosi 55%, zaś w ząbkowickim nie przekracza 40%. Odzwierciedleniem znacznego zakwaszenia gleb użytkowanych rolniczo są ich znaczne potrzeby wapnowania. Na terenie wymienionych powiatów wapnowania w stopniu koniecznym i potrzebnym wymaga 40-60% użytków rolnych. Zawartość fosforu, potasu i magnezu w glebach jest zróżnicowana i przedstawia się w miarę korzystnie – w powiecie ząbkowickim zawartość tych pierwiastków jest bardzo niska i niska łącznie w przedziale 21-40% dla fosforu i potasu oraz 20% dla magnezu.

W latach 2010-2015 WIOŚ Wrocław prowadził badania gleb na obszarach uprzemysłowionych, narażonych na oddziaływanie punktowych źródeł zanieczyszczeń wokół 123 obiektów w 778 punktach pomiarowych. Badaniami został objęty m.in. Obszar Natura 2000 – Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w 2017 r.), teren wokół Ciepłowni Osiedlowej w Kłodzku (w 2010 r.), teren wokół zakładu Złoty Stok Grupa S.A. w Złotym Stoku (w 2016 r.), trasa komunikacyjna Nowa Ruda – Kłodzko (w 2011 r.).

Na obszarze Ostoi Nietoperzy Gór Sowich nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie, zawartych w obowiązującym rozporządzeniu w odniesieniu do metali ciężkich (Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As).

Wokół Ciepłowni Osiedlowej w Kłodzku nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych zawartości metali ciężkich. Na terenie grupy Złoty Stok Grupa S.A istnieją źródła emisji zorganizowanej jak i niezorganizowanej zanieczyszczeń pyłowych. Poza zanieczyszczeniami podstawowymi (pył ogółem, tlenki azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla) emitowano tu benzo(a)piren, węglowodory alifatyczne i aromatyczne, LZO, pył z zawartością ołowiu, cynk i chromu. Analizowane gleby wykazały zróżnicowany odczyn od bardzo kwaśnego (pH 4,35), poprzez kwaśny (pH 5,03-5,54), lekko kwaśny (pH 6,14) do zasadowego (pH 7,98). W odniesieniu do obowiązującego rozporządzenia stwierdzono przekroczenia zawartości dopuszczalnej arsenu, benzo(a)pirenu, antracenu, chryzenu, benzo(a)antracenu, benzo(ghi)perylenu. Nie odnotowano przekroczeń BTX i węglowodorów alifatycznych chlorowanych. We wszystkich punktach pomiarowych wykazano niską zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG (I stopień). W badanych glebach wzdłuż trasy komunikacyjnej Nowa Ruda – Kłodzko stwierdzono zawartość naturalną (stopień 0) Zn, Pb, Cd w skali IUNG. W odniesieniu do rozporządzenia w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi zawartość badanych metali utrzymywała się poniżej dopuszczalnych wartości określonych dla gruntów grupy B. Stężenie benzo(a)pirenu przekroczyło wartość dopuszczalną we wszystkich badanych punktach. W żadnym z badanych punktów wzdłuż omawianej trasy komunikacyjnej nie stwierdzono przekroczeń w zakresie zawartości benzyny i oleju mineralnego w stosunku do wartości dopuszczalnych określonych w obowiązującym rozporządzeniu.

VI.6. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w programach ochrony środowiska gmin, planie gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin, uwzględniające równocześnie działania na rzecz:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza w obrębie terenów zabudowanych i wzdłuż tras komunikacyjnych;
- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminach w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa i bezpośrednim sąsiedztwie;
- inwestowanie w budowę instalacji unieszkodliwiania i przerobu odpadów z terenu gmin;
- zwiększenia wykorzystania odpadów na cele gospodarcze;
- likwidacji i rekultywacji dzikich wysypisk śmieci, starych wyeksploatowanych składowisk;
- maksymalnej redukcji zanieczyszczeń stałych, płynnych i gazowych;
- dostosowanie procesów produkcji do wymogów ochrony środowiska;

- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stosownie do wymogów europejskich;
- przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska w związku z poważnymi awariami przemysłowymi;
- eliminowanie lub zmniejszanie skutków awarii przemysłowych dla środowiska.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych;
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów;
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów;
- kształtowanie granicy rolno-leśnej;
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu;
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody;
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych;
- odpowiednia infrastruktura techniczna;
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu;
- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie;
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego;
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VI.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są najczęściej skutkiem osłabienia drzewostanów przez czynniki abiotyczne. Powtarzające się latami susze, obniżenie się poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenia przemysłowe doprowadziły do osłabienia drzewostanów i spadku odporności drzew na szkody powodowane przez owady i patogeny. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie podatności drzewostanów na gradacje i epifitozy jest ich budowa, czyli wielkopowierzchniowe monokultury.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożenia biotycznego zarejestrowane podczas prac urzędniowych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie. Łącznie uszkodzenia biotyczne zarejestrowano na 4948,66 ha powierzchni gruntów

leśnych, 29% z nich to szkody w 1 stopniu uszkodzeń (uszkodzenia w przedziale 10-20%) należące do nieistotnych (nietrwających). Szkody istotne (2 i 3 stopień uszkodzeń) występują na ok. 11% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Najbardziej istotne z gospodarczego punktu widzenia są szkody powodowane przez patogeny grzybowe.

Tab. 36. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	Ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Grzyby	1348,27	563,75	0,00	1912,02	15,3
Owady	1338,35	305,62	6,10	1650,07	13,2
Zwierzęta	953,06	424,59	8,92	1386,57	11,1
Razem	3639,68	1293,96	15,02	4948,66	39,7

VI.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez patogeny grzybowe stwierdzone zostały na łącznej powierzchni 1912,02 ha, 5% z nich to szkody istotne.

VI.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

Rejestrowane podczas prac urządzeniowych szkody od owadów stwierdzono na powierzchni 1650,07 ha, z czego 3% to szkody istotne.

VI.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez zwierzynę płąwą stwierdzono na powierzchni 1386,57 ha, z czego 3% to szkody istotne. Wśród szkód powodowanych przez zwierzynę płąwą wyodrębniono szkody w uprawach i młodnikach (spalowanie i zgryzanie) oraz szkody w drągowinach (uszkodzenia w trakcie zablźniania).

VI.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej (zmrozowiska), regionalnej (huragany) lub całego kraju (powodzie). W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. Niemniej jednak, poprzez poprawne wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych można w pewnym stopniu ograniczyć szkody powodowane przez okiść lub silne wiatry w drzewostanach II klasy wieku, które są najbardziej narażone na uszkodzenia.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń abiotycznych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zarejestrowane podczas prac urządzeniowych. Ogółem szkody od czynników abiotycznych zarejestrowano na powierzchni 4423,79 ha, z czego szkody istotne stanowią 13% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Główną przyczyną szkód abiotycznych są szkody powodowane przez czynniki klimatyczne stwierdzone na 34% powierzchni leśnej. W ostatnich latach odnotowuje się większe uszkodzenia drzewostanów spowodowane przez zmianę stosunków wodnych, co skutkuje osłabieniem drzewostanów świerkowych. Następstwem tego zjawiska jest duże uszkodzenie drzewostanów przez kornika drukarza oraz wiatrolomy. Uszkodzenia te przyczyniają się do zamierania świerka na terenie nadleśnictwie.

Tab. 37. Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	OGÓLEM	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Czynniki klimatyczne	2765,52	1527,06	8,99	4301,57	34,5
Erozja	11,10	39,02	0,00	50,12	0,4
Inne antropogeniczne	5,63	22,72	0,00	28,35	0,2
Inne bez określenia	1,97	1,92	0,00	3,89	0,0
Pożary	2,50	0,00	0,00	2,50	0,0
Zakłócenia stosunków wodnych	26,87	10,49	0,00	37,36	0,3
Razem	2813,59	1601,21	8,99	4423,79	35,5

VI.8.1. POŻARY

Zgodnie z Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu z 2011 roku, w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz.U. 2006 nr 58 poz. 405) zmienione rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1070) obliczono kategorię zagrożenia pożarowego dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie zaliczając je do II kategorii zagrożenia pożarowego.

Tab. 38. Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Bardo Śląskie (przeciętna z ostatnich 10 lat)

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	Przeciętna wielkość pożaru [ha]
1	2009	1	0,01	0,01
2	2010	1	0,20	0,20
3	2011	2	0,14	0,07
4	2012	4	0,06	0,01
5	2013	9	0,52	0,06
6	2014	0	0	0
7	2015	11	1,03	0,09
8	2016	2	0,24	0,12
9	2017	0	0	0
10	2018	11	1,53	0,14
Razem		41	3,73	0,09

W minionym okresie gospodarczym na terenie Nadleśnictwa Bardo Śląskie odnotowano powstanie 41 pożarów, obejmujących swym zasięgiem powierzchnię 3,73 ha, (średnia powierzchnia pożaru wyniosła 0,09 ha). Główną przyczyną powstawania pożarów w Nadleśnictwie Bardo Śląskie w latach 2009-2018 było zaproszenie ognia.

Najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na stan zagrożenia pożarowego lasu są:

- atrakcyjność turystyczna, charakteryzująca się dużym nasileniem ruchu turystycznego,
- powierzchnia drzewostanów I i II klasy wieku - łącznie ok. 18% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa,
- udział drzewostanów iglastych – 49% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa,
- rodzaj pokrywy gleby wynikający z przerzedzonych drzewostanów starszych klas wieku oraz powierzchni leśnych niezalesionych w następstwie zwiększonego dostępu światła do dna lasu,
- ilość i rozmiar kompleksów leśnych - nadleśnictwo charakteryzuje średnia zmienność przestrzennego rozmieszczenia kompleksów leśnych. Kompleksy leśne w przeważającej większości pokrywają tereny o mniejszym lub większym wzniesieniu terenu, fragmenty dolin rzek i potoków. Ich bezpośrednie otoczenie stanowią pola uprawne, będące potencjalnym źródłem zagrożenia pożarowego, z tytułu przerzutu ognia z wypalanych ściernisk i łąk.
- sieć dróg i linii kolejowych – tereny nadleśnictwa pokrywa dobrze rozwinięta sieć szlaków komunikacyjnych,
- obszary o podwyższonej palności – linie energetyczne i gazownicze przebiegające przez tereny zalesione.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie występuje zakład produkcyjny, stwarzający istotne zagrożenie pożarowe, jest to „Grupa Złoty Stok S.A.” wytwarzająca materiały wybuchowe oraz farby. Zakład posiada własne służby przeciwpożarowe. Sąsiedztwo lasów prywatnych, których udział jest niewielki również nie powoduje zwiększenia zagrożenia pożarowego.

VI.8.2. CZYNNIKI KLIMATYCZNE

VI.8.2.1. WIATR

Wiatr jest jednym z czynników przyrody nieożywionej mający duże znaczenie dla prowadzenia gospodarki leśnej. Słabo, ale stale wiejący wiatr może powodować szkody w drzewostanach zaniedbanych gospodarczo jak również na ścianach lasu graniczących z otwartą powierzchnią. Wiatry powodują przesychanie gleby, zubożanie jej, utratę ciepła

i wilgoci. Szkody powodowane przez wiatry mają głównie charakter uszkodzeń mechanicznych (obłamywanie gałęzi, naruszanie systemu korzeniowego, pęknięcia strzał, wiatrolomy, wiatrowały). Najbardziej narażone na szkodliwe działanie wiatru są drzewostany wzrastające na siedliskach wilgotnych, lukowate, przerzedzone, jednogatunkowe, zaniedbane pod względem pielęgnacyjnym (niebezpieczne jest gwałtowne rozluźnienie zwarcia w drzewostanach nietrzebionych). Na powstawanie szkód od wiatru w szczególny sposób narażone są drzewostany porażone przez opieńkę i hubę korzeni oraz intensywnie spałowane przez zwierzynę. Mniejsza stabilność drzewostanów przedrębnych i rębnych na siedliskach wilgotnych może skutkować wymuszonym i przedwczesnym ich użytkowaniem po silniejszych wiatrach.

VI.8.2.2. WYŁADOWANIA ATMOSFERYCZNE

Na pioruny najbardziej narażone są wysokie drzewa rosnące na wilgotnych glebach, dobrze zakorzenione. Szkody mają charakter mechaniczny i fizjologiczny. Uszkodzenia polegają na powstawaniu rysy, obłamywaniu wierzchołków, rozłupaniu lub powalaniu pni. Szkodliwe jest zamieranie grup drzew stojących wokół drzewa rażonego piorunem, zwłaszcza w drzewostanach świerkowych. Porażone kępy mogą stwarzać zagrożenie rozwojem szkodników wtórnych. Pioruny mogą być także przyczyną powstawania pożarów, zwłaszcza przy braku opadów.

VI.8.2.3. OPADY I OSADY ATMOSFERYCZNE

Nadmierne opady atmosferyczne mogą stanowić zagrożenie dla lasu. Występują one w postaci deszczu, gradu, okiści, gołoledzi i szadzi. Bardzo silne deszcze mogą powodować mechaniczne uszkodzenia roślin. Szkody wywołane gradem mogą być bardzo duże zwłaszcza w młodych drzewostanach do 15 roku życia: sadzonki na uprawach mogą być całkowicie zniszczone. W starszych drzewostanach szkody polegają na uszkodzaniu liści, kwiatów, owoców, pędów i kory. Następstwem uszkodzeń mogą być choroby drzew, wzrost podatności na zasiedlenie przez szkodniki wtórne. Śnieg przy bezwietrznej pogodzie i temperaturze około 0°C może powodować okiść. Szkody powodowane przez okiść mają charakter uszkodzeń mechanicznych - łamanie gałęzi i wierzchołków, przeginięcie, a nawet wywroty drzew. Gołoledź powstaje, gdy na zmrożone kory i pnie drzew pada deszcz. Powstająca warstwa lodu może powodować nadmierne obciążenie drzew i ich uszkodzenia. Wrażliwe gatunki to sosna, olsza i buk. Mało wrażliwe są jodła, modrzew i brzoza. Szadz powstaje w wyniku zetknięcia oziębionej mgły z gałązkami korony drzew. Powoduje szkody podobne do tych od gołoledzi.

VI.8.2.4. ZAKŁÓCENIA STOSUNKÓW WODNYCH

Wahania stanu wód wpływają bezpośrednio na zdrowotny stan lasu i prowadzoną w nim gospodarkę. Rejestrowane podczas prac urządzeniowych szkody we wszystkich drzewostanach nadleśnictwa wywołane przez zmiany stosunków wodnych stwierdzono na powierzchni 37,36 ha. Zachwianie stosunków wodnych w drzewostanach nadleśnictwa związane jest z niską lub wysoką roczną sumą opadów, gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi.

VI.8.3. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Najbardziej istotnymi, negatywnymi formami oddziaływania człowieka na środowisko leśne są: zanieczyszczenia wód powierzchniowych, emisje przemysłowe, zaśmiecanie lasu wywozonymi przez okolicznych mieszkańców śmieciami, powstawanie dzikich wysypisk, nadmierna penetracja lasów przez miejscową ludność w okresach zbioru jagód i grzybów, kłusownictwo, nielegalne pozyskiwanie choinek i stroiszu, niszczenie roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz zagrożenie zaprószenia ognia w lesie.

Istotnym problemem nadleśnictwa jest zaśmiecanie lasu odpadami komunalnymi, które spotyka się w postaci dzikich wysypisk śmieci. Problem dotyczy zarówno lasów nadleśnictwa, jak również lasów będących pod jego nadzorem (głównie lasy komunalne). Wprowadzona stosunkowo od niedawna możliwość korzystania z usług zakładów komunalnych przez indywidualne gospodarstwa rolne może zmienić sytuację.

VII. PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Bardo Śląskie, należy w miarę możliwości dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerzej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni. Jednakże w przypadku pojawienia się zaawansowanej sukcesji, na obszarach bez zidentyfikowanych osobliwości przyrodniczych, dopuszcza się wyłączenie ich i uznanie ich za powierzchnie leśne;
- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw. W lasach na siedliskach żyźniejszych należy dążyć do zapewnienia dostępu światła do dolnych warstw;
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa.

VII.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie siedliska te reprezentują: las górski wilgotny, las łągowy górski, las łągowy wyżynny, las mieszany górski wilgotny, las mieszany wyżynny wilgotny, las wyżynny wilgotny, ols jesionowy wyżynny, które zajmują łącznie powierzchnię 877 ha, co stanowi 7% powierzchni lasów nadleśnictwa.

Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna. Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie małych zlewni, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu naturalnego. Dlatego w ramach zwiększania możliwości retencyjnych zlewni wskazane są następujące działania:

- przebudowa drzewostanów zmierzająca do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych, ochrona stoków przed nadmiernym spływem powierzchniowym;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych oraz utrzymanie właściwego stanu technicznego istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej;
- spowalnianie obiegu wody w zlewniach za pomocą progów, bystrzy, urządzeń piętrzących na ciekach;
- renaturyzacja siedlisk podmokłych poprzez adaptację istniejących systemów melioracyjnych do pełnienia funkcji retencyjnych;
- poprawa wilgotności siedlisk leśnych poprzez podniesienie lustra wód powierzchniowych w obszarach bezpośrednio sąsiadujących ze zbiornikiem wodnym lub spiętrzenie wody;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. torfowisk, zbiorników wodnych, źródlisk, młak, itp.

VII.2. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełnić pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 10-15 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów wskazane jest:

- promowanie istniejących odnowień naturalnych różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzanie gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodnych z danym siedliskiem;
- stosowanie luźniejszej więźby sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosowanie zmieszania grupowego (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);

- wykonywanie odpowiednich cięć pielęgnacyjnych prowadzących do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć popieranie drzew silnie ukorzenionych i ugałęzionych.

W drzewostanach planowanych do użytkowania rębnych położonych przy drogach krajowych, wojewódzkich, kolejowych szlakach komunikacyjnych, przy głównych ciekach (rzekach), źródłiskach i zbiornikach wodnych zaleca się tworzenie w ramach prowadzonych cięć rębnych stref przejściowych (ekotonów) o szerokości nie mniejszej niż wysokość drzew panujących. W przypadku drzewostanów, w których nie występują strefy ekotonowe, zaleca się postępowanie zgodne z zapisami w *Zasadach Hodowli Lasu* oraz *Instrukcji Ochrony Lasu*.

VII.3. KSZTAŁTOWANIE GRANICY ROLNO-LEŚNEJ

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony

tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

VII.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

VII.4.1. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bardo Śląskie, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- zachowanie we wszystkich drzewostanach starszych klas wieku w obszarach OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, Góry Złote PLH020096, Góry Bardzkie PLH020062 przestojów i biogrup starodrzewu oraz dziuplastych i zamierających drzew (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia (w tym zablokowania dróg leśnych i wyznaczonych szlaków turystycznych) oraz trwałości drzewostanu;
- w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy (pzo);
- odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w obszarze OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Sztolnia Książęca, Sztolnia w Kamieniołomie I, Sztolnia Lisia, Sztolnia Gertruda, Sztolnia Czarna), OZW Góry Złote PLH020096 (Sztolnia Mistrzów) oraz OZW Góry Bardzkie PLH020062 poprzez konserwację istniejących zabezpieczeń zimowisk i tablic informacyjnych w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków (pzo);
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- kształtowanie ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;

- utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w szczególności dostępności kryjówek dla wydry *Lutra lutra*, występujących na odcinkach cieków o linii brzegowej zbliżonej do naturalnej, pokrytej roślinnością o wielowarstwowej strukturze;
- ochrona stawów bobrowych, o ile nie stanowią one przedmiotu odrębnych decyzji w związku z występowaniem szkód bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- ochrona zbiorników wodnych stanowiących miejsca ich rozrodu;
- pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;
- zapobieganie zarastaniu wybranych zbiorników wodnych, będących miejscami rozrodu płazów;
- łagodzenie skutków działalności antropogenicznej;
- pozostawianie martwego drewna, układanie stosów gałęzi i liści w rejonie zbiorników wodnych;
- pozostawianie karp korzeniowych wywrotów i wiatrowałów za wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi.

W zakresie ochrony ptaków ważne są:

- zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- ochrona drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;
- pozostawianie na powierzchni leśnej wybranych fragmentów starodrzewu oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- w rozpadających się drzewostanach świerkowych pozostawianie grup i kęp żywotnych drzew z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu;
- pozostawianie kęp starodrzewu lub pojedynczych przestojów na zrębach.

W zakresie ochrony popielicowatych ważne jest:

- rozwieszanie budek dla pilchowatych w drzewostanach liściastych i mieszanych starszych klas wieku;

- prowadzenie drzewostanów w pełnym zwarciu i z bogatym podszytem w miejscach występowania koszatki, popielicy i orzesznicy;
- wzbogacenie bazy pokarmowej pilchowatych poprzez dosadzanie drzew i krzewów owocowych.

VII.4.2. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowców polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania. Działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- ekstensywnym użytkowaniu kośnym, kośno-pastwiskowym, pastwiskowym trwałych użytków zielonych;
- pozostawianiu drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu, w tym odmian drzew owocowych;
- pozostawianiu kęp starodrzewu do naturalnego rozpadu;
- pozostawianiu w drzewostanach zdrowych, niezagrażonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne posuszu jałowego w postaci korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, itd., w różnym stopniu rozkładu (materiał obumierający, martwy, wstępnie rozkładający się, butwiejący) i w różny sposób rozmieszczony przestrzennie (drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpy, itd.);
- preferowaniu biologicznych metod ochrony lasu;
- na stanowiskach występowania pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* należy utrzymywać drzewa zasiedlone w odpowiednim nasłonecznieniu poprzez usuwanie zacieniających drzew oraz podrostów i podszytów; zabiegi odślaniające przeprowadzamy pod zasiedlonymi drzewami oraz w odległości, co najmniej 10 m od nich; dostęp światła powinien być zachowany zwłaszcza od strony południowej i wschodniej; w przypadku niezamierzonego wycięcia drzewa zasiedlonego znalezione stadia rozwojowe umieszczamy w naturalnym próchnowisku lub w skrzynce lęgowej dla pachnicy;
- przy wykonywaniu zabiegów na stanowiskach występowania pachnicy oraz w ich sąsiedztwie należy pozostawiać, jako przyszłościowe, pojedyncze drzewa, przede wszystkim dęby *Quercus* sp., lipy *Tilia* sp., wierzby *Salix* sp., buki *Fagus sylvatica*; pozostawiamy zwłaszcza osobniki o dużych rozmiarach, a także rozpieracze, które zapewnią rozwój środowiska pachnicy w przyszłości;

- przy wykonywaniu cięć uprzętających w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk pachnicy (do 500 m) należy uwzględnić pozostawianie przestojów, zwłaszcza dęby *Quercus* sp. i lipy *Tilia* sp.; pozostawiamy przede wszystkim drzewa dziuplaste.

VII.4.3. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków. Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują. W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy w miarę możliwości:

- w trakcie wykonywanych cięć rębnych w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych;
- w uzasadnionych przypadkach wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków;
- zapobieganie dalszemu rozprzestrzenianiu się obcych geograficznie gatunków roślin naczyniowych wskazanych jako szczególnie inwazyjne.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płaty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem;
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych;
- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na łąkowych siedliskach przyrodniczych, poprzez usunięcie nalotu drzew i wykaszanie powierzchni łąkowej;
- utrzymywać właściwe warunki wilgotnościowe na siedliskach ze zidentyfikowanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, zarówno na powierzchniach łąkowych, jak i ziółoroślowych;

- zachować nienaruszony pas drzew wokół formacji skalnych na wysokość drzewostanu w czasie realizacji zadań gospodarczych w otoczeniu cieniolutubnych, skalnych siedlisk przyrodniczych.

VII.4.4. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie siedliska te zajmują łącznie powierzchnię 167,91 ha.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i zachowanie siedlisk hydrogenicznych;
- w miarę możliwości odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udroźnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze;
- pozostawianie niewielkich zbiorników wodnych w stanie naturalnym, wraz z otaczającym pasem mokradła i strefą brzegową;
- pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków wodnych, wraz z naturalnym buforem, obejmującym najczęściej związane z ciekami siedliska;
- pozostawianie w naturalnym stanie samoczynnych wypływów wód;
- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym oraz ich stopniowe usuwanie na etapie zaplanowanych prac gospodarczych;
- w przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka);
- odtworzenie zasobów martwego drewna poprzez pozostawianie drzew martwych i umierających, wywrotów, złomów, drzew dziuplastych i próchniejących, rozproszonych pozostałości pozrębowych.

VII.5. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie.

W tym celu wskazane jest:

- w miarę posiadanych możliwości pozyskiwanie drewna kłodowanego;
- w miarę możliwości stosowanie w szerszym zakresie zrywki nasiębiejnej;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- w miejscach lokalizacji stanowisk rzadkich gatunków roślin objętych ochroną prawną, wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna w miarę możliwości po zakończeniu rozwoju tych gatunków na danej powierzchni leśnej;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradowalnych;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i naturalnych cieków wodnych;
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej;
- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach, o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów, ich jakość i pochodzenie;
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy;
- zwiększanie naturalnej bazy żerowej dla zwierzyny w lasach.

VII.6. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ PUL NA ŚRODOWISKO

Realizacja prac z zakresu gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Bardo Śląskie wymaga uwzględnienia zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408). Zgodnie z art. 14b. ust 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach gospodarka leśna wykonywana zgodnie z wymaganiami dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej nie narusza przepisów o ochronie poszczególnych zasobów, tworów i składników przyrody, w szczególności przepisów art. 51 i art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Niektóre zapisy projektu pul wymagają zastosowania pewnych ograniczeń i towarzyszących im rozwiązań, które pozwolą zminimalizować przewidywane negatywne ich

oddziaływanie. W prognozie w poszczególnych rozdziałach zostały umieszczone odpowiednie wytyczne w sprawie właściwego postępowania na siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków w celu uniknięcia negatywnych zjawisk związanych z realizacją zapisów projektu pul.

Tab. 39. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Bardzkie PLH020062 – siedliska przyrodnicze	Pogorszenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000	<p>Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> kod: 8220</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. leśn.: 184 g, 185 a, 186 f, 198 i, 240 b, 241 a (obr. Bardo Śląskie) zaleca się ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych.</p>
Siedliska chronionych gatunków roślin	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku na stanowisku lub zniszczenie stanowiska	<p>Gatunki storczykowatych: buławnik mieczolistny, buławnik wielkokwiatowy, kruszczyk połabski, kruszczyk siny, kukulka Fuchsa, listera jajowata, podkolan biały, gnieźnik leśny, storczyk męski, kruszczyk szerokolistny</p> <p>W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 3 a, 20 k, 25 d, f, 45 c, 92 c, 101 a, 126 h, 203 m, 248 b (obręb Bardo Śląskie) oraz 53 c, 58 k, 67 b, d, 77 a, c, 92 f, 154 g, 179 d, 190 f, 199 a, c, 203 c, 209 d, 211 i, 212 a, 214 b, 216 g, i, 217 a, 220 b, 243 a, 244A n, 246 c, 255 o, 257 f, 258 a, 279 c (obręb Kamieniec Ząbkowicki) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>Gatunki związane z ziołoroślami, tj.: parzydło leśne</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 164 f, 184 a, d, 200 i, 204 c, 205 b, 230 f, 240 b, 246 f, i, 248 b, 256 a (obr. Bardo Śląskie), 158 a, 159 b (obr. Kamieniec Ząbkowicki) nie lokować składu drewna, ani tras dojazdu do powierzchni operacyjnej w obrębie płatów ziołorośli ze stanowiskami chronionych gatunków roślin.</p> <p>Gatunki paproci zasiedlające ocienione odsłoneńca skalne, zarówno naturalne, jak i antropogenicznego pochodzenia - zanokcica północna, zanokcica ciemna, zanokcica klinowata, zanokcica serpentynowa</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. 92 c, f, 99 d, g, i, 100 a, 117 i (obr. Bardo Śląskie), 201 a (obr. Kamieniec Ząbkowicki) zaleca się ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie odsłoneń skalnych ze zbiorowiskami chronionych gatunków paproci.</p> <p>Pozostałe rzadkie gatunki roślin chronionych - paprotnik kolczysty, goryczka trojeściowa, obrazki alpejskie</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. 186 a, 221 j (obr. Bardo Śląskie) oraz 245 b (obr. Kamieniec Ząbkowicki) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p>
Siedliska chronionych gatunków zwierząt	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku w miejscach bytowania	<p>Gatunki związane z drzewostanami starszych klas wieku: borowiec wielki, karlik większy, koszatka, mopek, mroczek poźłocisty, nocek Alkatoe, nocek Bechsteina, nocek Brandta, nocek duży, nocek Natterera, orzesznica, podkowiec mały, popielica, bielik, bocian czarny, drożd obrożny, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięcioł trójpalczasty, dzięcioł zielonosiwy, jastrząb, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, muchołówka żałobna, orlik krzykliwy, orzechówka, puchacz, siniak, sokół wędrowny, sóweczka, trzmiełojad, włośhatka, kozioróg dębosz, pachnica dębowa.</p> <p>1. W ramach wykonywania szacunków brakarskich dokonanie przeglądów powierzchni pod kątem występowania dużych gniazd w koronach drzew, po czym w sytuacji ich potwierdzenia chronić je przed zniszczeniem w czasie realizowanych prac leśnych.</p> <p>2. Poinformowanie osób nadzorujących prace leśne o obowiązku ochrony dużych gniazd w koronach drzew i obowiązku zgłaszania Służbie Leśnej stwierdzonych nowych dużych gniazd.</p> <p>3. Tworzyć biogrupy tak, aby zawierały drzewa dziuplaste.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>4. Pozostawiać na powierzchniach leśnych martwe drzewa w celu zapewnienia ciągłości występowania martwego drewna, przy czym jego ilość nie może w szczególności stwarzać zagrożenia pożarowego lub ryzyka wystąpienia szkodliwych czynników biotycznych.</p> <p>5. W okresie lęgowym ptaków nie wycinać drzew, na których zostały zidentyfikowane zasiedlone gniazda.</p> <p>6. Pozostawiać na powierzchni leśnej do naturalnego rozpadu okazałe drzewa z widocznymi wypróchnieniami, które mogą być siedliskiem pachnicy dębowej.</p> <p>7. W drzewostanach dębowych pozostawiać na powierzchni leśnej do naturalnego rozpadu wiekowe dęby z widocznymi śladami żerowania kozioroga dębosza.</p> <p>Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł: biegacz urozmaicony, bóbr europejski, kumak górski, kumak nizinny, nocek orzęsiony, karlik drobny, rzęsorek mniejszy, rzęsorek rzeczek, salamandra plamista, traszka górską, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, wydra, zębiełek karliczek, zimorodek, żaba jeziorkowa.</p> <p>1. Kształtowanie wokół zbiorników i wzdłuż naturalnych cieków istniejącego pasa ekotonu zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa oraz przepisami wewnętrznymi PGL LP z uwzględnieniem pełnionych przez drzewostan funkcji.</p> <p>2. Na brzegach zbiorników wodnych i cieków, w odległości 10 metrów od linii brzegowej, należy pozostawiać: zwalone pnie drzew, podszyt, duże kamienie w celu ułatwienia zwierzętom dostępu do wody oraz migracji zwierząt.</p> <p>3. Nie prowadzić zrywki korytami potoków i mniejszych cieków obecnych na powierzchniach leśnych.</p> <p>4. Pozostawiać śródleśne zbiorniki i cieki wodne w stanie naturalnym lub w przypadkach szczególnych, zbliżonym do naturalnego.</p> <p>5. W zasięgu obszaru Natura 2000 Góry Złote PLH020096 ograniczenie wycinek i składowania drewna w strefach do 5 m wokół potoków. Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej zachowanie miejsc przeobrażenia i hibernacji zimowej biegacza urozmaiconego – pozostawienie min. 5 pni (>20 cm średnicy) na każdy 1 km potoku.</p> <p>Gatunki związane z drzewostanami wymagające ochrony w postaci ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania: sóweczka, włośchatka, bielik, bocian czarny, puchacz, sokół wędrowny, orlik krzykliwy.</p> <p>1. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: bielik, bocian czarny, puchacz, sokół wędrowny zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 200 m od gniazda) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tych gatunków.</p> <p>2. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunku orlik krzykliwy zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 100 m od gniazda) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tego gatunku.</p> <p>3. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: sóweczka, włośchatka zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 50 m od gniazda).</p> <p>Gatunki związane z drzewostanami posiadające ustanowione strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania:</p> <p>Bielik (Dec. Woj. Doln. SR.V.6631/s/10/KM/07 z dnia 16 listopada 2007 r.) – strefa ochrony okresowej Planowane zabiegi gospodarcze należy wykonywać w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia.</p> <p>Bocian czarny (Rozp. Nr 34 Woj. Doln. z dnia 5 lipca 2002 r. wraz ze zmianą wprowadzoną Rozp. Nr 50 Woj. Doln. z dnia 13 września 2002 r.) – strefa ochrony okresowej Planowane zabiegi gospodarcze należy wykonywać w okresie od 1 września do 14 marca.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	Uszkodzenie lub zniszczenie stanowiska archeologicznego	Zapise w pul wskazania gospodarcze w wydz. leśn.: 84 a, 167 c, 198 a, 251 f (obr. Bardo Śląskie) oraz 66 b, 108 p, 212 j, 264 d, 343 a (obr. Kamieniec Żąbkowicki) należy realizować w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach).
Pozostałe obiekty historyczne wpisane do rejestru zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i kulturowe obiektu historycznego wpisanego do rejestru zabytków	Zapise w pul wskazania gospodarcze w wydz. leśn.: 34 b, c, g, j, k, 35 a, c, d, 36 a, c, d, f, g, h, 37 k, 199 a należy realizować z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

VII.6.1. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZASTOSOWANYCH W PROJEKCIE PUL

Projekt planu urządzenia lasu (pul) jest dokumentem określającym zadania z zakresu gospodarki leśnej na dużym poziomie szczegółowości (wskazania gospodarcze dla konkretnych wydzieleń). Podstawą tworzenia planu są między innymi zasady trwale zrównoważonej gospodarki leśnej uwzględniające potrzeby ochrony lasów, zwłaszcza ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych.

Oczywistą alternatywą dla przyjętego projektu planu urządzenia lasu, podlegającego ocenie w trakcie przeprowadzania procedury oceny jego oddziaływania na środowisko, jest brak pul. Taki wariant należałoby nazwać zerowym (jego skutki omówione są w prognozie w rozdziale V). Z punktu widzenia obowiązującego prawa wariant ten jest niemożliwy. W związku z powyższym w rzeczywistości nie ma realnych możliwości stworzenia wariantu zerowego pul. Dlatego do oceny w prognozie przedstawiony został tylko jeden wariant, najkorzystniejszy z punktu widzenia ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz użytkowania gospodarczego lasów.

Proces tworzenia ostatecznego wariantu planu jest złożony i długotrwały. Rozwiązania alternatywne konkretnych wskazań są analizowane w trakcie konstruowania całego pul, a ostateczny wybór dokonywany jest na etapie uzgadniania wskazań gospodarczych i planu cięć. Oznacza to rozważanie na etapie tworzenia planu wielu wariantów alternatywnych zapewniających realizację przyjętych celów zgodnie z aktualnymi przepisami prawa, obowiązującymi instrukcjami i zasadą przeczności. Rozwiązania niewłaściwe, szkodliwe dla środowiska lub niezgodne z przyjętymi zasadami zagospodarowania lasu są odrzucane już na etapie tworzenia pul, a przyjęte rozwiązania podlegają ostatecznie dodatkowej analizie i ocenie w trakcie tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu pul.

Pierwszym etapem opracowywania wariantów alternatywnych (wariantowania) pul były decyzje Komisji Założeń Planu, zwołanej w celu ustalenia wytycznych i ogólnych zasad prowadzenia terenowych prac urządzeniowych. Kolejnym etapem, na którym rozważano różne warianty, było sporządzenie wykazu projektowanych cięć rębnych wraz z mapą przeglądową cięć. Optymalne rozplanowanie cięć użytkowania zasobów drzewnych, regulowane etatem pozyskania, jest pochodną potrzeb wynikających z celów hodowlanych i ochronnych i ma zapewnić ciągłość produkcji. Pierwotny zakres cięć w planie jest następnie weryfikowany poprzez uzgodnienie zaplanowanych wstępnie zabiegów z wymogami ochrony przyrody, społecznymi, a także zasadami planowania. Ostateczna wersja wykazu projektowanych cięć rębnych powstała w wyniku wielokrotnego korygowania sposobów realizacji użytkowania rębnego w poszczególnych gospodarstwach, a wraz z tym w poszczególnych drzewostanach. Przy określaniu lokalizacji planowanych cięć rębnych przestrzegane są następujące zasady: wymogu ładu czasowego i przestrzennego; ograniczeń i nakazów prawnych wynikających z funkcji pełnionych przez poszczególne drzewostany; wytycznych zawartych w aktach normalizacji wewnętrznej w Lasach Państwowych (np. odnośnie szerokości zrębów, nawrotów cięć, długości okresów odnowienia, itp.); wytycznych Komisji Założeń Planu.

Ostatnim etapem, na którym rozważano różne warianty, było posiedzenie Narady Techniczno–Gospodarczej, na której rozpatrywano warianty dotyczące intensywności projektowanego użytkowania przedrębego.

Wariantowanie pod kątem wymagań ochrony środowiska przeprowadzone zostało na etapie tworzenia *Programu ochrony przyrody* dla nadleśnictwa (POP). W Programie wskazano na miejsca i problemy, które wymagają szczególnego podejścia w gospodarowaniu w lasach i odpowiednio modyfikujące prowadzenie gospodarki leśnej. W POP obok szczegółowej charakterystyki obiektów cennych przyrodniczo i kulturowo na terenie nadleśnictwa zamieszczono propozycje dotyczące modyfikacji zabiegów gospodarczych, które mogą wpłynąć negatywnie na te obiekty. Modyfikacje i zalecenia te zostały opisane w sposób tekstowy przy omawianiu poszczególnych typów obiektów. Najczęstszym zaleceniem w zakresie właściwej ochrony chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych było odpowiednie dostosowanie terminów przeprowadzania prac leśnych lub ograniczenie ich zakresu w celu zabezpieczenia fragmentów starodrzewu lub pojedynczych drzew lub ich grup na powierzchniach operacyjnych. Planowanie urządzeniowe w swoich zasadach nie uwzględnia potrzeby planowania terminów wykonania poszczególnych zabiegów, zarówno w ramach roku jak i w ramach 10-lecia, dlatego wariantowanie czasowe jest znacznie ograniczone w trakcie tworzenia planu.

Podsumowując należy stwierdzić, że przedstawiona wersja projektu planu urządzenia lasu wraz prognozą oddziaływania na środowisko zawierają optymalne, możliwe do

zastosowania rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ planowanych zabiegów gospodarczych na środowisko naturalne wypracowane podczas konstruowania planu urządzenia lasu, konsultacji społecznych oraz tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko.

VII.6.2. TRUDNOŚCI NAPOTKANE PODCZAS SPORZĄDZANIA PROGNOZY

W trakcie sporządzania dokumentu prognozy nie napotkano istotnych trudności, które uniemożliwiłyby ocenę potencjalnego zapisów projektu pul na komponenty środowiskowe.

VII.6.3. WNIOSKI KOŃCOWE PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1. Przeprowadzone analizy i ocena pozwalają stwierdzić, że projekt planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 r. nie przewiduje realizacji zadań zaliczanych do szczególnie uciążliwych dla środowiska i przedmiotów ochrony obszarów chronionych.
2. Nie przewiduje się, aby mogło nastąpić znacząco negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000;
3. Stwierdzone w czasie analiz możliwe potencjalne oddziaływania negatywne niektórych zabiegów na gatunki roślin, zwierząt i grzybów związanych z siedliskiem leśnym oraz gatunki zwierząt i ich siedliska nie mają charakteru oddziaływań znaczących. W prognozie zostały zamieszczone zapisy o sposobach minimalizacji tego typu oddziaływań. Przy uwzględnieniu tych zapisów i zastosowaniu się do zaleceń zawartych w prognozie zostanie zapewnione bezpieczeństwo chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na ich naturalnych stanowiskach.

VIII. LITERATURA

- Badora K. 2018. *Propozycja regionalizacji fizycznogeograficznej Sudetów Wschodnich*. Prace i Studia Geograficzne, 63.1, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 59-73.
- Fałtynowicz W., Halama M., Kmiecik M. 2000. *Plan ochrony rezerwatu „Cisy” w nadleśnictwie Bardo Śl. Woj. Konserwator Przyrody we Wrocławiu, Wrocław*. Mscr.
- Fałtynowicz W., Halama M., Kmiecik M. 2004. *Flora roślin naczyniowych rezerwatu „Cisy” koło Barda (południowo-zachodnia Polska)*. Acta Botanica Silesiaca 1: 35–48.
- Giża W. 2018. Określenie dokładnej lokalizacji niezinventaryzowanych stanowisk gatunków roślin chronionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie. Materiały niepublikowane opracowane na zlecenie BULiGL Oddział w Brzegu.
- Głowaciński Z. (red.). 2001. *Polska Czerwona Księga Zwierząt*. Kręgowce. PWRiL, Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.). 2002. *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Głowaciński Z. (red.). 2004. *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. PWRiL, Warszawa.
- Jankowski W. 1998. „Projekt użytku ekologicznego Storczykowa hałda w Złotym Stoku”.
- Kaźmierczakowa R. (Red.). 2016. *Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych*. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. (Red.). 2014. *Polska Czerwona Księga Roślin*. PAN Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody Kraków.
- Kącki Z. (red.). 2003. *Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska*. IBR UW, PTPP „pro Natura”. Wrocław.
- Kondracki J. 2011. *Geografia regionalna Polski*. Wydanie III, uzupełnione. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (wg stanu NAG na maj 2015 r.)*. Państwowy Instytut Geologiczny.
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski*. 2007. Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. *Regionalizacja geobotaniczna Polski*. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN, Warszawa.
- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000*. Wyniki monitoringu w latach 2006-2008, 2013-2014 oraz 2015-2018. <http://siedliska.gios.gov.pl/>
- Raport o stanie zimowisk nietoperzy na terenie województwa dolnośląskiego, 2013 r.*

- Migoń P. 2014. *Rzeźba Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich na tle Przedgórze Sudeckiego – specyfika i znaczenie dla rozwoju geoturystyki*. [w:] Tarka R., Jawecki B., Moskwa K. (red.) *Walory przyrodnicze Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich*, t. II. s. 60–70.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 poz. 1408).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409).
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W. 2018. *Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data*. *Geographia Polonica*, vol. 91, no. 2, pp. 143-170.
- Staffa M. (red.). 2008. *Słownik geografii turystycznej Sudetów. Tom 21: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, Przedgórze Paczkowskie*. Wydawnictwo I-BIS, Wrocław.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007. Data aktualizacji: 02.2017. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043. Data aktualizacji: 02.2017. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Góry Bardzkie PLH020062. Data aktualizacji: 09.2018. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Data aktualizacji: 02.2017. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Góry Złote PLH020096. Data aktualizacji: 02.2017. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Stupnicka E. 2013. *Geologia regionalna Polski*. Wydanie III, zmienione. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Walczak W. 1954. *Pradolina Nysy i plejstoceńskie zmiany hydrograficzne na przedpolu Sudetów wschodnich*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

- Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. 2009. *Czerwona lista minogów i ryb*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 65 (1): 33–52, 2009.
- Zarzycki K., Mirek Z. 2006. *Czerwona lista roślin i grzybów Polski*. Instytut Botaniki im. W. Szafera. Polska Akademia Nauk. Kraków.
- Zielony R., Kliczkowska A. 2012. *Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010*. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.

IX. ZAŁĄCZNIKI

Zał. 1.	Lokalizacja stanowisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin i grzybów	272
Zał. 2.	Lokalizacja stanowisk chronionych i zagrożonych gatunków zwierząt	276
Zał. 3.	Tabela XXII Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie	282
Zał. 4.	Tabela XXIII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody	309
Zał. 5.	Lokalizacja stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie	342

Zał. 1. Lokalizacja stanowisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin i grzybów

Źródła informacji (liczba w indeksie górnym za adresem leśnym wydzielenia):

- 1 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Kłodzko, 1993 r.
- 2 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Złoty Stok, 2002 r.
- 3 Fałtynowicz i in., 2004 r.
- 4 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Nowa Ruda, 2005 r.
- 5 Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Bardo, 2005 r.
- 6 Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Ząbkowice Śląskie, 2009 r.
- 7 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2009 r.
- 8 Inwentaryzacje gminne, Krameko, 2009 i 2010 r.
- 9 Dane nadleśnictwa, 2016 r.
- 10 Dane nadleśnictwa, 2017 r.
- 11 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2017 r.
- 12 Taksacja, 2017 r.
- 13 Zakres pzo w pul dla OZW Gory Złote PLH020096, 2017 r.
- 14 Giża, 2018 r.

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i>	ochrona częściowa CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 176n ¹² , 176s ¹⁰ , Obr.: 2; Oddz.: 42n ¹⁰ , 231h ¹⁰ , 326k ¹⁰
bielistka siwa <i>Leucobryum glaucum</i>	ochrona częściowa DS: zał. V	Obr.: 1; Oddz.: 109c ¹⁴
buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	ochrona ścisła PCzL: VU CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 3a ⁸ , 127g ¹ , Obr.: 2; Oddz.: 67d ¹⁴
buławnik wielokwiatowy <i>Cephalanthera damasonium</i>	ochrona ścisła PCzL: NT CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 217a ¹³
centuria pospolita <i>Centaurium erythraea</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 100n ⁶ , Obr.: 2; Oddz.: 44c ² , 50a ² , 50f ² , 63g ¹⁴ , 87h ² , 180c ² , 214a ¹³
chrobotek leśny <i>Cladonia arbuscula</i>	ochrona częściowa DS: zał. V	Obr.: 1; Oddz.: 205f ⁵
cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 79h ¹⁰ , 117b ¹⁰ , 121b ¹⁰ , 127g ¹⁰ , 127i ¹⁰ , 141m ¹⁰ , 143a ¹⁰ , 143h ¹⁰ , 143i ¹⁰ , 143j ¹⁰ , 143k ¹⁰ , 143l ¹⁰ , 144f ¹⁰ , 144j ¹⁰ , 148c ¹⁰ , 148d ¹⁰ , 148g ¹⁰ , 148h ⁸ , 148i ¹⁰ , 149a ¹⁰ , 149b ¹⁰ , 149c ¹⁰ , 149d ¹⁰ , 149g ¹⁰ , 149h ¹⁰ , 150b ¹⁰ , 150f ¹⁰ , 150h ¹⁰ , 150k ¹⁰ , 150l ¹⁰ , 151c ¹⁰ , 151d ¹⁰ , 151f ¹⁰ , 151j ¹⁰ , 151k ¹⁰ , 151l ¹⁰ , 152d ¹⁰ , 152g ¹⁰ , 152h ¹⁰ , 153h ¹⁰ , 153i ¹⁰ , 154a ¹⁰ , 154b ¹⁰ , 154c ¹⁰ , 154d ¹⁰ , 154f ¹⁰ , 154g ¹⁰ , 154h ¹⁰ , 154i ¹⁰ , 154j ¹⁰ , 155a ¹⁰ , 155b ¹⁰ , 155c ¹⁰ , 155f ¹⁰ , 155g ¹⁰ , 156b ¹⁰ , 157a ¹⁰ , 157b ¹⁰ , 157c ¹⁰ , 157d ¹⁰ , 161o ¹⁰ , 162b ¹⁰ , 162c ¹⁰ , 162f ¹⁰ , 162g ¹⁰ , 164f ⁵ , 164g ¹⁰ , 164i ¹⁰ , 164j ¹⁰ , 165a ¹⁰ , 165b ¹⁰ , 166f ¹⁰ , 174k ¹⁰ , 176f ¹⁰ , 176i ¹⁰ , 176r ^{3,10} , 176s ^{3,10} , 177a ¹⁰ , 177b ¹⁰ , 177d ¹⁰ , 177f ^{3,10} , 177g ^{3,10} , 177h ^{3,10} , 178a ¹⁰ , 178c ¹⁰ , 178d ¹⁰ , 179b ¹⁰ , 179i ¹⁰ , 186c ¹ , 192f ¹⁰ , 195a ¹⁰ , 196i ¹⁰ , 198b ¹⁰ , 200h ¹⁰ , 205d ^{5,10} , 205f ¹⁰ , 205g ⁵ , 230d ¹⁰ , 241d ⁵ , 254a ¹⁰ , Obr.: 2; Oddz.: 66p ³
czosnek niedźwiedzi <i>Allium ursinum</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 15a ⁸ , 20x ^{8,10} , 28i ¹⁰ , 28m ¹⁰ , 31f ¹² , 31i ¹⁰ , 60f ¹⁰ , 60i ¹⁰ , 82f ¹⁰ , 82g ¹⁰ , 84d ¹⁰ , 181b ⁵ , 184a ⁵ , 185c ⁵ , 226a ¹⁰ , 248b ⁵ , 248g ⁵ , 250c ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 35d ¹¹ , 37c ⁷ , 37f ^{7,11} , 38b ^{7,11} , 53c ¹⁴ , 56a ¹⁴ , 56f ¹⁴ , 57g ¹⁴ , 191f ¹² , 192c ¹² , 192k ¹² , 193b ¹² , 193c ¹² , 194b ¹² , 195b ¹² , 195h ¹² , 196a ¹² , 196b ¹² , 196c ¹² , 224j ^{12,13} , 233a ¹³ , 239a ¹⁰ , 242a ¹² , 232Am ¹³
dziewięcśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 76a ¹⁰ , 112g ⁶ , 118n ¹⁴ , 124d ¹⁰ , 126j ¹ , Obr.: 2; Oddz.: 199a ¹⁴ , 214a ¹³ , 214g ² , 230d ² , 232a ² , 232f ¹³ , 232i ¹³ , 322o ¹ , 327d ¹
gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>	ochrona częściowa CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 176s ³ , 177h ³ , 248a ⁵ , 248b ⁵ , 251a ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 67d ¹⁴ , 203c ¹³
goryczka trojęściowa <i>Gentiana asclepiadea</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 221j ¹⁰
goryczuszka gorzkawa <i>Gentianella amarella</i>	ochrona ścisła PCzL: EN CzLR: EN	Obr.: 1; Oddz.: 221j ¹⁰ Obr.: 2; Oddz.: 214a ¹⁰ , 214d ²
goryczuszka orzęsiona <i>Gentianella ciliata</i>	ochrona częściowa CzLR: NT	Obr.: 2; Oddz.: 214a ¹³ , 214d ²

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
goździk pyszny <i>Dianthus superbus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: VU CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 63g ¹⁴ , 67b ¹⁴
kruszczyk połabski <i>Epipactis albensis</i>	ochrona ścisła PCzK: VU PCzL: DD CzLR: DD	Obr.: 2; Oddz.: 212a ¹⁴
kruszczyk siny <i>Epipactis purpurata</i>	ochrona ścisła PCzL: VU CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 77a ¹⁴ , 77c ¹⁴
kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 45c ⁸ , 92c ⁶ , 101a ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 58k ¹⁴ , 67b ¹⁴ , 67d ¹⁴ , 68a ¹⁴ , 92f ² , 179d ² , 190f ¹⁴ , 191f ² , 211i ¹³ , 214a ^{2,10} , 220b ² , 243a ² , 246c ² , 255o ² , 257f ² , 258a ² , 244An ²
kukulka Fuchsa <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej CzLR: LC	Obr.: 1; Oddz.: 20k ⁸ , 20x ⁸
kukulka plamista <i>Dactylorhiza maculata</i>	ochrona częściowa CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 214a ¹⁰
kukulka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i>	ochrona częściowa PCzL: NT CzLR: NT	Obr.: 2; Oddz.: 223h ²
lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	ochrona ścisła CzLR: LC	Obr.: 1; Oddz.: 7f ⁸ , 14b ⁸ , 20k ⁸ , 25f ⁸ , 113h ¹⁴ , 129b ¹⁰ , 129d ¹⁰ , 132d ¹⁰ , 134b ¹⁰ , 164c ⁵ , 176s ³ , 177g ³ , 177h ³ , 200i ¹⁴ , 204c ⁵ , 246d ⁵ , 246i ¹⁴ , 248a ⁵ , 248b ⁵ , 248g ⁵ , 249a ⁵ , 251a ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 53c ² , 189f ² , 191c ¹⁴ , 191j ² , 192g ² , 197a ² , 197h ² , 200b ¹⁰ , 201a ² , 211i ¹³ , 211j ² , 212k ¹⁴ , 214a ^{10,13} , 214d ² , 216g ² , 220b ² , 220d ² , 221f ² , 224c ² , 226d ¹³ , 226h ² , 226k ¹³ , 233a ¹³ , 233b ² , 240b ² , 240c ² , 249b ² , 257a ¹³ , 257b ² , 257d ¹⁰ , 257g ² , 279c ¹⁰ , 340i ¹³ , 341c ¹³ , 343a ¹³ , 343b ¹³ , 343i ¹³ , 344d ¹³
listera jajowata <i>Listera ovata</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 203m ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 53f ¹⁴ , 279c ¹
mącznica lekarska <i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	ochrona ścisła PCzL: NT CzLR: CR	Obr.: 2; Oddz.: 251h ¹⁰ , 255a ¹⁰ , 256d ¹⁰ , 250Aa ¹⁰
naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 14b ⁸ , 157b ¹⁴ , 166f ¹⁴ , 177g ³ , 182h ¹⁴ , 202f ⁵ , 204d ¹⁰ , 210j ¹⁰ , 226a ¹⁴ , 235i ⁵ , 243g ¹⁴ , 246b ⁵ , 246f ⁵ , 251k ^{10,14} , 252j ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 103m ⁵ , 148h ⁵ , 151d ¹⁰ , 151j ¹⁰ , 151k ¹⁰ , 158a ¹⁰ , 158b ¹⁰ , 158c ¹⁰ , 158f ¹⁰ , 160h ¹⁰ , 164c ¹⁰ , 166b ¹⁰ , 170b ² , 172b ¹⁰ , 174h ¹⁰ , 177c ¹⁰ , 178b ² , 179a ² , 180a ^{2,10} , 200b ¹⁰ , 200c ¹⁰ , 206d ¹⁰ , 226f ¹² , 226j ¹² , 227c ¹² , 227d ¹² , 227g ¹² , 227h ¹² , 228b ¹² , 232a ¹² , 232c ¹² , 233f ¹² , 242d ¹² , 243b ¹² , 244f ¹² , 244g ¹² , 244h ¹² , 245b ¹² , 249a ¹² , 249b ¹² , 249i ¹² , 255j ¹⁰ , 255o ¹⁰ , 256f ¹⁰ , 256g ¹² , 259b ¹⁰ , 327a ¹² , 329a ¹² , 329d ¹² , 330c ¹² , 333h ¹² , 335a ¹² , 338a ¹² , 338d ¹² , 338f ¹² , 338g ¹² , 338m ¹² , 340a ¹² , 340f ¹² , 341a ¹² , 244An ¹²
obrazki alpejskie <i>Arum alpinum</i>	ochrona częściowa CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 185h ¹⁴ , 186a ¹⁴
orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i>	ochrona częściowa CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 176s ³ , 177h ³ , 246h ⁵ , 248d ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 155j ¹⁰ , 216g ² , 216h ¹⁴ , 223b ² , 260d ¹⁰
paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>	ochrona ścisła CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 245b ¹⁴
parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	ochrona częściowa CzLR: NT	Obr.: 1; Oddz.: 164f ⁵ , 181b ⁵ , 184a ⁵ , 184d ⁵ , 200i ¹⁴ , 204c ⁵ , 205b ⁵ , 230f ¹⁴ , 240b ⁵ , 242j ¹² , 246a ^{5,14} , 246f ⁵ , 246i ¹⁴ , 248b ⁵ , 249a ^{5,14} , 250c ¹⁴ , 251b ⁵ , 256a ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 158a ⁵ , 159b ⁵
pełnik europejski <i>Trollius europaeus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: VU CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 119d ¹⁰

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
perłówka siedmiogrodzka <i>Melica transsilvanica</i>	ochrona ścisła PCzL: NT CzLR: VU	Obr.: 2; Oddz.: 95f ¹¹
pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 13b ⁸ , 20k ⁸ , 20x ⁸ , 22a ¹⁰ , 26b ⁸ , 27a ¹⁰ , 56i ⁸ , 61i ⁸ , 125a ⁸ , 194n ⁵ , 204a ⁵ , 205a ⁵ , 205b ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 36j ¹¹ , 37f ⁷ , 38c ¹¹ , 38d ¹¹ , 39a ¹¹ , 39c ¹¹ , 55a ¹⁰ , 55i ¹⁰ , 63z ¹⁴ , 95k ⁷ , 185a ² , 185h ² , 220b ¹⁰ , 226d ¹⁰ , 226f ¹² , 257a ¹³ , 330b ¹³ , 331m ¹³ , 332c ¹³ , 344d ¹³ , 344j ¹³
podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	ochrona częściowa CzLR: LC	Obr.: 1; Oddz.: 25d ⁸ , 25f ⁸ , 126h ¹ , 176s ³ , Obr.: 2; Oddz.: 216g ² , 216h ²
podrzeń żebrowiec <i>Blechnum spicant</i>	ochrona częściowa CzLR: LC	Obr.: 1; Oddz.: 17c ¹² , 131c ¹⁰ , 242a ¹² , 243h ¹²
pokrzyk wilcza-jagoda <i>Atropa belladonna</i>	ochrona częściowa PCzL: NT CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 3a ¹⁰ , 62a ⁸ , 65c ¹⁰ , 115b ¹⁰ , 141d ¹⁰ , 177h ⁵ , 216g ⁵ , 246f ⁵ , 248b ⁵ , 249b ⁵ , 253f ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 99n ¹⁴ , 160b ¹⁴ , 188a ¹⁴ , 241d ¹³ , 242a ¹³
przytulia szorstkoowoczkowa <i>Galium pumilum</i>	ochrona częściowa CzLR: LC	Obr.: 1; Oddz.: 127j ¹
storczyk męski <i>Orchis mascula</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej	Obr.: 1; Oddz.: 126j ¹ Obr.: 2; Oddz.: 154g ⁸ , 209d ² , 214a ¹³ , 214b ² , 216g ² , 216i ²
storczyk męski nakrapiany <i>Orchis mascula ssp. signifera</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: NT CzLR: VU	Obr.: 1; Oddz.: 141f ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 53c ¹⁴ , 190f ¹⁴ , 199a ¹⁴ , 199c ¹⁴
śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	ochrona częściowa CzLR: NT DS: zał. V	Obr.: 1; Oddz.: 51c ¹⁴ , 62j ¹⁰ , 179k ¹⁰ , 212a ¹⁰ , 212c ¹⁰ , 212d ¹⁰ , Obr.: 2; Oddz.: 34b ¹⁰ , 34l ¹⁴ , 35a ¹⁰ , 35c ¹⁴ , 36a ¹⁰ , 36d ⁷ , 37g ¹⁰ , 38b ^{7, 11} , 38c ^{7, 10} , 38h ¹⁴ , 39a ¹¹ , 63w ¹⁴ , 148f ¹⁰ , 251l ¹⁰ , 283i ¹⁰
wawrzynek wilczełyko <i>Daphne mezereum</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 20i ¹⁰ , 21a ¹⁰ , 21c ¹⁰ , 26c ¹⁰ , 87c ⁸ , 107k ¹⁰ , 110b ¹⁴ , 111d ¹⁴ , 120b ⁴ , 125c ⁸ , 126i ¹ , 131f ¹⁰ , 132a ⁸ , 138a ¹⁰ , 138g ¹⁰ , 151g ¹⁰ , 152c ¹² , 177f ³ , 177g ³ , 181b ⁵ , 185h ¹⁴ , 194g ⁵ , 194n ⁵ , 195a ¹⁰ , 195d ¹⁰ , 203f ⁵ , 203m ⁵ , 205i ⁵ , 222d ¹⁰ , 222h ¹² , 226f ¹² , 228d ¹² , 235b ¹⁰ , 240b ⁵ , 246c ⁵ , 246h ⁵ , 248b ⁵ , 248d ⁵ , 248g ⁵ , 249a ¹⁰ , 253k ¹² , 258d ¹² , 258g ¹² , 259c ⁵ , Obr.: 2; Oddz.: 48j ² , 53c ² , 53j ² , 57g ² , 60c ¹⁰ , 65d ² , 65i ¹⁰ , 66f ² , 67f ² , 69h ¹² , 70a ¹⁰ , 70f ¹⁰ , 71a ¹⁰ , 71b ¹⁰ , 71d ¹⁰ , 72a ² , 72c ¹⁰ , 73a ¹⁰ , 73f ² , 74b ¹⁴ , 74g ¹⁰ , 77c ² , 78a ¹⁴ , 78d ¹⁴ , 79b ¹⁴ , 80a ¹⁴ , 81a ¹⁴ , 81b ¹⁴ , 82a ¹⁴ , 82b ¹⁴ , 83d ¹⁴ , 83f ¹⁴ , 83g ¹⁴ , 83h ¹⁴ , 84c ² , 85a ¹⁴ , 85b ¹⁴ , 85c ¹⁴ , 85d ¹⁴ , 87k ² , 89c ¹² , 90c ^{2, 12} , 92g ² , 152g ² , 168c ² , 170b ¹⁰ , 171a ² , 180c ¹⁰ , 188c ² , 190a ¹⁴ , 190f ¹⁴ , 195a ¹³ , 196b ¹² , 196d ¹² , 199d ¹⁴ , 202a ² , 203c ¹³ , 203f ¹³ , 211b ¹³ , 212j ¹⁴ , 212k ¹⁴ , 213d ¹² , 214a ² , 215d ¹² , 216a ² , 216f ¹⁰ , 216g ^{2, 10} , 224i ¹² , 224j ¹² , 226d ¹³ , 226j ² , 226k ¹³ , 228c ² , 231b ¹³ , 231h ¹³ , 235a ¹⁰ , 242c ² , 243a ² , 248c ² , 255i ¹³ , 255m ¹³ , 256a ¹³ , 256f ¹³ , 257c ^{2, 13} , 257f ¹³ , 257g ¹³ , 258b ² , 260g ² , 261c ² , 263a ¹⁰ , 263i ¹⁰ , 263l ¹² , 319a ¹⁰ , 320d ¹⁰ , 324b ¹⁰ , 329f ¹² , 330d ¹³ , 331n ¹³ , 332c ¹³ , 332d ¹³ , 335c ¹³ , 343h ¹³ , 344a ¹² , 344d ¹³ , 232Al ^{2, 13} , 232Am ¹³ , 244An ² , 250Bd ¹⁰
widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>	ochrona częściowa PCzL: NT CzLR: VU DS: zał. V	Obr.: 1; Oddz.: 96j ¹⁰
zanokcica ciemna <i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1, gatunek strefowy PCzK: EN PCzL: EN CzLR: CR	Obr.: 1; Oddz.: 99d ¹⁴ , 100a ¹⁴
zanokcica klinowata <i>Asplenium cuneifolium</i>	ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1, gatunek strefowy PCzK: EN PCzL: EN CzLR: EN	Obr.: 1; Oddz.: 92bx ⁶ , 92c ¹⁰ , 92d ^{6, 10} , 92f ⁶ , 99g ¹⁴ , 99i ¹⁴ , 100f ¹⁴ , 241d ¹⁰

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
zanokcica północna <i>Asplenium septentrionale</i>	ochrona częściowa, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 PCzK: VU PCzL: VU CzLR: NT	Obr.: 1; Oddz.: 113d ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 201a ¹⁴ , 212k ¹⁴ , 221a ¹⁴
zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i>	ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1, gatunek strefowy PCzK: EN PCzL: EN CzLR: CR DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 113d ¹⁰ , 117i ¹⁰
zimowit jesienny <i>Colchicum autumnale</i>	ochrona częściowa CzLR: LC	Obr.: 2; Oddz.: 53d ¹⁴ , 53f ^{2 10} , 57f ¹⁰ , 95k ⁷

Prawo krajowe – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409).

Kategoria zagrożenia według:

PCzK – Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (Kaźmierczakowa i in. 2014): CR - gatunki krytycznie zagrożone, EN - gatunki zagrożone, NT - gatunki bliskie zagrożenia, VU - gatunki narażone.

PCzL – Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): E[E] - gatunki wymierające (krytycznie zagrożone), V [V] - gatunki narażone, R - gatunki rzadkie.

CzLDS – Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska (Kącki i in. 2003): RE - gatunki wymarłe w regionie, CR - gatunki krytycznie zagrożone, VU - gatunki narażone, NT - gatunki bliskie zagrożenia, EN - gatunki wymierające, LC - gatunki słabo zagrożone, DD - gatunki o niedostatecznych danych.

DS - Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Załącznik 2. Lokalizacja stanowisk chronionych i zagrożonych gatunków zwierząt

Źródła informacji (liczba w indeksie górnym za adresem leśnym wydzielenia):

- 1 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Kłodzko, 1993 r.
- 2 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Złoty Stok, 2002 r.
- 3 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Kłodzko, 2002 r.
- 4 Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Bardo, 2005 r.
- 5 Dane zebrane RDOŚ, 2005 r.
- 6 Dane zebrane RDOŚ, 2007 r.
- 7 RDLP Wrocław, 2008 r.
- 8 RDLP Wrocław, 2009 r.
- 9 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2009 r.
- 10 Inwentaryzacje gminne, Krameko 2009 i 2010 r.
- 11 Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Ząbkowice Śląskie, 2009 r.
- 12 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Dzierżonów, 2009 r.
- 13 Dane zebrane RDOŚ, 2010 r.
- 14 Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice, 2010 r.
- 15 Dane nadleśnictwa, 2011 r.
- 16 Dane zebrane RDOŚ, 2011 r.
- 17 Inwentaryzacja bobra europejskiego i wydry, ViaNaturae, 2012 r.
- 18 PZO dla OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, 2013 r.
- 19 PZO dla OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043, 2013 r.
- 20 PZO dla OZW Góry Bardzkie PLH020062, 2014 r.
- 21 Zakres pzo w pul dla OZW Gory Złote PLH020096, 2017 r.
- 22 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamieniec Ząbkowicki, 2017 r.
- 23 Taksacja, 2017 r.
- 24 Giża, 2018 r.

Nazwa polska i łacińska	Status ochrony oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	ochrona ścisła PCzK: LC PCzL: LC DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 68b ^{7,15}
bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 267b ¹
bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 140m ¹ , 166d ⁷ , 174i ⁴ , 181a ⁴ , 189g ¹ , Obr.: 2; Oddz.: 38c ⁷ , 70b ² , 93d ² , 110m ⁴ , 149k ⁴ , 174f ¹ , 217b ² , 246d ² , 309b ¹ , 330a ¹
bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	ochrona częściowa DS: zał. II, IV, V	Obr.: 2; Oddz.: 34i ²⁴ , 35c ²⁴ , 37i ²⁴
brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 236a ⁴
brzegówka <i>Riparia riparia</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 167o ⁴
czyż <i>Spinus spinus</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 15c ¹⁶ , Obr.: 2; Oddz.: 67c ² , 74b ² , 182f ² , 252h ² , 296f ¹ , 313a ¹ , 318i ¹
długoskrzydłak sierposz <i>Phaneroptera falcata</i>	gatunek niechroniony PCzL: NT	Obr.: 2; Oddz.: 53f ²⁴
dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 15a ¹⁶ , 255j ⁴ , 258c ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 137a ⁴ , 183a ² , 183d ² , 183f ²
dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 167k ⁴ , 167n ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 37d ¹³ , 38c ^{13,22} , 67c ² , 265d ¹
dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 197a ⁴ , 203c ⁴ , 218r ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 37f ²² , 39c ²² , 196g ²

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
dzięciół zielony <i>Picus viridis</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej	Obr.: 2; Oddz.: 38c ⁹
dziwonia <i>Erythrina erythrina</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 167m ⁴ , 167r ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 67b ² , 265a ¹
gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 33j ¹⁴ , 39b ¹⁴ , 71c ¹⁴ , 86d ¹⁴ , 92b ¹³ , 94f ⁴ , 113h ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 186h ² , 187c ² , 199a ² , 199c ² , 201b ² , 201c ^{2,16} , 202a ² , 206h ¹⁶ , 209c ² , 212d ² , 212j ^{2,16}
gacek szary <i>Plecotus austriacus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 93s ⁴ , 94f ⁴
gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 92z ¹³ , 167n ⁴
gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 171c ⁴ , 256i ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 219d ² , 278d ¹ , 311h ¹ , 328Af ¹
gronostaj <i>Mustela erminea</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 168j ⁴ ₃ Obr.: 2; Oddz.: 181b ² , 218c ² , 305f ¹
jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 12f ¹³ , 19f ¹⁴ , 26c ¹⁴ , 33h ¹⁴ , 57b ¹⁴ , 66a ¹⁴ , 80f ¹⁴ , 95a ¹⁴ , 102a ⁴ , 119l ¹⁴ , 136a ¹⁴ , 149b ¹⁴ , 160f ¹⁴ , 196d ⁴ , 217a ⁴ , 244a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 67f ² , 71c ² , 93c ² , 139f ⁴ , 149g ⁴ , 298a ¹
jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>	ochrona częściowa DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 93a ¹¹ , 134i ¹⁰ , 165c ²⁴ , 203m ⁴ , 205a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 94c ⁹ , 186a ²
jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 164b ⁴ , 222a ⁴ , 241a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 55a ² , 111b ⁴
karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 14l ¹⁴ , 62j ¹⁴ , 91f ¹⁴ , 122a ¹⁴ , 144a ¹⁴
karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 62j ¹⁴
kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>	ochrona ścisła	Obr.: 2; Oddz.: 67f ²
kobuz <i>Falco subbuteo</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej	Obr.: 2; Oddz.: 243b ²
koszatka <i>Dryomys nitedula</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: NT PCzL: NT DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 217f ⁴
kozióróg bukowiec <i>Cerambyx scopolii</i>	ochrona częściowa PCzL: DD	Obr.: 1; Oddz.: 203d ²⁴
krętogłów <i>Jynx torquilla</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 11d ¹³ , 48c ¹⁴ , 51a ¹⁴ , 90c ¹⁴ , 117b ¹⁴
krogulec <i>Accipiter nisus</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 193c ⁴ , 218r ⁴ , 254b ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 59h ² , 67b ² , 73c ² , 251g ² , 293b ¹
kruk <i>Corvus corax</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 13b ¹⁴ , 36c ¹⁴ , 71d ¹⁴ , 96i ¹⁴ , 99r ⁴ , 134b ¹⁴ , 154h ¹⁴ , 204c ⁴ , 220b ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 40j ² , 67f ² , 74b ² , 100g ⁴ , 110h ⁴ , 171f ² , 182j ² , 209c ² , 270a ⁴ , 276d ¹
krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 15c ¹⁶ , 256a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 54j ² , 137a ⁴ , 141i ⁴ , 142c ⁴ , 149h ⁴ , 311d ¹

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: DD DS: zał. II, IV	Obr.: 2; Oddz.: 39d ⁸ , 55b ⁸
modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LR PCzL: LC DS: zał. II, IV	Obr.: 2; Oddz.: 37j ^{8, 13, 24} , 63g ^{8, 24} , 63k ⁸ , 63o ²⁴ , 211f ²¹ , 232g ²¹ , 232h ²¹ , 232i ²¹ , 255f ²¹ , 232Aj ²¹ , 244Ad ²¹
modraszek telejus <i>Phengaris telejus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LR PCzL: LC DS: zał. II, IV	Obr.: 2; Oddz.: 37j ¹³ , 232g ²¹ , 232h ²¹ , 232i ²¹
mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: DD DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 94f ⁴ , 215c ¹⁹ , Obr.: 2; Oddz.: 186c ^{8, 18} , 186h ² , 188c ⁸ , 198f ⁸ , 198g ² , 199a ^{2, 8, 18} , 199d ¹⁸ , 200b ⁸ , 200d ⁸ , 201a ⁶ , 201b ² , 201c ² , 211b ⁶ , 211d ⁶ , 212j ^{2, 21} , 214c ² , 217a ² , 223d ⁶ , 230c ⁶ , 256d ⁶ , 257f ⁶ , 269b ¹⁹ , 331j ⁶ , 331n ⁶ , 332b ⁶ , 334f ⁶ , 334g ⁶ , 334h ⁶
mroczek posrebrzany <i>Vespertilio murinus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LC PCzL: LC DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 205d ²
mroczek poźlocisty <i>Eptesicus nilssonii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: NT PCzL: NT DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 52j ¹⁴ , 142c ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 212j ¹⁶
mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 37b ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 212j ¹⁶
mucholówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 200h ⁴ , 202f ⁴ , 212a ⁴ , 212f ⁴ , 212h ⁴ , 212m ⁴ , 215i ¹ , Obr.: 2; Oddz.: 38a ¹³ , 59c ² , 67c ² , 71b ² , 72a ² , 72b ² , 74c ² , 142a ⁴ , 143c ⁴ , 265b ¹ , 269f ¹
mucholówka mała <i>Ficedula parva</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 255d ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 142b ⁴
nocek Alkathoe <i>Myotis alcaethoe</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 186g ²
nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: NT PCzL: NT DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 37b ⁸ , 40h ¹⁴ , 50m ⁸ , 50n ¹⁴ , 62j ^{8, 14} , 92b ⁸ , 103g ⁸ , 113d ⁸ , 113h ¹⁴ , 118k ^{8, 14} , 232l ⁸ , 239g ⁸ , Obr.: 2; Oddz.: 66p ⁸ , 67b ⁸ , 186h ² , 188c ^{2, 8} , 198f ⁸ , 199a ² , 200a ⁸ , 270d ⁸ , 278a ⁸ , 331n ⁶ , 232Ap ⁸
nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 186g ² , 201c ¹⁶ , 212j ¹⁶
nocek duży <i>Myotis myotis</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 33i ¹⁴ , 94f ⁴ , 94n ^{4, 8} , 99n ⁵ , 100a ¹³ , 107h ¹⁴ , 113h ^{14, 20} , 141d ²⁰ , 176g ²⁰ , 201n ⁸ , 214d ¹⁹ , 238a ⁸ , Obr.: 2; Oddz.: 40j ⁸ , 69f ⁸ , 77d ⁸ , 185h ⁸ , 186c ^{8, 18} , 186f ¹⁸ , 186h ² , 187c ² , 187f ² , 199a ^{2, 8, 18} , 199d ¹⁸ , 200a ⁸ , 200b ⁸ , 201a ² , 201b ² , 201c ² , 21, 206h ²¹ , 212c ² , 212j ^{2, 21} , 214a ²

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 17b ¹² , 96a ¹⁴ , 96l ¹⁴ , 113h ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 186h ² , 188b ² , 199a ² , 201c ^{2,16} , 212j ^{2,16} , 214c ²
nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: EN DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 219a ⁸ , Obr.: 2; Oddz.: 185a ⁸ , 186c ¹⁸ , 186f ¹⁸ , 186h ² , 201c ²¹ , 212j ²¹
nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 33i ¹⁴ , 62j ¹⁴ , 94f ⁴ , 101a ⁴ , 113h ¹⁴ , 118k ¹⁴ , 137c ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 184h ² , 186c ² , 186h ² , 187h ² , 199a ² , 201b ² , 201c ^{2,16} , 206h ¹⁶ , 212b ¹⁶ , 212j ^{2,16} , 214k ² , 217a ²
nocek wąsatek <i>Myotis mystacinus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 186g ² , 186h ² , 198h ² , 199a ² , 209a ² , 212j ²
orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LC PCzL: LC DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 140c ⁴
ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 327a ¹
orzechówka <i>Nucifraga caryocatactes</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 126g ¹ , Obr.: 2; Oddz.: 156c ⁴
orzesznicza <i>Musccardinus avellanarius</i>	ochrona ścisła DS: zał. IV	Obr.: 1; Oddz.: 217i ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 86b ² , 94g ²² , 95d ²² , 222h ² , 258a ² , 273a ¹ , 274a ¹ , 294h ¹ , 298a ¹ , 303a ¹ , 305g ¹ , 306c ¹ , 334f ¹ , 340c ¹
pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: VU PCzL: VU DS: zał. II, IV	Obr.: 2; Oddz.: 38c ^{8,24}
padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 12a ¹⁰ , 93h ¹¹ , 114a ¹⁰ , 116h ¹⁰ , 150g ⁴ , 151c ⁴ , 164f ⁴ , 186a ³ , 203h ⁴ , 205a ⁴ , 221o ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 94d ⁹ , 111b ⁴ , 197a ² , 232Aa ²
pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 200h ⁴ , 212b ⁴ , 212f ⁴ , 255b ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 141c ⁴ , 141d ⁴ , 142f ⁴ , 157d ⁴ , 158b ⁴ , 186h ² , 191f ² , 216Ac ²
pluszcz <i>Cinclus cinclus</i>	ochrona ścisła	Obr.: 2; Oddz.: 96r ²
podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL: EN DS: zał. II, IV	Obr.: 2; Oddz.: 185a ² , 186c ¹⁸ , 186f ^{2,18} , 186h ² , 187d ² , 187f ² , 199a ^{2,18} , 199d ¹⁸ , 201b ² , 201c ^{2,21} , 206h ²¹ , 212d ² , 212j ^{2,21} , 214b ²
pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 130c ⁷ , 151g ⁷ , 207o ⁷ , Obr.: 2; Oddz.: 251m ⁷
popielica <i>Glis glis</i>	ochrona częściowa PCzK: NT PCzL: NT	Obr.: 1; Oddz.: 193c ⁴ , 217f ⁴ , 227d ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 96b ² , 178b ² , 191f ² , 224a ² , 239b ² , 244i ² , 273b ¹ , 274b ¹ , 276g ¹ , 306a ¹ , 306c ¹ , 313d ¹ , 319a ¹ , 330c ¹ , 334h ¹ , 340h ¹
puchacz <i>Bubo bubo</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: NT PCzL: NT DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 238a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 204a ² , 261c ²
pustułka <i>Falco tinnunculus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej	Obr.: 1; Oddz.: 1h ¹⁴ , 4d ¹⁴ , 11j ¹³ , 30b ¹⁴ , 61b ¹⁴ , 89f ¹⁴ , 97c ¹⁴ , 117h ¹⁴ , 128f ¹⁴

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
ropucha szara <i>Bufo bufo</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 100ax ⁴ , 150d ⁴ , 150f ⁴ , 164b ⁴ , 164c ⁴ , 209d ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 53f ²⁴ , 68f ²
ropucha zielona <i>Pseudepidalea viridis</i>	ochrona ścisła DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 44h ²
rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: VU PCzL: VU DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 40a ¹⁵
ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 203f ⁴
rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS: zał. IV	Obr.: 2; Oddz.: 147p ⁴
rzęsorek mniejszy <i>Neomys anomalus</i>	ochrona częściowa PCzK: LC PCzL: LC	Obr.: 2; Oddz.: 58k ²
rzęsorek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>	ochrona częściowa	Obr.: 2; Oddz.: 59c ² , 111g ⁴
salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 150f ⁴ , 151c ⁴ , 151d ⁴ , 164d ⁴ , 164f ⁴ , 194h ⁴ , 203f ⁴ , 205i ⁴ , 206h ⁴ , 209d ⁴ , 215d ¹ , 215j ³ , 221p ⁴ , 228b ⁴ , 231b ⁴ , 248a ⁴ , 248b ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 111b ⁴ , 147i ⁴ , 191d ²⁴ , 191f ^{2.24} , 191i ²⁴ , 191j ² , 197a ² , 201a ²⁴ , 202a ²⁴ , 203f ²¹ , 325s ³
samotnik <i>Tringa ochropus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej	Obr.: 1; Oddz.: 167m ⁴ , 167n ⁴
sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 167o ⁴
siniak <i>Columba oenas</i>	ochrona ścisła DP: zał. IIB	Obr.: 1; Oddz.: 176g ⁴ , 218a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 90a ² , 104i ⁴ , 111c ⁴ , 137c ⁴ , 141c ⁴ , 159f ⁴ , 197f ² , 237b ² , 344d ¹ , 333Ac ¹
sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: CR PCzL: CR DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 168i ⁴
sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LC PCzL: LC DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 257h ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 174f ⁴ , 219a ²
strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 167k ⁴ , 167l ⁴ , 189f ¹ , 189m ¹ , 212b ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 67c ² , 72d ²
świerszczak <i>Locustella naevia</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 167k ⁴ , 167l ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 265b ¹ , 298Aa ¹
traszka górską <i>Ichthyosaura alpestris</i>	ochrona częściowa	Obr.: 2; Oddz.: 191d ² , 191g ² , 198c ²
traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: NT PCzL: NT DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 62c ¹⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 55b ⁸
traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 62c ¹⁴
trzmiołojad <i>Pernis apivorus</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 1; Oddz.: 190b ⁴ , 215m ¹ , 217b ⁴ , 233a ⁴ , 244a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 156d ⁴ , 178a ² , 232d ² , 308d ¹

Nazwa polska i łacińska	Status ochronny oraz kategorie zagrożenia	Lokalizacja
turkawka <i>Streptopelia turtur</i>	ochrona ścisła PCzL: DD DP: zał. IIB	Obr.: 1; Oddz.: 93b ⁵ , 122g ¹⁴ , 212b ⁴ , 215k ¹ Obr.: 2; Oddz.: 57c ² , 59d ² , 67d ² , 73f ² , 75h ² , 82a ² , 183k ² , 263c ¹ , 244An ² , 336Aa ¹
wóchatka <i>Aegolius funereus</i>	ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK: LC PCzL: LC DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 137c ⁴ , 140f ⁴ , 144a ⁴
wydra <i>Lutra lutra</i>	ochrona częściowa DS: zał. II, IV	Obr.: 1; Oddz.: 168m ⁸ , 202f ⁸ , 212f ¹⁷ , 214h ¹⁹ , Obr.: 2; Oddz.: 35d ¹⁷ , 38c ¹⁷ , 40a ^{8, 15} , 56a ¹⁷ , 66d ¹⁷ , 200d ¹⁷
zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 164c ⁴ , 186a ³ , 203c ⁴ , 204a ⁴ , 209d ⁴ , 246a ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 111a ⁴ , 111b ⁴ , 191j ²
zimerodek <i>Alcedo atthis</i>	ochrona ścisła DP: zał. I	Obr.: 2; Oddz.: 37j ¹³ , 38d ¹³
zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>	ochrona ścisła	Obr.: 1; Oddz.: 9f ¹⁶ , 10a ¹⁶
żaba trawna <i>Rana temporaria</i>	ochrona częściowa DS: zał. V	Obr.: 1; Oddz.: 109i ⁴ , 150f ⁴ , 151d ⁴ , 164a ⁴ , 164f ⁴ , 176c ⁴ , 176d ⁴ , 186a ³ , 203f ⁴ , 203g ⁴ , 205i ⁴ , 207c ⁴ , 221i ⁴ , 232d ⁴ , 241f ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 44h ² , 55c ² , 111b ⁴ , 191d ² , 202c ² , 325s ³
żaba wodna <i>Pelophylax esculentus</i>	ochrona częściowa DS: zał. V	Obr.: 2; Oddz.: 48a ² , 55b ²
żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i>	ochrona częściowa	Obr.: 1; Oddz.: 151d ⁴ , 164d ⁴ , 186a ³ , 204a ⁴ , 209d ⁴ , 221n ⁴ , Obr.: 2; Oddz.: 232Ab ²

Prawo krajowe – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183).

Kategoria zagrożenia według:

PCzK – Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce (Głowaciński, 2001): VU - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie, NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, DD – gatunki o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagającym dokładniejszych danych.

PCzL – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 2002): VU - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie, NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, DD – gatunki o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagającym dokładniejszych danych.

CzLR – Czerwona lista minogów i ryb (Witkowski, 2009): CD – gatunki zależne od ochrony, VU – gatunki narażone, NT – gatunki bliskie zagrożenia, LC - gatunki najmniejszej troski.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

DP – Dyrektywa Ptasia - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

Zał. 3. Tabela XXII Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
OZW Góry Bardzkie PLH020062 – siedliska przyrodnicze według SDF					
1	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitantis</i>) 6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	brak informacji o występowaniu siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
2	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 118a (100%) Powierzchnia: 0,91 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe z wywiezieniem pozyskanej biomasy poza powierzchnię siedliska.
3	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obr.: 1; Oddz.: 184g (<1%), 185a (1%), 186f (1%), 198i (<1%), 200h (<1%), 201k (1%), 202f (<1%), 238a (<1%), 240b (<1%), 241a (<1%) Powierzchnia: 0,24 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ochrona warunków oświetleniowych poprzez utrzymanie odpowiedniego dla zbiorowisk naskalnych ocienienia.
4	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 117i (100%), 132c (100%), 132d (100%), 132f (100%), 132i (100%), 132j (100%), 133a (100%), 133d (100%), 138b (100%), 138d (100%), 138f (100%), 141m (100%), 142a (100%), 158a (100%), 158g (100%), 159d (100%), 159f (100%), 159g (100%), 166j (100%), 180b (100%), 180f (100%), 188g (100%), 189j (100%), 200a (100%), 208h (100%), 208j (100%), 210c (100%), 211a (100%), 211c (100%), 148h (100%), 155b (100%), 155d (100%), 155f (100%), 155g (100%), 155h (100%), 155i (100%), 156f (100%), 156h (100%), 156i (100%), 156j (100%), 156l (100%), 176h (100%), 176k (100%), 176l (100%), 176m	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się. Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		<p>(100%), 176s (100%), 177f (100%), 177g (100%), 194f (100%), 194g (23%), 194h (100%), 194i (100%), 194i (100%), 203m (100%), 204c (100%), 204h (100%), 205j (100%), 205k (100%), 206a (100%), 206b (100%), 206d (100%), 206f (100%), 207b (100%), 223a (100%), 224f (100%), 225a (100%), 225c (100%), 225h (100%), 226a (100%), 226b (100%), 226c (100%), 226d (100%), 226f (100%), 227a (100%), 227d (100%), 228a (100%), 228b (100%), 228d (100%), 228g (100%), 229c (100%), 229d (100%), 229f (100%), 229g (100%), 229h (100%), 229i (100%), 230f (100%), 230m (100%), 230o (100%), 230s (100%), 231b (100%), 232b (100%), 232d (100%), 232i (100%), 233a (100%), 233d (100%), 233f (100%), 233i (100%), 234b (100%), 239j (100%), 239n (100%), 239o (100%), 240b (100%), 243c (100%), 245a (100%), 247b (100%), 251b (100%), 252c (100%), 252d (100%), 252g (100%), 252j (100%), 252l (100%), 253b (100%), 253c (100%), 253d (100%), 253g (100%), 253h (100%), 253i (100%), 254c (98%), 255b (100%), 255i (100%), 256b (100%), 256g (100%), 257c (100%), 258g (100%),</p> <p>Obr.: 2; Oddz.: 137a (100%), 137f (100%), 139d (100%), 139f (100%), 140a (100%), 140b (100%), 142d (100%), 142f (100%), 143a (100%), 143b (100%), 143d (100%), 144a (100%), 144b (100%), 144d (100%), 145a (100%), 146c (100%), 147g (100%), 147h (100%), 278m (100%)</p> <p>Powierzchnia: 507,49 ha</p>			<p>Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.</p>
5	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	<p>Obr.: 1; Oddz.: 116a (100%), 116b (100%), 117a (100%), 117b (100%), 117c (100%), 118f (100%), 118p (100%), 119i (100%), 120b (100%), 120g (100%), 121b (100%), 121h (100%), 121i (100%), 123a (100%), 123b (100%), 123c (100%), 123d (100%), 123i (100%), 128d (100%), 128g (100%), 128i (100%), 128j (100%), 129b (100%), 129c</p>	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	<p>Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu.</p> <p>Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		<p>(100%), 129d (100%), 130d (100%), 134h (100%), 134k (100%), 135c (100%), 135g (100%), 136a (100%), 136f (100%), 136g (100%), 137b (100%), 138a (100%), 139b (100%), 141c (96%), 141d (100%), 141k (100%), 142b (100%), 142c (99%), 142d (100%), 142f (100%), 145b (100%), 146d (100%), 146g (100%), 146h (100%), 158c (100%), 158d (100%), 158f (100%), 158h (100%), 159b (100%), 166c (100%), 166d (100%), 182b (100%), 182c (100%), 182g (100%), 183g (100%), 183h (100%), 183j (100%), 184a (100%), 184b (100%), 184g (100%), 184h (100%), 184i (100%), 184k (100%), 185a (99%), 185b (100%), 185n (100%), 186a (100%), 186f (99%), 187b (100%), 187c (100%), 187g (100%), 187i (100%), 188c (100%), 196d (100%), 196h (100%), 196i (100%), 196j (100%), 198f (100%), 198g (100%), 198i (100%), 200c (100%), 208c (100%), 208d (100%), 209b (100%), 209f (100%), 210b (100%), 210f (100%), 210h (100%), 143i (100%), 143j (100%), 144a (100%), 144g (100%), 144k (100%), 144o (100%), 148d (100%), 149g (100%), 149h (100%), 151c (100%), 151d (100%), 151k (100%), 152c (100%), 152i (100%), 154d (100%), 154f (100%), 154i (100%), 154j (100%), 155a (100%), 155c (100%), 157a (100%), 157b (100%), 157f (100%), 157g (100%), 160a (100%), 160d (100%), 161p (100%), 162c (100%), 162f (100%), 163a (100%), 163b (100%), 164i (100%), 164j (100%), 165a (100%), 165b (100%), 165c (100%), 174a (100%), 174c (100%), 174f (100%), 176i (100%), 176j (100%), 177b (100%), 177d (100%), 178d (100%), 178f (100%), 179a (100%), 179b (100%), 179g (100%), 179j (100%), 179k (100%), 179o (100%), 179p (100%), 205g (100%), 205h (100%), 205l (100%), 206c (100%), 206j (100%), 223b (100%), 230l (100%), 232c (100%), 232k (100%), 232l (100%), 233c (100%), 235c (100%), 239p (100%), 240f</p>			<p>stojącego i leżącego w miarę jego wydzielenia się. Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu. Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		(100%), 240g (100%), 240i (100%), 240j (100%), 241a (100%), 243h (100%), 243i (100%), 245b (100%), 245c (100%), 245f (100%), 248a (94%), 248b (98%), 248g (98%), 248h (100%), 249a (100%), 249b (100%), 249c (100%), 250d (100%), 251a (100%), 251f (100%), 251j (100%), 252a (100%), 254g (100%), 257b (100%), 257g (100%), Obr.: 2; Oddz.: 137c (100%), 148b (100%) Powierzchnia: 641,05 ha			
6	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 200h (100%), 154c (100%), 154h (100%), 236f (98%), 237f (100%), 237j (100%), 242j (100%) Powierzchnia: 28,59 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z niezniekształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). Zwiększanie zasobu martwego drewna, poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, pozostawianie we fragmentach do naturalnego rozpadu, nieuporządkowanych pozostałości pozrębowych (nie zagrażających trwałości lasu).
7	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obr.: 1; Oddz.: 114d (100%), 129a (100%), 131g (100%), 132b (100%), 135d (100%), 211d (100%), 143b (100%), 143d (100%), 144j (100%), 148b (100%), 151l (100%), 160b (100%), 162a (100%), 203c (100%), 203d (100%), 203h (100%), 203j (100%), 205i (100%), 242f (100%) Powierzchnia: 40,74 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ograniczenie do minimum lub rezygnacja z użytkowania gospodarczego najlepiej zachowanych płatów siedliska. Kształtowanie właściwej struktury gatunkowej drzewostanu w płatach

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					o wysokim udziale gatunków iglastych w drzewostanie, tj. modrzew, świerk, daglezja. Preferowanie odnowienia naturalnego oraz zapewnienie odpowiedniego zasobu drewna martwego, poprzez pozostawianie drzew martwych zamierających oraz wywrotów i złomów.
8	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 114h (100%), 115a (100%), 116c (100%), 116h (100%), 117d (100%), 117h (100%), 117k (100%), 118m (100%), 119l (100%), 122b (100%), 122g (100%), 128f (100%), 129f (100%), 130c (100%), 133b (100%), 133c (100%), 133f (14%), 133h (100%), 134f (100%), 134j (100%), 134l (100%), 135f (100%), 140h (100%), 140i (100%), 141f (100%), 141h (100%), 147b (100%), 147c (100%), 147d (100%), 147p (100%), 166a (100%), 166i (100%), 180c (100%), 185f (100%), 187h (100%), 189i (100%), 195b (100%), 195f (100%), 195g (100%), 196a (100%), 197c (100%), 197f (100%), 198c (100%), 199c (100%), 200d (100%), 200g (100%), 210k (100%), 143a (100%), 149d (100%), 151a (100%), 151f (100%), 151g (100%), 152b (100%), 152f (100%), 153g (100%), 153n (100%), 154a (100%), 154b (100%), 154g (100%), 173d (100%), 173f (100%), 173h (100%), 173i (100%), 174b (100%), 174h (100%), 174i (100%), 174k (100%), 174n (100%), 176f (100%), 176r (100%), 193c (100%), 193j (100%), 171c (100%), 171j (100%), 171k (100%), 172c (100%), 172f (100%), 172g (100%), 172j (100%), 190a (100%), 190i (100%), 190j (100%), 190k (100%), 191a (100%), 191b (100%), 191c (100%), 191f (100%), 192a (100%), 192f (100%), 192h (100%), 192j (100%), 201k (99%), 201m (100%), 201p (100%),	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z niezniekształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). Zwiększanie zasobu martwego drewna, poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, pozostawianie we fragmentach do naturalnego rozpadu, nieuporządkowanych pozostałości pozrębowych (nie zagrażających trwałości lasu).

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		202b (100%), 202c (100%), 202f (100%), 203a (100%), 203b (100%), 203f (100%), 206h (100%), 207g (100%), 233l (100%), 234f (100%), 235o (100%), 241d (100%), 242a (100%), 242b (100%), 242k (100%), 243a (100%), 243f (38%), 244a (4%), 246a (100%), 247a (100%), 247h (100%), 247i (100%), 250a (100%), 250b (100%), 251i (100%), 255f (100%), 255j (100%), 256c (100%), 256h (100%), 258c (100%), 258h (100%), 259d (100%), Obr.: 2; Oddz.: 137d (100%), 138b (100%), 140c (100%), 141i (100%), 142c (100%), 143f (100%), 146d (100%), 278j (100%) Powierzchnia: 435,67 ha			
OZW Góry Bardzkie PLH020062 – gatunki zwierząt według SDF					
9	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 1; Oddz.: 113 h, 141 d, 176 g, 201 n, 238 a	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
OZW Góry Złote PLH020096 – siedliska przyrodnicze według SDF					
10	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphylon</i>) 6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>) 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie) - siedlisko priorytetowe 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>) 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>) 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)	brak informacji o występowaniu siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
11	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Obr.: 2; Oddz.: 218b (91%), 218f (93%), 218g (68%), 232f (58%), 232g (100%), 232h (100%), 232i (100%), 232Ai (78%), 232Aj (67%), 232Ak (100%), 244Ab (100%), 244Ac (100%), 244Ad (100%), 255c (100%), 255d (100%), 255f (100%), 255g (100%) Powierzchnia: 10,89 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe z wywiezieniem pozyskanej biomasy poza powierzchnię siedliska.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
12	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obr.: 2; Oddz.: 195a (<1%), 204a (<1%), 221a (2%), 228c (2%), 229b (<1%), 232a (<1%), 248b (<1%), 257g (2%) Powierzchnia: 0,31 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ochrona warunków oświetleniowych poprzez utrzymanie odpowiedniego dla zbiorowisk naskalnych ocienienia.
13	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obr.: 2; Oddz.: 191d (33%), 191h (88%), 191i (100%), 191j (100%), 192g (100%), 192h (100%), 192j (100%), 192k (74%), 193b (67%), 193c (62%), 193d (100%), 194a (72%), 195b (100%), 195f (100%), 196f (100%), 197c (100%), 197d (54%), 197f (100%), 202a (22%), 202b (60%), 202c (100%), 202d (100%), 202f (100%), 202g (61%), 203a (70%), 203c (72%), 203f (93%), 203g (100%), 204a (91%), 206b (17%), 206c (100%), 206g (94%), 208b (24%), 208d (100%), 208f (64%), 209a (27%), 209c (100%), 210a (30%), 214d (100%), 217a (48%), 219d (31%), 219f (100%), 219g (33%), 220b (3%), 220c (100%), 220d (67%), 220f (88%), 220g (100%), 220h (100%), 221a (98%), 221b (85%), 221c (100%), 221f (100%), 221g (100%), 222a (100%), 222b (100%), 222d (37%), 222f (100%), 222g (53%), 224h (100%), 224j (100%), 237b (100%), 227d (100%), 228b (72%), 228f (100%), 230b (100%), 230d (100%), 232d (100%), 241b (100%), 241d (53%), 241f (100%), 242g (100%), 242h (100%), 246b (100%), 246c (12%), 246d (23%), 246f (100%), 247a (100%), 247b (100%), 248d (100%), 248f (100%), 334g (100%) Powierzchnia: 239,04 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielenia się. Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu. Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, dagleżja.
14	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Obr.: 2; Oddz.: 191b (100%), 191c (100%), 191d (64%), 192b (13%), 192c (100%), 192d (100%), 192k (7%), 193b (33%), 193c (38%), 193f (73%), 194a (28%), 195a (18%), 195h (100%), 196a (100%), 196b (95%), 196c (97%), 197d (46%), 197g (100%), 197h (100%), 197i (50%), 202a (78%), 202b (34%), 203c (16%), 206b (83%), 208f (36%), 211b (74%), 211i (100%), 212c (100%), 217a (21%), 222h	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		<p>(100%), 225c (85%), 226c (44%), 226d (100%), 226i (100%), 226k (4%), 228b (27%), 228c (15%), 229c (100%), 231a (100%), 231b (100%), 231f (100%), 233a (100%), 239c (100%), 242f (100%), 242j (82%), 242k (100%), 244c (100%), 244k (100%), 248b (100%), 248c (81%), 330b (21%), 331m (35%), 331n (92%), 332c (100%), 332d (93%), 334c (54%), 334f (100%), 335a (97%), 341c (68%), 343b (100%), 343j (100%)</p> <p>Powierzchnia: 127,14 ha</p>			<p>stojącego i leżącego w miarę jego wydzielenia się.</p> <p>Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu.</p> <p>Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, dąglezja.</p>
15	<p>9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe</p>	<p>Obr.: 2; Oddz.: 256a (94%), 257c (54%), 257g (98%), 338c (100%), 338d (100%), 340d (91%), 340i (69%), 341c (7%), 342c (34%), 343h (46%), 343i (100%), 344d (60%), 344j (40%)</p> <p>Powierzchnia: 38,18 ha</p>	<p>Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOŚ</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000</p>	<p>Ograniczenie do minimum lub rezygnacja z użytkowania gospodarczego najlepiej zachowanych płatów siedliska.</p> <p>Kształtowanie właściwej struktury gatunkowej drzewostanu w płatach o wysokim udziale gatunków iglastych w drzewostanie, tj. modrzew, świerk, dąglezja.</p> <p>Preferowanie odnowienia naturalnego oraz zapewnienie odpowiedniego zasobu drewna martwego, poprzez pozostawianie drzew martwych zamierających oraz wywrotów i złomów.</p>
16	<p>91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe</p>	<p>Obr.: 2; Oddz.: 191f (100%), 203f (7%), 210b (73%), 225b (100%), 225j (100%), 226k (72%), 229a (100%), 231h (93%), 232Ag (58%), 232Am (72%), 233c (100%), 244a (92%), 244Ag (81%), 244Al (64%), 255i (57%), 255m (100%), 257h (100%), 331m (19%), 332d (7%), 342c (23%), 343h (33%), 344d (8%)</p> <p>Powierzchnia: 35,32 ha</p>	<p>Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOŚ</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000</p>	<p>Zapewnienie odpowiedniego zasobu martwego drewna, poprzez pozostawianie drzew martwych, zamierających oraz wywrotów i złomów, z wyjątkiem konieczności eliminacji zagrożenia bezpieczeństwa na drogach, szlakach turystycznych i w miejscach pobytu ludzi.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					18Kształtowanie odpowiedniego składu gatunkowego drzewostanu poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka). Utrzymanie nie pogorszonych stosunków wodnych i pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków.
OZW Góry Złote PLH020096 – gatunki zwierząt według SDF					
17	1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> 1163 głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	brak informacji o występowaniu gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
18	1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie jako żerowiska latem lub podczas przelotów do miejsc jesiennej rojenia.	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					<p>nietoperzy. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>
19	4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	<p>W trakcie badań terenowych do zakresu pzo w pul (2017) nie potwierdzono osobników gatunku na właściwych dla niego siedliskach, co jednak nie wyklucza możliwości jego występowania w ostoi. Jako siedliska biegacza urozmaiconego wskazuje się najbliższe otoczenie wszystkich potoków w ostoi (bufor do 5m z obu stron koryta potoku).</p>	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM S GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000	<p>Ograniczenie wycinek i składowania drewna na potencjalnych siedliskach gatunku. Pozostawienie pni drzew (>20 cm średnicy) w dolinach cieków.</p>
20	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	<p>Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 206 h</p>	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	<p>Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości</p>

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
21	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 211 b, d, 217 a, 230 c, 256 d, 257 f, 331 n, 332 b, 334 f-h	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
22	1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 232A p, 331 n	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
23	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 212 c, 214 a	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
24	6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Stanowiska gatunku: Obr.: 2; Oddz.: 232 i Siedliska gatunku: Obr.: 2; Oddz.: 211 d, f, 218 f, g, 232 g, h, i, 232A a, j, 244A c, d, 255 c, d, f	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Ochrona śródleśnych torfowisk, utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych siedlisk hydrogenicznych. Właściwe kształtowanie stref ekotonowych. Nielokalizowanie składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych.
25	6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Stanowiska gatunku: Obr.: 2; Oddz.: 211 f, 244A d, 232A j, 232 i, 255 f Siedliska gatunku: Obr.: 2; Oddz.: 211 d, f, 218 f, g, 232 g, h, i, 232A a, j, 244A c, d, 255 c, d, f	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Ochrona śródleśnych torfowisk, utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych siedlisk hydrogenicznych. Właściwe kształtowanie stref ekotonowych. Nielokalizowanie składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 – siedliska przyrodnicze według SDF					
26	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obr.: 2; Oddz.: 187c (1%), 187f (1%) Powierzchnia: 0,12 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ochrona warunków oświetleniowych poprzez utrzymanie odpowiedniego dla zbiorowisk naskalnych ocienienia.
27	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obr.: 2; Oddz.: 187c (99%), 187h (100%), 188b (100%), 188d (100%), 188f (100%), 189h (100%), 190b (100%), 198g (100%), 199c (100%), 200f (100%), 200g (100%) Powierzchnia: 46,65 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się. Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu. Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.
28	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Obr.: 2; Oddz.: 189c (100%), 189f (100%), 190c (100%), 190h (100%), 200b (100%), 201a (14%) Powierzchnia: 15,48 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się. Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu. Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
OZW Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 – gatunki zwierząt według SDF					
29	1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 186 c, f, h, 187 d-f, 199 a, d, 201 b-c	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
30	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 186 c, h, 188 c, 198 f-g, 199 a, d, 200 b, d, 201 a-c	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					<p>naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.</p> <p>Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków.</p> <p>Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>
31	1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i>	<p>Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie</p> <p>Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 186 c, f, h, 201 c</p>	<p>Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000</p>	<p>Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia.</p> <p>W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.</p> <p>Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków.</p> <p>Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
32	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 2; Oddz.: 186 c, f, h, 187 c, f, 199 a, d, 200 a-b, 201 a-c	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 – siedliska przyrodnicze według SDF					
33	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitantis</i>) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	brak informacji o występowaniu siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
	<p>7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)</p> <p>8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i></p> <p>9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Gallio-Carpinetum</i>, <i>Tilio-Carpinetum</i>)</p> <p>9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe</p> <p>9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)</p> <p>9410 Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i>, część – zbiorowiska górskie)</p>				
34	6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 61o (100%) Powierzchnia: 0,58 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Usuwanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków roślin zaburzających strukturę i funkcję siedliska. Pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków wodnych, wraz z naturalnym buforem, obejmującym związane z ciekami siedliska.
35	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 13c (100%), 13d (100%), 14h (100%), 14i (100%), 14j (100%), 14l (100%), 16f (100%), 16g (100%), 16h (100%), 18b (100%), 18f (100%), 19c (100%), 19d (100%), 19f (100%), 21a (100%), 23d (100%), 24a (100%), 24b (100%), 25h (100%), 27a (100%), 27d (100%), 27f (100%), 28i (100%), 28k (100%), 29c (100%), 29f (100%), 30b (100%), 32b (100%), 32d (100%), 33a (100%), 33b	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
		<p>(100%), 33h (100%), 33i (100%), 35b (100%), 36b (100%), 37b (100%), 38b (100%), 41c (100%), 42a (100%), 43a (100%), 44a (100%), 44c (100%), 44d (100%), 45a (100%), 45c (100%), 46d (100%), 47a (100%), 48a (100%), 48d (100%), 49c (100%), 49d (100%), 49f (100%), 49g (100%), 54b (100%), 54c (100%), 54d (100%), 55a (100%), 55c (100%), 55d (100%), 8d (100%), 8f (100%), 61d (100%), 61f (100%), 62b (100%), 62c (100%), 62g (100%), 62m (100%), 63b (100%), 64a (100%), 64b (100%), 64c (100%), 64f (100%), 65b (100%), 65c (100%), 67b (100%), 67c (100%), 68d (100%), 69b (100%), 70c (100%), 75b (100%), 75c (100%), 75d (100%), 77b (100%), 79g (100%), 81a (100%), 82c (100%)</p> <p>Powierzchnia: 465,22 ha</p>			<p>stojącego i leżącego w miarę jego wydzielenia się.</p> <p>Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu.</p> <p>Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.</p>
36	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	<p>Obr.: 1; Oddz.: 12f (100%), 12g (100%), 16i (98%), 16j (89%), 20l (100%), 20n (100%), 21b (100%), 25g (100%), 26g (100%), 28g (100%), 28h (100%), 28j (100%), 29g (100%), 29h (100%), 31b (100%), 31h (100%), 32c (100%), 34b (100%), 8a (100%), 57f (100%), 58d (100%), 58f (100%), 61b (100%), 61r (100%), 62k (100%), 63c (100%), 65a (100%), 66g (100%), 70a (100%), 70b (100%), 70f (100%), 71d (100%), 71f (100%), 72a (100%), 72b (100%), 73c (100%), 73d (100%), 74d (100%), 75i (100%), 78h (100%), 78j (100%), 79h (100%)</p> <p>Powierzchnia: 183,07 ha</p>	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	<p>Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu.</p> <p>Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielenia się.</p> <p>Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu.</p> <p>Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, daglezja.</p>
37	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe	<p>Obr.: 1; Oddz.: 16i (2%), 16j (11%), 17h (100%), 18a (100%), 26c (100%), 31f (100%), 58a (100%)</p> <p>Powierzchnia: 19,66 ha</p>	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zapewnienie odpowiedniego zasobu martwego drewna, poprzez pozostawianie drzew martwych, zamierających oraz wywrotów i złomów, z wyjątkiem konieczności

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					eliminacji zagrożenia bezpieczeństwa na drogach, szlakach turystycznych i w miejscach pobytu ludzi. Kształtowanie odpowiedniego składu gatunkowego drzewostanu poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka). Utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków.
OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 – gatunki zwierząt według SDF					
38	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 4066 zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i> 6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	brak informacji o występowaniu gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
39	1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 1; Oddz.: 37 b, 40 h, 50 m-n, 62 j	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					<p>zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.</p> <p>Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków.</p> <p>Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>
40	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	<p>Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie</p> <p>Obserwacje punktowe: Obr.: 1; Oddz.: 33 i</p>	<p>Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMS GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000</p>	<p>Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia.</p> <p>W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.</p> <p>Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków.</p> <p>Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 – siedliska przyrodnicze według SDF					
41	3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitantis</i>) 40A0 Subkontynentalne zarośla okołopannońskie 6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 6430 Ziółorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe 91I0 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	brak informacji o występowaniu siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
42	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 215I (100%), Obr.: 2; Oddz.: 265b (68%), 269a (35%), 269b (62%) Powierzchnia: 4,0 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Zachowanie wybranych fragmentów starodrzewu bukowego oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu. Zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					Kształtowanie odpowiedniego dla siedliska składu gatunkowego drzewostanu. Stopniowe ograniczanie w drzewostanie udziału gatunków iglastych, tj. modrzew, świerk, sosna, dąglezja.
43	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Gallio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 213a (100%), 213c (100%), 213d (100%), 213f (100%), 213j (100%), 213n (100%), 213o (100%), 213t (100%), 214a (100%), 214c (100%), 214d (100%), 214m (100%), 214n (100%), 215c (100%), 215f (100%), 215i (100%), 215k (100%), 215m (100%) Powierzchnia: 39,03 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z nieznieskształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). Zwiększanie zasobu martwego drewna, poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, pozostawianie we fragmentach do naturalnego rozpadu, nieuporządkowanych pozostałości pozrębowych (nie zagrażających trwałości lasu).
44	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obr.: 1; Oddz.: 215j (100%), 218r (100%), Obr.: 2; Oddz.: 269a (65%), 269b (38%) Powierzchnia: 22,39 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	Ograniczenie do minimum lub rezygnacja z użytkowania gospodarczego najlepiej zachowanych płatów siedliska. Kształtowanie właściwej struktury gatunkowej drzewostanu w płatach o wysokim udziale gatunków iglastych w drzewostanie, tj. modrzew, świerk, dąglezja.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					Preferowanie odnowienia naturalnego oraz zapewnienie odpowiedniego zasobu drewna martwego, poprzez pozostawianie drzew martwych zamierających oraz wywrotów i złomów.
45	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Obr.: 1; Oddz.: 213k (100%), 213m (100%), 213p (100%), 213w (100%), 213x (100%), 214h (100%), 214j (100%), 214l (100%), 215a (100%), 215b (100%), 215g (100%), Obr.: 2; Oddz.: 265a (100%), 265b (32%) Powierzchnia: 17,45 ha	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PM Ś GIOS	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000	W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z nieznieskształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). Zwiększanie zasobu martwego drewna, poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, pozostawianie we fragmentach do naturalnego rozpadu, nieuporządkowanych pozostałości pozrębowych (nie zagrażających trwałości lasu).
OZW Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 – gatunki zwierząt według SDF					
46	1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> ; 1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> ; 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	brak informacji o występowaniu gatunku na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
47	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 1; Oddz.: 215 c Obr.: 2; Oddz.: 269 b	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy. Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.
48	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Drzewostany starszych klas wieku w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie Obserwacje punktowe: Obr.: 1; Oddz.: 214 d	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	Pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia. W przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział, % zajmowanej w wydzieleniu powierzchni)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
					<p>Odpowiednie zabezpieczenie zimowisk nietoperzy w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla hibernacji stwierdzonych tam gatunków. Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, preferowanie biologicznych metod ochrony lasu.</p>
49	1355 wydra <i>Lutra lutra</i>	Obr.: 1; Oddz.: 214 h	Zgodnie z wytycznymi zawartymi w przewodniku metodycznym PMŚ GIOS oraz zapisami Rozp. Min. Środ. z 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408)	Pogorszenie stanu zachowania populacji gatunku oraz jego siedlisk w obszarze Natura 2000	<p>Kształtowanie ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności.</p> <p>Utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w szczególności dostępności kryjówek dla wydry, występujących na odcinkach cieków o linii brzegowej zbliżonej do naturalnej, pokrytej roślinnością o wielowarstwowej strukturze.</p> <p>Ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie cieków stałych z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p>

Załącznik 4. Tabela XXIII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
1	Obręb 1: 184 g, 185 a, 186 f, 198 i, 240 b, 241 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszarów Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062. Ocena oddziaływania zapisów pul na siedliska przyrodnicze stanowiące przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 – działanie minimalizujące. 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych.	brak
2	Obręb 1: 3 a, 20 k, 25 d-f, 45 c, 92 c, 101 a, 126 h, 203 m, 248 b, Obręb 2: 53 c, 58 k, 67 b, d, 77 a, c, 92 f, 154 g, 179 d, 190 f, 199 a, c, 203 c, 209 d, 211 i, 212 a, 214 b, 216 g, i, 217 a, 220 b, 243 a, 244A n, 246 c, 255 o, 257 f, 258 a, 279 c,	Ochrona stanowisk roślin chronionych (storczykowate). Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	W trakcie realizacji planowanego zabiegu chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.	brak
3	Obręb 1: 164 f, 184 a, d, 200 i, 204 c, 205 b, 230 f, 240 b, 246 f, i, 248 b, 256 a, Obręb 2: 158 a, 159 b,	Ochrona stanowisk roślin chronionych w obrębie płatów ziolorośli. Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	W trakcie realizacji planowanego zabiegu nie lokować składu drewna, ani tras dojazdu do powierzchni operacyjnej w obrębie płatów ziolorośli ze stanowiskami chronionych gatunków roślin.	brak
4	Obręb 1: 92 c, f, 99 d, g, i, 100 a, 117 i, Obręb 2: 201 a,	Ochrona stanowisk roślin chronionych gatunków paproci rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie odśnieżeń skalnych. Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie odśnieżeń skalnych ze zbiorowiskami chronionych gatunków paproci.	brak
5	Obręb 1: 186 a, 221 j, Obręb 2: 245 b,	Ochrona stanowisk widocznych stanowisk roślin chronionych. Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
6	Obręb 1: 84 a, 167 c, 198 a, 251 f, Obręb 2: 66 b, 108 p, 212 j, 264 d, 343 a,	Ochrona zabytków. Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	Zapisane w pul wskazania gospodarcze należy realizować z w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach).	brak
7	Obręb 2: 34 b-c, g, j-k, 35 a, c-d, 36 a, c-h, 37 k, 199 a,	Ochrona zabytków. Ocena oddziaływania zapisów pul – działanie minimalizujące.	Zapisane w pul wskazania gospodarcze należy realizować z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.	brak
8	Obręb 2: 187 c,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610) 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Utrzymanie ocienienia w bezpośrednim sąsiedztwie płatów (w przypadku wycinki zostawianie grup drzew wokół wychodni skalnych).	brak
9	Obręb 2: 187 c, h, 188 b, d-f, 189 h, 190 b, 198 g, 199 c, 200 g,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610) 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Zgodność drzewostanu ze składem odpowiednim dla danego siedliska (tu: dominacja buka, protegować buka, docelowo świerk co najwyżej domieszkowo), niepomniejszanie udziału starodrzewi oraz utrzymanie lub zwiększenie ilości martwego drewna (z wyjątkiem drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi), umiarkowane stosowanie cięć (z wyjątkiem jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów), odnowienia rębniami złożonymi.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
10	Obręb 2: 198 g,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610) 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	brak	Ograniczenie niszczenia siedliska przez wydeptywanie i erozję. Ukierunkowanie ruchu turystycznego przez zastosowanie barierek i oznakowania, w miejscach najbardziej narażonych na erozję stosowanie kładek i podestów.
11	Obręb 2: 190 h,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Zgodność drzewostanu ze składem odpowiednim dla danego siedliska (tu: dominacja buka, protegować buka, świerk co najwyżej domieszkowo), niepomniejszanie udziału starodrzewi oraz utrzymanie lub zwiększenie ilości martwego drewna (z wyjątkiem drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi), umiarkowane stosowanie cięć (z wyjątkiem jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów), odnowienia rębniami złożonymi.	brak
12	Obręb 1: 214 d, n,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 roku w sprawie ustanowienia	Stopniowe usuwanie modrzewia z drzewostanu. Zmniejszenie udziału świerka do 5% w wydzieleniu, Usuwanie drzew iglastych przy okazji prowadzonych prac leśnych w miarę osiągnięcia przez te drzewa wieku rębego lub w trakcie trzebieży późnych. Ręczne usuwanie skupisk niecierpka gruczołowego oraz likwidacja kęp rdestowców przy użyciu mazaków herbicydowych lub innych metod.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		<p>planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 grudnia 2013 r. poz. 6630)</p> <p>9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i>, <i>Tilio-Carpinetum</i>)</p>		
13	Obręb 1: 113 h,	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)</p> <p>1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Pielęgnacja zadrzewień oraz zakrzewień znajdujących się w bezpośrednim otoczeniu otworów sztolni.
14	Obręb 1: 113 h,	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)</p> <p>1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	W przypadku stwierdzenia takiej konieczności – ewentualnych napraw i konserwacji kraty przy wejściu do sztolni zamykanej na okres jesienno-zimowy.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
15	Obręb 1: 118 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośnopastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.
16	Obręb 1: 118 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	brak	Wycinanie krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie łąk.
17	Obręb 1: 118 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia	brak	Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		<p>planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)</p> <p>6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)</p>		
18	<p>Obręb 1: 117 i, 132 c-f, 133 a, d, 138 b, d-f, 141 m, 142 a, 148 h, 155 b, d-g, 156 f, h, 158 a, 159 d, 176 h, l-m, s, 177 f-g, 180 b, f-f, 188 g, 189 j, 194 f, 200 a, 203 m, 207 b, 210 c, 223 a, 224 f, 225 a, c, h, 226 a-f, 227 a, 228 a-b, d, g, 229 c-i, 230 f, m, o, s, 231 b, 232 b, d, i, 233 a, f, i, 234 b, 239 j, n-o, 243 c, 245 a, 251 b, 252 d, j, l, 253 c-d, g-i, 255 b, i, 256 b, g, 257 c,</p> <p>Obręb 2: 137 f, 139 d, 140 a-b, 142 d-f, 143 a, 144 a-b, d, 146 c, 147 g, 278 m,</p>	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)</p> <p>9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)</p>	<p>Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnego drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.</p>	brak
19	<p>Obręb 1: 116 a, 118 p, 119 i, 120 b, g, 121 b, h-i, 123 a-d, i, 128 d, g, 130 d, 134 h, k, 135 c, g, 136 a, f-g, 137 b, 139 b, 141 c, 142 b-c, f, 143 i-j, 144 a, g, 145 b, 146 d, g, 148 d, 149 g-h, 151 c-d, 152 i, 154 d-f, i-j, 157 a, f-g, 158 f, h, 159 b, 160 a, d, 162 c, f, 163 a-b, 164 i-j, 165 a-c, 166 d, 174 a, c, 176 i, 177 b, 178 d-f, 179 a-b, g, j-k, 182 b, g, 183 g, 184 a, g-i, 185 a-b, n, 186 a, 187 c, g, 196 d, i-j, 198 f-g, i, 200 c, 205 g-h, 208 c-d, 209 b, f, 210 b, f, h, 223 b, 232 c, k-l, 233 c, 235 c, 239 p, 240 f-</p>	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022)</p>	<p>Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnego drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni złożonych z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie</p>	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
	g, j, 241 a, 243 h-i, 245 b-c, f-f, 248 g, 249 c, 257 b, g, Obręb 2: 137 c,	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.	
20	Obręb 1: 154 h, 200 h, 237 f, j,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022) 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębego drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących (w szczególności dębów), we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.	brak
21	Obręb 1: 114 h, 115 a, 116 c, h, 117 d, 118 m, 119 l, 122 b, g, 128 f, 129 f, 130 c, 133 b-c, h, 134 f, j, l, 135 f, 140 h-i, 141 f, h, 143 a, 147 b-d, p, 149 d, 151 a, f-g, 152 b, f-f, 153 g, n, 154 a-b, g, 166 a, 171 c, 172 c, f-g, 173 d-f, h-i, 174 b, h-i, k, 176 f, r, 180 c, 185 f, 187 h, 189 i, 190 a, i-j, 191 a-c, 192 a, f, h, j, 193 c, 195 f, 196 a, 197 c, 199 c, 200 d, g, 201 p, 202 b-c, 203 a-b, f, 206 h, 207 g, 210 k, 233 l, 234 f, 235 o, 242 a, k, 243 a, f, 244 a, 247 h-i, 250 a-b, 251 i, 255 f, 256 c, h, 258 h, 259 d, Obręb 2: 137 d, 138 b, 140 c, 278 j	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022) 9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębego drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a w obrębie pozostałych płatów siedliska ograniczenie wykonywania działań gospodarczych do koniecznych zabiegów sanitarnych (z zastosowaniem rębni złożonych ze średnim lub długim okresem odnowienia). Zapewnienie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
			nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, w szczególności starych i grubych dębów, we fragmentach pozostawianie do naturalnego rozpadu rozproszonych pozostałości pozrębowych, z wyjątkiem przewróconych drzew na stromych stokach bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.	
22	Obręb 1: 8 d-f, 13 c-d, 14 h-j, l, 16 f-h, 18 b, f, 19 c-f, 21 a, 23 d, 24 a-b, 25 h, 27 a, d-f, 28 i, k, 29 c, f, 30 b, 32 b, d, 33 a-b, h-i, 35 b, 36 b, 37 b, 38 b, 41 c, 42 a, 43 a, 44 a, c-d, 45 a, c-c, 46 d, 47 a, 48 a, d, 49 c-g, 54 b-d, 55 a, c-d, 61 d-f, 62 b-c, g, m, 63 b, 64 a-c, f, 65 b-c, 67 b-c, 68 d, 69 b, 70 c, 75 b-d, 77 b, 79 g,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe.	brak
23	Obręb 1: 16 f-h, 18 f, 19 c-f, 23 d, 24 a-b, 41 c, 42 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla kwaśnych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. daglezcja).	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
24	Obręb 1: 8 a, 12 f-g, 16 i-j, 20 l, n, 21 b, 25 g, 26 g, 28 g-h, j, 29 g-h, 31 b, h, 32 c, 34 b, 57 f, 58 d-f, 61 b, r, 62 k, 63 c, 65 a, 66 g, 70 a-b, f, 71 d-f, 72 a-b, 73 c-d, 74 d, 75 i, 78 h, j, 79 h,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe.	brak
25	Obręb 1: 16 i, 28 g, j, 29 g-h, 31 b, 66 g, 74 d,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla żyznych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. dąb czerwony, dąb szypka, robinia akacja).	brak
26	Obręb 1: 16 i-j, 17 h, 18 a, 26 c, 31 f, 58 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		<p>Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.)</p> <p>91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe</p>	zagrożającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe.	
27	Obręb 2: 206 h,	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028.</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Zabezpieczenie zimowiska w sztolni Mistrzów.
28	Obręb 2: 211 d-f, 218 f-g, 232 g-i, 232A a, j, 244A c-d, 255 c-f,	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028.</p> <p>6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i></p>	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w drugiej połowie września.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
29	Obręb 2: 218 b, f-g, 232 f-i, 232A i-k, 244A b-d, 255 c-g,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	brak	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Jeden pokos w roku, w terminie od 15 czerwca do 31 października z zebraniem i wywiezieniem pozyskanej biomasy poza powierzchnię siedliska.
30	Obręb 2: 195 a, 228 c,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	W ramach realizacji planowanych wskazań gospodarczych ograniczenie wycinki drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie wychodni skalnych.	brak
31	Obręb 2: 191 d, 192 k, 193 b-c, 194 a, 202 a-b, 203 c, 206 b, 208 f, 217 a, 228 b,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu.	brak
32	Obręb 2: 192 k, 194 a, 206 b,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Złote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028.	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)		
33	Obręb 2: 191 h-j, 192 g-h, j, 193 d, 195 b, f, 197 c, f, 202 c-f, 203 f-g, 206 c, 208 b, d, 209 a, c, 210 a, 214 d, 219 d-g, 220 b-h, 221 b, g, 222 a-b, d-f, 224 h, j, 227 d, 230 b, d, 232 d, 237 b, 241 b, d, 242 g-h, 246 b-f, 247 a-b, 248 d-f,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu.	brak
34	Obręb 2: 191 j, 192 h, 202 f, 206 c, 208 b, 210 a, 219 d, 220 d-f, 221 b, g, 222 a-b, d, 224 j, 230 b, 246 d, 248 f,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia.	brak
35	Obręb 2: 192 g, 193 b, 195 f, 197 f, 202 d, 219 f-g, 220 c, 228 b, 241 b, d, 246 b-c, f, 247 b, 248 d,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach kształtować odpowiednie warunki do naturalnego odnowienia buka.	brak
36	Obręb 2: 191 d, h-i, 192 j, 193 c, 197 c, 203 c, f-g, 208 f, 209 a, c, 217 a, 220 b, g-h, 222 f-g,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)		
37	Obręb 2: 191 d, 192 b-d, 196 c, 197 h, 202 a, 203 c, 208 f, 211 b, i, 217 a, 222 h, 239 c, 248 b, 330 b, 332 d, 335 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach zmniejszać stopniowo udział świerka i usuwać gatunki obce dla siedliska buczyny m.in. modrzewia.	brak
38	Obręb 2: 191 b, 192 b-d, 193 f, 195 a, 196 a, 197 i, 211 b, i, 222 h, 225 c, 226 d, i, 229 c, 239 c, 242 f, j, 248 b-c, 330 b, 331 m-n, 332 c-d, 335 a,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste oraz drzewa obumierające z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu.	brak
39	Obręb 2: 338 c, 340 i,	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach usuwać świerka.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
40	Obręb 1: 154 f, i-j,	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”.	brak	Wycinka tzw. drzew „okapowych” oraz świerków z posuszem czynnym. Zrywkę należy prowadzić bez użycia ciężkiego sprzętu mechanicznego (dopuszcza się wyłącznie techniki minimalizujące uszkodzenia podłoża np. użycie sprzętu linowego ze szlaku zrywkowego lub konną zrywkę drewna), poza okresem wegetacyjnym roślin - tj. jesienią, a najlepiej w okresie zimowym, przy wykorzystaniu pokrywy śnieżnej. Szlaki zrywkowe należy lokalizować w miejscach, które omijają stanowiska cisa oraz najmniej podatnych na uszkodzenia mechaniczne roślinności zielnej, w tym stwierdzonych na gruncie stanowisk roślin chronionych. Należy pozostawić do 30% grubizny drzew liściastych po ścinie do naturalnego rozkładu (dopuszcza się usunięcie pozostałego drewna poza granice rezerwatu). Gałęzie ściętych drzew należy wywieźć z rezerwatu. W przypadku powstania luk w drzewostanie dopuszcza się ręczne dosadzanie cisa - wyłącznie z sadzonek uzyskanych z nasion miejscowego pochodzenia - oraz prowadzenie w ich obrębie niezbędnych prac pielęgnacyjnych. Do dnia 30 grudnia 2017 r. należy przedłożyć Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska we Wrocławiu sprawozdanie z przeprowadzonej wycinki.
41	Obręb 1: 154 i-j, 155 a,	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”.	brak	Pielęgnacja upraw cisowo - jodłowych polegająca na: bieżącej naprawie grodzień upraw, oczyszczeniu upraw z podrostu drzew, krzewów i roślin zielnych poprzez koszenie oraz usuwanie podrostu drzew i krzewów, dosadzanie cisa w uprawach, w których powstały luki, sadzonkami wyhodowanymi z nasion pochodzących z rezerwatu. Zabieg usuwania roślin zielnych najlepiej wykonywać przed dojrzaniem nasion. Pozyskaną biomasę należy usunąć poza teren rezerwatu (ręcznie). Należy przedłożyć Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska we Wrocławiu sprawozdanie z przeprowadzonych działań.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
42	Obręb 1: 154 g,	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”.	brak	Wprowadzenie sztucznego nasadzenia cisa - wyłącznie z sadzonek uzyskanych z nasion miejscowego pochodzenia. Dopuszcza się bieżącą konserwację, a także naprawę lub wymianę płotu ogradzającego powierzchnię odnowienia.
43	Obręb 1: 176 r,	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisy”, ustanowione Zarządzeniem Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy”.	brak	Wycinka drzew świerkowych z posuszem czynnym. Zrywkę należy prowadzić bez użycia ciężkiego sprzętu mechanicznego (dopuszcza się wyłącznie techniki minimalizujące uszkodzenia podłoża np. użycie sprzętu linowego ze szlaku zrywkowego lub konną zrywkę drewna), poza okresem wegetacyjnym roślin - tj. jesienią, a najlepiej w okresie zimowym, przy wykorzystaniu pokrywy śnieżnej. Szlaki zrywkowe należy lokalizować w miejscach, które omijają stanowiska cisa oraz najmniej podatnych na uszkodzenia mechaniczne roślinności zielnej, w tym stwierdzonych na gruncie stanowisk roślin chronionych. Należy pozostawić do 30% okorowanego drewna do naturalnego rozkładu (dopuszcza się usunięcie pozostałego drewna poza granice rezerwatu). Gałęzie ściętych drzew należy wywieźć z rezerwatu. W przypadku powstania luk w drzewostanie dopuszcza się ręczne dosadzanie cisa - wyłącznie z sadzonek uzyskanych z nasion miejscowego pochodzenia - oraz prowadzenie w ich obrębie niezbędnych prac pielęgnacyjnych. Do dnia 30 grudnia 2017 r. należy przedłożyć Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska we Wrocławiu sprawozdanie z przeprowadzonej wycinki.
44	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów abiotycznych i gleb: przeciwdziałanie procesom erozji gleb oraz ich ochronę przed zanieczyszczeniami, poprzez przywracanie ciągłości pokrywy glebowej na obszarze prowadzenia prac leśnych, wykrotów oraz stoków narciarskich.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
45	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów abiotycznych i gleb: niewykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, poza niewielkimi pracami w ramach gospodarki leśnej.	brak
46	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego: pozostawianie w drzewostanach oraz na zrębach kęp starodrzewu z udziałem drzew dziuplastych, martwych i zamierających, o znaczeniu biocenotycznym, wraz z runem i podrostem, o powierzchni łącznej nie mniejszej niż 5% powierzchni manipulacyjnej i powierzchni jednostkowej około 0,1 ha, aż do naturalnego rozpadu, a także posuszu liściastego jałowego i czynnego oraz posuszu iglastego w ilościach uniemożliwiających inicjowanie ognisk gradacyjnych. Pozostawione kępy drzewostanu należy lokalizować w miejscu występowania chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt.	brak
47	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego: nie sadzenie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, w tym także na poletkach zgryzowych i innych poletkach łowieckich.	brak
48	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego: kontynuowanie	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	sukcesywnej przebudowy drzewostanów celem dostosowania ich do warunków siedliskowych, szczególnie przy zastosowaniu rębni złożonych z długim i średnim okresem odnowienia.	
49	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego: sadzenie na obrzeżach zakładanych upraw leśnych, domieszkowych i biocenotycznych gatunków drzew i krzewów występujących na różnych siedliskach lasów naturalnych i półnaturalnych.	brak
50	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego: stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych, a także ograniczania szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego.	brak
51	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: ochrona obszarów źródłkowych oraz grzbietowych obszarów zasilania wód podziemnych, poprzez niedokonywanie zmian ich użytkowania, a w szczególności trwałego wylesiania lub zamiany użytków zielonych w grunty orne.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
52	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: pozostawienie lub tworzenie wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, co najmniej 5 metrowego pasa trzcinowisk, zadrzewień i zakrzaczeń tworzących naturalną strefę buforową.	brak
53	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: wyłączenie z konserwacji tych odcinków cieków, które nie są niezbędne dla ochrony przeciwpowodziowej i gospodarki leśnej oraz dopuszczenie do ich renaturyzacji.	brak
54	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: odtworzenie obszarów podmokłych w ramach działań realizowanych oraz planowanych przez Nadleśnictwo.	brak
55	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: zachowanie miejsc preferowanych przez płazy – szczególnie wszelkich zbiorników wodnych i strumieni.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
56	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych.	brak
57	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej takich jak śródleśne suche łąki i maliniaki.	brak
58	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną zasobów abiotycznych i gleb: nieprzeznaczenie gruntów, na których występują gleby chronione w rozumieniu ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U z 2004 r. Dz. U. Nr 121, poz. 1266 z późn. zm.) na cele nierolnicze lub nieleśne.
59	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego	brak	Zakres prac związanych z ochroną lądowych ekosystemów nieleśnych, mający na celu zachowanie łąk śródleśnych i pastwisk: kontynuowanie tradycyjnego i ekstensywnego sposobu użytkowania łąk, w tym zgodnie z zasadami programu rolnośrodowiskowego w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich, o którym mowa w przepisach odrębnych, między innymi poprzez: nieprzeorywanie użytków zielonych, prowadzenie

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).		zabiegów agrotechnicznych zgodnie z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków zwierząt, poprzez dostosowanie terminów, częstotliwość i technik koszenia.
60	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną lądowych ekosystemów nieleśnych, mający na celu zachowanie łąk śródleśnych i pastwisk: utrzymywanie i odtworzenie wzdłuż wód pasów roślinności trwałej, krzewiastej lub drzewiastej stanowiących bufony dla migrujących zanieczyszczeń.
61	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: zaleca się niestosowanie repelentów zawierających pestycydy.
62	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną zasobów i ekosystemów wodnych: niepodejmowanie działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych, w szczególności budowy oraz odbudowy urządzeń drenarskich i rowów odwadniających w strefach źródliskowych oraz na obszarach podmokłych.
63	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: kontynuowanie rozpoznawania stanowisk występowania chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, grzybów i roślin

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).		objętych ochroną czynną.
64	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: kontrolowanie, a w razie potrzeby ograniczanie populacji inwazyjnych gatunków roślin, w szczególności niecierpka himalajskiego <i>Impatiens glandulifera</i> stanowiących zagrożenie dla gatunków rodzimych.
65	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej uwzględniającej: odtwarzanie właściwej dla poszczególnych siedlisk liczebności i struktury populacji gatunków łownych, które w wyniku przekształcenia siedlisk nie podlegają naturalnym mechanizmom regulacyjnym oraz zwalczanie kłusownictwa.
66	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie nowych budek lęgowych dla ptaków, nietoperzy i pilchowatych oraz ich regularne czyszczenie.
67	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: wyznaczanie stref ochronnych wokół

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).		miejsc gniazdowania gatunków objętych ochroną strefową.
68	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zgodnie z planem ochrony na lata 2011–2030 ustanowionym Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).	brak	Zakres prac związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk: ochrona kolonii rozrodczych nietoperzy w budynkach.
69	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610) 1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Prowadzenie gospodarki leśnej preferującej rębnie złożone oraz w promieniu 50 m od sztolni stosowanie odnowień pod osłoną drzewostanu. Ograniczyć usuwanie obumierającego i martwego drewna do niezbędnego minimum wynikającego z zachowania bezpieczeństwa życia i mienia ludzi lub konieczności usuwania jesionów w przypadku zamierania patogennego oraz zakażonych rakiem kory jaworów.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
70	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Zabezpieczenie wejść do zimowisk odpowiedniej konstrukcji kratą umożliwiającą bezpieczny wylot nietoperzom, zachowującą cyrkulację powietrza oraz posiadającą otwierany element pozwalający na wejście, w tym przeprowadzenie monitoringu zimujących nietoperzy. Należy również zapewnić możliwość ich otwarcia w celu skontrolowania obiektu. Działanie przeprowadzić w terminie 1 maja - 31 lipca.
71	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Wymiana uszkodzonych krat na zabezpieczenia umożliwiające bezpieczny wlot nietoperzom, zachowanie cyrkulacji powietrza oraz posiadającą otwierany element pozwalający na wejście, w tym na przeprowadzenie monitoringu zimujących nietoperzy. Działanie przeprowadzić w miarę potrzeb, w terminie 1 maja – 31 lipca.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
72	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Zachowanie powierzchni i odpowiednich warunków mikroklimatycznych zimowiska - zabezpieczenie 4-5 metrowego odcinka sztolni przed dalszymi zawałami oraz udrożnienie korytarza. Działanie przeprowadzić w terminie 1 maja - 31 lipca.
73	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Oznakowanie obiektów - zamontowanie tablic informacyjnych o funkcji obiektów i informacją o instytucji zarządzającej obiektami.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
74	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Konserwacja zabezpieczeń zimowisk i tablic informacyjnych - naprawa uszkodzonych elementów, powłok antykorozyjnych zabezpieczeń wejść do zimowisk i tablic informacyjnych. Działania wykonywać w miarę potrzeb, w terminie 1 maja - 31 lipca.
75	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Prowadzenie działalności edukacyjnej lokalnej społeczności – przeprowadzenie prelekcji/warsztatów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Miasta i Gminy Złoty Stok, wydanie materiałów informacyjnych.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
76	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Ograniczenie ruchu turystycznego w okresie listopad - marzec - wyłączyć z ruchu turystycznego w okresie zimy prawy boczny korytarz na poziomie dolnym i na górnym poziomie lewy chodnik z pochylnią. Nie dotyczy to przypadków związanych z awaryjnym wyprowadzeniem ludzi związanym z ich zdrowiem lub bezpieczeństwem.
77	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Ograniczenie ruchu turystycznego w okresie listopad - marzec - ograniczenie w okresie zimowym organizacji w sztolniach imprez związanych ze zwiększonym ruchem i emitujących hałas, np. zawodów lub okolicznościowych zabaw, zwłaszcza z wykorzystaniem otwartego ognia. Wyjątek stanowi organizowana dotychczas jedna cykliczna impreza sportowa w listopadzie.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
78	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Ograniczenie planowanych remontów i prac związanych z konserwacją w okresie listopad - marzec - działania związane z remontem, konserwacją lub przebudową tras turystycznych prowadzić poza okresem zimowym, tzn. ewentualne prace prowadzić od kwietnia do końca października.
79	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Utrzymanie obecnego sposobu gospodarowania w Obszarze i nie wyznaczanie miejsc biwakowych, miejsc na ogniska czy parkingi w promieniu 50 m od otworów sztolni, utrzymanie obecnego przeznaczenia gruntu.

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
80	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Nie oświetlanie otworów wlotowych do zimowisk - co najmniej jeden otwór wejściowy powinien być nieoświetlony. Źródła światła instalować co najmniej 20 m od wejść do sztolni. Lampy powinny emitować rozproszone światło i być skierowane bezpośrednio w dół. Dotyczy to również oświetlenia montowanego na drogach lub ścieżkach prowadzonych przez Obszar lub wzdłuż jego granic.
81	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Sprawdzenie skuteczności działalności edukacyjnej wśród lokalnej społeczności - przeprowadzenie ankiety wśród społeczności lokalnej sprawdzającej poziom wiedzy na temat obszaru Natura 2000 i przedmiotach ochrony. Działania przeprowadzić co najmniej raz w okresie 5 lat

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
82	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i></p>	brak	Zbadanie populacji nietoperzy wykorzystującej Obszar w okresie godów. Przeprowadzić co najmniej 3-4 kontrole nocne w okresie 15.08-30.09 raz na 5 lat.
83	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	<p>Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610)</p> <p>9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)</p>	brak	Ograniczenie niszczenia siedliska przez wydeptywanie i erozję. Ukierunkowanie ruchu turystycznego przez zastosowanie barierek i oznakowania, w miejscach najbardziej narażonych na erozję stosowanie kładek i podestów.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
84	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022) 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej utrzymanie możliwie dużej reprezentacji starodrzewu, a przy wykonywaniu rębni złożonych zachowanie przestojów i biogrup starodrzewu oraz dziuplastych i zamierających drzew - z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia (w tym zablokowania dróg leśnych i wyznaczonych szlaków turystycznych) oraz trwałości drzewostanu.	brak
85	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe.	brak
86	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pozrębowe.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)		
87	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zgodnie z planem zadań ochronnych ustanowionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941 ze zm.) 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: drzewa martwe i umierające, wywroty, złomy, drzewa dziuplaste i próchniejące, rozproszone pozostałości pożrębowe.	brak
88	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 1303 podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> 1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1321 nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i>	Utrzymanie gospodarki leśnej na obecnym poziomie. W trakcie realizacji wskazań gospodarczych w drzewostanach starszych klas wieku pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa dziuplaste.	brak

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>		
89	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Ochrona przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry Żłote PLH020096, zgodnie z zakresem planu zadań ochronnych zawartym w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie na lata 2019-2028. 4014 biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	Modyfikacja gospodarki leśnej poprzez ograniczenie wycinek i składowania drewna w strefach do 5 m wokół potoków. Prowadzenie gospodarki leśnej zapewniającej zachowanie miejsc przeobrażenia i hibernacji zimowej gatunku – pozostawienie min. 5 pni (>20 cm średnicy) na każdy 1 km potoku.	brak
90	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”.	brak	Monitoring drzewostanu objętego przebudową - w latach 2018-2022 dopuszcza się wycinkę drzew „okapowych” oraz interwencyjną wycinkę świerków z posuszem czynnym na podstawie obserwacji rozwoju osobników cisa.
91	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”, ustanowione Zarządzeniem Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”.	brak	Zabezpieczanie siewek cisa osłonami z siatki ukształtowanymi w stożki.
92	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisy”, ustanowione Zarządzeniem Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy”.	brak	Monitoring drzewostanu objętego przebudową - w latach 2018-2022 dopuszcza się wycinkę świerków z posuszem czynnym, na podstawie obserwacji rozwoju osobników cisa.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
93	Działanie ogólne – brak możliwości określenia dokładnej lokalizacji działania ochronnego	Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisy”, ustanowione Zarządzeniem Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy”.	brak	Zabezpieczanie siewek cisa osłonami z siatki ukształtowanymi w stożki.

Zał. 5. Lokalizacja stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Bardo Śląskie zlokalizowane są 2 strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków:

(A075) BIELIK *HALIAEETUS ALBICILLA*

Decyzja Wojewody Dolnośląskiego SR.V.6631/s/10/KM/07 z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania bielika *Haliaeetus albicilla*.

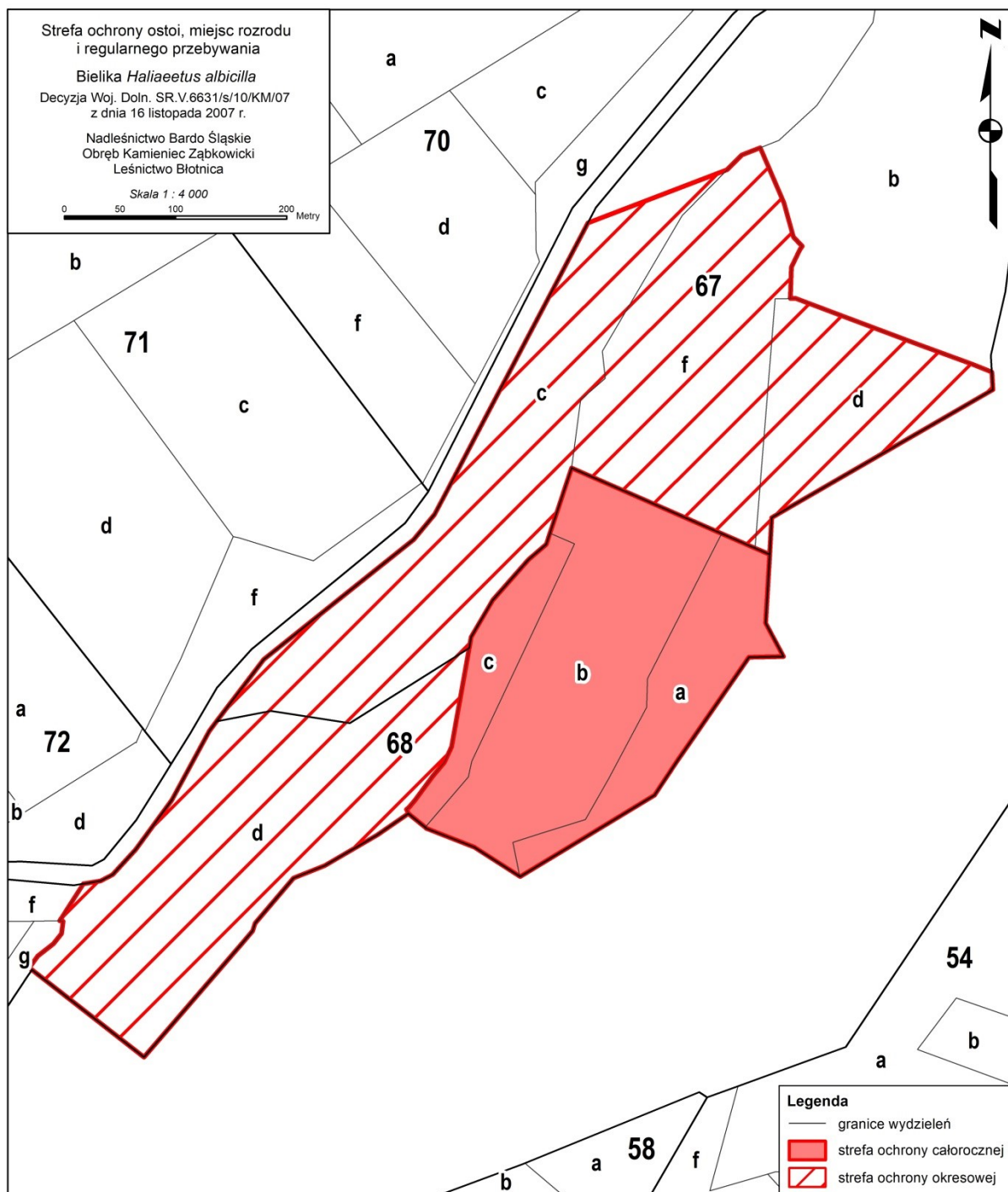
(A030) BOCIAN CZARNY *CICONIA NIGRA*

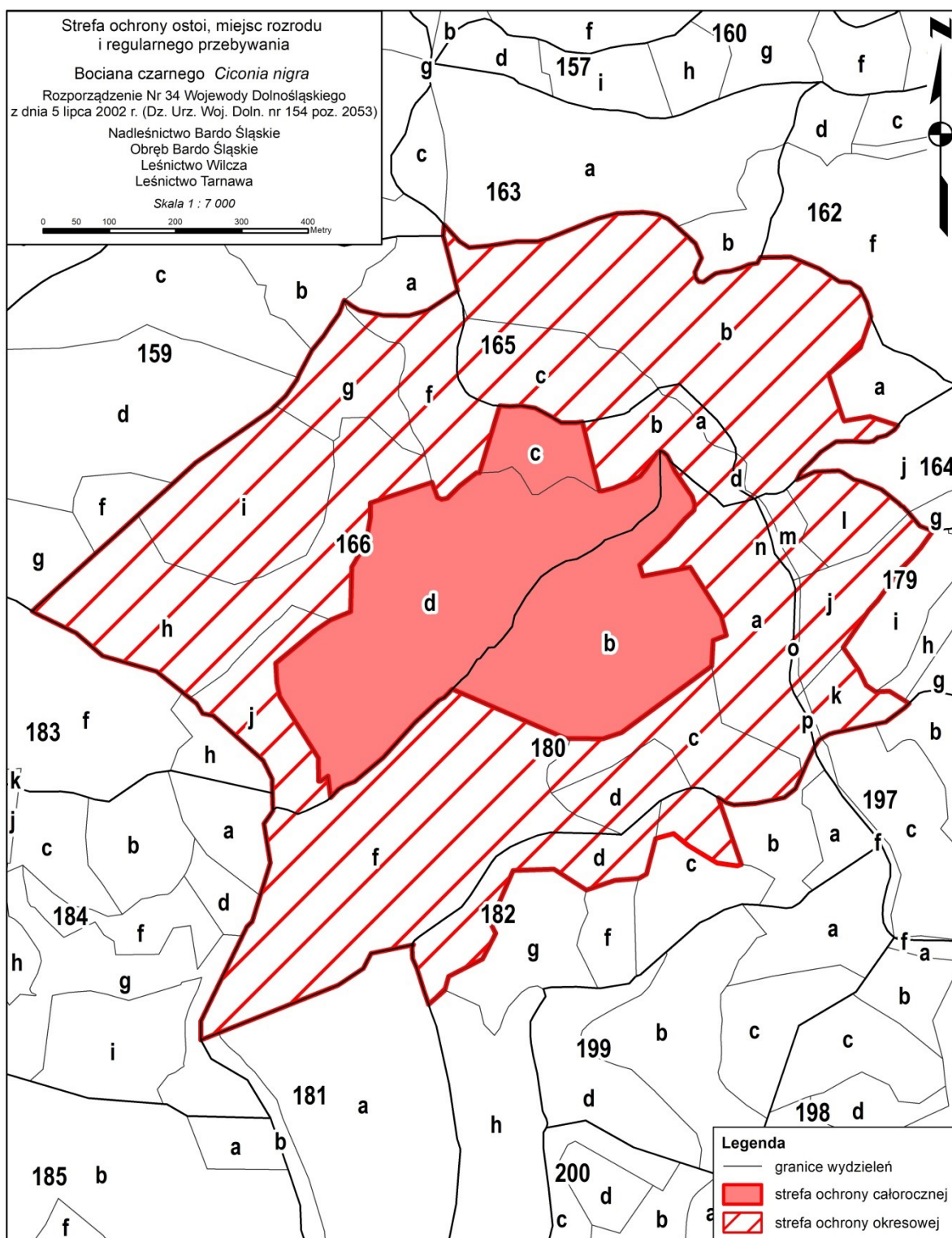
Rozporządzenie Nr 34 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 5 lipca 2002 r. w sprawie ustalenia granic wokół miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2002 r. nr 154 poz. 2053) wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Nr 50 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 13 września 2002 r.

Lokalizacja stref ochrony jest informacją wrażliwą i nie powinna podlegać upublicznieniu. Zestawienie wydzieleń w strefach ochrony przedstawia poniższa tabela.

Lokalizacja stref ochrony na gruntach Nadleśnictwa Bardo Śląskie – dane wrażliwe

Lp.	Gatunek Nr aktu powołującego	Obręb, leśnictwo, oddział	Powierzchnia [ha] Ochrona całoroczna / ochrona okresowa	Powierzchnia strefy [ha]
1	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> SR.V.6631/s/10/KM/07 z dnia 16 listopada 2007 r.	Kamieniec Ząbkowicki, Błotnica 68 a-c	6,66	27,20
		Kamieniec Ząbkowicki, Błotnica 67 c-f, 68 d	20,54	
2	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> Rozp. Nr 34 Woj. Doln. z dnia 5 lipca 2002 r.	Bardo Śląskie, Wilcza 166 c-d, 180 b	21,07	93,46
		Bardo Śląskie, Wilcza 166 a-b, f-j, 180 a, c-f, 182 c-d Bardo Śląskie, Tarnawa 165 b-d, 179 j-p	72,39	

Spis aktów prawnych wymienionych w treści dokumentu dołączonych w wersji elektronicznej do dokumentacji planu urzędzenia lasu

Obszary Natura 2000

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062

(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4022).

Zarządzenie Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kopalnie w Złotym Stoku PLH020007

(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 sierpnia 2013 r. poz. 4610).

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia z dnia 23 września 2014 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071

(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941).

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 roku zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071

(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).

Zarządzenie Nr 26 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 grudnia 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa PLH020043

(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 grudnia 2013 r. poz. 6630).

Rezerваты przyrody

Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego

(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. nr 172 poz. 3104).

Zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 24 kwietnia 1954 roku w sprawie uznania za rezerваты przyrody

(M.P. 1954 nr 46 poz. 652).

Zarządzenie Nr 2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Cisy”
(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 maja 2012 r. poz. 1625).

Zarządzenie Nr 32.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy”
(BIP Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu).

Zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 19 marca 1953 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody
(M.P. 1953 nr 30 poz. 384).

Zarządzenie Nr 3 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”
(Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 maja 2012 r. poz. 1626).

Zarządzenie Nr 33.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 lipca 2017 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisowa Góra”
(BIP Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu).

Parki krajobrazowe

Zarządzenie Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 roku w sprawie ustalenia wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze Województwa Dolnośląskiego
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 1999 r. nr 6 poz. 208).

Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 roku w sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. nr 101 poz. 1718).

Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 roku zmieniające rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 303 poz. 3495).

Uchwała Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 roku w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. nr 251 poz. 4510).

Rozporządzenie Nr 6 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 roku w sprawie Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 63, poz. 809).

Obszary chronionego krajobrazu

Rozporządzenie Nr 25 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 roku w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 317 poz. 3924)

Użytki ekologiczne

Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 grudnia 2003 roku w sprawie uznania za użytki ekologiczne
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2003 r. nr 236 poz. 3828).

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Uchwała Nr XXXVI/271/2006 Rady Miejskiej w Bardzie z dnia 27 września 2006 roku w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. nr 221 poz. 3129).

Pomniki przyrody

Uchwała Nr XXXVI/272/2006 Rady Miejskiej w Bardzie z dnia 27 września 2006 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody głazu narzutowego
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. nr 221 poz. 3130).

Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 221 poz. 2494).

Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków

Rozporządzenie Nr 34 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 5 lipca 2002 r. w sprawie ustalenia granic wokół miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2002 r. nr 154 poz. 2053).

Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 13 września 2002 r. zmieniające rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 5 lipca 2002 r. w sprawie ustalenia granic wokół miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych
(Dz. Urz. Woj. Doln. z 2002 r. nr 206 poz. 2863).

Decyzja SR.V.6631/s/10/KM/07 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 listopada 2007 roku w sprawie ustalenia strefy ochrony ostoi, miejsca rozrodu i regularnego przebywania bielika *Haliaeetus albicilla*.